

Begroting 2017

Colofon

De begroting 2017 is een uitgave van de gemeente Renkum

Inhoud en vormgeving
Gemeente Renkum

Druk
Huisdrukkerij gemeente Renkum

Oplage
60 exemplaren

Oktober 2016

Inhoudsopgave

De begroting in een oogopslag	3
Leeswijzer	9
Deel I Beleidsbegroting	11
01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg.....	14
02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit.....	31
03 Milieu, klimaat & duurzaamheid	38
04 Veiligheid	43
05 Openbare ruimte	48
06 Economie & Cultuur	50
07 Inwoner, bestuur & organisatie.....	55
00 Algemene dekkingsmiddelen	65
Overhead	68
Vennootschapsbelasting	70
Onvoorzien	71
Paragraaf 1 Lokale heffingen.....	73
Paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	81
Paragraaf 3 Onderhoud kapitaalgoederen	88
Paragraaf 4 Financiering.....	96
Paragraaf 5 Bedrijfsvoering	99
Paragraaf 6 Verbonden partijen.....	106
Paragraaf 7 Grondbeleid.....	125
Paragraaf 8 Subsidies	131
Deel II Financiële begroting	133
Baten en lasten en toelichting	134
Raming van baten en lasten	134
Toelichting overzicht van baten en lasten	136
Financiële positie en toelichting	138
Deel III Bijlagen.....	143
Bijlage 1 Geraamde baten en lasten per taakveld	144
Bijlage 2 Weerstandscapaciteit.....	151
Bijlage 3 Financiering.....	167
Bijlage 4 Incidentele baten en lasten	172
Bijlage 5 Berekening EMU-saldo	174
Bijlage 6 Meerjaren Investeringsplan	176
Bijlage 7 Investerings- en financieringsstaat.....	178
Bijlage 8 Totaaloverzicht bijstellingen en ombuigingen	180
Bijlage 9 Welk beleid is voor handen?	181
Bijlage 10 Exploitatieoverzicht Projecten	184
Vaststelling Begroting 2017	187

De begroting in een oogopslag

Wat kunt u in 2017 van ons verwachten?

Over een half jaar zal er in Nederland een andere politieke werkelijkheid zijn. Voor Renkum zullen de maatschappelijke opgaven echter niet veranderen. Ook in 2017 zullen de veranderingen in het Sociale Domein een belangrijk aandachtspunt blijven. Maatschappelijke participatie, integratie, ruimtelijke en economische ontwikkelingen, duurzaamheid en intergemeentelijke samenwerking blijven voor Renkum belangrijke thema's.

De decentralisatie van de budgetten Sociaal Domein gaat gepaard met een forse bezuiniging. Het is lastig gebleken om inzicht te krijgen in de bestaande en toekomstige benodigde budgetten op basis van klantgegevens. Ook het koppelen van beschikbare informatie om te gaan werken volgens het principe van één huishouden, één plan, één regie is ingewikkeld. Het proces om dit te verbeteren gaat lokaal en regionaal voort.

Onderdeel hiervan is het sterker maken en organiseren van het aanbod aan voorzieningen die voor iedereen toegankelijk en dicht bij huis zijn, de algemene voorzieningen. Deze voorzieningen zijn laagdrempelig en gericht op preventie en vroege interventie die waar mogelijk voorkomt dat een beroep op specialistische voorzieningen moet worden gedaan. Door dit veld goed in te richten en goed toegankelijk te maken kan dus op uitgaven gestuurd worden.

In 2017 zetten we deze ingeslagen weg voort. We willen, zoals in de kadernota Sociaal Domein is verwoord, inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties verleiden verantwoordelijkheid te nemen in het publieke domein.

In 2016 heeft u besloten de Gemeenschappelijk regeling Permar WS af te bouwen. De liquidatie van de GR Permar moet eind 2017 een feit zijn. Wij zijn bezig een plan van aanpak op te stellen over de uitvoering van de werkzaamheden en de werkgeversrol van de 125 Renkumse Wsw-werknemers. Deze werknemers zijn in principe in dienst bij de gemeente (eigen cao) en kunnen nooit (formeel) in dienst zijn bij iets anders dan een gemeente of een gemeenschappelijke regeling.

Ondertussen krijgen de contouren van de gewenste Renkumse situatie vorm. Ervan uitgaande dat je pas integraal naar inwoners kan kijken als je deze daadwerkelijk kent, zijn we voornemens om hiervoor een "WerkNemersServicePunt" voor op te zetten. Dit is geen specifiek loket voor de Wsw-werknemers maar wordt onderdeel van het Sociaal team waaruit alle inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt ondersteund gaan worden en de arbeidsmarkt bewerkt zal worden. Niet vraaggericht zoals het Werkgeversservicepunt maar aanbodgericht.

Langere tijd stilliggende woningbouwprojecten komen weer op gang en een aantal grote projecten zoals 3B4, Oosterbeek-Hoog, de Dalzone en Wolfsheide zullen in 2017 (bijna) volledig worden afgerond.

De gebiedsvisie Centrum Doorwerth, opgesteld onder regie van de Kerngroep van inwoners, zal eind 2016 worden afgerond en begin 2017 ter besluitvorming aan u worden voorgelegd.

De komende jaren komen verschillende locaties vrij die ontwikkeld kunnen worden, veelal tot woningbouwlocaties. Wij onderzoeken hiervoor de mogelijkheden binnen het bestaande beleid en de regionale afspraken hierover. Een deel van de opbrengst van de gronden zal (conform raadsbesluiten) ingezet moeten worden ter financiering van het MFC3B4 en het IHP. Door goede

afstemming en prioritering van de gemeentelijke locaties kunnen deze opbrengsten mogelijk een positieve bijdrage leveren aan de gemeentelijke balans en worden er goede woningen toegevoegd aan het woningbestand.

Onze gemeente heeft altijd haar taakstelling huisvesting statushouders kunnen invullen in samenwerking met de woningcorporatie Vivare. Door de verhoogde taakstelling en de overvolle AZC's hebben wij onderzocht of binnen de gemeente locaties dan wel panden geschikt zijn om in te zetten voor statushouders en vluchtelingen. Voor 2017 is de taakstelling nog niet bekend. Maar het blijft de aandacht houden. Daarnaast zijn wij bezig met nieuwe tijdelijke locaties, ook in samenwerking met Vivare.

Wij blijven onze inwoners en instellingen stimuleren tot opwekken van duurzame energie, het zuinig en bewust omgaan met water, energie en afval én tot meehelpen met het in stand houden van onze natuur, landschap en biodiversiteit. Begin 2017 wordt de Routekaart Renkum Klimaatneutraal 2040 aan u voorgelegd.

In 2016 heeft u ingestemd met het Afvalbeleidsplan gemeente Renkum 2016-2020. Het doel van dit afvalbeleidsplan is dat de hoeveelheid te verbranden restafval drastisch afneemt. Hierdoor worden grondstoffen geschikt gemaakt voor hergebruik. Door een nieuwe manier van inzamelen wordt naar verwachting een fikse besparing behaald waardoor de afvalstoffenheffing voor (bijna) iedere inwoner lager wordt. De nieuwe manier van inzamelen gaat in 2017 van start.

Integrale veiligheid voor de inwoners van Renkum betreft zowel de fysieke veiligheid van het individu als ook de (fysieke) veiligheid van de omgeving. Dit raakt zowel de ervaren veiligheid als de werkelijke veiligheid. Met de decentralisatie van de jeugdhulp naar gemeenten is er een extra dimensie toegevoegd waarin de gemeente de verbindende factor is en er daardoor anders gekeken moet worden naar de raakpunten tussen criminaliteit en zorg. Dit betekent dat wij de netwerksamenwerking rondom veiligheid en sociaal domein met elkaar verbinden.

In 2017 gaan wij nog actiever de samenwerking aan met het bedrijfsleven. We gaan regelmatig op bezoek bij lokale ondernemers. Deze bedrijfsbezoeken gaan we meer sturen en coördineren. Met de winkeliers c.q. ondernemersverenigingen is periodiek overleg, of tussendoor als daaraan behoefte is. In 2017 zal nog meer worden ingezet op het vergroten van de onderlinge samenwerking tussen ondernemers en met de bedrijfscontacten zal pro-actiever worden omgegaan.

In de nog vast te stellen Kadernota Economie zullen activiteiten worden benoemd ter stimulering van de economie in Renkum. De uitvoering van deze activiteiten zullen wij in 2017 gaan oppakken. Te denken valt aan acties op het vlak van vrijetijdseconomie, samenwerking, zorgconomie, duurzaamheid, leegstand, werklocaties, ondernemersvriendelijkheid.

We werken met de vier Airbornegemeenten aan een gezamenlijke uitstraling van de Airbornegeschiedenis, waarbij het Airbornemuseum als kenniscentrum "spin in het web" is. We geven in 2017, samen met de andere Airbornegemeenten en de Airborneorganisaties met zorg vorm aan het (nieuwe) herdenken en het uitdragen van het verhaal en het overdragen van de kennis. In september 2016 is gezamenlijk een intentieverklaring getekend met daarin afspraken over communicatie en coördinatie voor de periode 2017-2019.

Renkum heeft een hoge ambitie op het gebied van kunst en cultuur: de ambitie is om een kunstenaarsgemeente te zijn met een landelijke uitstraling, waarbij het erfgoed als inspiratiebron

fungeert voor nieuwe ontwikkelingen. In 2017 zal hiertoe een uitvoeringsprogramma aan u worden aangeboden.

De samenwerking op het gebied van bedrijfsvoeringstaken met Arnhem en Rheden krijgt vorm in bedrijfsvoeringsorganisatie De Connectie. Op het gebied van applicaties, informatie en ICT omgeving is daartoe GemICT opgezet. Het opstarten van De Connectie is vertraagd tot uiterlijk juli 2017. In de tussentijd vinden verdere voorbereidende werkzaamheden plaats en wordt het bedrijfsplan opgesteld.

Op basis van de inflatiepercentages volgens de septembercirculaire en de indexatie in de afgelopen jaren, kunnen de tarieven gemeentelijke belastingen in 2017 met 0,45% naar beneden worden bijgesteld. Mede hierdoor zal de belastingdruk voor onze inwoners in 2017 dalen.

Wij bieden u hierbij een sluitende Begroting 2017 aan met een positief financieel meerjarenperspectief voor de jaren 2018 en verder.

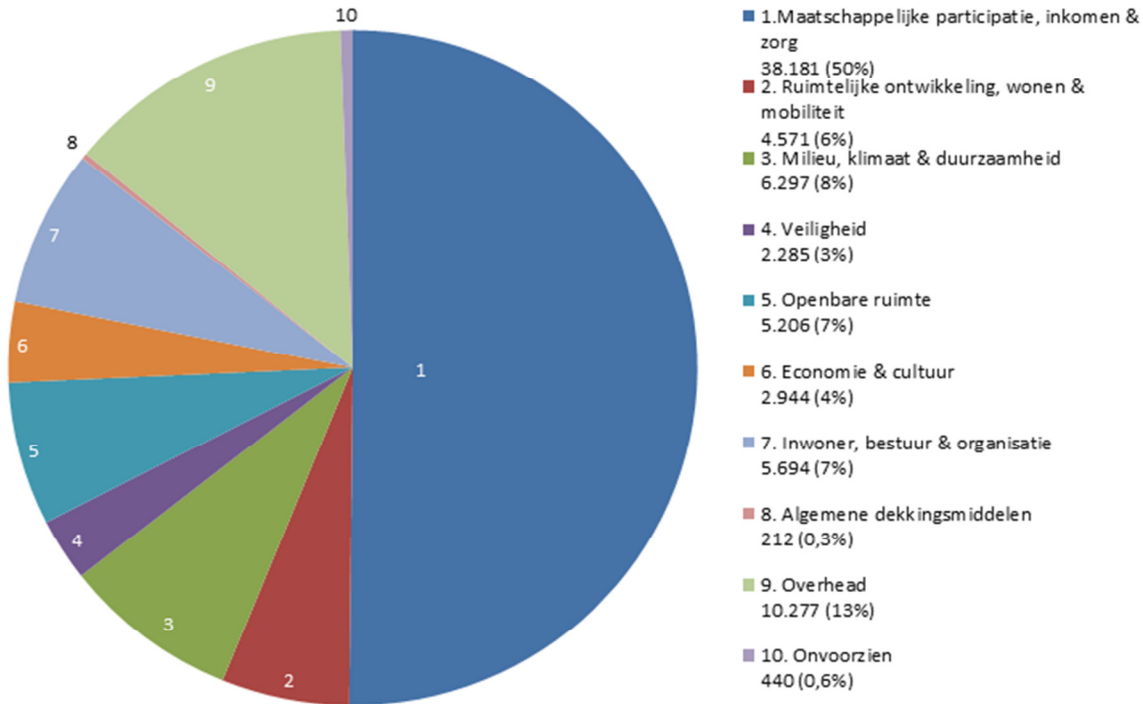
Hoogachtend,

College van Burgemeester & Wethouders van de gemeente Renkum

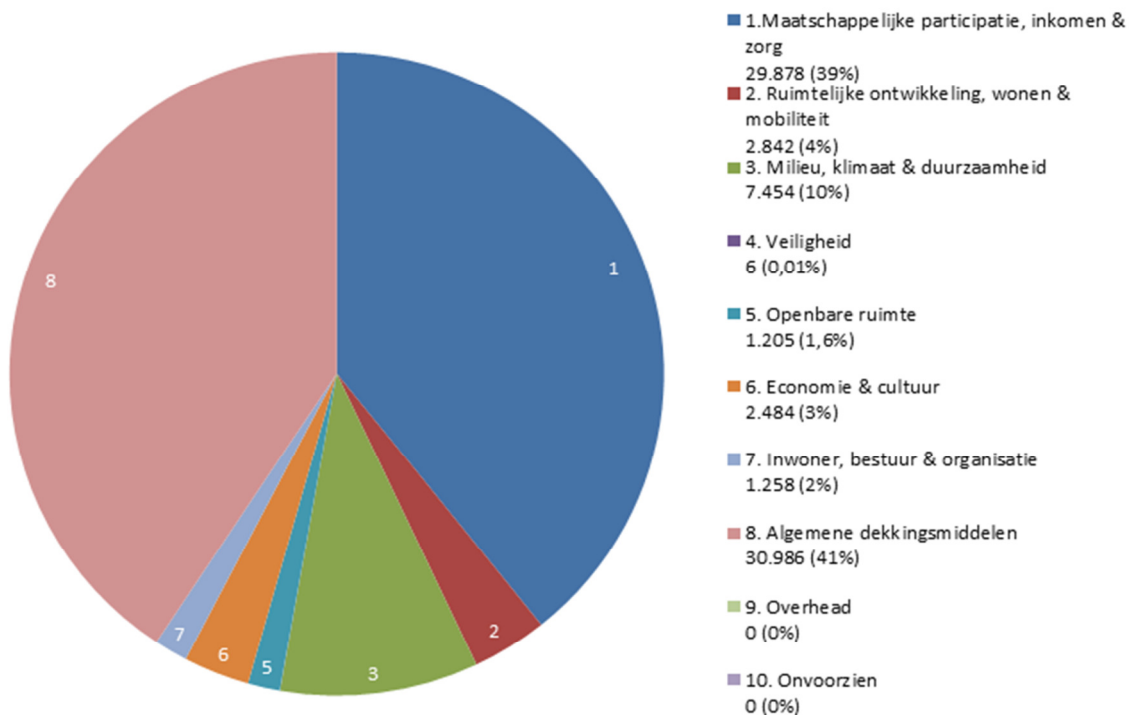
Wat gaat dat kosten?

De gemeente heeft veel taken en verplichtingen. De gemeente Renkum heeft deze onderverdeeld in zeven aandachtsgebieden, de zogenaamde programma's. Daarnaast kennen we de zogenaamde "algemene dekkingsmiddelen". In totaal gaat ongeveer € 76.107.000 in onze begroting om. In de grafieken staat de verdeling van deze gelden over de begrotingsonderdelen.

Verdeling lasten (bedragen x € 1.000)



Verdeling baten (bedragen x € 1.000)



Wat gaat u daarvoor betalen?

Wat zijn de tarieven?

In de tabel staan de voorlopige tarieven voor de belangrijkste belastingen en heffingen. Voorlopige tarieven want in december 2016 stelt de gemeenteraad de definitieve tarieven vast. Meer informatie over de berekening van de tarieven kunt u lezen in de paragraaf 'Lokale Heffingen' in deze begroting. Ter vergelijking zijn de tarieven van 2016 ook in de tabel opgenomen.

Tarieven gemeentelijke belastingen en heffingen	2017 voorlopig	2016
OZB <i>(tarief in % van de waarde onroerend goed)</i>		
Eigenaar woning	0,1179	0,1209
Eigenaar niet-woning	0,2529	0,2407
Gebruiker niet-woning	0,1994	0,1969
Rioolheffing		
Woning		
Eigenaar, per aansluiting per jaar	92,34	89,89
Gebruiker, 1 persoon	58,23	56,69
Gebruiker, 2 personen	116,47	113,38
Gebruiker, 3 of meer personen	174,70	170,07
Niet-woning		
Eigenaar, per aansluiting per jaar	353,38	353,38
Gebruiker, per 250 m3 afgevoerd water	192,70	192,70
Afvalstoffenheffing*)		
Eenpersoonshuishouden	205,00	219,00
Tweepersoonshuishouden	233,70	248,20
Drie- of meerpersoonshuishouden	262,40	278,80
Hondenbelasting		
Eerste hond	62,80	63,10
Tweede hond	104,80	105,30
Derde en volgende hond	146,80	147,50
Toeristenbelasting		
Overnachting hotel	1,90	1,75
Overnachting camping	1,05	0,95

*) Om de nieuwe tarieven te kunnen vergelijken met de huidige tarieven is er een aanname gemaakt van het aantal keer dat restafval wordt aangeboden. Dit is 8 keer voor een één persoon, 13 keer voor een twee persoon en 17 keer voor een 3 of meer persoonshuishouden. Bij hoogbouw is dit 3 keer zoveel.

Wat betekent dit voor een huishouden in onze gemeente?

Om u een idee te geven van wat u in 2017 aan de gemeente gaat betalen, vergeleken met 2016, hebben wij een voorbeeldberekening gemaakt met twee huishoudens, namelijk:

- A. Van een gezin van 4 personen die eigenaar is van een woning met een WOZ waarde van € 261.300 in 2017 en € 253.700 in 2016 (gemiddelde gemeente Renkum);
- B. Van een gezin van 3 personen die een woning huurt.

Belastingdruk voor een huishouden zoals bij A. weergegeven

<i>Bedragen in euro's</i>	2017	2016
Onroerend zaakbelasting, eigenaar	308,07	306,72
Afvalstoffenheffing	262,40	278,80
Rioolheffing	267,04	259,96
Totaal	837,51	845,48
Mutatie t.o.v. vorig jaar	-/- 8,0%	

Belastingdruk voor een huishouden zoals bij B. weergegeven

<i>Bedragen in euro's</i>	2017	2016
Afvalstoffenheffing	262,40	278,80
Rioolheffing	174,70	170,07
Totaal	437,10	448,87
Mutatie t.o.v. vorig jaar	-/- 11,8%	

Leeswijzer

In deze leeswijzer zal eerst kort worden ingaan op de achtergronden van deze begroting. Vervolgens komt de opbouw van deze begroting aan de orde.

Achtergronden

Wet dualisering gemeentebestuur

Met ingang van 15 maart 2002 is de Wet dualisering gemeentebestuur van kracht geworden. In deze wet wordt de rolverdeling tussen raad en college nader uitgewerkt. Daarbij moet de raad zich met name richten op zijn functie als volksvertegenwoordiger. De belangrijkste taken van de raad bestaan uit kaderstellen en controleren. Het college houdt zich bezig met de uitvoering van het beleid en het afleggen van verantwoording hierover. De begroting is wellicht het belangrijkste kaderstellende document.

Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)

Als gevolg van de Wet dualisering gemeentebestuur is ook de Gemeentewet op een aantal punten aangepast. In artikel 186 van de Gemeentewet is opgenomen dat "de begroting, de begrotingswijzigingen, de meerjarenraming, het jaarverslag en de jaarrekening voldoen aan bij of krachtens algemene maatregel van bestuur te geven regels". Vanaf het begrotingsjaar 2004 is deze "algemene maatregel van bestuur" het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). De voorliggende begroting voldoet aan de gestelde eisen in het BBV.

Wijzigingen BBV

In 2016 zijn de nodige wijzigingen in het BBV doorgevoerd. Een betere onderlinge vergelijkbaarheid van gemeentebegrotingen, en de begroting inzichtelijker maken voor raadsleden zijn de beoogde doelen hiervan. De belangrijkste wijzigingen betreffen:

- Naast een vrije programma-indeling, een vaste indeling van taakvelden (zie bijlage 1);
- Een basisset van beleidsindicatoren in de begroting en de verantwoordingsstukken (zie producten);
- Opnemen van een aantal financiële kengetallen (zie paragraaf 2);
- Verbeterde informatie over verbonden partijen (zie paragraaf 6);
- De overhead in een apart programma;
- Investerings met een maatschappelijk nut worden voortaan geactiveerd en over de levensduur afgeschreven;
- Enkele aanpassingen van het stelsel van baten en lasten;
- Vernieuwing van de accountantscontrole.

Beleidsindicatoren

In het herziene Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is voorgeschreven dat gemeenten een basisset van beleidsindicatoren opnemen in de begroting bij de programma's. Doel hiervan is om de begrotingen inzichtelijker te maken voor raadsleden en een betere onderlinge vergelijkbaarheid van de gemeentebegrotingen mogelijk maken.

Bij ministeriële regeling is een zogenaamde basisset opgesteld. Alle gemeenten zijn verplicht deze indicatoren uit de lijst op te nemen in de begroting (2017 e.v.).

De indicatoren zijn gebaseerd op landelijke (reeds bestaande) bronnen waardoor er geen extra informatie uitvraag hoeft te worden gedaan. Voor de indicatoren met betrekking tot het 'sociaal domein' is aangesloten bij de reeds bestaande 'Gemeentelijke monitor sociaal domein'.

Via de website 'waarstaatjegemeente.nl' zijn alle gegevens voor het opnemen van de indicatoren eenvoudig en in één keer te downloaden. Via deze website wordt ook meer achtergrondinformatie over de gekozen indicatoren gegeven en de bronnen.

Financiële kengetallen

De financiële kengetallen stellen uw raad in staat om de kaderstellende rol te versterken en geeft meer inzicht in de financiële positie van de gemeente. Daarnaast geven de kengetallen inzicht in welke mate we over voldoende financiële ruimte beschikken om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken.

Investerings met maatschappelijk nut

Voor investeringen vanaf 2017 geldt dat investeringen met een maatschappelijk nut (dat wil zeggen, investeringen in goederen die niet verhandelbaar zijn en waar geen tarief voor gevraagd mag worden, zoals bruggen en wegen) voortaan over de levensduur afgeschreven worden. Voorheen konden die investeringen nog in één keer ten laste van de begroting komen.

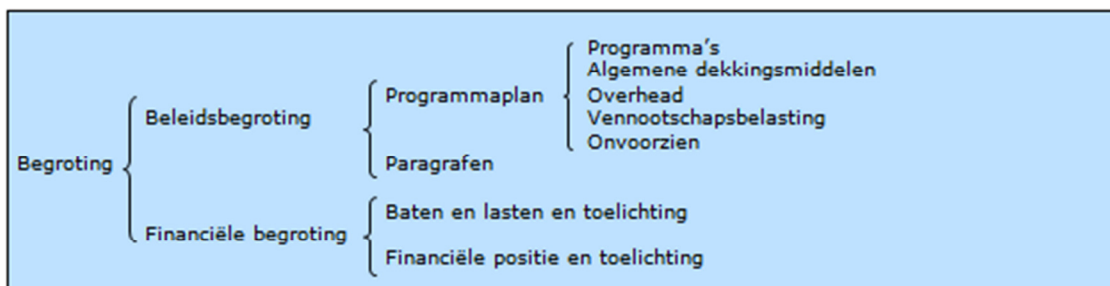
Programmabegroting

Eén van de consequenties van dit besluit voor uw raad is dat u een begroting krijgt aangeboden die speciaal is toegespitst op de ondersteuning van uw duale functies. Dit betekent dat u met deze begroting de kaders stelt voor het door het college uit te voeren beleid voor het komende begrotingsjaar. Deze kaders kunnen vervolgens worden gebruikt voor de controle op de uitvoering van dit beleid. Het college legt verantwoording af over het gevoerde beleid in de tussentijdse rapportages en de jaarstukken.

Indeling

De indeling van deze begroting is conform de richtlijnen van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Dit houdt in dat de begroting bestaat uit twee delen, namelijk de beleidsbegroting in deel I en de financiële begroting in deel II.

In de beleidsbegroting wordt door middel van programma's en paragrafen aangegeven wat we binnen de gemeente willen bereiken, welke activiteiten daarvoor worden uitgevoerd en wat daarvan de kosten zijn. In de financiële begroting worden de financiële consequenties van het voorgenomen beleid op een rij gezet inclusief de afwijkingen ten opzichte van het voorgaande jaar. Tevens komt daar de financiële positie van onze gemeente aan de orde. In de bijlagen vindt u tot slot een aantal gedetailleerde overzichten met betrekking tot hetgeen in de beleidsbegroting en de financiële begroting is gemeld. In schema betekent dit dat de begroting als volgt is opgebouwd:



Deel I

Beleidsbegroting

Opbouw beleidsbegroting

In de beleidsbegroting zijn het programmaplan en de paragrafen opgenomen. Het programmaplan bestaat uit een zeven programma's en een wettelijk verplicht onderdeel Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

Programmaplan: Programma's

Het programmaplan gaat per programma in op de volgende onderdelen:

Onze Visie
Welk maatschappelijk effect moet met het programma worden bereikt?
Wat willen we bereiken en wat doen we daarvoor?
Per product wordt (voornamelijk op basis van het coalitieakkoord) aangegeven: <ul style="list-style-type: none">• Welke doelstellingen we willen bereiken• Welke activiteiten in 2017 worden uitgevoerd om de doelstellingen te realiseren• Beleidsindicatoren
Wat zijn de kosten?

Uit het voorgaande blijkt dat elk programma bestaat uit meerdere producten. Per product zijn een- of meer meerjarige doelstellingen opgenomen. Deze doelstellingen zijn voornamelijk afkomstig uit het coalitieakkoord en verder uitgewerkt in het meerjarenbeleidsplan. De activiteiten voor 2017 zijn overgenomen uit het Meerjarenbeleidsplan 2016-2020 en van een uitgebreidere toelichting voorzien. In bijlage 9 is per programma en per product een overzicht opgenomen van de beleidsnota's die door uw raad zijn vastgesteld.

Programmaplan: Algemene dekkingsmiddelen

Het onderdeel Algemene dekkingsmiddelen gaat in op de inkomstenbronnen die er zijn om de uitgaven van de programma's te bekostigen. Het gaat daarbij alleen om algemene inkomsten. Inkomsten die zijn toe te wijzen aan een programma zijn bij de baten van het betreffende programma verantwoord.

Programmaplan: Overhead

Naar aanleiding van het 'Besluit houdende de wijziging van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV; 5 maart 2016)' wordt in het programmaplan een apart overzicht opgenomen van de kosten van de overhead. In de programma's worden de kosten opgenomen die betrekking hebben op het primaire proces.

Programmaplan: Vennootschapsbelasting

Op grond van de Wet modernisering vennootschapsbelastingplicht overheidsonderneming worden gemeenten, provincies, waterschappen en andere publiekrechtelijke rechtspersonen die een onderneming drijven per 1 januari 2016 belastingplichtig voor de Vpb. In dit onderdeel wordt ingegaan op deze Vpb-plicht.

Programmaplan: Onvoorzien

In dit onderdeel wordt ingegaan op de ruimte die binnen de begroting is vrijgemaakt voor onvoorziene uitgaven.

Paragrafen

In de paragrafen wordt een dwarsdoorsnede van de begroting gegeven voor wat betreft de beheersmatige aspecten en de lokale heffingen. Dit betekent dat hier algemene beleidsregels worden geformuleerd die doorwerken in verschillende programma's. Het is dan ook mogelijk dat er doublures ontstaan met hetgeen gemeld is in de programma's zelf. Paragrafen die verplicht moeten worden opgenomen volgens het BBV zijn:

- lokale heffingen;
- weerstandsvermogen en risicobeersing;
- onderhoud kapitaalgoederen;
- financiering;
- bedrijfsvoering;
- verbonden partijen;
- grondbeleid.

Naast deze verplichte paragrafen is ook een paragraaf subsidies opgenomen.

Verbonden partijen

De bijdrage(n) die verbonden partijen zoals Gemeenschappelijke Regelingen in rekening brengen bij gemeenten, worden verantwoord op het taakveld/ de taakvelden waar de verbonden partij(en) werkzaam voor zijn. Conform het gewijzigde BBV zouden de beleidsdoelstellingen van verbonden partijen voortaan ook bij de programma's moeten worden opgenomen waarvoor een verbonden partij actief is. We hebben ervoor gekozen deze informatie centraal in de paragraaf Verbonden partijen weer te geven i.p.v. bij de producten. In de paragraaf wordt bij elke verbonden partij het programma/ product benoemd waaraan de betreffende verbonden partij een bijdrage aan levert.

01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg

Visie

Eén van de grootste opgaven in deze coalitieperiode is het vorm geven aan de sociaal-maatschappelijke vernieuwing. Vernieuwing die noodzakelijk is om de taken die vanuit het Rijk bij de gemeente wordt neergelegd binnen het beschikbare budget uit te voeren zonder tegelijkertijd onze inwoners in de kou te laten staan. Inwoners die het nodig hebben, krijgen ondersteuning die aansluit bij hun persoonlijke situatie en behoeften. We vertrouwen daarbij op de behoefte van mensen om in vrijheid verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen leven.

Het vergroten van de zelfredzaamheid, maatschappelijke participatie, eigen (financiële) verantwoordelijkheid en keuzevrijheid van de inwoners van Renkum wordt gestimuleerd door in te zetten op versterken van de eigen kracht van de inwoner binnen zijn of haar sociaal netwerk. Daar waar dit niet toereikend is, worden de beperkingen van de inwoner gecompenseerd zodat hij of zij in staat is volwaardig inwoner te zijn.

Mensen die rechtmatig in Renkum verblijven en die tijdelijk niet in staat zijn om zelf (voldoende) inkomen te verwerven om in de noodzakelijke kosten van het bestaan te voorzien, ontvangen een uitkering op maat. Inwoners met schulden worden waar nodig op een passende wijze ondersteund om deze op te lossen. Bijstand en schuldhulpverlening zijn een vangnet voor die mensen die tijdelijk niet in staat zijn om in hun eigen inkomen te voorzien. Herstel van financiële zelfredzaamheid staat daarbij voorop. Volgens de Participatiewet zijn we verplicht een tegenprestatie voor een uitkering te vragen, hierbij houden we rekening met de persoonlijke situatie en mogelijkheden.

Wat willen wij bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

- 1A. Algemene voorzieningen
- 1B. Gezondheid
- 1C. Sport
- 1D. Educatie
- 1E. Minima
- 1F. Inkomensvoorziening
- 1G. Maatwerkvoorzieningen
- 1 Integratie uitkering sociaal domein en WMO
- 2 Transformatie Sociaal Domein

1A. Algemene voorzieningen

Doelstelling

Met ingang van 2015 zijn de decentralisaties in het sociale domein van kracht geworden. Op de budgetten is door het Rijk gekort. Met deze decentralisaties worden gemeenten in staat gesteld om passende hulp en ondersteuning aan haar inwoners te bieden op momenten dat zij hier zelf niet in kunnen voorzien. Het uitgangspunt is eigen kracht behalve als dat niet lukt of kan. Om dit te realiseren maken wij gebruik van de inzet van het sociaal team, algemeen toegankelijke voorzieningen en maatwerk- of individuele voorzieningen. Deze inzet betreft het hele sociale domein. De algemene voorzieningen zijn voor iedereen toegankelijk. Zij worden laagdrempelig ingezet. Zij zijn echter wel verbonden aan het sociaal team en het netwerk van het sociaal team zodat opgeschaald kan worden (en afgeschaald kan worden) als daartoe aanleiding is. Door deze inzet wordt gestuurd op uitgaven hetgeen erop gericht is dat de taakstelling 2020 wordt gerealiseerd onder behoud van voldoende en goede ondersteuning voor onze inwoners.

Algemeen

De decentralisatie van budgetten gaat gepaard met een forse bezuiniging. Om hierop te sturen is inzicht nodig in zorggebruik. In 2015 is gebleken dat het lastig is om inzicht te krijgen in de bestaande en toekomstige benodigde budgetten op basis van klantgegevens. Ook het koppelen van beschikbare informatie om te gaan werken volgens het principe van een huishouden, een plan, een regie is ingewikkeld. Dat ligt deels aan technische problemen, deels aan weerstand bij bestaande organisaties en regels van beroepsverenigingen en deels aan wetgeving die dit blokkeert.

In 2016 gaat het proces om dit te verbeteren lokaal en regionaal voort. Sturen op bezuinigen kent twee grote knoppen waaraan gedraaid moet worden. Enerzijds regionaal door middel van inkoop en transformatie, anderzijds door transformatie van het zogenaamde preventieve veld (0^e lijn)

Onderdeel hiervan is het sterker maken en organiseren van het aanbod aan voorzieningen die voor iedereen toegankelijk en dicht bij huis zijn, de algemene voorzieningen. De inzet van Algemene Voorzieningen is laagdrempelig en gericht op vroege interventie die waar mogelijk voorkomt dat een beroep op specialistische voorzieningen moet worden gedaan. Door dit veld goed in te richten en goed toegankelijk te maken kan dus op uitgaven gestuurd worden.

De Algemene Voorzieningen betreffen het hele preventieve veld voor alle inwoners van -9 tot 100+ jaar. Dat betekent dat ook het consultatiebureau (Gezondheid), de peuterspeelzaal en kinderdagverblijven (Onderwijs) hieronder vallen.

Een derde knop, die weerbarstiger is om aan te draaien als gemeente, is die van cultuurverandering.

In 2017 moeten we blijven investeren, ook in personele zin, in het beschikbaar maken van algemene voorzieningen, aan de transformatie van het preventieve veld. Deze investeringen lijken haaks te staan op de bezuinigingsopdracht maar zijn noodzakelijke voorwaarden om op termijn aan de structurele taakstelling te kunnen voldoen. Zij worden gerealiseerd met steun vanuit de reserve sociaal domein.

In 2016 is een start gemaakt met het op een andere manier 'inkopen' van een aantal algemene voorzieningen (algemeen maatschappelijk werk, buurtopbouwwerk, jeugd en jongeren werk en buurtbemiddeling). Hierbij is uitdrukkelijk de uitdaging bij de aanbieders neergelegd om in samenwerking met elkaar een sluitend aanbod op basis van vraagsturing te doen ter ondersteuning van onze inwoners en de bevordering van de sociale samenhang.

In 2017 zetten we deze ingeslagen weg voort. We willen, zoals in de kadernota Sociaal Domein is verwoord, inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties verleiden verantwoordelijkheid te nemen in het publieke domein. Samen creëren en realiseren van innovatieve oplossingen voor maatschappelijke opgaven is het uitgangspunt. De gemeente zit niet 'vast' aan een bepaalde aanbieder, maar kan jaarlijks opnieuw bezien of een bepaald aanbod wel blijft aansluiten op de vraag die er ligt. Dat biedt ons sturingsmogelijkheden en meer flexibiliteit.

Activiteiten:

Algemene voorzieningen

Bij het tot een succes maken van de nieuwe werkwijze van het sociaal team is het van groot belang dat de medewerkers van het sociaal team een goed overzicht hebben van de beschikbare voorzieningen. In beeld zal moeten worden gebracht welke voorzieningen er zijn en waar ze zich bevinden, maar vooral ook wat de vraag en behoefte is vanuit de inwoners en waar eventuele lacunes zitten. Ook dienen zich nieuwe organisaties en initiatieven aan op het gebied van ontmoeting, leefbaarheid, sociale cohesie.

De uitdaging voor de komende jaren is hoe de gemeentelijke organisatie de kracht van de samenleving om zelf dingen op te pakken en te organiseren in de nulde lijn kan stimuleren en

ondersteunen, zonder dit te willen gaan sturen of dichtregelen. Dit betekent ook dat er integraal zal moeten worden gewerkt,. Het gaat om de leefbaarheid in de verschillende kernen van onze gemeente. Leefbaarheid heeft zowel een sociaal als een fysiek aspect, en beide kunnen niet los van elkaar gezien worden. We onderscheiden hierbij de volgende taakvelden: informatie, advies en voorlichting, arbeidsparticipatie, vrijwilligers en sociale samenhang en leefbaarheid.

Mantelzorg In de Wmo 2015 ligt de nadruk niet meer op het compenseren van een gebrek maar op het versterken van zelfredzaamheid en participatie. Hierin vervullen mantelzorgers een belangrijke rol. De mantelzorger is dan ook sterker gepositioneerd, de definitie van mantelzorg is uitgebreid, is expliciet opgenomen dat zorg moet worden gedragen voor een jaarlijkse blijk van waardering voor mantelzorgers en dient de maatwerkvoorziening Kortdurend Verblijf (logeren) ingezet te worden ter ontlasting van mantelzorgers.

Het bestaande mantelzorgbeleid zoals beschreven in de "Notitie uitvoering mantelzorgbeleid 2013 t/m 2015" is daarom herijkt.

Juli 2015 is door B&W het uitvoeringsplan mantelzorg 2015 – 2018 vastgesteld.

Hierin is beschreven hoe de ondersteuning van de mantelzorgers op een manier wordt vormgegeven passend bij de sterkere positionering van de nieuwe mantelzorger in de Wmo 2015 en aansluitend op de wijze waarop de ondersteuning van inwoners vanuit het sociaal loket wordt georganiseerd: bij het realiseren van een passende oplossing wordt gewerkt volgens het principe één huishouden, één plan, één regie. Er wordt integraal gekeken naar hoe een huishouden optimaal kan worden ondersteund en versterkt, en de positie en ondersteuning van de mantelzorger wordt daarin expliciet meegenomen.

Vrijwilligersbeleid

Met de decentralisaties is er veel veranderd in het sociaal domein. Daarom moet de komende jaren opnieuw gekeken worden naar de rol en inzet van (zorg) vrijwilligers. De prioriteiten voor het vrijwilligersbeleid worden opnieuw geformuleerd rekening houdend met de uitgangspunten uit de kadernota en de werkwijze van het sociaal team.

Het hoe van vrijwilligerswerk krijgt opnieuw vorm in samenhang met de algemene voorzieningen in het preventieve veld (nulde lijn).

Het digitale platform www.wehelpen/renkum, om zelfredzaamheid van inwoners met lichte hulp- en ondersteuningsvragen te versterken (vraag en aanbod kunnen elkaar vinden op Wehelpen) is één van de schakels binnen het nieuwe vrijwilligerswerk..

Autisme-vriendelijke gemeente

De gemeente Renkum heeft in najaar 2014 het manifest autisme-vriendelijke gemeente ondertekend. Algemene doelstelling die wordt beoogd is om als gemeente mensen met autisme de kans te bieden om zich naar vermogen te ontwikkelen en zo zelfstandig mogelijk in de samenleving te participeren.

In 2015 zijn deelprojecten gestart op de terreinen participatie, onderwijs, sport, communicatie. Het gaat er niet zozeer om specifiek beleid te ontwikkelen voor de doelgroep mensen met autisme. Het gaat erom dat mensen met autisme zoveel als mogelijk deelnemen aan en gebruik maken van voorzieningen op de diverse leefgebieden. Als positieve spin off is het stimuleren niet alleen gericht op en bedoeld voor mensen met autisme. Wat we leren kan in beginsel iedereen helpen. We richten ons bijvoorbeeld op het verbeteren van de toegankelijkheid van de algemene voorzieningen en het toerusten van de daar werkzame professionals en vrijwilligers.

Deze inzet heeft ertoe geleid dat de methodiek "Wrap around care" naar voren is gekomen als een goede aanpak voor meervoudige vragen.

Wrap Around Care is een proces, waarin het hele netwerk om ene huishouden heen (inclusief alle betrokken instanties en partijen) in beeld wordt gebracht. In verschillende stappen wordt gesproken met betrokkenen vanuit het netwerk en met de inwoner zelf en gaandeweg wordt een plan ontwikkeld.

Hierin neemt bij voorkeur de inwoner zelf de leiding, de coach ondersteunt, faciliteert, stimuleert en coacht.

Integratie minderheden: taal en participatie

Bij de uitvoering van de Participatiewet wordt extra gelet op basisvaardigheden met de invoering van de "taaleis". Uitkeringsgerechtigden zijn verplicht om aan hun taalcompetenties te werken als dit nodig is voor participatie. Naast het algemeen aanbod van educatie zet de gemeente Renkum via het taalproject middelen in voor een individueel maatwerk-aanbod gericht op snelle koppeling naar werk (bijvoorbeeld training taal op de werkvloer).

Integratie minderheden: vergunninghouders asiel

Met de verhoogde landelijk instroom van asielzoekers is het werk voor de huisvesting, gezondheid, integratie en participatie van vergunninghouders enorm toegenomen. Dit blijft ook de komende jaren het geval. Wij hebben een fikse taakstelling voor het huisvesten van vergunninghouders en willen deze opdracht succesvol uitvoeren. Dat betekent niet alleen zorgen voor woningen maar ook deze nieuwkomers snel laten integreren en zorgen dat ze volwaardig kunnen meedoen. De taal leren, integreren in de wijk en snel betaald aan het werk.

Om dit te realiseren hebben we voor de komende jaren een plan van aanpak vastgesteld en zetten we hiervoor de rijksmiddelen voor maatschappelijke begeleiding en participatie in. Om volwaardig meedoen te stimuleren doen alle vergunninghouders mee aan een programma voor participatieverklaring. In dit programma leren zij de kernwaarden van onze samenleving: *Vrijheid, gelijkheid, solidariteit en participatie*.

Vluchtelingenwerk Oost Nederland voert de maatschappelijke begeleiding uit, ondersteunt de mensen (die vaak nog maar kort uit bijvoorbeeld Syrië of Eritrea zijn gevlucht) bij de huisvesting, regelen van de uitkering, zorg en onderwijs voor kinderen en de inburgering voor volwassenen. Het is een intensief programma dat door lokale vrijwilligers wordt uitgevoerd in samenspraak met het sociaal loket. Bij de start spreken de nieuwkomers vaak geen woord Nederlands.

Om aan de taakstelling te kunnen voldoen zal de gemeente de komende jaren blijven werken aan creatieve oplossingen voor het beperkte woningaanbod.

Meldpunt discriminatie en pesten

Wij stellen inwoners, als zij hier niet zelf uitkomen, in de gelegenheid om onafhankelijk melding te doen van ongelijke behandeling (discriminatie) en pestgedrag. Veel klachten hebben te maken met ongelijke behandeling op de arbeidsmarkt en problemen in de buurt.

De dienstverlening wordt in de regio uitgevoerd door het Meldpunt Discriminatie en Pesten (voorheen ADV Artikel 1). Komende jaren wordt de samenwerking met het sociaal team versterkt en zal de aandacht meer gelegd worden bij preventie en advisering binnen het sociaal domein.

1B. Gezondheid

Doelstelling
Collectieve preventie op het gebied van gezondheid, Wmo en Jeugd

Activiteiten:

Gezondheid: landelijke, regionale en lokale ontwikkelingen

Er is sprake van een verschuiving van het begrip gezondheid als het afwezig zijn van ziekten naar een bredere opvatting gericht op de mate waarin inwoners zo zelfstandig als mogelijk deelnemen aan de samenleving. Daarin is het verband duidelijk van het belang van gezondheid binnen het sociaal domein. Vanuit die verbinding wordt eveneens verbinding gelegd met de overige beleidsvelden van gemeenten in het kader van wonen en werken. Deze nieuwe visie op gezondheid is onderdeel van bewustwording van de samenhang tussen beleid die zowel buiten de ambtelijke organisatie als binnen de ambtelijke organisatie gestimuleerd moet worden. Deze bewustwording heeft tevens tot doel om beleid actief met elkaar te verbinden om effectiever en efficiënter te kunnen werken vanuit de bestaande en nieuw te vormen netwerken.

Regionale Visie

Regionale visie publieke gezondheid

De regionale gezondheidsvisie die de 16 gemeenten van de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden betreft is door uw raad als kaderstellend voor gezondheid in onze gemeente vastgesteld.

Voor ons gemeentelijk gezondheidsbeleid betekent dit een invlechting in het totale beleid, waardoor er geen aparte nota beleid publieke gezondheid zal worden geformuleerd. Wel wordt een speerpunten notitie opgesteld die de rode draad van gezondheid in onze uitvoering ondersteunt. Deze aanpak past bij een integrale benadering vanuit de gehele gemeente en de samenhang binnen het sociaal domein in het bijzonder. Hierin wordt tevens rekening gehouden met de landelijke speerpunten van beleid inzake de publieke gezondheid.

Wmo

De Wmo 2015 geeft ons meer ruimte om zorg en ondersteuning vanuit het principe één gezin, één plan, één regie gestalte te geven. Wij hebben hiermee een bredere verantwoordelijkheid voor de ondersteuning van onze inwoners met een beperking. Hierin richten wij ons zoveel als mogelijk op het stimuleren en faciliteren van zelfredzaamheid. Dat betekent dat al onze inwoners wanneer dat nodig is van onze (ingekochte) dienstverlening en producten gebruik kunnen maken voor de intensiteit en de duur die daarbij past (maatwerk). In het kader van transformatie trekken we nadrukkelijker op met de zorgverzekeraar en we zoeken ook nauwe samenwerking met huisartsen en wijkverpleegkundigen.

Jeugdhulp

Vanaf 1 januari 2015 zijn wij bestuurlijk en financieel verantwoordelijk geworden voor alle jeugdhulp, de uitvoering van kindbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering. Deze decentralisatie gaat gepaard met een stevige taakstelling vanuit het rijk. Om hierin te kunnen voorzien is het noodzakelijk de knoppen in beeld te hebben waaraan kan worden gedraaid zodat de taakstelling kan worden behaald onder behoud van kwaliteit van hulp en ondersteuning. Het draaien aan de knoppen noemen we transformatie. Hierin kunnen we in ieder geval benoemen de toegang tot zorg waarop we invloed kunnen uitoefenen als ook het versterken van het preventieve veld door de inzet van algemene voorzieningen. Daarnaast wordt gewerkt vanuit de professionals aan andere vormen en trajecten van zorg, mede vanuit nieuwe vormen van samenwerking, in regionaal en bovenregionaal verband.

Versterking van het preventieve veld: Dit doen wij in samenwerking met alle partners die rondom jeugd staan (netwerk) waaronder speciaal benoemd de GGD (consultatiebureau), kinderdagopvang

(waaronder peuterspeelzaalwerk) en het onderwijs. Dit betreft regionale zowel als lokale inzet van onder andere samen starten, integrale vroeghulp, voorzorg. Speciale aandacht wordt gevraagd voor vroegsignaleren door onze partners, ook of met name met betrekking tot armoede.

De aanpak is vanuit een integrale benadering waarin alle beleidsvelden met elkaar zijn verbonden. Het netwerk op zich is niet nieuw, maar de versterking van de verbindingen tussen de netwerkpartners is meer gericht op samenwerken, 'aan de bak blijven' ook al is een jeugdige even uit beeld en niet op volgtijdelijk inzet plegen. In het netwerk van huisartsen, de GGD, onderwijs en het sociaal team leidt dit tot de inzet van een GZ psycholoog jeugd, die de jeugdige en het gezin korte begeleiding kan geven en heel gericht kan verwijzen indien nodig. Uit praktijkvoorbeelden blijkt dat hierdoor minder snel wordt doorverwezen en dat lichte problematiek wordt opgelost. Dit is voordelig voor alle betrokkenen.

In de uitvoering wordt door het sociaal team op basis van de specifieke situatie van het kind en zijn gezin maatwerk geleverd op basis van de verbindingen tussen (gezondheids)zorg, onderwijs, werk en inkomen, sport en veiligheid.

Voorzieningen jeugd: Voor de leeftijd -9 maanden 4 jaar wordt het kind gevolgd door het consultatiebureau dat in nauwe samenwerking staat met het Sociaal Team. In regionaal verband wordt gewerkt aan vernieuwing van het basistakenpakket.

De verbinding (speciaal) basis onderwijs met jeugdhulp (5-12 jaar) wordt vormgegeven door middel van de inzet van de GGD en het Sociaal Team. De jeugdverpleegkundige en de jeugdarts zijn aangesloten op de zorgteams van de scholen, evenals het sociaal team. Daardoor kunnen zorg en ondersteuning langs korte lijnen worden geregeld.

De verbinding voortgezet (speciaal) onderwijs wordt lokaal op dezelfde wijze vormgegeven als binnen het basisonderwijs. Voor de jeugdigen die buiten onze gemeente het onderwijs volgen is de leerplicht consultant de verbindende schakel als lokaal binnen een gezin ondersteuning nodig is.

In het kader van Renkum autisme vriendelijke gemeente wordt nadrukkelijk de samenwerking gezocht met kinderopvang en peuterspeelzaal (voorschool) en het onderwijs. Hierbij richten we ons op kennisoverdracht, vroegsignalering en passende ondersteuning in een breder verband dan alleen gericht op autisme. Hierbij krijgt ook de implementatie van de methodiek Wrap Around Care de aandacht.

Pleegzorg: Soms kunnen kinderen uit het oogpunt van veiligheid niet thuis blijven wonen en zijn zij op pleegzorgvormen aangewezen. Omdat uit onderzoek duidelijk is dat het voor kinderen heel nadelig is om hen uit hun gezinssetting te halen, daardoor lopen zij jaren (ontwikkel) achterstand op en lopen tegen hechtingsproblemen aan die hun ontwikkeling zwaar belemmeren, zal de uitvoering erop gericht zijn om pleegzorgvormen in te zetten als alle andere vormen van ondersteuning geen soelaas bieden voor het gezin. Veiligheid staat hierin wel voorop. Onder die andere vormen van zorg vallen bijvoorbeeld hulp bij het huishouden, begeleiding. Daarnaast gaan wij ons ook richten op goede arrangementen voor 18+ die uit pleegzorg komen, zodat er een goed en veilig verloop is van jeugdzorg naar Wmo en de jongeren niet tussen wal en schip raken. Hieronder valt ook het verkennen van de mogelijkheden om pleegzorg binnen een gezin langer te laten plaatsvinden en het stimuleren van gezinshuizen.

Aansluiting onderwijs, jeugdhulp en arbeidsmarkt voor kwetsbare jeugdigen wordt vormgegeven via een integrale aanpak vanuit de samenwerkende partners is dit veld. En ook hier geldt dat er aandacht is voor 18+ jeugdigen zodat zij niet tussen wal en schip raken.

Jeugdbescherming: Dwang en drang in jeugdzorg. Via inkoop worden afspraken gemaakt met gecertificeerde instellingen (GI). Met de GI's (waaronder Jeugdbescherming Gelderland, William Schrikker Groep en het Leger des Heils) worden afspraken gemaakt als het gaat om dwangtrajecten (via een OTS). Daarnaast kan ook gekozen worden voor een vrijwillige plaatsing. De inzet is om zoveel mogelijk dwang te voorkomen. Daarnaast werken deze gecertificeerde instellingen ook aan kortere trajecten. Hierin zal samenwerking worden gezocht met het sociaal team zodat een jeugdige goed begeleid wordt vanuit de (vrijwillig) gesloten setting naar de gemeente waar hij gaat wonen.

1C. Sport

Doelstelling
Rekening houdend met de positieve maatschappelijke waarde van sport, mogelijkheden scheppen voor en stimuleren van (blijvende) deelname aan sport door een zo groot mogelijk deel van de Renkumse inwoners.

Activiteiten:

Uitwerken ambities geactualiseerde Sportnota

Op basis van de geactualiseerde sportnota wordt invulling en uitvoering gegeven aan de nieuwe ambities. De actualisatie is gebeurd op basis van een tussenevaluatie met uw instemming. Het Sport & beweegteam wordt ingezet om een aantal van deze de ambities in te vullen. Ook wordt het team als middel ingezet om doelstellingen te realiseren in het sociaal domein zoals gezondheid leefbaarheid en participatie. Dit gebeurt in samenwerking met inwoners, sportverenigingen, sportscholen, huisartsen, fysiotherapeuten, scholen, welzijnsinstellingen en instellingen voor maatschappelijke opvang.

Aan de verzelfstandigingstrajecten op sportpark De Bilderberg en Wilhelmina wordt uitwerking gegeven. Dit gebeurt in samenwerking met de verenigingen die gebruik maken van de parken. Voor de parken die al verzelfstandigd zijn is blijvende aandacht over de voortgang.

Beleidsindicatoren:

Naam Indicator	Beschrijving	Eenheid	Periode/ meting beschikbaar per periode	Beleidsindicator
Niet sporters	Het percentage inwoners dat niet sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners.	%	2014	49,6
			2016	49,4

1D. Educatie

Doelstelling
Educatie draagt bij aan de participatie van alle inwoners door het ontwikkelen van de basisvaardigheden taal, rekenen en digitale vaardigheden. Voor mensen met een laag opleidingsniveau (laaggeletterden) of nieuwkomers (na hun inburgering) blijft lokaal de toegang tot een educatie-aanbod. Renkum en Oosterbeek behouden een volwaardige bibliotheek (voor kinderen en volwassenen).

Activiteiten:

Volwaardige bibliotheek in Renkum en Oosterbeek

Renkum en Oosterbeek behouden een volwaardige bibliotheek. De gemeente Renkum zet in op een openbare bibliotheek die bijdraagt aan de persoonlijke ontwikkeling en verbetering van de maatschappelijke kansen van inwoners. De gemeente vraagt de bibliotheek in te zetten op bevorderen van informatie- en digitale vaardigheden; lezen en schrijven; taal als basis voor maatschappelijke participatie; werk en inkomen; educatie; e-overheid; de bibliotheek als neutrale, onafhankelijke, veilige ontmoetingsplek.

We streven ernaar om in 2017 de bibliotheek op school ingevoerd te hebben op alle basisscholen.

Volwassenen educatie

Komende jaren verandert het inkoopbeleid voor educatie. Geleidelijk wordt de verplichte winkelnering bij de ROC's los gelaten en mogen we ook bij andere aanbieders vormen van taal- en rekenonderwijs inkopen. De rijksmiddelen worden regionaal ingezet (via contactgemeente Arnhem) op basis van een regionaal educatief programma. In 2017 maken we meer verbinding tussen het onderwijs- en het arbeidsmarktbeleid.

Educatie en aanpak laaggeletterdheid

Hoewel het soms lastig is laaggeletterdheid te signaleren, hechten wij belang aan een goede aanpak om inwoners zelfredzamer te maken. De gemeente Renkum doet daarom mee in het bondgenootschap (De Alliantie) aanpak laaggeletterdheid Arnhem en regio. Hier zetten allerlei maatschappelijke partners, zoals bibliotheken, welzijnsinstellingen, scholen en werkgevers, zich gezamenlijk in voor geletterdheid. Hierdoor wordt de samenwerking tussen lokale partners versterkt en worden inwoners met een taalprobleem eerder bereikt.

Het actieprogramma "Tel mee met taal" wordt in 2016 uitgerold over Nederland. In de periode 2016-2018 wordt verwacht dat elke gemeente een sluitende aanpak ontwikkelt op het gebied van laaggeletterdheid.

Met de Alliantie én de stichting Lezen & Schrijven gaan we in 2017 invulling geven aan het Taalhuis, binnen dit actieprogramma. Bibliotheek Veluwezoom, in haar rol als aanbieder van dienstverlening op het gebied van taal, lezen en digitale vaardigheden vervult hierin een coördinerende rol.

Aansluiting van jeugdhulp op het onderwijs

Het sociaal team is aangesloten op de multidisciplinaire casus overleggen van de scholen voor basisonderwijs. Hiermee is de verbinding gemaakt tussen jeugdhulp en onderwijs zodat indien nodig snel de juiste hulp kan worden ingezet. De GGD (gezondheidszorg) is eveneens op de multidisciplinaire casus overleggen van het onderwijs aangesloten.

De aansluiting met het overige onderwijs wordt verzorgd door een consulent of coach en de leerplicht consulent van het sociaal team .

Om jongeren die dreigen uit te vallen te stimuleren aan het onderwijs te blijven deelnemen om hun startkwalificatie te behalen wordt inzet gepleegd door het team '2Gethere'.

Ook de (extra) inzet van de jeugdarts in het lokale voortgezet onderwijs draagt hieraan bij. De inzet van de GZ psycholoog jeugd als verbinding tussen huisartsen, sociaal team, onderwijs en GGD wordt vanaf september 2016 gestalte gegeven. Deze inzet betreft kortdurende begeleiding en advies.

Dyslexiezorg

Op grond van de Jeugdwet is de gemeente ook verantwoordelijk voor het bieden van dyslexiezorg. Om het gebruik hiervan in goede banen te leiden en om bureaucratische rompslomp te voorkomen

zijn voor het onderwijs en de aanbieders spelregels (afspraken kader) voor de uitvoering vastgesteld. Dit afsprakenkader komt overeen met het kader dat eerder door de zorgverzekeraar werd gehanteerd.

Wij volgen in 2017 het gebruik van deze vorm van zorg. Indien sprake is van opvallende pieken in het gebruik gaan wij in gesprek met het onderwijs of de aanbieder.

Lokale educatie agenda (LEA)

De samenwerking tussen de gemeente en het onderwijs is verankerd in de LEA. De LEA kent drie tafels: 2-5 jaar, 5-14 jaar en het besturen overleg. Het doel van het LEA-overleg is een sluitende onderwijs/ zorgstructuur. Het LEA-overleg is een hulpmiddel om de integraliteit tussen onderwijs, zorg en welzijn te borgen. Daarnaast is het ook het platform van overleg over de uitvoering van wettelijke taken.

Prioriteiten voor 2017 zijn

- continueren aansluiting jeugdbeleid en passend onderwijs;
- doorontwikkeling VVE, waaronder aandacht voor intern kwaliteitsplan van aanbieders en educatieve ouderbetrokkenheid bij aanbieders en in het basisonderwijs;
- preventieve inzet leerplicht;
- stimuleren van de samenwerking van scholen voor het basisonderwijs in de subregio op het gebied van inzet op (bijvoorbeeld) 'plusklas' naast aandacht voor achterstanden;
- goede afspraken met het voortgezet (speciaal) onderwijs in het kader van zorg en onderwijs;
- aansluiting VMBO op MBO en op de arbeidsmarkt (P-wet);
- blijvende inzet op onderwijs aan woonwagen- en zigeuner kinderen (OWWZ);
- aandacht voor extra instroom van asielkinderen binnen primair en voortgezet onderwijs.

Onderwijsachterstanden

In 2017 wordt ingezet op kennisverrijking en netwerkstructuur kinderopvang en basisonderwijs voor het voorkomen en beperken van onderwijsachterstanden.

Peuterspeelzaalwerk en harmonisatie

In 2017 wordt de toeleiding tot het peuterspeelzaal een impuls gegeven, met name bij die groepen waar sprake is van een afstand tot het onderwijs. Het Peuterspeelzaalwerk heeft een nadrukkelijke plek in het kader van de versterking van het preventieve veld op basis van de Jeugdwet. De samenwerking met het consultatiebureau blijft intensief. Landelijke ontwikkelingen in het kader van de voortgaande harmonisatie worden gevolgd. Dat betekent in 2017 een verruiming van de nadere regel voor deelname aan PSZwerk voor peuters waarvan de ouders geen beroep kunnen doen op de kinderopvangtoeslag. Deze regel bestaat al. In iedere dorpskern is plaats geregeld bij één aanbieder. Ouders die geen aanspraak kunnen maken op kinderopvangtoeslag kunnen gebruik maken van een door ons gesubsidieerde peuterplaats. Door het aanpassen van de regeling kunnen alle aanbieders peuterplaatsen bieden en hebben ouders meer keus.

In de loop van 2017 wordt de harmonisatie van de laatste PSZplaats (die nog niet met KDV is geharmoniseerd) gestimuleerd. Vanaf 1 januari 2018 moeten alle PSZ zijn geharmoniseerd (zij moeten voldoen aan alle eisen uit de Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzaalwerk. Hetgeen gevolgen heeft voor de inzet van gekwalificeerd personeel in plaats van assistenten en stagiaires).

Cultuureducatie

In 2017 verstevigen we de samenwerking tussen scholen en culturele instellingen in de gemeente voor een brede verankering van cultuur binnen het reguliere onderwijs.

Beleidsindicatoren:

Naam Indicator	Beschrijving	Eenheid	Periode/ meting beschikbaar per periode	Beleidsindicator
Absoluut verzuim	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 leerlingen.	Aantal per 1.000 leerlingen	2014	1
Relatief verzuim	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 leerlingen.	Aantal per 1.000 leerlingen	2014	37
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	2012	3,1
Achterstandsleerlingen	Het percentage leerlingen (4-12 jaar) in het primair onderwijs dat kans heeft op een leerachterstand.	% 4 t/m 12 jarigen	2012	6,67

1E. Minima**Doelstelling**

In het nieuwe integrale armoedebeleid worden maatregelen bedacht om de zogenaamde armoedeval tegen te gaan. Doelstelling is dat werken aantrekkelijker wordt. Tegelijkertijd mag de groep mensen die nooit (meer) aan het werk kan gaan hiervan niet de dupe worden. In de bestrijding van armoede staan verder kinderen centraal. Er moet worden voorkomen dat zij in hun ontwikkeling worden geremd, doordat zij opgroeien in armoede. Mensen met schulden moeten weer financieel en maatschappelijk zelfredzaam kunnen functioneren. Het uitgangspunt daarbij is dat mensen primair zelf verantwoordelijk zijn en blijven voor het oplossen van hun schulden. Waar nodig ontvangen zij daarbij ondersteuning op maat.

Activiteiten:

- Het binnen het sociaal domein integraal uitvoeren van een activerend minimabeleid. Het accent ligt daarbij op maatschappelijke participatie met bijzondere aandacht voor gezinnen met kinderen.
- Adviseren en ondersteunen van inwoners, met dreigende schuldensituaties, bij het maken van vervolgstappen om hun financiële situatie te verbeteren.

- De schuldhulpverlening is de schakel die volgt op preventie van schulden en schulddienstverlening (informatie en advies) en bestaat uit de activiteiten: schuldregelen, instellen moratorium, schuldsanering, inkomensbeheer, budgetcoaching en hulp bij het aanvragen van een WSNP verklaring.
- Wij behouden de regie over de schuldhulpverlening door middel van casemanagement vanuit de gemeente.
- De zwaarte van de ondersteuning wordt afgestemd op de situatie en de mogelijkheden van de inwoners zelf.

1F. Inkomensvoorziening

Doelstelling
Het zorgen voor een tijdige en rechtmatige verstrekking van inkomensvoorzieningen. Daarbij geven wij uitvoering aan de verplichting van het Rijk om op maat een tegenprestatie te vragen.

Activiteiten:

Inkomensverstrekking

Maandelijks betaalbaar stellen van uitkeringen op grond van wettelijke voorschriften in Participatiewet, Bbz2004, Ioaw en Ioaz (doorlopend).

Bijzondere bijstand

Wij verstrekken, op aanvraag, individuele bijzondere bijstand in extra noodzakelijke kosten van het bestaan (doorlopend).

Binnen het Sociaal Domein wordt de Wmo meerkostenregeling afgestemd met de uitvoering van de voorziening Collectieve Ziektekostenverzekering voor onze inwoners met een minimum inkomen. Wij willen hiermee bereiken dat deze op elkaar afgestemde voorzieningen bijdragen aan het vergroten van de maatschappelijke participatie van chronisch zieken en gehandicapten met een laag inkomen.

Arbeidsmarktondersteuning

De gemeente biedt inwoners arbeidsmarktondersteuning als belangrijk onderdeel van de integrale dienstverlening vanuit het Sociaal team. Hiervoor is in 2015 het Uitvoeringsplan Participatiewet onderdeel arbeidsmarktondersteuning 2015- 2018 opgesteld.

In 2017 geven wij verder uitvoering aan dit plan. Belangrijke aandachtspunten voor de uitvoering in 2017 zijn:

- resultaten van de dienstverlening aan de groep inwoners met goede kansen op de arbeidsmarkt (kansrijken) verbeteren (vanwege uitgaven inkomensverstrekking);
- kandidaten die in aanmerking komen voor de banenafspraken werkfit maken/ houden;
- samenwerking en matching op vacatures van Werkgeversservicepunt FoodValley;
- gerichte ondersteuning aan statushouders;
- beleid en uitvoering voor het starten als zelfstandige (zonder personeel) en freelance werken herzien;
- aanpassingen landelijke wetgeving implementeren en uitvoeren (o.a. waarschijnlijk beschermt werk).

Activerend werk

Activerend werk in Renkum heeft tot doel dat inwoners zich op (vrijwilligers-/ werk)plekken kunnen ontwikkelen op de participatieladder en een waardevolle bijdrage kunnen leveren aan de samenleving. Wij hebben hiervoor uitgangspunten opgesteld die wij in 2017 lokaal gaan testen in pilots. Dit is op het moment van opstellen van de begroting 2017 volop in ontwikkeling. Daarnaast kunnen wij via het regionale Interactief aankoopstelsel (IAS) producten inkopen van het perceel Activeren werk.

Werkgeversdienstverlening

Het lokaal koppelen van economisch beleid aan werkgelegenheid en in het bijzonder voor mensen met een arbeidsbeperking, blijft in 2017 een belangrijke prioriteit. Op lokaal en regionaal niveau informeren wij ondernemers over de mogelijkheden en de meerwaarde die het in dienst nemen van mensen met een arbeidsbeperking kan bieden. Werkgeversservicepunt (WSP) FoodValley heeft een belangrijke rol. Het WSP onderhoudt contacten met ondernemers en biedt hulp bij personeelsvraagstukken. Vacatures en baanopeningen worden regionaal gedeeld zodat de werkgever de meest geschikte kandidaten voorgesteld krijgt. Het WSP heeft de doelstelling om voor de deelnemende organisaties een aantal plaatsingen te realiseren.

Liquidatie Permar

In 2017 vindt de afbouw van de Gemeenschappelijk regeling Permar WS plaats. Het bestuur van Permar heeft de opdracht gekregen een liquidatieplan op te stellen en een gewijzigde begroting voor 2016 en 2017. Deze stukken krijgt u in het laatste kwartaal van 2016 voorgelegd en kunt u een zienswijze op geven.

Lokale opbouw Wsw

Met de liquidatie van de GR Permar in het vooruitzicht stellen wij een plan van aanpak op over de uitvoering van de werkzaamheden en de werkgeversrol van de 125 Wsw-werknemers. De Wsw-werknemers zijn in principe in dienst bij de gemeente (eigen cao). Zij kunnen nooit (formeel) in dienst zijn bij iets anders dan een gemeente of een gemeenschappelijke regeling.

Ondertussen krijgen de contouren van de gewenste Renkumse situatie vorm. Ervan uitgaande dat je pas integraal naar inwoners kan kijken als je deze daadwerkelijk kent, zijn we voornemens om hiervoor een "WerkNemersServicePunt" voor op te zetten. Dit is geen specifiek loket voor de Wsw-werknemers maar wordt onderdeel van het Sociaal team waaruit alle inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt ondersteund gaan worden en de arbeidsmarkt bewerkt zal worden. Niet vraaggericht zoals het Werkgeversservicepunt maar aanbodgericht. Voor het ontwikkelen van dit "WerkNemersServicePunt" zullen we extra budget vragen bij het besluitvormingstraject over de precieze uitvoering.

De Participatiewet biedt de mogelijkheid om meer lokaal te kijken naar arbeidsmarkt vraagstukken, waarbij lokale ondernemers een belangrijke rol hebben. Onder de vlag van sociaal ondernemen gaan we deze ondernemers enthousiasmeren om de handschoen op te pakken. Ook hiervoor zal een extra investering plaats moeten vinden.

Beleidsindicatoren:

Naam Indicator	Beschrijving	Eenheid	Periode/ meting beschikbaar per periode	Beleids- indicator
Banen	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar	2015	578,7
Netto arbeidsparticipatie	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking.	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	2014	63,1
Werkloze jongeren		% 16 t/m 22 jarigen	2012	0,9
Personen met een bijstandsuitkering	Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners.	Aantal per 10.000 inwoners	2015	313,9
Lopende re-integratievoorzieningen	Het aantal lopende re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	Aantal per 10.000 inwoners van 15 - 64 jaar	2015	205,3

1G. Maatwerkvoorzieningen

Doelstelling
<p>We willen maatwerk voor alle inwoners. Wij stimuleren burenhulp, zonder daarbij privacy uit het oog te verliezen en professionele ondersteuning te verdringen. We kiezen daarom ook voor een brede inzet van het PGB model. Binnen de wettelijke kaders wordt een eigen bijdrage in de (zorg)kosten gevraagd.</p> <p>De doelstelling is de inwoner zo lang mogelijk zelfredzaam en maatschappelijk actief te laten blijven. Waar nodig wordt voorzien, met eigen financiële verantwoordelijkheid van inwoners, in individuele hulp.</p>

Activiteiten:

Verwerving en contractering Wmo en Jeugdhulp

Verwerving van maatwerkvoorzieningen wordt zoveel als mogelijk regionaal georganiseerd met behoud van lokale aanvullende producten via het Interactief Aankoop Systeem (IAS). Zowel binnen de regionale verwerving als de aanvullende lokale verwerving is aandacht voor innovatie en transformatie.

De zeer specialistische jeugdhulp wordt landelijk door de VNG ingekocht tot en met 2017. Met partijen vindt overleg plaats hoe het daarna verder gaat met de verwerving van deze zeer specialistische hulp.

Een aantal specialistische functies worden bovenregionaal (op provinciaal niveau) verworven.

Verordening en beleid Wmo

Uit een uitspraak van de Centrale Raad van Beroep volgt dat de wijze van vaststelling van de hoogte van een eigen bijdrage voor een algemene voorziening, een maatwerkvoorziening en een persoonsgebonden budget (pgb) en de daarmee samenhangende wijze van kostprijsberekening en vaststelling van de hoogte van een pgb, bepalingen zijn die in de verordening moeten worden opgenomen. In juni 2016 hebben wij de Wmo verordening in overeenstemming gebracht met deze rechtspraak. Hierbij is toegezegd dat in het laatste kwartaal van 2016 aan de Raad over deze onderwerpen en de meerkostenregeling voor chronisch zieken en gehandicapten keuzes worden voorgelegd, op basis waarvan de verordening Wmo zal worden aangepast.

Pilot Klantgerichte zorgarrangementen en financiering Wmo

We zetten in Renkum vanuit de HHT (Huishoudelijke Hulp Toelage) - naast de algemene voorziening Huishoudelijke Hulp Toelage - in op de pilot "Klantgerichte zorgarrangementen en financiering". Deze pilot is onderdeel van het Programma van Eisen van de voor 2016 aanbestede Hulp bij het Huishouden. Het gaat om een op de lokale situatie afgestemde pilot, waarmee cliënten, medewerkers en aanbieders worden gestimuleerd tot transformatie van maatschappelijke ondersteuning. De bedoeling is de verbinding te zoeken op het snijvlak van Wmo en de Zorgverzekeringswet. Nadat de pilot in cocreatie met de aanbieders is ontwikkeld, wordt – in nauw overleg met de cliënten die voor dit zorgarrangement in aanmerking willen komen – in het najaar van 2016 gestart.

Jeugd

Naast de algemene voorzieningen voor jeugd, waaronder jeugdgezondheidszorg, algemeen maatschappelijk werk en jeugd- en jongerenwerk, bestaat de jeugdhulp uit maatwerkvoorzieningen. Deze betreffen Jeugd GGZ (basis en specialistisch) opvoedingsondersteuning, begeleiding en behandeling en diverse vormen van verblijf (waaronder ook gesloten en pleegzorg). Van deze maatwerkvoorzieningen kan gebruik worden gemaakt na verwijzing door het sociaal team of door een arts/ specialist. In geval van interventie door de rechter, bepaalt de rechter de inzet van het maatwerk. Bij de inzet van een maatwerkvoorziening, of een combinatie hiervan, wordt integraal gekeken naar wat nodig is in het systeem van de jeugdige. De interventies worden ingezet op basis van een plan. Inwoners kunnen van de maatwerkvoorziening gebruik maken in de vorm van zorg in natura (ZIN) of zij kunnen verzoeken om een PGB.

Terugdringen maatwerk S-JGGZ: om dit te realiseren wordt verbinding gezocht tussen het sociaal team, de huisarts, de GGD, het onderwijs en lokale praktijken. Binnen deze verbinding kan een kortdurende laagdrempelige interventie worden ingezet.

Op het gebied van jeugdbescherming wordt regionaal gewerkt aan innovatie van de aanpak door het netwerk. Tot het netwerk behoren Veilig Thuis, het Veiligheidshuis, de gecertificeerde instellingen en de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK). Eén van de doelen is om ouders meer te betrekken, praten met in plaats van praten over, als de context dit toelaat. Ook wordt er gestreefd naar meer thuisnabijheid in gevallen van overleg zodat extra reizen, wat voor veel ouders duur en belastend is, wordt vermeden. Indien ouders en jeugdigen wel naar de RvdK moeten komen, heeft dit ook meer uitstraling.

Op het gebied van preventieve inzet gezondheid worden de buurtsportcoaches ingezet en worden projecten gedraaid. Deze hebben tot doel om beweging te stimuleren en een gezondere levensstijl aan te leren.

Leerlingenvervoer

Het leerlingenvervoer kent ook in het schooljaar 2016-2017 een doorlopend project 'Samen reizen met'... met als doel zo veel mogelijk leerlingen zelfstandig met het openbaar vervoer te laten reizen.

Met de inzet van het project 'Samen Reizen met ...' leveren we tevens een bijdrage aan doelstellingen van de Participatie wet door met name werkzoekenden vallend onder de Participatie wet te werven.

Doelgroepenvervoer

In 2016 is invulling gegeven aan één van de belangrijkste conclusies uit het onderzoek uit 2014, om de kosten van het gemeentelijke doelgroepenvervoer regionaal beheersbaarder te maken, namelijk het bundelen van het doelgroepenvervoer. Dit is regionaal met 19 gemeenten opgepakt en heeft geleid tot een nieuw en duurzaam vervoersysteem, AVAN, per 1 september 2016.

Met dit systeem en de bundeling is de verwachting dat we regionaal meer grip hebben op de kwaliteit en de kosten. De aanbesteding zelf laat een lichte kostendaling zien, maar omdat er regionaal gekozen is voor duurzaam aanbesteden, leidt dit tot een lichte kostenverhoging.

In 2016 hebben we echter ook een afname gezien van daadwerkelijk gebruik van het collectieve vervoerssysteem. Daar zal in 2017 nog verder op gestuurd worden, door mensen alternatieven en leertrajecten aan te bieden voor het gebruik van het openbaar vervoer.

Aan andere aanbevelingen uit het onderzoek van 2014 en maatregelen om de behoefte aan het gebruik van het collectieve maatwerkvervoer (AVAN) terug te brengen, wordt nog gewerkt. Hierbij valt te denken aan voorzieningen zoveel mogelijk thuis nabij te situeren, zodat men minder hoeft te reizen, de aanvangs- en eindtijden van instellingen (bijv. dagbesteding) zodanig afstemmen, dat combinaties van vervoer mogelijk/makkelijker zijn, het gebruik van vrijwilligersprojecten (bijv. 'Samen Reizen met...') om mensen vertrouwd te maken met het openbaar vervoer. Dit is ook nodig om de provinciale korting op het Wmo-vervoer voor de komende jaren te kunnen opvangen.

Leerlingenvervoer

Het leerlingenvervoer wordt nog niet ondergebracht bij het regionale doelgroepenvervoer. Het contract loopt nog door tot het einde schooljaar 2016-2017 en kan met nog een jaar verlengd worden. Wij zijn erg tevreden over de kwaliteit en de gemaakte prijsafspraken van dit vervoer. Bij het aflopen van het contract zal onderzocht worden of we het leerlingenvervoer zelf gaan aanbesteden of onderbrengen bij AVAN.

Beleidsindicatoren:

Naam Indicator	Beschrijving	Eenheid	Periode/ meting beschikbaar per periode	Beleidsindicator
Jongeren met een delict voor de rechter		% 12 t/m 21 jarigen		PM
Kinderen in uitkeringsgezinnen	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet	% kinderen tot 18 jaar	2012	4,2

Naam Indicator	Beschrijving	Eenheid	Periode/ meting beschikbaar per periode	Beleidsindicator
	rondkomen.			
Jongeren met jeugdhulp	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.	% van alle jongeren tot 18 jaar	2015	8,5
Jongeren met jeugdbescherming	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.	% van alle jongeren tot 18 jaar	2015	1,4
Jongeren met jeugdreclassering	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	2015	0,4
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 137 deelnemende gemeenten.	Aantal per 10.000 inwoners		PM

2 Transformatie Sociaal Domein

Doelstelling

Benodigde ontwikkelingen en initiatieven stimuleren, ondersteunen en initiëren ten behoeve van de transformatie sociaal domein, op die manier dat door transformatie en substitutie kwalitatief goede hulp en ondersteuning wordt geboden onder gelijktijdige invulling van de taakstelling.

Activiteiten:

De komende jaren wordt stevig ingezet op de transformatie en de daaraan gekoppelde bezuinigingsopgave. De gemeente Renkum heeft hierin een belangrijke regierol en wil benodigde ontwikkelingen en initiatieven stimuleren, ondersteunen en initiëren. Initiatieven en ontwikkelingen die bijdragen aan de transformatiedoelen, te weten:

- inzet op versterking eigen kracht inwoners, buurtkracht en samenkracht;
- ontsluiting van het aanbod en innovatie in algemene voorzieningen en vraaggericht maatwerk;
- praktijk ontkokering en efficiency-slagen (in samenspraak met maatschappelijk partners en (zorg)aanbieders).

De activiteiten om deze doelstelling te kunnen behalen worden beschreven bij de verschillende onderdelen binnen programma 1.

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
1A. Algemene voorzieningen						
Lasten	1.906	2.021	2.176	2.161	2.161	2.095
Baten			78			
Saldo van baten en lasten	-1.906	-2.021	-2.098	-2.161	-2.161	-2.095
Mutatie reserve	-205	139	97	121	65	
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-2.111	-1.882	-2.001	-2.040	-2.095	-2.095
1B. Gezondheid						
Lasten	1.705	1.667	1.054	1.054	1.054	1.054
Baten	10					
Saldo van baten en lasten	-1.695	-1.667	-1.054	-1.054	-1.054	-1.054
Mutatie reserve	43	-7	50			
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-1.652	-1.675	-1.004	-1.054	-1.054	-1.054
1C. Sport						
Lasten	1.918	1.930	1.760	1.668	1.665	1.662
Baten	345	228	133	83	83	83
Saldo van baten en lasten	-1.573	-1.702	-1.627	-1.585	-1.581	-1.578
Mutatie reserve	32	23	36			
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-1.541	-1.680	-1.591	-1.585	-1.581	-1.578
1D. Educatie						
Lasten	1.578	1.996	1.462	1.313	1.329	1.345
Baten	242	451	217	68	84	101
Saldo van baten en lasten	-1.335	-1.544	-1.245	-1.245	-1.245	-1.245
Mutatie reserve	21	30				
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-1.314	-1.515	-1.245	-1.245	-1.245	-1.245
1E. Minima						
Lasten	249	272	354	349	349	349
Baten						
Saldo van baten en lasten	-249	-272	-354	-349	-349	-349
Mutatie reserve	21					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-229	-272	-354	-349	-349	-349
1F. Inkomensvoorziening						
Lasten	15.405	16.331	13.664	12.165	12.030	11.937
Baten	7.703	8.187	7.932	7.080	7.080	7.080
Saldo van baten en lasten	-7.702	-8.144	-5.732	-5.086	-4.950	-4.857
Mutatie reserve		82	30	1	-44	-44
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-7.702	-8.062	-5.702	-5.085	-4.994	-4.901
1G. Maatwerkvoorzieningen						
Lasten	15.268	19.528	19.259	19.259	19.259	19.232
Baten	1.121	1.124	835	835	835	835
Saldo van baten en lasten	-14.146	-18.404	-18.425	-18.425	-18.425	-18.398
Mutatie reserve	-4.602	47				
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-18.748	-18.356	-18.425	-18.425	-18.425	-18.398
1 Integratie uitkering sociaal domein en WMO						
Lasten		965	-1.685	-2.409	-2.271	-4.562
Baten	21.656	20.813	19.828	19.279	19.732	17.321
Saldo van baten en lasten	21.656	19.847	21.514	21.687	22.003	21.883
Mutatie reserve		1.818	641	467	71	71
Geraamde/gerealiseerde resultaat	21.656	21.665	22.155	22.155	22.074	21.954
2 Transformatie Sociaal Domein						
Lasten		58	136	136	136	136
Baten						
Saldo van baten en lasten		-58	-136	-136	-136	-136
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat		-58	-136	-136	-136	-136
Saldo van baten en lasten	-6.950	-13.966	-9.157	-8.352	-7.898	-7.829
Mutatie reserve	-4.690	2.131	855	589	93	27
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-11.640	-11.835	-8.303	-7.763	-7.805	-7.802

02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit

Visie

Wij wonen in een bijzondere gemeente. De omgeving waarin wij leven heeft een aantrekkelijk karakter met landgoederen, sprengbeken en markante zichtlijnen. Deze groene omgeving moeten we koesteren, benutten en behouden. Er zijn veel voorzieningen die we willen behouden. Bovendien moet onze gemeente goed bereikbaar zijn voor inwoners en bezoekers.

Duurzaamheid maakt een integraal onderdeel uit van alle ontwikkelingen. De ontwikkelingen in de dorpscentra stimuleren de levendigheid van de dorpen en de maatschappelijke participatie van de inwoners. De gemeente wil samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties de ontwikkelingen vormgeven.

Wat willen wij bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

- 2A. Ruimtelijke ontwikkeling
- 2B. Wonen
- 2C. Bestemmingsplannen
- 2D. Omgevingsvergunning
- 2E. Mobiliteit

2A. Ruimtelijke ontwikkeling

Doelstelling
De (bestaande) woningbouwprojecten worden waar mogelijk verder uitgevoerd of opgestart. De directe omgeving van nieuwe (bouwplannen) plannen is leidend voor een goede inpassing.

Activiteiten:

- Langere tijd stilliggende woningbouwprojecten komen weer op gang. Doordat we in overleg zijn gegaan met grondeigenaren, bouwbedrijven, woningcorporaties en particuliere initiatiefnemers van bestaande projecten om eventuele belemmeringen weg te nemen. Dit zetten we voort zodat die projecten ook echt gerealiseerd worden.
- Nieuwe (woning)bouwprojecten moeten voldoen aan de actuele eisen op het gebied van stedenbouw, ruimtelijke inpassing, duurzaamheid en wonen (doorlopend). Alle eisen die de gemeente stelt aan nieuwbouwplannen worden contractueel vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst. Ook bij de diverse controles op het ontwerp wordt hier door de gemeente kritisch naar gekeken.
- Bij nieuwe (woning)bouwprojecten worden omwonenden vroegtijdig betrokken en krijgen waar mogelijk een rol in het opstellen van stedenbouwkundige kaders (doorlopend).
- Onderzoeken mogelijkheden ontwikkelen opbrengst uit eigen grondposities (2016-2017).

De komende jaren komen locaties vrij die ontwikkeld kunnen worden, veelal tot woningbouwlocaties. Wij onderzoeken hiervoor de mogelijkheden binnen het bestaande beleid en regionale afspraken hierover. Eventuele boekwaardes en sloopkosten zullen ook in beeld worden gebracht. Een deel van de opbrengst van de gronden is (conform raadsbesluit) ingezet ter financiering van het MFC en IHP.

Door goede afstemming en prioritering van de gemeentelijke locaties kunnen deze opbrengsten mogelijk een positieve bijdrage leveren aan de gemeentelijke balans en worden er goede woningen toegevoegd aan het woningbestand!

Doelstelling

Dorpskernen moeten aantrekkelijk blijven met voldoende voorzieningen en woningen. Prioriteit ligt bij de centra van Doorwerth en Renkum.

Activiteiten:

Doorwerth Centrum:

- Gebiedsvisie Centrum Doorwerth maken, uitwerken en realiseren met alle betrokkenen: inwoners, ondernemers, scholen, welzijn- en zorgorganisaties (2014-2016). Najaar 2015 is gestart met de 2e fase van het project met het ontwikkelen van een plan voor een (sociaal) hart voor het dorp. Het stedenbouwkundige plan wordt onder regie van de kerngroep van bewoners opgezet en naar verwachting begin 2017 ter besluitvorming aan u voorgelegd. Daarna zal begonnen worden met de verschillende stappen om tot uitvoering te komen (bijv. omzetten van masterplan naar bestemmingsplan).
- Een nieuw opgerichte stichting heeft het beheer van de Poort in het voorjaar van 2016 op zich genomen. De onderliggende afspraken zijn in een huurovereenkomst vastgelegd.

Renkum Centrum:

- Alle resterende onderdelen uit het maatregelenplan worden ondergebracht in de 'Winkelvisie centrum Renkum' welke in najaar 2016 is vastgesteld.
- De gemeente blijft vastgoedeigenaren ondersteunen om hun panden aan het Europaplein te vullen met publieksfuncties en/of zorg/welzijn/cultuurinstellingen (2017 en verder).
- Overige acties in het centrum van Renkum worden uitgevoerd samen met ondernemers en vastgoedeigenaren, zie product 6A. Ondernemen en bedrijvigheid (2017 en verder).

2B. Wonen

Doelstelling

Voor alle doelgroepen moeten voldoende, goede woningen betaalbaar en bereikbaar zijn, vooral voor jonge gezinnen.

Activiteiten:

Uitvoeren activiteiten routekaart, zoals die is opgenomen in de Nota Wonen 2014:

- Het continueren van het verhuurdersoverleg. Dit overleg is minimaal twee keer per jaar.
- Regie houden over de huisvestingsopgave in de zorgsector door het hanteren van de beleidsnotities voor Wonen en zorg voor ouderen en de overige doelgroepen.
- In 2016 is besloten om de informatie projecten, zoals het project energiezuinig en levensloopgeschikt wonen, onder een noemer te zetten. Namelijk onder Bewust Wonen. Met Bewust Wonen willen wij inwoners informeren alles rondom Wonen in de gemeente Renkum. Onderwerpen die daar onder vallen zijn:
 - Langer zelfstandig thuis wonen (valpreventie, kleine huisaanpassingen, tips, etc.);
 - Duurzaam en energiezuinig wonen (o.a. tips en hoe kun je energie besparen?) en water;
 - Veiligheid in en om de woning (inbraakpreventie).
- Prioriteren en keuze maken in woningbouwprogramma (d.m.v. stoplichtenmodel) en regelmatig regionale afstemming hierover. De subregionale afspraken bieden de gemeente de ruimte om het programma, zoals vastgelegd in de Noa Wonen 2014, te realiseren. In 2017 worden de afspraken door de nieuwe woningmarktanalyse fundamenteel bekeken en waar nodig aangepast.
- Bij nieuwbouwiniciatieven hanteren wij de gewenste bouwrichtlijnen uit de Nota Wonen. Omdat de ontwikkelingen met betrekking tot wonen constant in beweging zijn, gaan we ook in 2017

de gewenste woningbouwrichtlijnen per kern, indien noodzakelijk, verder uitwerken en actualiseren. Waarbij wij vooral willen inzoomen op kwalitatieve woonbehoefte.

- In november 2015 zijn prestatieafspraken met Vivare afgesloten. Deze gelden tot 2019. Momenteel wordt gewerkt aan de uitvoering. Door de wettelijke veranderingen is Vivare daarnaast verplicht elk jaar een bod uit te brengen. In het bod geeft de corporatie aan wat zij jaarlijks gaan uitvoeren binnen onze gemeente. Aan de hand van het bod worden er jaarlijks prestatieafspraken gemaakt dan wel bijgewerkt.
- Onze gemeente heeft altijd haar taakstelling kunnen invullen in samenwerking met de woningcorporatie Vivare. Door de verhoogde taakstelling en de overvolle AZC's heeft het college de opdracht gegeven om te onderzoeken of binnen de gemeente Renkum locaties dan wel panden geschikt zijn om in te zetten voor statushouders en vluchtelingen. Tot eind 2016 worden de huurwoningen bij Pro Persona gebruikt. Voor 2017 is de taakstelling nog niet bekend. Maar het blijft de aandacht houden. Daarnaast zijn wij bezig met nieuwe tijdelijke locaties, ook in samenwerking met Vivare.
- In 2017 gaan wij bezig met profilering van onze gemeente. Diverse disciplines komen hierin samen.

Beleidsindicatoren:

Naam Indicator	Beschrijving	Eenheid	Periode/ meting beschikbaar per periode	Beleidsindicator
Nieuw gebouwde woningen	Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.	Aantal per 1.000 woningen	2013	8,4

2C. Bestemmingsplannen

Doelstelling
De (bestaande) woningbouwprojecten worden waar mogelijk verder uitgevoerd of opgestart. De directe omgeving van nieuwe (bouwplannen) plannen is leidend voor een goede inpassing.

Activiteiten:

- Tijdig actualiseren van de bestemmingsplannen. Bestemmingsplannen mogen niet ouder zijn dan 10 jaar. De planning voor de actualisatie van bestemmingsplannen is als volgt:
 - 2017: Bestemmingsplan 'Wolfheze' ter inzage leggen en vaststellen;
Bestemmingsplan 'Buitengebied-Zuid' (ter inzage leggen en evt. al vaststellen)
 - 2018: Bestemmingsplan 'Buitengebied-Zuid' vaststellen;
Bestemmingsplan 'Buitengebied' (inclusief gebied-zuid) ter inzage leggen en vaststellen;
Bestemmingsplan 'Renkum -Heelsum' ter inzage leggen en vaststellen;
Bestemmingsplan 'Parapluserziening parkeren' ter inzage leggen en vaststellen.
 - 2019-2020: afhankelijk van invoering en inhoud van Omgevingswet opstellen omgevingsplannen
- Gevolgen van de Omgevingswet voor de gemeente in kaart brengen (2017).

2D. Omgevingsvergunning

Doelstelling

Behouden en benutten van het aantrekkelijke karakter van onze omgeving met enerzijds het uitgangspunt van regulering en anderzijds meer verantwoordelijkheid van de inwoners en lagere kosten.

Activiteiten:

De bouw-/WABO-taken en de juridische uitvoeringsgerichte APV taken, zijn per 1 oktober 2015 overgedragen aan de ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem). Op basis van ons gemeentelijk beleid worden door de ODRA vergunningen verleend en wordt het toezicht en de handhaving van de wetgeving door hen uitgevoerd. In de organisatie is daarom een regisseur aangesteld die er voor zorgt dat de afstemming soepel verloopt. De ODRA werkt op een aantal vlakken aan het verbeteren van haar dienstverlening (doorlopend).

Doelstelling

Komen tot een uitvoerbare bomenverordening.

Activiteiten:

Eind 2016 wordt u de nieuwe bomenverordening voorgelegd.

2E. Mobiliteit

Doelstelling

De bereikbaarheid van onze dorpen wordt ten minste behouden en mobiliteit in alle vormen wordt versterkt.

Activiteiten:

- Afstemmen met omliggende gemeenten, provincie Gelderland, Prorail en Rijkswaterstaat over plannen van veranderingen in het (spoor)wegennet. Zoals: Onderhoud aan provinciale wegen en kruispunten N225 (2017), N782 (2016-2017), N783 (2017) en verkeerslichteninstallaties. Ook het overleg over de kwaliteit van het openbaar vervoer (jaarlijks) en de aanleg van de snelfietsroute (2016/2017) wordt op dit regionale niveau afgestemd.
- Moderniseren van doelgroepenvervoer (zie programma 1, 2016/2017).
- Drielse veer versterken. Sinds 1 januari 2016 is er een nieuw bestuur van de Stichting Drielse Veer met als voornaamste taak een betrouwbaar en toekomstbestendig veer te besturen.
- Stimuleren van de realisatie van de doortrekking van de (bus) Valleilijn (Arnhem-Ede). Dit speelt bij meerdere concessies en dus bij (minimaal) twee vervoerbedrijven. Koppelen is daardoor complex geworden, maar in de gesprekken met de provincie Gelderland en de vervoerbedrijven wordt hier steeds weer om gevraagd.
- Het doortrekken van de Valleilijn zal moeten wachten op een gedeeltelijke aanbesteding van het huidige lijnennet van NS (2020).
- Ondersteunen van de lobby voor een nieuwe fietsverbinding over de Rijn. Renkum heeft voorkeur voor een fietsverbinding parallel aan de spoorbrug, maar Arnhem heeft gekozen voor een meer oostelijke variant. Realisatie lijkt nog ver weg te liggen gezien het ontbreken van middelen.
- Stimuleren van goede (nacht- en buurt-) busverbindingen (doorlopend vinger aan de pols bij OV visie provincie Gelderland).

- Renkum doet mee aan het project Trolley 2.0, waarin wordt onderzocht welke nieuwe kansen en mogelijkheden een doorontwikkeling van de trolleybussen kunnen opleveren. Op lijn 1 gaan als pilot aangepaste bussen rijden.
- Kruispunt N225-Heidesteinlaan wordt door de provincie aangepast in 2017 of 2018. Hier komt een verkeerslichtenregeling. De gemeente Renkum moet hieraan mee betalen.

Doelstelling

De verkeersveiligheid in onze dorpen wordt verbeterd.

Activiteiten:

- Verbeteren van de oversteek van de spoorweg bij Wolfheze voor langzaam verkeer. De verwachting is dat uiterlijk 2017 met de beschikbare budgetten de spoorwegovergang kan worden verbeterd. Project wordt geleid door de provincie. Tevens werken we met de provincie aan een lange termijn oplossing.
- Afronding laatste maatregelen in het kader van de Snelfietsroute Arnhem-Wageningen.
- Permanente verkeerseducatie uitvoeren om de verkeersveiligheid van kwetsbare verkeersdeelnemers (zoals schoolgaande kinderen, ouderen, gehandicapten) te verhogen en bewustwording van jonge automobilisten te vergroten.
- Verbeteren van de veiligheid voor verkeer en aanwonenden en oversteekbaarheid bij reconstructie/ groot wegenonderhoud van de doorgaande wegen: Utrechtseweg, Bennekomseweg en Wolfhezerweg door de provincie.
- In 2017 worden op basis van de planning uit het door u vastgestelde MUP enkele verkeersmaatregelen uitgevoerd, zoals aanpassingen op de Dalweg, de Utrechtseweg tussen Julianaweg en komgrens Arnhem, invoeren van 30 km-zone in de Bloemenbuurt Heelsum en het uniform aanpassen van de nog aan te pakken 30 km-entrees.

Doelstelling

Zorgen voor voldoende goede parkeervoorzieningen.

Activiteiten:

- De parkeersituatie rondom het gemeentehuis en het Raadhuisplein is in 2016 in kaart gebracht. In 2017 starten we met enkele kleinschalige verbetermaatregelen.
- Realisatie van parkeerplekken voor deelauto's (vervolg van 2016).

Beleidsindicatoren:

Naam Indicator	Beschrijving	Eenheid	Periode/ meting beschikbaar per periode	Beleidsindicator
Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig	Als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.	%	2014	8
Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser	Als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.	%	2014	12

Bovenstaande beleidsindicatoren zijn gebaseerd op de site www.waarstaatjegemeente.nl. Deze is echter niet actueel en de genoemde indicatoren leveren percentages waar in de praktijk niet mee gewerkt wordt.

Aanvullend kunnen we de hieronder genoemde indicatoren hanteren, deze zijn gebaseerd op de verkeersongevallenregistratie en worden elk jaar in april van het jaar erna beschikbaar gesteld.

Naam Indicator	Beschrijving	Eenheid	Periode/ meting beschikbaar per periode	Beleidsindicator
Aantal ongevallen met ernstige slachtoffers/doden	Als aandeel van het totaal aantal ongevallen	%	2015	11
Aantal verkeersongevallen met fietsers en voetgangers	Als aandeel van het totaal aantal ongevallen	%	2015	9

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
2A. Ruimtelijke ontwikkeling						
Lasten	5.472	5.209	2.466	248	248	248
Baten	3.034	4.836	2.355	137	137	137
Saldo van baten en lasten	-2.438	-373	-111	-111	-111	-111
Mutatie reserve	1.525	60				
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-912	-313	-111	-111	-111	-111
2B. Wonen						
Lasten	293	296	192	192	192	192
Baten	296	67	15	15	15	15
Saldo van baten en lasten	3	-229	-177	-177	-177	-177
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat	3	-229	-177	-177	-177	-177
2C. Bestemmingsplannen						
Lasten	479	451	225	220	220	220
Baten	34	21	21	21	21	21
Saldo van baten en lasten	-446	-430	-204	-199	-199	-199
Mutatie reserve	27	189				
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-419	-241	-204	-199	-199	-199
2D. Omgevingsvergunning						
Lasten	1.491	1.226	1.186	1.186	1.186	1.186
Baten	306	377	377	377	377	377
Saldo van baten en lasten	-1.185	-849	-809	-809	-809	-809
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-1.185	-849	-809	-809	-809	-809
2E. Mobiliteit						
Lasten	2.444	777	502	516	504	491
Baten	1.686	61	54	54	54	54
Saldo van baten en lasten	-758	-716	-448	-462	-450	-437
Mutatie reserve	-34	-32	20	34	31	30
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-792	-748	-429	-428	-419	-408
Saldo van baten en lasten	-4.824	-2.597	-1.749	-1.757	-1.745	-1.733
Mutatie reserve	1.518	217	20	34	31	30
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-3.306	-2.380	-1.729	-1.724	-1.714	-1.703

03 Milieu, klimaat & duurzaamheid

Visie

Gemeente Renkum biedt aan bewoners en bezoekers de mogelijkheid in een natuurlijke omgeving te ontspannen en te genieten en zich bewust te zijn van de waarde ervan. 'Landschap' is één van de vier kernkwaliteiten van onze gemeente. De mooie groene omgeving moeten we koesteren, benutten en behouden. Daarom willen wij een gemeente zijn die inwoners en instellingen stimuleert tot opwekken van duurzame energie, het zuinig en bewust omgaan met water, energie en afval én die actief stimuleert tot meehelpen met het in stand houden van onze natuur, landschap en biodiversiteit. Duurzaamheid is een leidend principe. De stimulans is ook bedoeld om te komen tot een circulaire economie, waarbij zoveel als mogelijk afvalstoffen weer als gelijkwaardige grondstof in de economie terug komt.

Ondanks zeer beperkte financiële middelen formuleren we ambitieuze doelstellingen, die wij alleen gezamenlijk met inwoners, bedrijven en andere overheden kunnen bereiken.

Wat willen wij bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

- 3A. Milieu en duurzaamheid
- 3B. Energie en klimaat
- 3C. Bos en landschap
- 3D. Water en riolering
- 3E. Afvalverwijdering en -verwerking

3A. Milieu en duurzaamheid

Doelstelling
De gemeente Renkum is een duurzame, groene gemeente die duurzaam ontwikkelt en bouwt, en inwoners, bedrijven en instellingen stimuleert tot energiebesparing en het opwekken van duurzame energie.

Activiteiten:

- Het ondersteunen van inwoners of organisaties die concrete duurzame initiatieven willen ontplooiën in onze gemeente (doorlopend).
- In overleg met Vivare de prestatieafspraken op het gebied van duurzaamheid verder uitwerken.
- Buurtbewoners stimuleren/ verleiden om gezamenlijk hun huis te verduurzamen en levensloopbestendig te maken.
- Met inwoners en organisaties blijven zoeken naar goede mogelijkheden om evenementen te verduurzamen.
- Zorgen dat er door middel van Natuur- en Milieueducatie (NME) een bijdrage wordt geleverd aan het bereiken van onze beleidsdoelen op het gebied van milieu en duurzaamheid. In 2016 zijn hiervoor prestatieafspraken gemaakt deze zullen in 2017 worden geëvalueerd.
- De ODRA gaat zich de komende jaren zich verder richten op energiebesparing door bedrijven. In het werkprogramma 2017 zullen we dan ook extra aandacht vragen voor dit onderwerp.
- Het realiseren en inrichten van (4) laadlocaties en het zoveel mogelijk faciliteren van Smart Charging op de openbare laadpalen voor en door ElaadNL.

3B. Energie en klimaat

Doelstelling

De gemeente Renkum is in 2040 klimaatneutraal.

Activiteiten:

Routekaart Renkum klimaatneutraal 2040

Begin 2017 wordt de Routekaart aan u voorgelegd. Vervolgens werken wij aan verschillende acties uit het uitvoeringsprogramma, die gericht zijn op de doelstelling om als gemeente klimaatneutraal te worden.

Gemeentelijke organisatie klimaatneutraal

Uitvoeren van het plan van aanpak in het kader van de CO₂ Prestatieladder.

Project E-bus 2020

Als gemeente nemen we in de periode 2016-2019, samen met de gemeente Arnhem, deel aan het Interreg-project E-bus 2020.

Zonnepanelen op gemeentelijk vastgoed

Het (begeleiden van het) laten leggen van zonnepanelen op (een deel van) het dak van het nieuwe MFC 3b4 door energiecoöperatie Vallei Energie voor het opwekken van duurzame energie voor omwonenden/ leden van de coöperatie.

Ook wordt gewerkt aan het plaatsen van zonnepanelen op de brede school Oosterbeek laag. Het plaatsen van de panelen zal worden uitgevoerd nadat eventueel benodigde dakrenovatie heeft plaatsgevonden.

Het plaatsen van zonnepanelen op het gemeentehuis is afhankelijk van het nader onderzoek naar de (on)mogelijkheden hiervoor.

Duurzaamheidsleningen

Bij het energieloket krijgen inwoners en bedrijven informatie over tal van (landelijke) stimuleringsregelingen. Daarnaast stimuleren wij maatschappelijke organisaties om gebruik te maken van de gemeentelijke duurzaamheidslening (voor hen is geen landelijke regeling).

Schone werkgelegenheid

Het stimuleren van de vestiging van schone werkgelegenheid. Met name de contacten met de Parenco en Schut zijn geïntensiveerd. We spreken met hen zowel bestuurlijk als ambtelijk regelmatig over hun duurzaamheidsambities.

Beleidsindicatoren:

Naam Indicator	Beschrijving	Eenheid	Periode/ meting beschikbaar per periode	Beleidsindicator
Hernieuwbare elektriciteit	Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.	%	2013	14,17

3C. Bos en landschap

Doelstelling

- Het blijven beschermen en waar nodig ontwikkelen van de aanwezige waarden van bos, landschap en inheemse flora en fauna in de gemeente.
- Het ondersteunen van vrijwilligerswerk en andere initiatieven vanuit inwoners- of belangengroepen die de kwaliteit van bos en landschap verbeteren of in stand houden. Hierbij is het openbare karakter een voorwaarde.
- Het conform FSC-voorwaarden beheren van de gemeentelijke (landgoed-)bossen, die een belangrijk deel van ons landschap vormen. Hierbij is er blijvend aandacht voor een financieel gezonde exploitatie.

Activiteiten:

Landschapbeleidsplan 2017 (LBP; voorheen Landschaps Ontwikkelings Plan/ LOP)

- Het landschapsbeleidsplan wordt in 2017 geactualiseerd en aan u voorgelegd.
- Uitvoeren van projecten vanuit het geactualiseerde LBP 2017, met aandacht voor de nieuwe thema's als klimaat, biodiversiteit, inzet vrijwilligers.

Bevorderen en ondersteunen van initiatieven op het gebied van natuur, landschap en biodiversiteit

Realiseren Klompenpaden Oosterbeek en Nederrijnpad.

Bosbeleidsplan

Vervolg actualisatie van het beleidsplan.

Proef Bestrijding Japanse Duizendknoop

- Voortzetting van de proef van NVWA & Probos (2014-2017).
- Voortzetting van de proef met begrazing door varkens (afhankelijk van de evaluatie van de proef in 2016).

3D. Water en riolering

Doelstelling

We zetten ons in voor een mooi, veilig, schoon, gezond en duurzaam beheer van het watersysteem en de waterketen. Daarmee vergroten we de kwaliteit van het beheer tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. De inwoner ziet wat we bereiken en we zijn transparant over de kosten. Wij voldoen aan de zorgplichten vanuit de Wet milieubeheer en de Waterwet. Naast de wettelijke taken zijn de doelen uit het Bestuursakkoord Water (BAW) in 'Water stroomt' verwerkt.

Activiteiten:

Meerjarenuitvoeringsprogramma Riolering (MUP-R)

Vanuit de audit Riolering is naar voren gekomen dat, voor een goede uitvoering, een meerjarenuitvoeringsprogramma nodig is. In 2016 is het meerjarenprogramma samengesteld vanuit het beleidsplan Water Stroomt. Er wordt uitvoering gegeven aan:

- een deel van de projecten die in 2016 opgestart zijn;
- het dagelijks beheer en onderhoud conform planning.

Samenwerken met de waterpartners

In 2017 ronden we o.a. het onderzoek af naar de samenwerking met Rhenen en Wageningen om reinigen en inspecteren samen op te pakken.

Klimaatadaptatie (wateroverlast, hittestress, droogte, veiligheid)

- Het volgen van de landelijke ontwikkelingen op het gebied van klimaatadaptatie en de bruikbare onderdelen hiervan toepassen in gemeente Renkum.
- Het inzichtelijk maken van al getroffen klimaatadaptatieve maatregelen zodat deze als input kunnen worden gebruikt voor nieuwe (integrale) projecten.
- Het voorkomen of aanpakken van wateroverlast (en in mindere mate van de effecten van droogte of hitte) wordt integraal aangepakt in alle activiteiten die betrekking hebben op de inrichting van de openbare ruimte. In enkele gevallen wordt hier, indien nodig, een apart project voor ingericht.

Integratie van milieu-, natuur- en klimaatbeleid

Afstemming met lopende trajecten op het gebied van integratie van milieu-, natuur- en klimaatbeleid met het omgevingsrecht (Bestuurs Akkoord Water 2014-2018).

3E. Afvalverwijdering en -verwerking

Doelstelling

Scheidingspercentage huishoudelijk afval in 2018 naar 75% ofwel 140 kg restafval/inwoner/jaar. Verlaging van de gemeentelijke belastingen door inwoners directe invloed te geven op de aangeboden hoeveelheid restafval.

Uitvoering afvalbeleidsplan 'Grondstoffen zijn nodig, restafval is onnodig'

Uit te voeren onderdelen van het Afvalbeleidsplan zijn:

- Verlaging van de ophaalfrequentie van restafval voor grondgebonden woningen.
- Instellen van een financiële prikkel voor restafval.
- Instellen van een financiële prikkel voor het ophalen van grof huishoudelijk afval.
- Meer handhaving op bijplaatsingen en dumpingen.
- Monitoren van de verschillende afvalstromen en waar nodig daar op anticiperen.
- Monitoren van de hoeveelheid afval in prullenbakken in de openbare ruimte. Passende maatregelen nemen bij de constatering van de toename van restafval bijvoorbeeld door verkleiningskleppen of door het verwijderen van bakken.
- Inzetten van 'Schone buurt coaches' ter bevordering van de kennis van afvalscheiding.

Beleidsindicatoren:

Naam Indicator	Beschrijving	Eenheid	Periode/ meting beschikbaar per periode	Beleidsindicator
Omvang huishoudelijk restafval	De hoeveelheid restafval per bewoner per jaar (kg)	Kg/inwoner	2014	194

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
3A. Milieu en duurzaamheid						
Lasten	214	192	96	100	109	109
Baten						
Saldo van baten en lasten	-214	-192	-96	-100	-109	-109
Mutatie reserve	10					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-204	-192	-96	-100	-109	-109
3B. Energie en klimaat						
Lasten	261	258	98	98	98	98
Baten	175	150				
Saldo van baten en lasten	-86	-108	-98	-98	-98	-98
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-86	-108	-98	-98	-98	-98
3C. Bos en landschap						
Lasten	802	285	179	180	180	180
Baten	505	83	40	40	40	40
Saldo van baten en lasten	-297	-202	-138	-140	-140	-140
Mutatie reserve	28	49				
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-269	-153	-138	-140	-140	-140
3D. Water en riolering						
Lasten	2.940	2.768	2.682	2.685	2.695	2.692
Baten	3.375	3.206	3.333	3.343	3.353	3.362
Saldo van baten en lasten	435	438	651	658	657	671
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat	435	438	651	658	657	671
3E. Afvalverwijdering en -verwerking						
Lasten	3.013	3.424	3.244	3.243	3.243	3.242
Baten	3.801	4.234	4.080	4.080	4.080	4.078
Saldo van baten en lasten	788	811	837	836	836	836
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat	788	811	837	836	836	836
Saldo van baten en lasten	626	747	1.156	1.157	1.148	1.161
Mutatie reserve	38	49				
Geraamde/gerealiseerde resultaat	664	796	1.156	1.157	1.148	1.161

04 Veiligheid

Visie

Iedereen in de gemeente Renkum kan hier ook op langere termijn in rust en veiligheid opgroeien en wonen.

Wat willen wij bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

- 4A. Integraal veiligheidsbeleid
- 4B. Toezicht en handhaving
- 4C. Veilig thuis

4A. Integraal veiligheidsbeleid

Doelstelling
<p>Het gevoel van veiligheid in de gemeente Renkum hoog houden in samenwerking met inwoners en partners (politie, brandweer, Veiligheidshuis, Veilig Thuis etc.).</p> <ul style="list-style-type: none">• Onze invloed aanwenden om georganiseerde misdaad, inbraken en andere vormen van criminaliteit tegen te gaan;• Zorg dragen voor een adequaat niveau van brandveiligheid: voorkomen, beperken en bestrijden van brand, het beperken van brandgevaar, het voorkomen van ongevallen bij brand;• Het minimaliseren van de gevolgen van eventuele rampen en incidenten. <p>Het veiligheidsplan wordt intern verbonden aan de opdrachten/taken in het sociaal domein.</p>

Activiteiten:

In het integraal Veiligheidsplan (2014) is in 2017 aandacht voor:

- georganiseerde criminaliteit, waarbij gemeenten regie hebben en er de bestuurlijke aanpak op loslaten. Terugdringen lukt door goede samenwerking met de verschillende partners en het optimaal inzetten van middelen en kennis. Vormen van dergelijke criminaliteit zijn onder meer hennep, prostitutie, vastgoedfraude, loverboys;
- woninginbraken (high impact crime waardoor landelijk veel aandacht). De politie investeert samen met de gemeente en andere partners in onder meer preventie, informatie, communicatie en opsporing;
- de aanpak van jeugdgroepen door middel van een integrale benadering waardoor overlastgevend en crimineel gedrag in groepsverband doorbroken kan worden.
- Het binnen de wettelijke kaders leveren van brandweezorg. De brandweezorg omvat de volgende schakels van de veiligheidketen:
 - Pro actie en preventie;
 - Preparatie;
 - Repressie;
 - Nazorg.
- Verder professionaliseren van de regionale samenwerking op het gebied van crisisbeheersing. Uitbouwen van de regionale samenwerking en het aangaan van samenwerkingsverbanden. Dit mede in het kader van de wet op de veiligheidsregio's. In 2012 is de Wet rampenbestrijding en zware ongevallen de wet Veiligheidsregio's geworden. Zestien Gemeentelijke rampenplannen zijn één Crisisplan Veiligheidsregio Gelderland-Midden geworden. Het nieuwe crisisplan zorgt voor professionelere en efficiëntere inzet van mensen tijdens een ramp of crisis.

- Integrale veiligheid voor de inwoners van Renkum betreft zowel de fysieke veiligheid van het individu als ook de (fysieke) veiligheid van de omgeving. Dit raakt zowel de ervaren veiligheid als de werkelijke veiligheid.

Met de decentralisatie van de jeugdhulp naar gemeenten is er een extra dimensie toegevoegd waarin de gemeente de verbindende factor is en er daardoor anders gekeken moet worden naar de raakpunten tussen criminaliteit en zorg.

De spil hierin is de vraag of **kinderen** betrokken zijn rondom. Dat maakt dat wij als gemeente vanuit ook dat perspectief moeten kijken naar de acties die ondernomen moeten worden zodat de kinderen niet de dupe worden van het handelen van anderen en het ontbreken van goede interne en externe afstemming hierover. Dit heeft gevolgen voor het integraal veiligheidsplan.

Door onder andere verdergaande ambulantisering van de psycho-sociale hulpverlening neemt het aantal meldingen van **verwarde personen** door overlast of dreiging van gevaar voor zichzelf en hun omgeving landelijk toe. Doorgaans wordt de politie dan ingeschakeld. Zij geven echter zelf aan dat het niet gaat om criminelen en dat de inzet van een hulpverlener eerder op zijn plaats is. Wij delen deze overtuiging en zien daarin dan ook een verbinding tussen openbare orde en veiligheid en het sociaal domein. Temeer omdat ook omwonenden vaak vroegtijdig willen en kunnen signaleren. Een signaal past dan bij ons sociaal team of zou doorgezet moeten worden naar ons sociaal team zodat passende (vroeg)tijdige interventie wordt ingezet. Dit betekent dat wij de netwerksamenwerking rondom veiligheid en sociaal domein met elkaar verbinden.

In de relatie tussen gemeentelijke stakeholders en de GGZ moet een verbetering plaatsvinden t.a.v. verwarde personen.

Beleidsindicatoren:

Naam Indicator	Beschrijving	Eenheid	Periode/ meting beschikbaar per periode	Beleidsindicator
Verwijzingen Halt	Het aantal verwijzingen naar Halt, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-17 jaar.	Aantal per 10.000 jongeren	2014	131,5
Harde kern jongeren	Het aantal hardekern jongeren, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-24 jaar.	Aantal per 10.000 inwoners	2014	7
Winkeldiefstallen	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.	Aantal per 1.000 inwoners	2014	1,6
Geweldsmisdrijven	Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en	Aantal per 1.000 inwoners	2014	5,2

Naam Indicator	Beschrijving	Eenheid	Periode/ meting beschikbaar per periode	Beleidsindicator
	dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).			
Diefstallen uit woning	Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.	Aantal per 1.000 inwoners	2014	5,1
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte	Het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners.	Aantal per 1.000 inwoners	2014	9,2

4B. Toezicht en handhaving

Doelstelling

Transparant toezicht houden en effectief handhaven met een belangrijk accent op het voorkomen van overtredingen. Dit doen we samen met alle inwoners, bedrijven en andere betrokken partijen en organisaties.

Activiteiten:

- Er wordt een gericht maatschappelijk netwerk opgebouwd met stakeholders, zoals belangenorganisaties, doelgroepen, burgerplatforms en bedrijven.
- Er is een gedegen regie over en samenwerking met de overige handhavingpartners VGGM (GGD en Brandweer) en ODRA, alsmede samenwerkingen met overige (bestuurs- en/of strafrechtelijke) organen. Bij ODRA zijn naast de milieutaken in 2015 ook de overige WABO-taken ondergebracht ter uitvoering.
- Toezicht en sanctionering vindt transparant plaats op:
 - a. de activiteiten zoals benoemd in de WABO (o.m. bouw- en sloopwerkzaamheden, brandveiligheid, milieu-inrichtingen, planologische gebruik in overeenstemming met het bestemmingsplan, monumenten, APV).
Het onderzoek uitgevoerd door de rekenkamercommissie geeft aan dat voor toezicht meer capaciteit zou moeten zijn om goed uitvoering te geven aan het beleid.
Vooral de toezicht-capaciteit op de APV is erg klein (1 fte, belegd bij 1 persoon) en daardoor kwetsbaar. Zeker gezien ontwikkelingen waarbij toezicht essentieel is voor een goed resultaat:
 - nieuwe inrichting evenementenproces vanuit veiligheidsperspectief;
 - bezuiniging bij politie waardoor verschuiving van taken van wijkagent naar BOA.
Er wordt creatief nagedacht over hoe deze kwetsbaarheid te ondervangen binnen bestaand budget. Zo vindt op dit moment een intergemeentelijke pilot plaats met BOA's van Arnhem die ingezet worden tijdens grotere evenementen. Deze mensen worden betaald uit eigen middelen die zijn echter zeer beperkt;
 - b. kinderopvang, zoals bedoeld in de Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen (hierna: Wkkip, kinderopvang of Wet kinderopvang).

Op dit moment heeft de gemeente Renkum de hoogst haalbare status (de A-status). De verwachting is dat - gezien de resultaten van het huidige jaarverslag - deze status opnieuw zal worden toegekend;

c. de openbare orde en (verkeers-)veiligheid, waaronder de APV (voor zover hier een gemeentelijke bevoegdheid aanwezig is);

d. de overige bijzondere regelgeving ten aanzien van de fysieke leefomgeving, zoals o.m. de Drank- en horecawet, Wegenwet en de Winkeltijdenwet.

Toezichthouderfunctie Wmo: calamiteiten en kwaliteit

Eind 2015 is het calamiteitentoezicht ingericht en heeft onze gemeente - evenals de andere gemeenten in de Regio Arnhem - de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM) als toezichthouder aangewezen. In juli 2016 is ook het kwaliteitstoezicht belegd bij de VGGM. We willen een vorm van signaal- en risicogestuurd kwaliteitstoezicht afnemen.

4C. Veilig thuis

Doelstelling

Veilig Thuis (VT) is een schakel tussen signaal en interventie als het gaat om de veiligheid van jong en oud. Het doel is om zo spoedig als mogelijk interventie met blijvend resultaat te realiseren. Veilig Thuis behandelt zelf niet, maar initieert de inzet van zorg. Veilig Thuis kan ook een verzoek tot onderzoek doen bij de Raad voor de Kinderbescherming. Indien geen sprake is van crisis wordt het signaal doorgezet naar het sociaal team zodat de casus op lokaal niveau kan worden opgepakt.

Op grond van de Wmo hebben de colleges van B&W de verantwoordelijkheid voor het inrichten van een Veilig Thuis (VT) organisatie (voorheen AMHK: Algemeen meldpunt Huiselijk geweld en Kindermishandeling). Daarvan valt het deel huiselijk geweld onder de centrum taken van Arnhem. In 2015 en 2016 is VT gepositioneerd binnen Jeugdbescherming Gelderland. Vanaf 2017 is VT gepositioneerd binnen de VVGM.

VT is een meldpunt waar vanuit triage plaatsvindt. Aan de hand van de analyse van de melding wordt een casus doorgeleid voor onderzoek of een crisis interventie. Casussen die niet in aanmerking komen voor nader onderzoek worden 'afgeschaald' naar de gemeente waar zij worden opgepakt door het sociaal team.

Activiteiten:

- De verantwoordelijkheid voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling valt onder de gemeente. De aanpak vraagt om een nauwe samenwerking en afstemming tussen het regionale werkende Veilig Thuis en het sociaal team. De deskundige inzet van het sociaal team is gericht op zoveel mogelijk lokaal en zo vroeg mogelijk ingrijpen om escalatie te voorkomen en hiermee de veiligheid voor alle inwoners te verbeteren. In de regionale visie worden aanwijzingen voor de inbedding van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling in de lokale uitvoering van het sociale domein gegeven.

Met ingang van 2015 werkt de gemeentelijke organisatie met het protocol meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Iedere medewerker reageert alert op signalen en weet hoe te handelen. Binnen teams zijn hier aandachtsfunctionarissen voor aangesteld. Professionals besteden meer aandacht aan veiligheid van inwoners en het voorkomen van huiselijk geweld.

In de samenwerking tussen politie, sociaal loket en Veilig Thuis worden zaken direct opgepakt en afgestemd.

InVanaf 1 januari 2017.Is Veilig Thuis Gelderland Midden zo gepositioneerd binnen de Veiligheids- en gezondheidsregio Gelderland Midden dat de samenwerking regionaal en lokaal geborgd is.

- Komende jaren willen we uitvoering geven aan de regionale visie en doelstellingen rond huiselijk geweld en kindermishandeling. Er komt een lokaal uitvoeringsplan met de speerpunten van beleid op preventie, samenwerking binnen het sociale domein binnen de netwerken rondom jeugdhulp, volwassenen en de zorg voor ouderen. Hier is aandacht voor de verschillende vormen van huiselijk geweld. Uitgangspunt is dat bij crisis direct adequate hulp beschikbaar moet zijn.
Regie en uitvoering van de wet Meldcode (ieder werkt met een zelfde handelingsprotocol bij signalen van geweld naar kinderen of volwassenen in de huiselijk sfeer).
De uitvoering ligt bij het sociaal team waar inwoners met hulpvragen aankloppen. Signalen van geweld kunnen ook op andere plaatsen binnenkomen en worden direct opgepakt en besproken met de intern deskundige aandachtsfunctionarissen en afgestemd met 'Veilig Thuis'.

Als gemeente houden wij regie op de uitvoering van de wet Meldcode. Wij zorgen voor informatie en handhaven de wet meldcode bij maatschappelijke partners.

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
4A. Integraal veiligheidsbeleid						
Lasten	2.119	2.234	1.965	1.999	1.929	1.868
Baten	244					
Saldo van baten en lasten	-1.876	-2.234	-1.965	-1.999	-1.929	-1.868
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-1.876	-2.234	-1.965	-1.999	-1.929	-1.868
4B. Toezicht en handhaving						
Lasten	647	544	315	315	315	315
Baten	15	6	6	6	6	6
Saldo van baten en lasten	-632	-539	-310	-310	-310	-310
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-632	-539	-310	-310	-310	-310
4C. Veilig thuis						
Lasten		5	5	5	5	5
Baten						
Saldo van baten en lasten		-5	-5	-5	-5	-5
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat		-5	-5	-5	-5	-5
Saldo van baten en lasten	-2.508	-2.778	-2.280	-2.314	-2.244	-2.183
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-2.508	-2.778	-2.280	-2.314	-2.244	-2.183

05 Openbare ruimte

Visie

Renkum is een mooie groene gemeente en wordt hierdoor alom geprezen. Wij zetten ons in voor het behoud van deze kwalitatief hoogwaardige woon- en werkomgeving onder andere door het goed onderhouden van de gemeentelijke plantsoenen, parken en begraafplaatsen.

Ten aanzien van onze wegen, straten en pleinen wordt uitvoering gegeven aan de wettelijke taak tot het in stand houden van de bestaande asfalt- en elementenverhardingen.

Wat willen wij bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

5A. Groenonderhoud

5B. Wegen, straten en pleinen

5A. Groenonderhoud

Doelstelling
Streven naar het verhogen van het onderhoudsniveau van groen, door middel van het anders aanbesteden en/of samenwerking.

Activiteiten:

Groenonderhoud

- Uitvoering volgens planning.
- Het nieuwe beleidsplan groen wordt dit jaar aan u aangeboden. De uitkomst van de evaluatie 2016 wordt hierin verwerkt.

Groenstructuurplan 'Structuur in het groen, slim verbinden'

Uitvoering geven aan het Groenstructuurplan 2017–2027.

Inzet groepen vrijwilligers

Door het faciliteren van groepen vrijwilligers de beeldkwaliteit opplussen.

5B. Wegen, straten en pleinen

Doelstelling
Streven naar het verhogen van het onderhoudsniveau voor wegen, waarbij het wettelijke niveau de minimumnorm is. Indien mogelijk gebeurt dat door anders en slimmer aan te besteden of samen te werken, waar mogelijk nog meer dan nu. Middelen die daardoor worden bespaard, worden ingezet voor het verhogen van het onderhoudsniveau.

Activiteiten:

Groot onderhoud

Begin 2017 wordt de planning wegonderhoud 2017-2018 afgerond. Dit gebeurt op basis van de weginspectie die in oktober 2016 is uitgevoerd. Het wegonderhoud 2017-2018 wordt op basis van de planning uitgevoerd.

Beleidsplan

In 2017 wordt een nieuw beleidsplan opgesteld dat in 2018 aan u ter vaststelling wordt voorgelegd. Basis voor dit beleidsplan vormen:

- De uitkomsten van de wegininspectie in 2016.
- Het uitgevoerde wegonderhoud.
- De na-inspectie door onze beheerders.

Doelstelling

Straatverlichting moet zo veel mogelijk duurzaam zijn, minder verlicht, daar waar dat kan zonder de veiligheid aan te tasten.

Activiteiten:

Slimme meters

Vanaf 2017 zijn alle kasten voorzien van een slimme meter. Door het tweemaandelijks afname-overzicht wordt het stroomverbruik beter inzichtelijk.

Nieuw beleidsplan/ Onderhoud en vervanging openbare verlichting

- In 2016 is het nieuwe beleidsplan 'Openbare Verlichting' ter vaststelling aan u voorgelegd.
- In 2017 wordt op basis van dit beleidsplan een nieuw contract met een marktpartij afgesloten.

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
5A. Groenonderhoud						
Lasten	3.419	3.295	1.894	2.014	2.044	2.048
Baten	297	277	277	277	277	277
Saldo van baten en lasten	-3.122	-3.018	-1.617	-1.737	-1.767	-1.771
Mutatie reserve		30				
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-3.122	-2.988	-1.617	-1.737	-1.767	-1.771
5B. Wegen, straten en pleinen						
Lasten	4.050	3.642	3.032	2.711	2.428	2.427
Baten	169	69	42	42	42	42
Saldo van baten en lasten	-3.882	-3.572	-2.990	-2.668	-2.386	-2.385
Mutatie reserve	824	62	606	280		
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-3.057	-3.510	-2.384	-2.388	-2.386	-2.385
Saldo van baten en lasten	-7.004	-6.590	-4.607	-4.405	-4.153	-4.156
Mutatie reserve	824	92	606	280		
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-6.180	-6.498	-4.001	-4.125	-4.153	-4.156

06 Economie & Cultuur

Visie

Renkum kent een grote diversiteit aan ondernemers. Zij zorgen voor werkgelegenheid en behoud van de leefbaarheid in onze dorpen. Daarom worden bestaande ondernemingen gekoesterd en het vestigingsklimaat wordt zo aantrekkelijk mogelijk gemaakt.

De kernkwaliteiten van onze gemeente (cultuurhistorie, Airborne, kunst en cultuur en landschap) worden versterkt om de woonkwaliteit nog aantrekkelijker te maken, economie te stimuleren en recreatie en toerisme te bevorderen.

Wat willen wij bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

6A. Ondernemen en bedrijvigheid

6B. Recreatie en toerisme

6C. Kunst, cultuur en cultuurhistorie

6A. Ondernemen en bedrijvigheid

Doelstelling
Een aantrekkelijker gemeente zijn voor ondernemers door een intensievere samenwerking met het bedrijfsleven, het versterken van structuren en het leggen van koppelingen met andere beleidsterreinen.

Activiteiten:

- In 2017 gaan wij nog actiever de samenwerking aan met het bedrijfsleven. Wethouders, beleidsmedewerkers en bedrijvencontactfunctionaris gaan regelmatig op bezoek bij lokale ondernemers. Deze bedrijfsbezoeken gaan we meer sturen en coördineren. Uit deze contacten is al een aantal banen, stages e.d. voortgevloeid en zijn problemen opgelost. Met de winkeliers c.q. ondernemersverenigingen is periodiek overleg, of tussendoor als daaraan behoefte is. In 2017 zal nog meer worden ingezet op het vergroten van de onderlinge samenwerking tussen ondernemers en met de bedrijfscontacten zal pro-actiever worden omgegaan.
- De samenwerking tussen Economische Zaken en Sociale zaken zal worden geïntensiveerd in 2017.
- Voortbordurend op het succes van de bijeenkomst in 2016 wordt ook in 2017 een grote bedrijvenbijeenkomst georganiseerd.
- In de nog vast te stellen Kadernota Economie zullen activiteiten worden benoemd ter stimulering van de economie in Renkum. De uitvoering van deze activiteiten zullen wij in 2017 gaan oppakken. Te denken valt aan acties op het vlak van vrijetijdseconomie, samenwerking, zorg economie, duurzaamheid, leegstand, werklocaties, ondernemersvriendelijkheid.
- De nog vast te stellen Kadernota Economie zal ook ingaan op de invulling van de functie 'bedrijvencontactfunctionaris' en de invulling van EZ.
- In het najaar van 2016 wordt de Winkelvisie Renkum Centrum afgerond. Dit plan met bijbehorend actieprogramma vloeit voort uit het in 2014 vastgestelde Maatregelenplan Renkum Centrum. Een deel van het actieprogramma zal in 2017 tot uitvoering komen. Een regieteam bestaande uit vertegenwoordigers van ondernemers, vastgoedeigenaren en de gemeente coördineert dit.
- Aan de winkelvisie is een actieprogramma gekoppeld. Voor uitvoering van het actieprogramma is budget aangevraagd in de Begroting 2017. Daarnaast is in het Maatregelenplan Renkum

Centrum het verbeteren van de aanlooproutes geadviseerd. Hiervoor is nog geen budget gereserveerd of aangevraagd.

- In het najaar van 2016 starten wij met de Winkelvisie voor Oosterbeek met afronding in de zomer van 2017. Om in 2017 alvast een start te maken met de hieruit voortkomende maatregelen hebben wij in de Begroting 2017 een uitvoeringsbudget aangevraagd.
- Samen met ondernemers actief beleid voeren om het aantal overbodige regels en bureaucratie te verminderen (doorlopend).
- Het helpen van mensen, al dan niet met een arbeidshandicap, aan werk door dit actief onder de aandacht te brengen bij bedrijven (doorlopend).
- In 2016 is een bestuur gevormd voor het bedrijventerrein Schaapsdrift. Dit bestuur is verantwoordelijk voor een aantal beheerstaken op het bedrijventerrein. In 2017 helpen wij het bestuur daarbij in adviserende zin nog verder op weg.
- Voor het bedrijventerrein Cardanuslaan is in 2016 met de ondernemers een ontwerp gemaakt voor de herinrichting van de openbare ruimte. Uiterlijk in maart 2017 wordt gestart met de uitvoering van de werkzaamheden gericht op het verbeteren van de parkeer- en verkeerssituatie.
- Voor de Veentjesbrug wordt in 2017 een nieuw bestemmingsplan voorgelegd aan de raad.
- Voor de locatie Klingelbeekseweg lopen de onderhandelingen met grondeigenaren om te komen tot de herontwikkeling van dit bedrijventerrein ook nog door in 2017. Het streven is om in 2017 het bestemmingsplan voor de Klingelbeekseweg vast te stellen.
- In de regionale samenwerking wordt de samenwerking tussen onderwijsinstellingen, ondernemers en overheid (triple helix) wordt gestimuleerd en gefaciliteerd (the Economic Board). In 2017 wordt het nieuwe regionale programma werklocaties vastgesteld.

Beleidsindicatoren:

Naam Indicator	Beschrijving	Eenheid	Periode/ meting beschikbaar per periode	Beleidsindicator
Funcziemenging	De funcziemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.	%	2015	42,2
Bruto Gemeentelijk Product	Bruto gemeentelijk product (BGP) is het product van de toegevoegde waarde per baan en het aantal banen in een gemeente. De verhoudingswaarde tussen verwacht BGP en gemeten BGP geeft aan of er boven verwachting	Verhouding tussen verwacht en gemeten product	2013	118

Naam Indicator	Beschrijving	Eenheid	Periode/ meting beschikbaar per periode	Beleidsindicator
	(<100) of beneden verwachting (>100) wordt gepresteerd.			
Vestigingen (van bedrijven)	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	2015	149,1

6B. Recreatie en toerisme

Doelstelling

Het ondersteunen van initiatieven die de kernkwaliteiten van de gemeente Renkum (cultuurhistorie, Airborne, kunst en cultuur, landschap) versterken.

Activiteiten:

- Op het vlak van wandelroutes ligt het accent op de realisatie van een nieuw klompenpad, het Dorenweerdsepad. Dat loopt (globaal) in oostelijke richting vanaf de kern/veer Renkum via de Boersberg over de Duno naar het Drielseveer. Hiermee is deze route verbonden met een struinroute door de uiterwaarden aan de overzijde van de Rijn (gemeente Overbetuwe).
- De gemeente blijft - waar dat financieel mogelijk is - initiatieven op het vlak van routebrochures steunen daar waar zij een goede aanvulling vormen.
- We werken samen met de regiogemeenten op de Veluwe in het verbeteren van het fietsknooppuntensysteem. Doel is ook de verouderde overzichtspanelen te vervangen die op de knooppunten te vinden zijn.
- De gemeente initieert en ondersteunt waar mogelijk initiatieven afkomstig van de toeristisch/recreatieve sector, gekoppeld aan de thema's Airborne, bevrijdingstoerisme, landgoederen en kunst & cultuur. Doel is daarmee het aantal recreanten en toeristen dat de gemeente bezoekt te laten stijgen.
- Waar mogelijk laat de gemeente toeristische producten ontwikkelen die op aantrekkelijke wijze dwarsverbanden leggen tussen de verschillende thema's, waardoor het aantal recreanten en toeristen dat de gemeente bezoekt toeneemt (doorlopend). Een goed voorbeeld daarvan is het concept 'Fiets af - Duno op' dat in het voorjaar van 2016 werd gerealiseerd. Fietsers over de Fonteinallee te hoogte van het voormalige landgoed De Duno worden daarbij gestimuleerd even af te stappen voor een kleine kennismakingswandeling door dit fraaie gebied.

6C. Kunst, cultuur en cultuurhistorie

Doelstelling

Renkum heeft een hoge ambitie op het gebied van kunst en cultuur: de ambitie is om een kunstenaarsgemeente te zijn met een landelijke uitstraling, waarbij het erfgoed als inspiratiebron fungeert voor nieuwe ontwikkelingen.

Activiteiten

Cultuurhistorie en erfgoed:

- Papiergeschiedenis: om het verhaal over het vervaardigen van papier in Renkum levend te houden ondersteunen we initiatieven voor het verbeteren van de zichtbaarheid/ beleefbaarheid van de cultuurhistorische resten van de Renkumse papiergeschiedenis en de ontwikkeling van een papiermuseum in Renkum.
- De belevingswaarde van cultuurhistorie vergroten. De beide kasteellocaties van Grunsfoort (Renkum) en Rosande (Oosterbeek) en de restanten van de muren van het middeleeuwse Renkumse Klooster zijn daarbij in beeld.
- Belevingswaarde landgoederen & buitenplaatsen: dit komt aan bod als onderdeel van het uitvoeringsprogramma van de Visie Landgoederen & Buitenplaatsen. Dit is overigens al enige jaren een speerpunt in het beleid op het gebied van toerisme en erfgoed.

Kunstenaarsgemeente:

Speerpunten voor 2017:

- Vergroten van de bekendheid van de gemeente Renkum als kunstenaarsgemeente.
- Ondersteunen van het particuliere initiatief tot ontwikkeling van ZOOM, Centrum Landschap, Kunst en Cultuur Renkum.
- Behouden van de collecties van Henk en Hedwig Zweerus, Pim Kwak, Jits Bakker en de collectie en het atelier van Marius van Beek voor de gemeente Renkum.
- Inventariseren en behouden van waardevolle werken van de gemeentelijke collectie opgebouwd uit werk van de BKR regeling en vroegere aankopen.
- Versterken van de huidige literaire activiteiten door het instellen van een tweejaarlijkse literaire prijs.
- Inzetten op een betere en nauwere samenwerking tussen de podia onderling en tussen de podia en gezelschappen.

Airborne:

Speerpunten voor 2017:

- Werken aan een gezamenlijke uitstraling Airbornegeschiedenis, waarbij het Airbornemuseum als kenniscentrum "spin in het web" is. Daar waar mogelijk stimuleren wij hen elkaars kennis en voorzieningen te gebruiken.
- Initiëren en ondersteunen van samenhang in promotie en marketingcommunicatie te verbeteren. Het is belangrijk om nieuwe wegen in te slaan en ruimte geven voor het bereiken van een nieuw en meer divers publiek door vernieuwing in aanbod, samenwerking en afstemming binnen het Airborne aanbod.
- Herdenken in de toekomst: we geven in 2017, samen met de andere Airbornegemeenten en de Airborneorganisaties met zorg vorm aan het (nieuwe) herdenken en het uitdragen van het verhaal en het overdragen van de kennis. In september 2016 is gezamenlijk een intentieverklaring getekend met daarin afspraken over communicatie en coördinatie.

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
6A. Ondernemen en bedrijvigheid						
Lasten	579	1.082	2.546	162	85	85
Baten	488	501	1.038	48	48	48
Saldo van baten en lasten	-92	-581	-1.508	-114	-37	-37
Mutatie reserve	16	487	1.426	77		
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-76	-94	-82	-37	-37	-37
6B. Recreatie en toerisme						
Lasten	412	239	161	161	161	161
Baten	195	-1				
Saldo van baten en lasten	-217	-240	-161	-161	-161	-161
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-217	-240	-161	-161	-161	-161
6C. Kunst, cultuur en cultuurhistorie						
Lasten	389	399	237	237	237	237
Baten	8					
Saldo van baten en lasten	-381	-399	-237	-237	-237	-237
Mutatie reserve	40	15	20	20	20	20
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-342	-384	-217	-217	-217	-217
Saldo van baten en lasten	-690	-1.220	-1.907	-512	-435	-435
Mutatie reserve	55	502	1.446	97	20	20
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-635	-717	-461	-416	-415	-415

07 Inwoner, bestuur & organisatie

Visie

De verhouding tussen inwoners en gemeente verandert snel. Inwoners ontplooiën steeds meer eigen initiatieven en willen meer verantwoordelijkheid. Inwoners willen meer mogelijkheden om zelf hun zaken met de gemeente te regelen. De gemeente kan bovendien steeds minder zelf doen. Onze visie is een gemeentelijke overheid die minder boven de inwoners staat, maar meer ernaast. Daarbij hoort een gemeentelijke dienstverlening die aansluit bij de eisen van deze tijd

We gaan ervan uit dat Renkum een zelfstandige gemeente blijft. Een open discussie in de raad over de bestuurlijke toekomst zal worden gevoerd. Om de huidige uitdagingen aan te kunnen, gaat gemeente Renkum versneld samenwerken met omliggende gemeenten. Gemeente Renkum ligt aan de rand van belangrijke samenwerkingsverbanden (Stadsregio, Food Valley, De Connectie en G12) en blijft daarom ook over de grenzen van die samenwerkingsverbanden heen samenwerking zoeken. Zowel op het gebied van bedrijfsvoering als beleid. Voordat stappen worden gezet naar samenwerkingsvormen, wordt de raad gevraagd hierover een uitspraak te doen. Hierbij is het uitgangspunt dat steeds wordt beoordeeld in welk samenwerkingsverband gemeente Renkum het beste haar ambities kan realiseren. Daarnaast worden de wettelijk verplichte samenwerkingsverbanden voortgezet.

Wat willen wij bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

- 7A. Besturingsfilosofie en inwonerparticipatie
- 7B. Organisatieontwikkeling
- 7C. Servicepunt
- 7D. ICT
- 7E. Belastingen
- 7F. Vastgoed
- 7G. Bestuur en organisatie

7A. Besturingsfilosofie en inwonerparticipatie

Doelstelling
Een gemeente die initiatieven van inwoners stimuleert, serieus neemt, meer ruimte geeft en niet afremt. Een gemeente die openstaat voor ideeën en kennis van inwoners en daar samen met inwoners iets mee doet. Samenwerking met inwoners met als uitgangspunten vertrouwen, transparantie en gelijkwaardigheid. Een gemeente die niet beheerst en bepaalt, maar beïnvloedt en behartigt. Inwonerparticipatie en overheidsparticipatie worden zoveel mogelijk op alle beleidsterreinen toegepast.

Activiteiten:

Besturingsfilosofie

In 2014 is de nota besturingsfilosofie afgerond en door de Raad vastgesteld. De nota geeft richting via een drietal routes: a) Verschuiving van verantwoordelijkheden; b) Het vergroten van bestuurskracht (zie doelstelling 2 onder 7A); c) Het vergroten van maatschappelijke en politieke betrokkenheid (burgerparticipatie).

Verschuiving van verantwoordelijkheden

Het vormgeven aan een cultuuromslag is een continu proces. Raadsleden, college, ambtenaren en adviesraden gaan actief op zoek naar ideeën en initiatieven van inwoners. Ze denken mee en

zoeken verbindingen tussen verschillende initiatieven en beleidsterreinen. Hierdoor kunnen initiatieven worden versterkt. Daarbij wordt de taak- en rolverdeling tussen inwoners en gemeente expliciet vastgelegd aan het begin van een samenwerkingsproces. Overdragen van taken aan inwoners. De gemeente ondersteunt deze transitie actief als dat nodig is. Bovendien is het de gemeente die het algemeen belang moet blijven waarborgen.

Bij de huidige taken van de gemeente en nieuwe taken die zich aandienen wordt per aandachtsgebied afgewogen of de taak door de gemeente, de markt of de samenleving moet worden uitgevoerd.

Inwonerparticipatie

Het vergroten van maatschappelijke en politieke betrokkenheid (inwonerparticipatie) doen we langs een aantal sporen. Een daarvan is herziening van de huidige adviesstructuur binnen het Sociaal Domein. In 2015 waren er drie adviesraden: de Wmo-adviesraad, de adviesraad Participatiewet en de jongerenraad. Er is pragmatisch invulling gegeven aan de wettelijke verplichting rondom een adviesorgaan m.b.t. jeugd. De Wmo-adviesraad adviseert over het brede terrein binnen het sociaal domein. Daarnaast worden jeugdthema's ook in de jongerenraad besproken.

De herziening van de adviesstructuur vormt één van de transformatiethema's.

Naast deze adviesraden vervult de WAC (Woonadviescommissie Renkum) een waardevolle adviesrol bij het behartigen van de belangen van de woonconsument.

De ontwikkelingen op het gebied van gebiedsgericht werken, waarbij de inzet is om de eigen kracht van inwoners te vergroten, zijn eveneens een vorm van inwonerparticipatie.

Hierbij wordt onder meer via netwerkmethoden en versterken van de inzet van vrijwilligers in de nulde-lijn in 2016 vormgegeven. De ontwikkeling van nieuw vrijwilligers beleid hangt nauw hiermee samen. Beiden zijn onder de aandacht bij Renkum voor Elkaar.

Subsidie inwonerinitiatieven

Op deze regeling is sinds de introductie regelmatig een beroep gedaan. Wij willen initiatieven die zonder een gemeentelijke bijdrage niet van de grond komen een steuntje in de rug geven, lees; het laatste zetje om toch doorgang te vinden.

De gedachte achter de regeling is het versterken van het saamhorigheidsgevoel in buurt of wijk of om de kwaliteit van het openbare gebied te helpen verbeteren door het treffen van voorzieningen. Buurtbarbecues, straatfeesten e.d. zijn van subsidiëring uitgesloten.

Voorbeelden van bijdragen de afgelopen jaren: het aanleggen en onderhouden van een strook grond met rododendrons, de aanleg van beachvolleybalvelden, het treffen van extra voorzieningen op de passantenhaven in Hevedorp en het herinrichten en vervolgens bijhouden van een boomgaard, incl. het gebruik maken van de oogst. Altijd moet sprake zijn van een behoorlijke eigen bijdrage. De subsidie geldt niet als vervanging van de reguliere budgetten, die door bezuinigingen niet altijd meer toereikend zijn.

Bij maatschappelijke opgaven waar een ruimtelijke component aan de orde is wordt de lijn van meer ruimte geven aan betrokken burgers doorgetrokken. Burgerplanvorming wordt gestimuleerd. Ruimte geven aan betrokken burgers, veelal omwonenden, gebeurt in veel projecten, op verschillende manieren.

In de commissie Ruimtelijke Kwaliteit (voorheen Welstandscommissie) heeft een burgerlid zitting genomen.

Ook bij het opstellen van beleidsstukken worden inwoners of betreffende organisaties betrokken.

Bij het project Doorwerth Centrum zoeken de betrokken inwoners van de werkgroepen daarnaast naar manieren om (onderdelen van) de projecten te financieren. Het is de planning van de kerngroep dat in de loop van 2017 een stedenbouwkundige visie voor het centrum van Doorwerth gereed is.

Doelstelling

De gemeente Renkum wil haar bestuurskracht versterken door krachtenbundeling met andere partijen. Dit kan plaatsvinden in diverse vormen van samenwerking met als streven een positieve bijdrage te leveren aan de samenleving vanuit ieders eigen kracht. Samenwerking met andere gemeenten en partijen is gebaseerd op het uitgangspunt dat die samenwerking in het belang van onze inwoners is.

Activiteiten:

Intergemeentelijke samenwerking op bedrijfsvoering

Na definitieve besluitvorming zal in 2017 De Connectie (de intergemeentelijke uitvoeringsorganisatie van de gemeenten Renkum, Rheden en Arnhem) worden ingericht. Door deze samenwerking op bedrijfsvoeringstaken vergroten wij onze bestuurskracht.

G12

De opgave in het Sociaal Domein door decentralisatie van taken van provincie en Rijk naar gemeenten vraagt om meer bestuurskracht gelet op de grote financiële en maatschappelijke risico's. Door het rijk worden randvoorwaarden gesteld op het gebied van samenwerking tussen gemeenten op dit terrein. Twaalf gemeenten in de regio Arnhem, waaronder Renkum, werken met elkaar samen rondom de transformatie van het sociale domein. In 2015 en 2016 is de regionale inkoop van hulp gezamenlijk gestalte gegeven via ad-hoc coalities en mandaat. In de aanloop naar de inkoop 2017 heeft intensief bestuurlijk overleg plaatsgevonden om deze werkwijze voor de toekomst te verbeteren en te bestendigen. De uitkomst hiervan is dat de inkoop voor 2017, waarvan de inschrijvingen in oktober 2016 moeten worden gegund, via het IAS en mandaat aan gemeente Arnhem worden afgehandeld. Voor 2017 is het doel om een Modulaire Gemeenschappelijke Regeling te hebben getroffen, waarin wij participeren in de module inkoop. Het IAS is een functioneel systeem dat minimaal bemenst wordt. De inhoud wordt door alle gemeenten geleverd. De uitvoering van inkoop wordt gemandateerd aan de MGR hetgeen efficiëntie tot doel heeft.

Stadsregio

De gemeenten zijn inmiddels gewend aan de nieuwe vorm van regionale samenwerking in het Gemeenschappelijk Orgaan (GO). Het GO is bedoeld om af te stemmen, elke gemeente neemt vervolgens zelfstandig haar besluiten.

Nota Intergemeentelijk Werken Georganiseerd

Bij de verkenningen tot samenwerking is de nota Intergemeentelijk Werken Georganiseerd het uitgangspunt van handelen. Via deze route en procedure gaan wij met u in gesprek en vragen wij uw besluit voor een verdere stap in de samenwerkingsprocessen. Als voor een samenwerking een gemeenschappelijk regeling tot het besluit behoort wordt gekeken naar bestuurlijke grip, organisatievorm en exitstrategie.

7B. Organisatieontwikkeling

Doelstelling

Gemeentelijke dienstverlening aanpassen aan de eisen van deze tijd door gebruik van moderne digitale mogelijkheden en een uniforme en goed ingerichte eerste ingang voor klantcontacten, ongeacht het door de klant gekozen kanaal (web, balie, telefoon, post).

Activiteiten:

Uitgangspunten dienstverlening

Om de gemeentelijke dienstverlening aan te passen aan de eisen van deze tijd hadden we tot 2016 een Programma Dienstverlening. Vanaf 2016 continueren we deze activiteiten vanuit de lijn waarbij de oorspronkelijke uitgangspunten leidend blijven.

Deze uitgangspunten zijn:

1. Het realiseren van één ingang voor contacten, die eerstelijns klantvragen voor 80% in het eerste contact, direct goed afhandelt.
2. Het uitbreiden en optimaliseren van de 'één bron'-gedachte: één bron voor alle gemeentelijke productinformatie.
3. Verbeteren van de (dienstverlenings-) processen en kwaliteitsborging.
4. Aandacht richten op gewenste cultuurveranderingen die bovengenoemde doelen ondersteunen.

Passend bij bovenstaande uitgangspunten zijn worden digitale diensten/producten ingericht. De aanvragen voor drie diensten zijn gereed. In 2017 worden tien nieuwe diensten/producten digitaal aangeboden. Ook de dienstverlening voor het doen van meldingen in de openbare ruimte maken we nog toegankelijker. Naast de digitale dienstverlening starten wij met de verbouwing van de centrale hal, om ook hier de toegang tot onze diensten te verbeteren.

Doelstelling

Stroomlijnen van processen om te komen tot een goed ingerichte organisatie om de nieuwe werkzaamheden die de gemeente in het kader van decentralisatie van de Jeugdwet, de Participatiewet, Passend Onderwijs en de nieuwe WMO(2015) efficiënt uit moeten kunnen voeren.

Programma Sociaal Domein

De gemeente heeft er een groot aantal taken bij gekregen. Door decentralisatie van taken van het rijk en de provincie naar de gemeente zijn wij verantwoordelijk geworden voor het merendeel van de jeugdzorg (nieuwe Jeugdwet), onderdelen uit de voormalige AWBZ (aanpassing van de Wmo), de Participatiewet (arbeidsparticipatie naar vermogen) en, parallel aan deze veranderingen, de gevolgen van de aanscherping van Passend Onderwijs. Deze fundamentele verandering vraagt om een kanteling in denken van de ambtelijke organisatie, inwoners en maatschappelijk partners; eigen regie, verantwoordelijkheid en kracht. Dit ontwikkelingsproces, de zogenaamde transformatie, zal de komende jaren steeds verder vorm krijgen. De kaders voor deze ontwikkeling zijn door de gemeenteraad vastgesteld in de kadernota Sociaal Domein 'De kunst van samen leven in de gemeente Renkum, de transformatie'.

De toevoeging van een groot aantal taken vergt meer ambtelijke inzet. Ten eerste om bestaande achterstanden te elimineren zodat de bedrijfsvoering daardoor niet steeds op achterstand wordt gezet. Daarnaast is extra inzet structureel nodig omdat de taken structureel aan de gemeente zijn toegewezen. Het bedenken van nieuwe manieren om hulp en ondersteuning zo goed mogelijk gestalte te geven is geen eenmalige actie, maar vergt voortdurend bijstelling en onderhoud. Immers een groot deel hiervan scharniert op de kracht van samenwerking en samenwerking

organiseert zich niet zelf. De gemeente is hierin wel als regisseur en eindverantwoordelijke aangewezen.

Doelstelling

De ontwikkeling van de organisatie sluit aan bij de ontwikkelingen in de samenleving. De organisatie is een effectief en efficiënt werkende eenheid. De klant staat centraal.

Ontwikkeling Personeel & Organisatie

- De samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering binnen De Connectie wordt verder vormgegeven. De rechtspositionele en organisatorische gevolgen worden begeleid.
- De organisatie heeft een taakstelling te realiseren, ook op het gebied van de personele formatie. Het realiseren van personele mobiliteit, zowel intern als extern blijft hierdoor een speerpunt, alsmede het invullen van de noodzakelijke bezetting.
- Met ingang van 1 januari 2017 wordt het Individueel Keuze Budget (IKB) ingevoerd. Dit is een uitwerking van een toekomstbestendige cao en biedt meer keuzevrijheid aan medewerkers.
- De consequenties van een regiegemeente voor personeel en organisatie (zowel in kwantitatieve als kwalitatieve zin) worden inzichtelijk gemaakt en uitgewerkt.

7C. Servicepunt

Doelstelling

Gemeentelijke dienstverlening aanpassen aan de eisen van deze tijd.

Activiteiten:

Uitbreiden online diensten (digitale producten)

We breiden het aantal diensten dat via onze website aangevraagd kan worden verder uit.

We maken structurele afspraken voor het meten van de klanttevredenheid

Op basis van vooronderzoek in 2016 starten we met het structureel meten van onze klanttevredenheid.

Doelstelling

Het realiseren van één ingang voor contacten, die eerstelijns klantvragen voor 80% in het eerste contact, direct goed afhandelt.

Activiteiten:

We richten een managementinformatiesysteem in voor de kanalen telefonie en balie

We maken een 'dashboard' waarop doorlopend de belangrijkste managementinformatie voor de kanalen balie en telefonie in een oogopslag zichtbaar is en koppelen daaraan een werkmethode waarmee de organisatie hierop stuurt.

We bepalen kritieke prestatie indicatoren (KPI) en servicenormen

We bepalen KPI's en servicenormen die als leidraad dienen voor de sturing.

We voegen de balies van het Sociaal Loket en het Servicepunt samen in de centrale hal

Het daadwerkelijke moment van samenvoeging is afhankelijk van het moment waarop de verbouwing van de centrale hal gereed is. We zorgen er voor dat de inrichting van processen en

bemensing zodanig is voorbereid dat we na de verbouwing gelijk in de nieuwe situatie van start kunnen gaan.

7D. ICT

Doelstelling

De informatiestromen in onze organisatie zijn zoveel mogelijk digitaal en met elkaar verbonden om een effectieve en efficiënte inrichting van onze processen en een optimale dienstverlening te faciliteren.

Activiteiten:

Informatie Beveiliging

Verplichte invoering van de Baseline Informatiehuishouding om een betere grip en sturing te krijgen op de beveiligingsaspecten van het informatiebeheer. Informatiebeveiliging is een belangrijk onderdeel hiervan. Het informatiebeleidsplan zal als basis dienen voor het verdere informatiebeheer en de informatiebeveiliging binnen de gemeente Renkum. Vanuit de rijksoverheid zal de gemeente hierop doorlopend jaarlijks ge-audit worden (2015-2018).

Samenwerking

Om de samenwerking binnen De Connectie op het gebied van applicaties, informatie en ICT omgeving vorm te geven is GemICT opgezet, als onderdeel van De Connectie (de intergemeentelijke uitvoeringsorganisatie).

Het opstarten van De Connectie is vertraagd tot uiterlijk juli 2017. In de tussentijd vinden verdere voorbereidende werkzaamheden plaats.

Basisregistraties

De afgelopen jaren zijn reeds verschillende basisadministraties met succes geïmplementeerd. Deze lijn wordt verder gevolgd. Door het realiseren van digitale koppelingen en normaliseren van informatie t.b.v. Basisregistraties wordt dit verder vorm gegeven (2015-2018). Met de start van de samenwerking wordt het beheer van de Basisregistraties in de loop van 2017 overgedragen aan de samenwerking.

Digitalisering

- Het accent komt de komende jaren te liggen op het verder uitbouwen van het zaakstelsel. Daarnaast implementeren we E-diensten die efficiënt zijn en bij de huidige tijd passen, zowel voor burgers en bedrijven als voor beheer.
- In 2017 wordt het zaakstelsel overgezet naar de systemen van De Connectie.
- De koppelingen tussen het Zaakstelsel en de backoffice applicaties gaan gerealiseerd worden
- In 2017 wordt een digitaal E-Depot pilot met Rheden en Renkum opgezet samen met het Gelders Archief.

7E. Belastingen

Doelstelling

We willen een gemeente zijn die zuinig omgaat met overheidsgeld. Het financieel huishoudboekje is op orde, structurele lasten worden gedekt met structurele inkomsten. Hierbij streven we naar lagere lasten voor de inwoners.

Activiteiten:

- Het onderzoek naar de mogelijkheid om de rioolheffing aan waterverbruik te koppelen heeft uitgewezen dat dit niet zinvol is. Het geeft geen prikkel tot minder waterverbruik. De systematiek van de rioolheffing blijft daarom ongewijzigd.
- De hondenbelasting wordt niet afgeschaft, omdat uit onderzoek is gebleken dat hiervoor binnen programma 1 geen dekking gevonden kan worden.
- Met ingang van 2017 wordt de systematiek van de heffing van afvalstoffenheffing (betaling voor restafval) in lijn met het in 2016 vastgestelde Afvalbeleidsplan 2016-2020 toegepast.
- Onderzocht wordt of het mogelijk is om via leges een financiële prikkel te geven voor duurzame bouwactiviteiten.
- Medio 2017 zullen de belastingtaken door de Connectie uitgevoerd gaan worden voor de gemeenten Renkum, Rheden en Arnhem. De processen van de Connectie en de deelnemende gemeenten zullen op elkaar afgestemd worden.
- Uitgezocht wordt op welke wijze overnachtingen die via Airbnb faciliteiten plaatsen vinden op efficiënte wijze in heffing van de toeristenbelasting betrokken kunnen worden.

Beleidsindicatoren:

Naam Indicator	Beschrijving	Eenheid	Periode/ meting beschikbaar per periode	Beleidsindicator
Gemiddelde WOZ waarde	De gemiddelde WOZ waarde van woningen.	Duizend euro	2015	248
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	In Euro's	2016	664
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuisoude n betaalt aan woonlasten.	In Euro's	2016	839

7F. Vastgoed

Doelstelling
<ul style="list-style-type: none">• Vastgoed hanteert een inspanningsverplichting om de diverse eigen accommodaties duurzamer te maken.• Sportaccommodaties worden, waar mogelijk, overgedragen aan sportverenigingen, beheer en onderhoud maken hiervan onderdeel uit.• Onderzoek naar decentralisatie van nieuwbouw, onderhoud en renovatie van schoolgebouwen naar onderwijsorganisaties.

Activiteiten:

- Verzelfstandiging van sportaccommodaties: dit is opgenomen bij product 1c 'Sport' onder de activiteit 'ambities sportnota'.
- Realisatie MFC 3B4: In 2016 is gestart met de bouw van het nieuwe MFC 3b4. Oplevering staat gepland voor juni 2017.
- Integraal Huisvestings Plan (IHP) onderwijs: op basis van het geactualiseerd IHP wordt uitvoering gegeven aan de ambities uit dat IHP. Dit houdt voor de nieuwbouw in Renkum/Heelsum in dat het ontwerp in de loop van 2017 wordt afgerond. Aansluitend vindt de aanbesteding bouw plaats en start de bouw. Voor de nieuwbouw in Doorwerth wordt in het eerste kwartaal het krediet aangevraagd.
- Renovatie gemeentelijke gebouwen: in 2016 zijn en worden onderzoeken uitgevoerd aan panden die de technische levensduur binnenkort bereiken of al bereikt hebben. Op basis van dat onderzoek zal u een voorstel worden voorgelegd met daarin een voorstel voor renovatie voor deze panden.
- De brandweerposten Oosterbeek en Wolfheze voldoen niet meer aan de Arbo-eisen en zijn functioneel niet goed meer te gebruiken als brandweerpost. Er moeten functies worden toegevoegd, zoals sanitaire voorzieningen (m/v), goede omkleedruimten en bespreekruimten. Bij de brandweerpost Oosterbeek is op het bestaande perceel mogelijkheid om bovenstaande met een uitbreiding en een renovatie te realiseren. Bij de locatie van de brandweerpost Wolfheze kan dit alleen bij nieuwbouw op een andere locatie.
- Ook wordt bekeken hoe deze panden verduurzaamd kunnen worden. Zo werken we op dit moment samen met de brede school Oosterbeek laag (BSOL).
- Beleidsnota beheer gemeentelijke accommodatie: in 2017 wordt de beleidsnota beheer gemeentelijke accommodatie herzien. Tien jaar geleden is deze nota door het college van B&W vastgesteld. De nota wordt geüpdate naar de huidige inzichten en maatstaven op gebied van beheer en onderhoud van het gemeentelijke vastgoed. Ook wordt de lijst van het kernareaal en de voorziening 'groot onderhoud gemeentelijke gebouwen' aangepast. Het vaststellen van het kernareaal en de voorziening 'groot onderhoud gemeentelijke gebouwen' is voor het laatst herzien in 2013 (raadsvoorstel 115823 d.d. 13 augustus 2013).

7G. Bestuur en organisatie

Doelstelling
Een optimale interactie tussen raad, college en organisatie, gericht op een zo efficiënt en effectief mogelijk samenwerking.

Activiteiten:

Besturingsfilosofie

In de besturingsfilosofie is belegd hoe wordt vorm gegeven aan de beoogde interactie.

In het kader van de Raadsthema agenda zorgt een werkgroep van enkele leden van uw raad, griffie en organisatie voor een goed afstemming van de ondersteuning aan de RTA onderwerpen. De betreffende vak ambtenaar ondersteund deze processen.

De Lange Termijn Agenda waarin de voorlopige planning voor de raadsstukken vanuit de organisatie wordt opgenomen is een maandelijks onderwerp in zowel het managementoverleg, het college als in het fractievoorzittersoverleg.

Voor technische vragen kennen wij een laagdrempelige toegang van raadsleden naar ambtenaren.

Beleidsindicatoren:

Naam Indicator	Beschrijving	Eenheid	Periode/ meting beschikbaar per periode	Beleidsindicator
Formatie		Fte per 1.000 inwoners	2016	6,55
Bezetting		Fte per 1.000 inwoners	2016	5,93
Demografische druk	De som van het aantal personen van 0 tot 15 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 15 tot 65 jaar.	%	2015	69,7

*) 31.279 inwoners per 1-1-2016

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
7A. Bestuursfilosofie en inwonerparticipatie						
Lasten	102	124	96	96	96	96
Baten						
Saldo van baten en lasten	-102	-124	-96	-96	-96	-96
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-102	-124	-96	-96	-96	-96
7B. Organisatieontwikkeling						
Lasten	1.416		33	33	33	33
Baten						
Saldo van baten en lasten	-1.416		-33	-33	-33	-33
Mutatie reserve	777					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-639		-33	-33	-33	-33
7C. Servicepunt						
Lasten	1.392	1.361	864	861	865	852
Baten	582	501	555	540	560	492
Saldo van baten en lasten	-810	-860	-310	-321	-306	-360
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-810	-860	-310	-321	-306	-360
7D. ICT						
Lasten	-131	-43				
Baten						
Saldo van baten en lasten	131	43				
Mutatie reserve	-67	39	82	43	-11	
Geraamde/gerealiseerde resultaat	64	82	82	43	-11	
7E. Belastingen						
Lasten	770	658	649	649	649	649
Baten	52	40	40	40	40	40
Saldo van baten en lasten	-718	-618	-609	-609	-609	-609
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-718	-618	-609	-609	-609	-609
7F. Vastgoed						
Lasten	4.016	3.474	2.786	2.506	2.224	2.577
Baten	244	321	249	69	69	1.618
Saldo van baten en lasten	-3.772	-3.153	-2.536	-2.437	-2.155	-958
Mutatie reserve	514	517	564	239	-97	-1.237
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-3.259	-2.636	-1.972	-2.197	-2.251	-2.195
7G. Bestuur en organisatie						
Lasten	4.448	5.868	1.252	1.224	1.205	1.203
Baten	1.101	120				
Saldo van baten en lasten	-3.346	-5.748	-1.252	-1.224	-1.205	-1.203
Mutatie reserve	60	584	-246	-134	-44	-18
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-3.286	-5.164	-1.498	-1.358	-1.249	-1.222
Saldo van baten en lasten	-10.034	-10.460	-4.837	-4.720	-4.404	-3.260
Mutatie reserve	1.284	1.140	400	148	-152	-1.255
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-8.750	-9.319	-4.437	-4.572	-4.555	-4.515

00 Algemene dekkingsmiddelen

Inleiding

De hiervoor genoemde lasten en baten per programma resulteren in een uitgavenpost die gedekt wordt door de algemene dekkingsmiddelen. Deze algemene dekkingsmiddelen zijn, in tegenstelling tot de bij de programma's genoemde baten, vrij in te zetten binnen de begroting. Daarnaast is in de begroting een niet programmagebonden bedrag apart gezet voor onvoorziene uitgaven.

In de volgende tabel is weergegeven welke lasten de uitvoering van de programma's per saldo met zich meebrengen en welke algemene dekkingsmiddelen hier tegenover staan.

In de financiële begroting wordt ingaan op het saldo van deze begroting in relatie tot hetgeen is gepresenteerd in de voor- en najaarsnota 2016.

Saldo lasten en baten	2017
<i>Bedragen x € 1.000</i>	
Programma's	
1. Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg	8.303
2. Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit	1.729
3. Milieu, klimaat & duurzaamheid	-1.157
4. Veiligheid	2.279
5. Openbare ruimte	4.001
6. Economie & cultuur	460
7. Inwoner, bestuur & organisatie	4.436
Subtotaal	20.051
Overhead	10.277
Vennootschapsbelasting	0
Onvoorzien	-165
Buffer	-275
Subtotaal	10.717
Totaal	30.768
Dekkingsmiddelen	
Algemene uitkering	22.802
Belastingen	6.794
Dividend	151
Rente resultaat	360
Overige algemene dekkingsmiddelen	665
Totaal	30.772
Saldo Begroting	4

Voor de Algemene uitkering uit het Gemeentefonds wordt het volgende uitgangspunt gehanteerd: De nominale stijging van de Algemene uitkering wordt gebruikt ter dekking van de jaarlijkse indexering voor loon- en prijsstijgingen. Voor zover deze indexering nog niet toegewezen is aan de budgetten is dit bedrag apart gezet op een stelpost.

De inkomsten uit de Algemene uitkering zijn op basis van de mei- en septembercirculaire 2016 zoals weergegeven in de volgende tabel.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2017	2016
Inkomsten Algemene uitkering	22.802	23.245

De belastingen die de gemeente int zijn:

- OZB voor eigenaren van woningen en eigenaren en gebruikers van niet-woningen;
- toeristenbelasting;
- precariobelasting.

De begrote inkomsten per belastingsoort zijn weergegeven in de volgende tabel.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2017	2016
OZB eigenaren	5.423	5.357
OZB gebruikers	827	826
Totaal OZB	6.250	6.183
Hondenbelasting	194	195
Toeristenbelasting	349	300
Precariobelasting	0	10
Totaal	6.794	6.688

Voor meer informatie over de tariefstelling voor deze belastingen en de uitgangspunten die daarbij worden gehanteerd wordt verwezen naar paragraaf 1 Lokale heffingen.

Behalve de hiervoor genoemde algemene dekkingsmiddelen zijn er nog een aantal algemene dekkingsmiddelen opgenomen in de begroting. In deze paragraaf worden genoemd:

- de dividenden die we als gemeente ontvangen;
- het saldo van de rentebaten en -lasten (financieringsfunctie);
- overige algemene dekkingsmiddelen.

Dividenden

De inkomsten die we als gemeente ontvangen uit dividenden zijn gering. De belangrijkste dividenden zijn afkomstig van de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) en de Afvalcombinatie De Vallei. Voor 2016 zijn de totale dividendinkomsten geraamd op € 151.000.

Saldo van de rentebaten- en lasten

Het gebruik van eigen en externe financieringsmiddelen heeft rentelasten en -baten tot gevolg. Deze kosten worden met een vast rentepercentage doorberekend aan de investeringen in de programma's. Uit praktische overwegingen wordt deze zogenaamde 'rekenrente' niet jaarlijks aangepast. Wij rekenen op dit moment met een rekenrente van 3%. Door de lage rentekosten op kort geld op dit moment, zijn de werkelijke rentekosten lager. Dit voordeel komt tot uitdrukking bij

de algemene dekkingsmiddelen. Het gaat om een bedrag van € 360.000. Dit is gebaseerd op het overzicht kapitaallasten, wat terug is te vinden in bijlage 1.

Rente weerstandsreserve

Naast de post onvoorzien zit in de begroting een extra 'buffer' in de vorm van de rente over de weerstandsreserve. Wanneer de weerstandsreserve niet hoeft te worden ingezet, geeft dit een rentevoordeel van € 38.000.

Overige algemene dekkingsmiddelen

De overige dekkingsmiddelen bestaan uit onder andere de bespaarde rente over eigen financieringsmiddelen, stelposten voor loon- en prijsontwikkeling en vervangingsinvesteringen. Per saldo leveren deze posten een voordeel op van € 665.000.

Mutaties reserves

Binnen de begroting worden onttrekkingen en toevoegingen aan reserves opgenomen. De mutaties voor 2017 zijn opgenomen in de tabellen per programma. Een verloopoverzicht per reserve is opgenomen in deel II, onderdeel Financiële positie en toelichting.

Overhead, Vennootschapsbelasting, Onvoorzien + Buffer

Voor een toelichting op deze onderdelen wordt verwezen naar de betreffende hoofdstukken.

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
0A. Algemene uitkering						
Lasten						
Baten	23.067	23.459	22.802	23.568	23.939	24.317
Saldo van baten en lasten	23.067	23.459	22.802	23.568	23.939	24.317
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat	23.067	23.459	22.802	23.568	23.939	24.317
0B. Belastingen						
Lasten						
Baten	6.722	6.688	6.794	6.794	6.794	6.794
Saldo van baten en lasten	6.722	6.688	6.794	6.794	6.794	6.794
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat	6.722	6.688	6.794	6.794	6.794	6.794
0C. Overige algemene dekkingsmiddelen						
Lasten	25	145	212	557	919	1.483
Baten	2.049	1.464	1.390	1.228	1.086	972
Saldo van baten en lasten	2.024	1.319	1.179	671	167	-512
Mutatie reserve	271	3				
Geraamde/gerealiseerde resultaat	2.295	1.322	1.179	671	167	-512
Saldo van baten en lasten	31.812	31.466	30.774	31.033	30.900	30.599
Mutatie reserve	271	3				
Geraamde/gerealiseerde resultaat	32.084	31.469	30.774	31.033	30.900	30.599

Overhead

Inleiding

Naar aanleiding van het 'Besluit houdende de wijziging van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV; 5 maart 2016)' wordt in het programmaplan een apart overzicht opgenomen van de kosten van de overhead. Op deze wijze krijgt uw raad meer inzicht in de totale kosten van de overhead voor de gehele organisatie en ook meer zeggenschap over die kosten. In de programma's worden de kosten opgenomen die betrekking hebben op het primaire proces.

De definitie van 'overhead' luidt als volgt: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. De opbouw van de overhead in gemeente Renkum is als volgt:

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Saldo van lasten en baten
MT en staf	779
Leidinggevenden primair proces	648
Financiën, toezicht en controle	824
P&O / HRM	1.870
Juridische zaken	212
Communicatie	117
Inkoop	0
Bestuurszaken en bestuursondersteuning	168
Informatievoorziening en automatisering (ICT)	2.599
Facilitaire zaken en Huisvesting	1.101
DIV	577
Managementondersteuning primair proces	1.282
Totaal	10.177

Toelichting:

- Leidinggevenden primair proces: het betreft alle hiërarchische leidinggevenden in het primair proces. Zij hebben een personele verantwoordelijkheid waaronder het voeren van functioneringsgesprekken. Niet: projectleiding en coördinatoren.
- Financiën, toezicht en controle: gericht op de eigen organisatie. Het betreft functies als controllers, financieel adviseurs en specialisten, planning & control, financiële verantwoording, administratieve organisatie, risicomanagement, (EDP) auditing, interne kwaliteitszorg, toezicht en controle gericht op de eigen organisatie.
- P&O/ HRM: het betreft salarisadministratie, P&O/ HRM advies, organisatie- en formatieadvies, OR-ondersteuning, mobiliteitscentrum, coaching, leren en ontwikkelen, bedrijfsmaatschappelijk werk, ARBO, recruitment, arbeidsvoorwaarden, HR control. Het is exclusief opleidingen door P&O gegeven en gericht op de directe uitvoeringspraktijk.
- Juridische zaken: het betreft juridische medewerkers die op de bedrijfsvoering afdeling werken of belast zijn met een bedrijfsvoeringstaak op een afdeling. Niet: afhandeling van bezwaar- en beroepschriften. Niet: juristen die primaire taken verrichten (bijv. vergunningverlening).
- Communicatie m.u.v. klantcommunicatie. Het gaat om zowel interne als externe communicatie. Niet: projectcommunicatie en medewerkers die bij een projectbureau werken.
- Inkoop: incl. aanbesteding en contractmanagement.
- Bestuurszaken en bestuursondersteuning: het betreft bestuursadviseurs en bestuurs-ondersteuner, zijnde de ambtelijke ondersteuning en beleidsadvisering van B&W. Niet: raadsgriffie (behoort tot facilitering bestuursorganen, taakveld 0.1).

- Informatievoorziening en automatisering (ICT): het betreft medewerkers informatisering en automatisering, systeem-en netwerkbeheer, werkplekondersteuning, helpdesk, ontwikkeling ICT projectmanagement, technisch applicatiebeheer en functioneel applicatiebeheer dat door bedrijfsvoering medewerkers wordt gedaan (het is exclusief functioneel beheer ten behoeve van primaire proces systemen).
- Facilitaire zaken en Huisvesting: inclusief receptie, beveiliging en catering en gebouwenbeheerders.
- DIV: het betreft medewerkers die kaders stellen en richtlijnen ontwikkelen, zich bezighouden met expertise-ontwikkeling, adviseren bij procesinrichting en -aansluitingen op e-depot, DMS inrichten en beheren, zich bezighouden met postregistratie en e-depot, archiefonderzoeken en coördineren (niet zijnde leidinggevende), fysieke en digitale documenten verwerken, vernietigen en overbrengen en fysiek en digitaal archief opbouwen en beheren.
- Managementondersteuning primair proces: het betreft secretariaten, office management en managementassistentie in het primair proces.

ICT

De kosten van applicatiebeheerders en software voor een specifieke taak worden, conform het BBV, begroot en verantwoord op het betreffende taakveld. Bijvoorbeeld het belastingstelsel. Op dit moment zijn onze budgetten nog niet zodanig ingericht dat specifiek (per taakveld) is aan te geven wat de kosten zijn van applicatiebeheer en software. Om deze reden is er nu voor gekozen al deze kosten centraal, op overhead, te verantwoorden. Op een later tijdstip wordt dit nader uitgewerkt. Daarbij zal ook meegenomen worden wat de consequenties van overdracht aan De Connectie op dat moment zijn.

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Overhead						
Lasten			20.553	20.349	20.335	20.379
Baten						
Saldo van baten en lasten			-20.553	-20.349	-20.335	-20.379
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat			-10.277	-10.175	-10.167	-10.189
Overhead						
Lasten			10.277	10.175	10.167	10.189
Baten						
Saldo van baten en lasten			-10.277	-10.175	-10.167	-10.189
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat			-10.277	-10.175	-10.167	-10.189
Saldo van baten en lasten			-30.830	-30.524	-30.502	-30.568
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat			-20.553	-20.349	-20.335	-20.379

Vennootschapsbelasting

In de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 waren overheidsondernemingen in beginsel niet onderworpen aan de heffing van vennootschapsbelasting (Vpb), tenzij zij bij naam waren genoemd of te kwalificeren als een specifiek in de wet genoemd overheidsbedrijf zoals bijvoorbeeld een nijverheidsbedrijf. Aangezien de Europese regels grosso modo voorschrijven dat de Vpb-behandeling van overheidsondernemingen niet anders mag plaatsvinden dan bij private ondernemingen is, onder druk van de Europese Commissie, de Wet modernisering vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen ingevoerd. Op grond van deze wet worden gemeenten, provincies, waterschappen en andere publiekrechtelijke rechtspersonen die een onderneming drijven per 1 januari 2016 belastingplichtig voor de Vpb.

Voor de Vpb is sprake van een onderneming indien, cumulatief, sprake is van:

- een duurzame samenwerking van kapitaal en arbeid;
- waarmee wordt deelgenomen aan het economische verkeer; en
- waarmee winst wordt beoogd (het winstoogmerk wordt geacht reeds aanwezig te zijn indien structureel overschotten worden behaald of als incidenteel overschotten worden behaald en in concurrentie wordt getreden).

Indien één van deze drie eisen ontbreekt, is geen sprake van een onderneming. De gemeente is alsdan in zoverre niet onderworpen aan de Vpb.

De gemeenten Overbetuwe, Lingewaard, Rheden en Renkum hebben, met behulp van PwC, samengewerkt aan de voorbereiding met betrekking tot de mogelijke gevolgen van de Wet Vpb. Alle gemeentelijke activiteiten zijn in kaart gebracht en bepaald is welke daarvan Vpb-plichtig worden. In het geval van Vpl-plicht is in kaart gebracht welke opbrengsten, welke kosten en welke vermogensbestanddelen aan die activiteit worden toegerekend (vermogensetikettering). Voorts is onderzocht of (een deel van) de ondernemingswinst is vrijgesteld.

Het risico op VPB-plicht beperkt zich tot een klein aantal gebieden:

- Begraven (voor zover "winstgevend")
- Financiering (verstrekking van leningen bijv. ihkv duurzaamheid)
- Natuurbescherming (in het geval dat houtverkoop wordt losgeweekt uit het totale bosbeheer)
- Grondbedrijf (voor zover "winstgevend")
- Verkoop onroerende zaken (boven normaal vermogensbeheer)
- Verkoop roerende zaken (voor zover daar een "bescheiden inkomen" uit wordt gerealiseerd)

Deze onderdelen zijn verder uitgewerkt om te komen tot een voorstel richting de belastingdienst. Consequenties lijken voornamelijk beperkt. Wel moet een administratie worden ingericht om de Vpb-plicht voor deze onderdelen blijvend in kaart te houden.

Onvoorzien

Op basis van de Financiële verordening 2015 bedraagt de post onvoorzien die in deze begroting is opgenomen € 165.000. Onvoorzienne uitgaven die zich in de loop van het begrotingsjaar voordoen, kunnen door het College ten laste van de stelpost van € 165.000 worden gebracht. Daarbij moet worden voldaan aan de voorwaarde dat het een onvoorzienne en onuitstelbare en onvermijdbare gebeurtenis betreft. Structurele onvoorzienne uitgaven kunnen alleen het eerste jaar ten laste van de stelpost worden gebracht. Deze uitgaven zullen dus in het volgende begrotingsjaar meegenomen moeten worden in de begroting.

Buffer

De laatste jaren worden wij regelmatig geconfronteerd met aanzienlijke schommelingen in onze begroting als gevolg van externe factoren. Zo zien wij bijvoorbeeld grote mutaties binnen de algemene uitkering van het gemeentefonds, inclusief het sociaal domein en binnen de inkomensvoorziening. Deze risico's zijn ook verwoord in de paragraaf weerstandsvermogen. Om deze risico's te kunnen opvangen, zetten wij diverse bronnen in. Naast de weerstandsreserve, onbenutte belastingcapaciteit en de post onvoorzien, zijn de positieve begrotingssaldi een van die bronnen. Om te benadrukken dat de positieve begrotingssaldi in feite "beklemd" zijn, en om meer stabiliteit te realiseren binnen onze begroting, is in de Begroting 2016 besloten om gedurende deze coalitieperiode een buffer op te nemen in de begroting. Voor 2017 bedraagt deze buffer € 275.000.

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bedrag onvoorzien						
Lasten		149	440	440	165	165
Baten						
Saldo van baten en lasten		-149	-440	-440	-165	-165
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat		-149	-440	-440	-165	-165
Saldo van baten en lasten		-149	-440	-440	-165	-165
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat		-149	-440	-440	-165	-165

Paragrafen

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) wordt bepaald dat in de begroting een aantal verplichte paragrafen worden opgenomen, waarin de beleidslijnen zijn vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. Het doel van de paragrafen is om onderwerpen die verspreid in de begroting staan gebundeld weer te geven. Hiermee wordt van deze onderdelen een dwarsdoorsnede gegeven van alle programma's.

Op grond van de artikelen 9 en 24 van het BBV moet de begroting de volgende paragrafen bevatten:

- lokale heffingen
- weerstandsvermogen
- onderhoud kapitaalgoederen
- financiering
- bedrijfsvoering
- verbonden partijen
- grondbeleid

Naast deze verplichte paragrafen hebben we een paragraaf subsidies opgenomen.

Paragraaf 1 Lokale heffingen

Inleiding

Lokale heffingen zijn inkomsten voor de gemeente, betaald door de burgers. Het zijn inkomsten die verkregen worden op grond van publiekrechtelijke regels, voornamelijk belastingen en leges die de overheid heft op grond van wettelijke bepaling van haar inwoners en gasten.

De Gemeentewet onderscheidt twee soorten lokale heffingen:

- Gemeentelijke belastingen. Het kenmerk van belasting is dat tegenover de aan de overheid verschuldigde betaling geen direct aanwijsbare individuele tegenprestatie staat. De opbrengst van de belastingen belandt in beginsel in de algemene middelen van de gemeente en zijn dus vrij besteedbaar. De hoogte van de tarieven van belastingen is in beginsel niet wettelijk beperkt.
- Gemeentelijke rechten of retributies. Het kenmerk van retributies is dat tegenover de aan de overheid verschuldigde betaling een direct aanwijsbare tegenprestatie staat. Die tegenprestatie kan bestaan uit een product of een dienst. De tarieven voor de retributies mogen maximaal kostendekkend worden vastgesteld (artikel 229b Gemeentewet).

De gemeentelijke rechten of retributies worden onderverdeeld in retributies en leges. Bij retributies gaat het om de uitvoering van publiekrechtelijke dienstverlening. De burger moet ook betalen als hij de dienst niet wenst (v.b. afvalstoffenheffing). Bij leges gaat het om de levering van individuele dienstverlening van typische overheidsdiensten van publiekrechtelijke aard (paspoorten, vergunningen enz.). Betaling vindt alleen plaats bij afname van deze producten.

In deze paragraaf zal worden ingegaan op het gemeentelijk beleid voor de bepaling van de tarieven voor belastingen, retributies en leges. De in deze begroting genoemde tarieven zijn voorlopige tarieven. De definitieve vaststelling vindt namelijk plaats bij de vaststelling van de diverse belasting- en legesverordeningen in december 2016.

Belastingen

De gemeente Renkum onderscheidt de volgende belastingen:

- Onroerende zaakbelasting
- Toeristenbelasting

In het vervolg van dit hoofdstuk wordt allereerst ingegaan op de uitgangspunten voor de tariefstelling van deze belastingen. Vervolgens komen achtereenvolgens de genoemde belastingen aan de orde.

Uitgangspunten tariefstelling

De uitgangspunten voor de jaarlijkse tariefstelling voor de belastingen is als volgt vastgesteld:

- Een trendmatige verhoging op basis van het inflatiepercentage voor de materiële consumptie (1/2) en lonen en salarissen (1/2) volgens de septembercirculaire;
- Bijstelling van de trendmatige verhoging achteraf op basis van actuele gegevens over het inflatiepercentage voor de achterliggende jaren (maximaal 2 jaar) volgens de laatste circulaire Gemeentefonds.

De inflatiepercentages volgens de septembercirculaire 2016 van het Gemeentefonds worden dus toegepast als uitgangspunt voor de tariefvaststelling voor 2017. In deze circulaire zijn inflatiepercentages opgenomen uit de Macro Economische Verkenning, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen het inflatiepercentage voor de materiële consumptie en het inflatiepercentage voor lonen en salarissen.

Op basis van deze uitgangspunten is de noodzakelijke trendmatige verhoging van de tarieven voor 2017 als volgt becijferd:

Inflatie Meicirculaire Gemeentefonds	2015	2016	2017
<i>Getallen in %</i>			
Materiële consumptie	-/- 0,90	0,90	0,80
Lonen en salarissen	0,70	2,30	1,00
Totaal	-/- 0,10	1,60	0,90
Toegepast Begroting 2016	1,45	1,40	
Tarief	-/-1,55	0,20	0,90
Cumulatief	-/-1,55	-/- 1,35	-/- 0,45

Op basis van het voorgaande bedraagt de trendmatige verlaging van de tarieven voor 2017 in totaal 0,45%.

Onroerende zaakbelasting (OZB)

Tarieven 2017

OZB-heffing is een percentage van de waarde.

De onroerendezaakbelasting (OZB) is met ingang van 1 januari 2009 berekend naar een percentage van de waarde van de onroerende zaak.

In het coalitieakkoord 2014-2018 is aangegeven dat de opbrengsten van de OZB de komende vier jaar nominaal gelijk blijven aan de geraamde opbrengsten uit de Begroting 2014 met toepassing van de gebruikelijke jaarlijkse indexering. Uitgangspunt hierbij is gelijkblijvende opbrengsten vermeerderd met de inflatiecorrectie. Uitzondering hierop is de areaalontwikkeling. Wanneer de woningvoorraad toe- of afneemt, leidt dit wel tot een OZB stijging of daling.

Overige ontwikkelingen in de WOZ leiden tot bijstelling van tarieven, waardoor de opbrengsten gelijk blijven. Er wordt daarbij geen rekening gehouden met de consequenties binnen de algemene uitkering.

Voor 2017 bedraagt de indexering een verlaging met 0,45%. Dit betekent dat de opbrengst voor 2017 € 6.312.000 gaat bedragen.

De inflatiecorrectie van -/- 0,45% op de tarieven heeft een daling van € 28.000 tot gevolg. Deze daling wordt in mindering gebracht op de stelpost loon- en prijsstijgingen.

De waardeontwikkeling van de WOZ-waarde per 1-1-2016 wijkt af van de aanname bij de Begroting 2016 en tariefvaststelling 2016. De WOZ-waarde is meer gedaald dan verwacht. Hierdoor denken wij in 2016 een lagere opbrengst te realiseren. Dit betekent dat de tarieven moeten stijgen om de begrote opbrengst te realiseren. Dit kan niet meer voor 2016 maar zal wel worden toegepast voor berekening van de tarieven 2017. Dit leidt tot een stijging van de tarieven. Bij de berekening van de tarieven 2017 is uitgegaan van een verwachte waardestijging van de woningen met 3,0% en een waardedaling van niet-woningen met 1,0%. Dit zijn de landelijke gegevens.

Het bovengenoemde betekent dat de tarieven wijzigen om de opbrengst 2017 te kunnen realiseren. Voor woningen is de daling 2,48% en voor niet-woningen is de stijging 3,36%. In december 2016 worden de definitieve tarieven vastgesteld. Hierbij wordt rekening gehouden met de waardeontwikkeling binnen de gemeente Renkum.

De tarieven onroerend goed op basis van de hiervoor genoemde uitgangspunten zijn weergegeven in de volgende tabel.

Tarief OZB	2017 Tarief in % van de waarde onroerend goed	2016 Tarief in % van de waarde onroerend goed
Woning		
Eigenaar	0,1179	0,1209
Niet-woning		
Eigenaar	0,2529	0,2407
Gebruiker	0,1994	0,1969
Totaal	0,4523	0,4376

Opbrengsten OZB

In de volgende tabel zijn de geraamde opbrengsten voor de OZB opgenomen.

Opbrengsten OZB Bedragen x € 1.000	2017	2016	2015	2014
Woning				
Eigenaar	4.234	4.214	4.209	4.146
Niet-woning				
Eigenaar	1.189	1.143	1.200	1.163
Gebruiker	827	826	829	809
Totaal	2.016	1.969	2.029	1.972
Totaal	6.250	6.183	6.238	6.118

Het verschil tussen de opbrengst 2017 en 2016 wordt veroorzaakt door een verschil van € 95.000 ten opzichte van de geraamde opbrengst van € 6.278.000 in 2016, die in 2016 weer wordt hersteld, en de inflatie van +/- € 28.000.

Hondenbelasting

Tarieven

De tarieven voor 2017 op basis van de hiervoor genoemde uitgangspunten zijn weergegeven in de volgende tabel (afgerond op 5 cent).

Hondenbelasting <i>Bedragen in euro's</i>	2017	2016	2015	2014
Eerste hond	62,80	63,10	62,60	62,70
Tweede hond	104,80	105,30	104,50	104,60
Derde en volgende hond	146,80	147,50	146,30	146,50
Stijging t.o.v. vorig jaar	-/- 0,5%	0,8%	-/- 0,1%	1,6%

De geraamde opbrengsten hondenbelasting bedragen o.b.v. bovengenoemde tarieven € 194.000.

Toeristenbelasting

Tarieven

De tarieven voor 2017 op basis van de hiervoor genoemde uitgangspunten zijn weergegeven in de volgende tabel (afgerond op 5 cent). Hierbij zijn wij er van uit gegaan dat het aantal hotelovernachtingen zal groeien met 5,75% t.o.v. 2015.

Toeristenbelasting	2017	2016	2015	2014
<i>Bedragen in euro's</i>				
Tarief per overnachting voor:				
Hotels	1,90	1,75	1,75	1,75
Campings	1,05	0,95	0,95	0,95
Stijging t.o.v. vorig jaar				
hotels	8,6%	0,0%	0,0%	0,0%
campings	10,5%	0,0%	0,0%	0,0%

Opbrengsten

De geraamde opbrengsten voor de toeristenbelasting 2017 op basis van bovengenoemde uitgangspunten en dat het aantal overnachtingen constant blijft bedragen € 349.000.

Afvalstoffenheffing

Retributies

Met ingang van 2006 kent de gemeente Renkum de Afvalstoffenheffing en de Rioolheffing als retributies.

Afvalstoffenheffing

Voor de afvalstoffenheffing geldt het uitgangspunt dat de kosten voor 100% gedekt moeten worden door de inkomsten.

Daarbij wordt rekening gehouden met de volgende kosten:

- alle lasten en baten zoals geraamd op het product "3E. Afvalverwijdering en -verwerking";
- 100% van de kwijtscheldingen over de Afvalstoffenheffing;
- De compensabele btw met betrekking tot product 3E.

Met ingang van de begroting 2017 worden de overheadkosten niet langer toegerekend aan de producten. Voor de bepaling van de tarieven voor afvalstoffenheffing worden de overheadkosten op eenzelfde wijze als voorgaande jaren doorberekend in de tarieven.

Tarieven

Hieronder worden de structurele en incidentele aanpassingen van de tarieven voor 2017 weergegeven.

Structurele aanpassing tarieven

De kostenraming voor 2017 daalt ongeveer met € 200.000 ten opzichte van 2016. Dit betekent dat de tarieven hiervoor kunnen worden verlaagd.

Egalisatievoorziening afvalstoffenheffing

De egalisatievoorziening afvalstoffenheffing vertoont per 31 december 2015 een saldo van € 1.070.000. Hieronder wordt de begroting van het verloop van de egalisatievoorziening weergegeven:

Egalisatievoorziening afvalstoffenheffing <i>Bedragen</i>	Mutaties	Stand per 31 december
Stand 31-12-2015		1.070.000
Onttrekking conform begroting 2016	- 186.000	
Onttrekking voor projectkosten	-150.000	
Stand 31-12-2016		734.000
Onttrekking conform begroting 2016	- 180.000	
Stand 31-12-2017		554.000
Onttrekking conform begroting 2016	- 180.000	
Stand 31-12-2018		374.000
Onttrekking conform begroting 2016	0	
Stand 31-12-2019		374.000
Onttrekking conform begroting 2016	0	
Stand 31-12-2020		374.000

Uit dit overzicht blijkt dat de voorziening per 31-12-2018 op € 374.000 uitkomt. Om eventuele tegenvallers te kunnen opvangen wordt deze voorziening niet verder verlaagd. Vanaf 2019 zullen de tarieven moeten stijgen met 5,6% het bedrag van € 180.000 via de afvalstoffenheffing moet binnen komen.

Incidentele aanpassing tarieven

In 2016 is geen extra dividend over 2015 ontvangen. Dit betekent dat er geen eenmalige verlaging van de tarieven over 2017 wordt toegepast.

In 2017 wordt overgegaan naar een nieuwe manier van inzamelen. Bij het nieuwe betalingssysteem wordt uitgegaan van het in rekening brengen van het vastrecht per aansluiting inclusief een gemiddeld aantal aanbiedingen per jaar. Na afloop van het kalenderjaar vindt de afrekening plaats op basis van het werkelijk aantal aanbiedingen over het voorgaande jaar. Tegelijkertijd ontvangt men de aanslag van het vastrecht voor het nieuwe jaar.

De tarieven voor 2017 op basis van de hiervoor genoemde uitgangspunten zijn weergegeven in de volgende tabel.

Vastrecht	2017
<i>Bedragen in euro's</i>	
Tarieven	
1-persoon	181,00
2-persoons	194,70
3-persoons of meer	211,40

Variabel	2017
<i>Bedragen in euro's</i>	
Tarieven	
Laagbouw	
Per aanbieding restafval met een 140 liter restafval klike	3,00
Per aanbieding restafval met een 240 liter restafval klike	5,00
Hoogbouw	
Per aanbieding restafval met een zak van 60 liter	1,00
Per aanbieding restafval met een zak van 30 liter	0,50

In hoogbouw komt het ook voor dat de huishoudens niet zelfstandig het afval in de ondergrondse containers deponeren (serviceflats). Hierbij wordt alleen een vast bedrag aan afvalstoffenheffing in rekening gebracht. Hierbij wordt de helft van de verlaging van de tarieven ten opzichte van 2016 toegepast. De tarieven voor de serviceflats bedragen dan:

Afvalstoffenheffing serviceflats	2017
<i>Bedragen in euro's</i>	
Tarieven	
1-persoon	212,00
2-persoons	240,90
3-persoons of meer	260,60

Om de nieuwe tarieven te kunnen vergelijken met de huidige tarieven is er een aanname gemaakt van het aantal keer dat restafval wordt aangeboden. Dit is 8 keer voor een één persoon, 13 keer voor een twee persoon en 17 keer voor een 3 of meer persoonshuishouden. Bij hoogbouw is dit 3 keer zoveel.

Omgerekend komt dit uit op de volgende bedragen.

Afvalstoffenheffing	2017	2016	2015	2014
<i>Bedragen in euro's</i>				
Tarieven				
1-persoon	205,00	219,00	217,90	220,20
2-persoons	233,70	248,20	248,20	250,70
3-persoons of meer	262,40	278,80	278,80	281,60
Wijziging t.o.v. vorig jaar	-6,5%	0,5%	-1,0%	0,8%

Opbrengsten

De geraamde opbrengsten voor de afvalstoffenheffing 2017 op basis van bovengenoemde uitgangspunten bedragen € 3.207.000.

Rioolheffing

Bij de bepaling van een kostendeekkende rioolheffing gelden voor de kostprijsbepaling de volgende uitgangspunten:

- alle lasten en baten zoals geraamd op het product "3D. Riolering en Water";
- 100% van de kwijtscheldingen over de Rioolheffing;
- 50% van de lasten van de straatreiniging;
- 100% van de perceptiekosten van de uitvoering van de bijbehorende belastingtaken.

Met ingang van de begroting 2017 worden de overheadkosten niet langer toegerekend aan de producten. Voor de bepaling van de tarieven voor rioolheffing hanteren wij de uitgangspunten van het GRP. Dit houdt in dat de overheadkosten op eenzelfde wijze als voorgaande jaren worden doorberekend in de tarieven.

Op basis van 'Water stroomt' (vGRP+ 2016-2020) worden de tarieven voor de rioolheffing berekend. Hierbij is uitgegaan van 2% inflatie en een extra stijging van 0,29% van de opbrengsten.

De tarieven worden daarmee als volgt:

Tarieven rioolheffing	2017	2016	2015
<i>Bedragen in euro's</i>			
Woning			
Eigenaar, per aansluiting per jaar	92,34	89,89	87,49
Gebruiker, 1 persoon	58,23	56,69	54,72
Gebruiker, 2 personen	116,47	113,38	109,44
Gebruiker, 3 of meer personen	174,70	170,07	164,16
Niet-woning			
Eigenaar per aansluiting per jaar	353,38	353,38	353,38
Gebruiker, per 250 m ³ afgevoerd water	192,70	192,70	192,70
Stijging t.o.v. vorig jaar (eigenaar woningen)	2,7%	2,7%	-0,38%
Stijging t.o.v. vorig jaar (gebruiker woningen)	2,7%	3,6%	

De geraamde opbrengsten voor de rioolheffingen 2017 op basis van bovengenoemde tarieven bedragen € 3.367.000

Lastendruk per huishouden

Op basis van het voorgaande zijn berekeningen gemaakt van de ontwikkeling van de lastendruk voor onze burgers. In onderstaand overzicht worden voorbeelden van twee varianten weergegeven, namelijk:

- A. Van een gezin van 4 personen die eigenaar is van een woning met een WOZ waarde van € 261.300 in 2017 en € 253.700 in 2016 (gemiddelde gemeente Renkum);
- B. Van een gezin van 3 personen die een woning huurt.

Belastingdruk voor een huishouden zoals bij A. weergegeven

<i>Bedragen in euro's</i>	2017	2016
Onroerend zaakbelasting, eigenaar	308,07	306,72
Afvalstoffenheffing	262,40	278,80
Rioolheffing	267,04	259,96
Totaal	837,51	845,48
Mutatie t.o.v. vorig jaar	-/- 8,0%	

Belastingdruk voor een huishouden zoals bij B. weergegeven

<i>Bedragen in euro's</i>	2017	2016
Afvalstoffenheffing	262,40	278,80
Rioolheffing	174,70	170,07
Totaal	437,10	448,87
Mutatie t.o.v. vorig jaar	-/- 11,8%	

Leges

Binnen de gemeente Renkum worden leges geïnd voor:

- de producten van burgerzaken (waaronder paspoorten, rijbewijzen, huwelijken);
- vergunningen (waaronder bouwvergunningen, gebruikersvergunningen, kapvergunningen, WABO);
- lijkbezorgingrechten;
- marktgelden;
- overig.

In eerste instantie worden de leges verhoogd op basis van de algemene uitgangspunten voor de bepaling van de jaarlijkse tariefstelling.

Daarnaast worden de leges bepaald op basis van het uitgangspunt dat zoveel mogelijk gestreefd moet worden naar 100% kostendekking.

Kwijtscheldingen

De gemeente is op grond van de Gemeentewet bevoegd om kwijtschelding van gemeentelijke belastingen en retributies te verlenen. Kwijtschelding kan worden verleend voor Afvalstoffenheffing en Rioolheffing huishoudens.

Er is sprake van zogenaamde automatische kwijtscheldingen en kwijtschelding op basis van aanvraag.

De automatische kwijtschelding wordt verleend als in de voorgaande jaren kwijtschelding is verleend en de betreffende persoon klant is bij sociale zaken of ouder dan 65 jaar is. De automatische kwijtschelding wordt jaarlijks gecontroleerd door middel van een steekproef.

De aanvragen voor kwijtscheldingen worden beoordeeld op basis van inkomenscriteria.

De kwijtschelding van Afvalstoffenheffing en Rioolheffing worden verdisconteerd in de desbetreffende tarieven.

Paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

In het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is opgenomen dat de gemeente in de begroting en de jaarstukken moet aangeven:

- welke risico's er spelen;
- welke capaciteit (middelen) er beschikbaar is bij tegenvallers;
- wat het beleid is ten aanzien van de risico's, de capaciteit en de relatie tussen beide.

In deze paragraaf zal worden ingegaan op ons weerstandsvermogen in 2017. Daarbij wordt eerst stilgestaan bij het beleid van onze gemeente. Vervolgens komt de weerstandscapaciteit aan de orde. Daarna wordt ingegaan op de risico's waarvan sprake is binnen onze gemeente. Tot slot worden conclusies getrokken over het weerstandsvermogen.

Met ingang van de begroting 2016 moeten op basis van het BBV een aantal financiële kengetallen worden opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen in de begroting en de jaarstukken. Voor een belangrijk deel betreft dit de kengetallen die op basis van onze financiële verordening zijn opgenomen in de financieringsparagraaf. Omwille van de transparantie en de vergelijkbaarheid tussen gemeenten, zullen wij deze kengetallen nu presenteren in deze paragraaf.

Beleid

De hoofdlijnen van ons beleid met betrekking tot het weerstandsvermogen en risicomanagement is vastgelegd in de financiële verordening gemeente Renkum, die op 29 oktober 2014 door uw Raad is vastgesteld. De verdere uitwerking vindt jaarlijks plaats in de begroting.

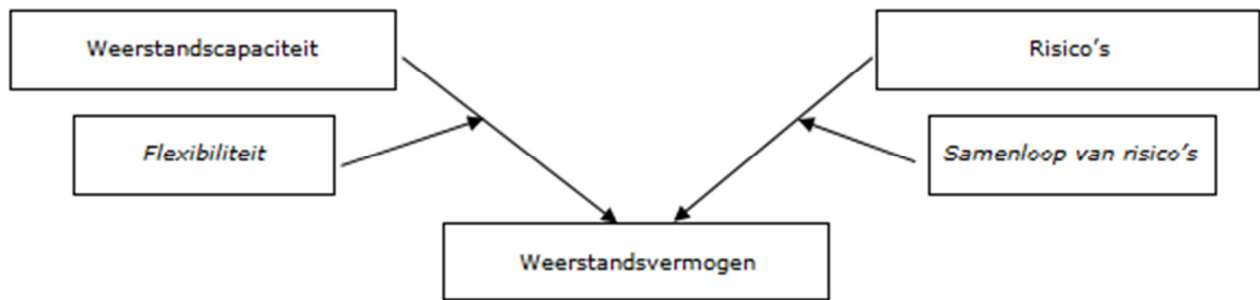
Risicomanagement is als een continu proces vormgegeven binnen de organisatie. Daarvoor is het risicomanagement ingebed binnen het beleidsvormingsproces en de planning- & controlcyclus. Het proces van risicomanagement omvat drie stappen: inventariseren, analyseren en beheersen. In hoofdlijnen zijn er vier mogelijkheden om risico's te beheersen, namelijk: elimineren, reduceren, overdragen of accepteren. Als een risico niet kan worden geëlimineerd, gereduceerd of overgedragen, dan wordt het risico geaccepteerd en zal de eventuele (financiële) schade middels de weerstandscapaciteit moeten worden afgedekt. Dit betekent overigens niet per definitie dat het risico niet beïnvloedbaar is en daarom maar geaccepteerd moet worden. Het betekent dat het risico op dit moment geaccepteerd wordt en niet op één of andere wijze is afgedekt.

Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre een gemeente in staat is tegenvallers op te vangen. Van belang is daarbij om vast te stellen in hoeverre tegenvallers kunnen worden opgevangen zonder dat dit consequenties heeft voor het voorgenomen beleid in de (meerjaren)begroting.

Voor de bepaling van het weerstandsvermogen zijn twee factoren van belang, namelijk:

- de weerstandscapaciteit en
- de risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie van de gemeente.

In schema kan dit als volgt worden weergegeven:



Het kan noodzakelijk zijn om de weerstandscapaciteit aan te vullen, bijvoorbeeld omdat er nieuwe risico's zijn ontdekt. Het tempo waarin dit gebeurt is afhankelijk van de flexibiliteit van de (financiële) organisatie. Bepaalde kostenposten kunnen sneller worden omgebogen dan andere.

De samenloop van risico's heeft een dubbele inhoud. Enerzijds kan de samenloop van risico's ertoe leiden dat de weerstandscapaciteit 'op' raakt. Anderzijds kunnen kleine risico's, risico's die individueel niet van belang zijn, indien ze gelijktijdig of kort na elkaar zich voordoen, toch een risico voor de weerstandscapaciteit gaan vormen.

In het vervolg van deze paragraaf zal worden ingegaan op onze weerstandscapaciteit. Vervolgens komen de risico's aan de orde. Tot slot zullen conclusies worden getrokken over het weerstandsvermogen van de gemeente en zal aanvullend worden ingegaan op enkele financiële kengetallen. In deze paragraaf worden alleen de uitkomsten op hoofdlijnen aangegeven. Meer gedetailleerde informatie in terug te vinden in bijlage 2.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit betreft de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt c.q. kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Daarbij worden incidentele en structurele weerstandscapaciteit onderscheiden.

Met het eerste wordt het vermogen bedoeld om calamiteiten en andere eenmalige tegenvallers op te kunnen vangen, zonder dat dit invloed heeft op de hoogte van het voorzieningenniveau dat de gemeente haar burgers wil aanbieden.

Met de structurele weerstandscapaciteit worden de middelen bedoeld die permanent kunnen worden ingezet om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van het bestaande beleid.

In bijlage 2 vindt u de inventarisatie van de weerstandscapaciteit voor de jaren 2016 tot en met 2020. Op grond daarvan concluderen we het volgende over de huidige weerstandscapaciteit:

Weerstandscapaciteit <i>Bedragen x € 1.000</i>	2016	2017	2018	2019	2020
Structurele capaciteit					
Onbenutte belastingcapaciteit		2.311			
Begrotingsruimte					
Kostenreductie					
Totaal structureel	0	2.311	0	0	0
Incidentele capaciteit					
Post onvoorzien	165	165	165	165	165
Weerstandsreserve	1.281				
Onbenutte belastingcapaciteit					
Stille reserves					
Begrotingsruimte		4	662	827	631
Buffer		275	275		
Kostenreductie					
Totaal incidenteel	1.446	444	1.102	992	796
Totaal weerstandscapaciteit	1.446	2.755	1.102	992	796

Risico's

Bij de inventarisatie van risico's worden de risico's ingedeeld naar de paragrafen in de begroting. Dit betekent dat we risico's onderscheiden op het gebied van lokale heffingen, kapitaalgoederen, financiering, bedrijfsvoering, verbonden partijen, grondbeleid en subsidies.

In het kader van het weerstandsvermogen moet overigens worden bedacht dat niet alle risico's daadwerkelijk risico's voor het weerstandsvermogen van de gemeente zijn. Risico's waarvoor reeds een voorziening, verzekering of bestemmingsreserve is gevormd, worden uiteraard niet meegenomen in deze inventarisatie. Dit geldt ook voor risico's waarvoor reeds in de projectbegroting c.q. de kostencalculatie een post onvoorzien is opgenomen.

In bijlage 2 zijn de risico's in beeld gebracht die op dit moment bekend zijn. Van de risico's is aangegeven wat de kans is dat het risico zich voordoet en wat het financiële gevolg van het risico is. De totale risico-omvang is bepaald door de kans te vermenigvuldigen met het financiële gevolg. Voor de beoordeling van de kans gebruiken we de volgende 5 klassen:

Klasse	Kans (waarschijnlijkheid)	Procentueel
1	Zeer klein	1-20 %
2	Klein	21-40 %
3	Gemiddeld	41-60 %
4	Groot	61-80 %
5	Zeer groot	81-100 %

Voor de beoordeling van het financiële gevolg hanteren we de volgende klassenindeling:

Klasse	Bandbreedte financieel gevolg in euro's
1	0-25.000
2	25.001-50.000
3	50.001-100.000
4	100.001-250.000
5	Meer dan 250.001

Hieruit volgen de volgende risicobedragen per paragraaf.

Risico's Bedragen x € 1.000	2016 Inc	2016 Str	2017 Inc	2017 Str	2018 Inc	2018 Str	2019 Inc	2019 Str	2020 Inc	2020 Str
Lokale inkomsten	38	140	0	0	283	0	283	0	1.716	0
Onderhoud kapitaalgoederen	150	0	0	0	0	0	75	0	125	0
Financiering	51	0	42	0	34	0	28	0	22	0
Bedrijfsvoering	188	53	346	0	142	0	70	0	68	0
Verbonden partijen	403	0	228	0	270	0	294	0	294	0
Grondbeleid	685	0	106	0	0	0	0	0	0	0
Subsidies	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	1.515	193	721	0	729	0	750	0	2.226	0

Weerstandsvermogen

In de voorgaande onderdelen zijn we ingegaan op de weerstandscapaciteit en de risico's. Zoals eerder gezegd, bestaat het weerstandsvermogen uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's. Het weerstandsvermogen kan in twee soorten worden verdeeld, te weten:

Statisch weerstandsvermogen

Met het statisch weerstandsvermogen (ook wel het éénjarige weerstandsvermogen genoemd) wordt bedoeld de mate waarin tegenvallers opgevangen kunnen worden zonder dat dit tot beleidswijzigingen in het begrotingsjaar zelf leidt. Het gaat er om of de gemeente voldoende middelen heeft om een risico in het lopende jaar op te vangen. Het voordoen van het risico mag er niet toe leiden dat de gemeente haar beleid moet aanpassen.

Dynamisch weerstandsvermogen

Het is ook mogelijk dat een risico gevolgen heeft voor meerdere jaren. Het dynamisch weerstandsvermogen (ook wel het meerjarige weerstandsvermogen genoemd) is de mate waarin de gemeente tegenvallers kan opvangen zonder dat dit consequenties heeft voor meerdere begrotingsjaren.

Het in kaart brengen van het statisch en dynamisch weerstandsvermogen geeft de gemeente inzicht in hoeverre ze in staat is om risico's op te vangen in het huidige jaar en komende jaren. Met dit inzicht kan de gemeente tijdig maatregelen treffen om problemen te voorkomen.

Het weerstandsvermogen is niet uit te drukken in een bedrag. Het betreft een kwantificering van de confrontatie tussen de weerstandscapaciteit en de financiële risico's. Wij berekenen het statisch en het dynamisch weerstandsvermogen als volgt:

$$\text{Statisch weerstandsvermogen} = \frac{(\text{Incidentele weerstandscapaciteit jaar t t/m t+4})}{((\text{Inc. risico's jaar t t/m t+4}) + (\text{str. risico's jaar t}))} \times 100 \%$$

$$\text{Dynamisch weerstandsvermogen} = \frac{(\text{Structurele weerstandscapaciteit jaar t+1 t/m t+4})}{(\text{Structurele risico's jaar t+1 t/m t+4})} \times 100 \%$$

Aan het weerstandsvermogen geven we de volgende kwalificaties:

Weerstandsvermogen	Beoordeling
> 100 %	Uitstekend
80 % - 100 %	Ruim voldoende
60 % - 80 %	Voldoende
40 % - 60 %	Matig
< 40 %	Slecht

Wij streven naar een statisch en dynamisch weerstandsvermogen van minimaal 80 en maximaal 100%.

Het statisch en dynamisch weerstandsvermogen van onze gemeente kan op basis van de hiervoor genoemde uitgangspunten als volgt worden vastgesteld.

Statisch weerstandsvermogen	
Risico's ten opzichte van incidentele weerstandscapaciteit	
Incidentele risico's 2016 t/m 2020	5.941
Structurele risico's 2016	193
Totaal	6.133
Aanwezige incidentele weerstandscapaciteit 2016 t/m 2020	
	4.780
Percentage	78 %

Dynamisch weerstandsvermogen	
Risico's ten opzichte van structurele weerstandscapaciteit	
Structurele risico's 2016 t/m 2020	193
Totaal	193
Aanwezige structurele weerstandscapaciteit 2015 t/m 2019	
	2.311
Percentage	1.201 %

De conclusie op basis van het voorgaande luidt dat het statisch weerstandsvermogen voldoende is, maar niet voldoet aan de gestelde norm van 80%. Het dynamisch weerstandsvermogen is meer dan uitstekend.

In eerdere begrotingen is besloten de "overcapaciteit" op het dynamisch weerstandsvermogen mee te nemen bij de bepaling van het statisch weerstandsvermogen. De incidentele weerstandscapaciteit komt daarmee op 113%.

Financiële kengetallen

Op grond van een wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten wordt het verplicht een aantal financiële kengetallen op te nemen in de begroting en de jaarstukken. Het betreft de volgende kengetallen:

- netto schuldquote;
- netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen;
- solvabiliteitsratio;
- kengetal grondexploitatie;
- structurele exploitatieruimte;
- belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden.

De uitkomst van deze kengetallen voor onze gemeente is weergegeven in de volgende tabel. De berekening is opgenomen in bijlage 2.

Financiële kengetallen	Rek. 2015	Begr. 2016	Begr. 2017	Begr. 2018	Begr. 2019	Begr. 2020
Netto schuldquote	35 %	36 %	37 %	53 %	50 %	47 %
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	13 %	13 %	32 %	48 %	45 %	41 %
Solvabiliteitsratio	33 %	33 %	30 %	24 %	24 %	25 %
Grondexploitatie	7 %	7 %	5 %	1 %	1 %	1 %
Structurele exploitatieruimte	1 %	0 %	2 %	2 %	2 %	2 %
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde voorgaand jaar	118 %	118 %	116 %	nb	nb	nb

Deze kengetallen komen voort uit de nieuwe aanpassingen vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Deze zijn met ingang van de begroting 2016 en jaarrekening 2015 verplicht.

Beoordeling ontwikkeling kengetallen

De netto schuldquote laat door de jaren heen een stijging zien. Dit laat zich verklaren door grote investeringen in het MFC 3B4 en in scholen waarvoor externe financiering wordt aangetrokken. Vergeleken met andere Gelderse gemeenten is onze schuldenlast relatief laag ten opzichte van de eigen middelen. De bijbehorende rente- en aflossingslast vormt dan ook een relatief beperkt onderdeel van de gemeentelijke uitgaven.

De solvabiliteitsratio, oftewel het eigen vermogen in verhouding tot het balanstotaal laat ook een verwachte daling zien. Ook dit heeft te maken met de eerder genoemde investeringen.

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale baten. De afgelopen periode is de grondwaarde van een aantal projecten afgeboekt op basis van nieuwe contracten. De resterende grondwaarde is daarmee beperkt. De verwachte realisatie van projecten verklaart de daling van het percentage.

De structurele exploitatieruimte is beperkt. Aangezien nog steeds sprake is van een structureel sluitende meerjarenbegroting, is dat geen probleem.

De woonlasten t.o.v. het landelijke gemiddelde worden alleen op begrotingsbasis berekend. Onze woonlasten liggen hoger dan het landelijke en het Gelderse gemiddelde.

De provincie Gelderland gaat voor de beoordeling van de gemeentelijke begroting uit van een categorisering van de kengetallen. Zij nemen de netto schuldquote niet mee in hun oordeel. De omvang van het weerstandsvermogen wordt daarentegen wel meegenomen in het oordeel. De categorieën, waarbij categorie A het minst risicovol is en categorie C het meest, zijn opgenomen in de onderstaande tabel. De score van Renkum voor 2017 is vetgedrukt weergegeven.

Kengetallen	Categorie A	Categorie B	Categorie C
Solvabiliteitsratio	> 50 %	20 - 50 %	< 20 %
Grondexploitatie	< 20 %	20 - 35 %	> 35 %
Structurele exploitatieruimte	Begr. en MJB > 0 %	Begr. of MJB > 0 %	Begr. en MJB < 0 %
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde voorgaand jaar	< 95 %	95 - 105 %	> 105 %
Weerstandsvermogen	> 100 %	80 - 100 %	< 100 %

Bovenstaande score houdt in dat Renkum Oranje (matig) scoort. Voor de bepaling van de toezichtsvorm (repressief of preventief toezicht) blijft het reëel en structureel sluitend zijn van de (meerjaren)begroting het bepalende criterium.

Paragraaf 3 Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Kapitaalgoederen zijn investeringen waarvan het nut zich over een reeks van jaren uitstrekt. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen wordt het beleidskader over het onderhoud van kapitaalgoederen zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen gegeven. Verder wordt inzicht gegeven in het niveau van de voorzieningen en de beschikbare middelen.

Uitgaven voor onderhoud kapitaalgoederen komen op diverse beleidsvelden voor. De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud ervan is bepalend voor het voorzieningenniveau en de jaarlijkse lasten. Onderhoud is ook nodig om kapitaalvernietiging te voorkomen. Met het onderhoud van kapitaalgoederen is een substantieel deel van de exploitatielasten gemoeid. Een goed overzicht is daarom van belang voor een goed inzicht in de financiële positie.

Het beleid van de gemeente Renkum voor het onderhoud van kapitaalgoederen is opgenomen in de volgende plannen:

- Actualisatienota Wegbeheer Renkum 2015-2017
- Gemeentelijk Rioleringsplan Water Stroomt 2016-2020 (beleidsnota)
- Beheer Gemeentelijke Accommodaties BGA (Onderhoudsplanning t/m 2017; ter kennisname 'cie bedrijvigheid d.d. 14-11-2007)
- Groenstructuurplan 'Buiten Zicht' 2015
- Bosbeleidsplan 2016-2026
- Bomenverordening gemeente Renkum 2016
- Beleidsplan Groenbeheer 2012-2016
- Beleidsnota openbare verlichting "Renkums Licht doorgelicht" 2006-2015 (herziening volgt)

Voor de eerste drie plannen gaat het om groot onderhoud dat loopt via een onderhoudsvoorziening/ -reserve. Voor de realisatie van de overige genoemde plannen zijn jaarlijks middelen opgenomen binnen de begroting.

Onderhoud wegen

Inleiding

De gemeente heeft als wegbeheerder de verplichting haar wegen verantwoord te beheren en te onderhouden. Zij is volgens het Burgerlijk Wetboek wettelijk aansprakelijk voor schade die te wijten is aan of veroorzaakt wordt door gebreken aan de verharding.

Kengetallen

De totale oppervlakte van verhardingen in het beheer van de gemeente bedraagt circa 1.576.000 vierkante meter. Circa 83% hiervan bevindt zich binnen de bebouwde kom, 17% ligt daarbuiten.

Actualisatienota 2013-2017 (Beleidsnota Wegbeheer Renkum (BWR))

In de Actualisatienota wordt inzicht verschaft in de kwantiteit, kwaliteit, onderhoudsplanning, kwaliteitsbeeld en onderhoudskosten van de in beheer zijnde wegen.

Integrale projectaanpak

Integrale projecten worden conform het projectmatig werken opgezet en komen zoveel mogelijk tot stand door 'werk met werk maken'.

Onderhoudsniveau

Op grond van de afwegingen weergegeven in de Actualisatienota is het onderhoudsniveau voor de periode 2015-2017 vastgesteld op niveau B en C conform CROW richtlijnen. De zwaar en gemiddeld belaste wegen en fietspaden gaan wij onderhouden op niveau B, zodat de

verkeersveiligheid en het comfort op deze door velen gebruikte wegen en fietspaden op een voldoende niveau komt en blijft. De overige wegtypen vallen veelal binnen woonwijken en met klein onderhoud kan de verkeersveiligheid op deze wegen de komende jaren nog worden gewaarborgd, zodat onderhoud op niveau C voldoende is.

Reserve wegenonderhoud

De reserve heeft tot doel de budgetten ten behoeve van de onderhoudsplanning beschikbaar te houden. De afgelopen jaren waren wij vanwege het budget genoodzaakt een *budgetbegroting* toe te passen, waarbij bij het bepalen van de planning dus wordt uitgegaan van het beschikbare budget. Jaarlijks is hiervoor een budget van € 913.000 (incl. inflatiecorrectie), beschikbaar.

Kwalitatief onderhoud plegen (zoals u dat in de Actualisatienota 2013-2017 heeft vastgelegd) en daarbij kiezen voor een combinatie van niveau B en C heeft tot gevolg dat een budget van structureel € 1.481.000 benodigd is. Door op verschillende manieren financiële winst te behalen, is er uiteindelijk extra budget nodig van € 268.000, zoals in onderstaande tabel is te zien. Voor 2015 en 2016 is dit beschikbaar gesteld. Voor 2017 (en verder) geeft de weginspectie van 2016 duidelijkheid. Dit levert een nieuw beeld op van de kwaliteit van de wegen, op basis waarvan we een steeds duidelijker trend kunnen waarnemen.

Daarnaast onderzoeken we momenteel een andere, definitieve, maar vooral ook duurzame oplossing voor aanpak van de openbare ruimte. Omdat dit onderzoek nog maar net is gestart, kunnen wij u op dit moment niet meer informatie verstrekken. Naar verwachting is dit onderzoek in 2017 afgerond.

Belangrijk onderdeel van dit onderzoek is of wij met de nieuwe werkwijze vanaf 2018 financieel voordeel kunnen behalen. Conform ons coalitieakkoord willen wij dit mogelijke voordeel inzetten ten behoeve van het op een hoger niveau uitvoeren van ons wegenonderhoud.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Niveau B/C
Gemiddeld per jaar (totaal van achterstallig + regulier onderhoud)	1.481
Huidig jaarlijks budget	913
Financiële winst te behalen door onderhoud voor minimaal drie jaar aanbesteden, eruit filteren van klein onderhoud, werk met werk maken	300
Jaarlijks extra benodigd	268

De stand van de reserve wegenonderhoud laat het volgende (begrote) verloop zien (bedragen x € 1.000):

Stand 31-12-2015	182
Dotatie 2016	0
Onttrekking 2016	0
Stand 31-12-2016	*)182
Dotatie 2017	0
Onttrekking 2017	0
Stand 31-12-2017	182

*) de uitname uit de reserve zal naar aanleiding van de nog op te stellen planning 2017-2018 bepaald worden.

Achterstallig onderhoud/ risico's/ maatregelen

Dit wordt inzichtelijk na de uitgevoerde weginspectie.

Inflatie

In de Actualisatienota wordt het prijspeil van de eerste jaarschijf gehanteerd. Om het bedrag van de budgetbegroting op het gewenste prijspeil van het betreffende boekjaar te krijgen, wordt een inflatiecorrectie toegepast. De inflatiepercentages worden ontleend aan de CROW indexen (Risicoregeling GWW 1995).

Openbare verlichting

Inleiding

De gemeente heeft als wegbeheerder de verplichting haar openbare verlichting verantwoord te beheren en te onderhouden. De gemeente is volgens het Burgerlijk Wetboek wettelijk aansprakelijk voor schade die te wijten is aan of veroorzaakt wordt door gebreken aan de openbare verlichting. Deze aansprakelijkheid heeft alleen betrekking op de verkeersveiligheid en laat de sociale veiligheid buiten beschouwing.

Kengetallen

- Lichtmasten circa 5.830 stuks (waarvan circa 1.300 stuks ouder dan 40 jaar (afschrijvingstermijn)
- Armaturen circa 6.150 stuks (waarvan circa 1.500 stuks ouder dan 20 jaar (afschrijvingstermijn)
- LED armaturen 639 stuks

Beleidsnota

Eind 2016 is het nieuwe beleidsplan "Renkums Licht inZicht" vastgesteld. Deze is opgesteld om het beheer en onderhoud van de openbare verlichting te structureren. Met het uitvoeren van structureel onderhoud, een combinatie van preventief en correctief onderhoud, en door de kennis van de markt te benutten om het totale verlichtingsareaal te onderhouden, worden de kosten beheersbaar gehouden.

Onderhoudsniveau

Sober. Een groot percentage lichtmasten en armaturen is volledig afgeschreven. Sinds 2012 zijn de beschikbare budgetten ontoereikend om veel lichtpunten te vervangen. Voor de periode 2014-2017 is budget beschikbaar gesteld om in totaal circa 800 lichtpunten te vervangen door nieuwe energiezuinige armaturen, altijd led. In 2016 is onderzoek gedaan en een aanbesteding verricht om met de kennis uit de markt een andere aanpak te realiseren, waarbij de beschikbare budgetten (energie, onderhoud en vervanging) als basis gelden.

Budget

In de meerjarenbegroting is voor energie ten behoeve van openbare verlichting een bedrag van € 123.000 beschikbaar. Voor onderhoud is dat € 112.000. Voor vervanging is in de periode 2014-2017 € 280.000 per jaar beschikbaar gesteld (totaal € 1.120.000).

De stand van de reserve vervanging openbare verlichting laat het volgende (begrote) verloop zien (bedragen x € 1.000):

Stand 31-12-2015	918
Dotatie 2016	0
Onttrekking 2016	-20
Stand 31-12-2016	898
Dotatie 2017	0
Onttrekking 2017	-618
Stand 31-12-2017	280
Dotatie 2018	0
Onttrekking 2018	-280
Stand 31-12-2018	0

In 2017 wordt een aanbestedingsprocedure opgestart om een marktpartij te vinden die ons volledige areaal lampen, armaturen en lichtmasten gedurende langere tijd onderhoudt en vervangt. Hiervoor worden onze, eenmalige en structurele, budgetten volledig ingezet.

Riolering

Beleidsnota: Gemeentelijk rioleringsplan: Water stroomt (verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan+ of vGRP+)

Van 2016 t/m 2020 is **Water** stroomt van kracht. In de Wet Milieubeheer is geregeld dat de gemeenteraad een GRP telkens voor een daarbij vast te stellen periode vaststelt. Het is een beleidsmatig en financieel document over de gemeentelijke watertaken en een hulpmiddel om goede beleidsafwegingen te maken op het terrein van de watertaken in relatie tot de bescherming van de bodem- en waterkwaliteit. De zorg voor water en riolering is een voortdurend proces dat door ontwikkelingen in de tijd moet worden aangepast.

Volgens de huidige wetgeving, vastgelegd in de Waterwet en de wet Milieubeheer, is er voor de gemeente sprake van drie zorgplichten:

- de zorgplicht voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater;
- de zorgplicht voor het afvloeiende hemelwater;
- de zorgplicht ter voorkoming van structureel nadelige gevolgen van het grondwater.

Uitvoering van de maatregelen om de ambities uit **Water** stroomt (vGRP+) vorm te geven zorgt ervoor dat de inzameling en het transport van afvalwater effectief blijft verlopen. Hiermee wordt voorkomen dat er schade aan het milieu ontstaat en er overlast voor de bewoners is. Verder wordt ervoor gezorgd dat hemelwater, voor zover particulieren dat niet zelf kunnen, goed wordt ingezameld en verwerkt en dat inwoners weten waar ze met grondwatervragen terecht kunnen. De kosten van deze maatregelen worden betaald uit de rioolheffing (Gemeentewet).

Kengetallen

De riolering binnen de gemeente Renkum bestaat uit circa 172 km vrijvervalriolering, circa 24 km druk- en persleidingen, 75 pompunits voor drukriolering en 13 rioolgemaal (waarvan 3 hoofdgemaal). De gegevens van de riolering zijn opgeslagen in een rioleringsbeheersysteem. De toestand van de riolering wordt bewaakt door middel van inspecties met een videocamera. In de riolering is meetapparatuur opgenomen conform het meetplan (42 locaties). Er zijn 19 peilbuizen geplaatst voor het grondwatermeetnet. Er zijn ongeveer 400 locaties met voorzieningen voor opvang, berging, geleiding en infiltratie van hemelwater.

Waar wegen waterlopen passeren, zijn duikers of bruggen aangelegd. Er zijn circa 50 bruggen en duikers in gemeentelijke wegen aanwezig.

Onderhoudsniveau

Er is gekozen voor de ambitieniveaus 'minimaal' voor grondwater, 'integraal' voor oppervlaktewater en afvalwater en 'toekomstgericht' voor hemelwater, omdat deze ambities uitgaan van de wettelijke kaders, de fysieke omstandigheden in Renkum en de wensen van bijvoorbeeld het college zoals vastgelegd in het coalitieakkoord 2014-2018. Bovendien sluiten deze ambities aan bij de lijn die in het verleden door de gemeente is gevolgd.

Beheer

Het beheer van het rioolstelsel wordt door de gemeente gedaan. Werkzaamheden worden veelal uitbesteed.

Het beheer van de waterlopen zoals de beken en sprengen is in handen van Waterschap Vallei & Veluwe. In overleg met de gemeente is een beheer- en onderhoudsplan opgesteld.

De gemeente is verantwoordelijk voor de duikers in wegen en bruggen over deze waterlopen, als dit gemeentelijke wegen betreft. Groot onderhoud en vervanging van duikers en bruggen wordt uitgevoerd naar aanleiding van wegonderhoud. Er is financieel rekening gehouden met het (indien nodig) vervangen van duikers en bruggen in het vGRP+.

Achterstallig onderhoud/ risico's/ maatregelen

Door de vele wortelingroei in het riool is er een hoog risico voor wat betreft verstoppingen. Hiervoor is budget gereserveerd in **Water Stroomt**.

Voorzieningen

1) Voorziening GRP

Deze voorziening wordt ingezet om het vGRP+ te kunnen realiseren en de daarmee gepaard gaande kosten te egaliseren. Het gaat hierbij om de jaarlijkse terugkerende lasten van beheer, klein onderhoud, energie, schoonhouden, administratie, verzekering etc., groot onderhoud, vervangingen en kapitaallasten van geactiveerde investeringen.

Deze voorziening wordt o.a. gebruikt om b.v. uitgesteld schoonmaakonderhoud alsnog uit te kunnen voeren in een volgend begrotingsjaar, het 'direct afboeken' van spaarbedragen ten gunste van een vervangingsinvestering en nog niet uitgevoerd groot onderhoud.

2) Voorziening rioolheffing

Elk jaar ontstaan voor- c.q. nadelen op de exploitatiebudgetten als gevolg van o.a. aanbestedings- en efficiencyresultaten. Deze resultaten worden in de voorziening rioolheffing gemuteerd. Op deze wijze worden deze resultaten op transparante wijze vastgelegd. Uw raad kan besluiten de gelden in deze voorziening aan de inwoners terug te geven via de Rioolheffing.

Voor meer informatie inzake de Rioolheffing verwijzen we u naar de paragraaf Lokale heffingen.

Onderhoud in 2017

Onderstaande projecten zullen in 2017 vanuit **Water Stroomt** voortgezet worden of worden opgepakt:

- vervanging gemengde/vuilwaterriolering conform uitvoeringsprogramma van het vGRP+;
- meerjarig onderhoud van 85 pompunits (mini gemalen) (periode 2015 - 2025).

Samenwerking

Met de waterpartners wordt overleg gepleegd over:

- De samenwerking en optimalisatie van de afvalwaterketen.
- Het gezamenlijk beheren van de meetnetten en verbeteren van de analyse van de meetgegevens.

- Innovatieve gedachten om vorm te geven aan de visie op de afvalwaterketen, zoals gezamenlijk geformuleerd door de partners.
- Klimaatverandering: de klimaatadaptatie-thema's (wateroverlast, hittestress, droogte, veiligheid) worden gevolgd. Op dit moment richt de actie zich op de wijze waarop er moet worden omgegaan met het voorkomen en oplossen van wateroverlast.
- De financiering van watertaken.

De, op gemeentelijk niveau nader uit te werken, maatregelen zijn in financiële zin meegenomen in Water stroomt (vGRP+). Uitzondering hierop is klimaatadaptatie: te nemen maatregelen worden in eerste instantie geïntegreerd in reguliere maatregelen en budgetten. Door op deze manier te werk te gaan worden hier geen aparte uitvoeringskosten verwacht.

Groen

Beleidsnota/ beheernota:

In 2012 is het Beleidsplan Groenbeheer door u vastgesteld en in 2016 is het Groenstructuurplan geactualiseerd. In het beleidsplan heeft u het onderhoudsniveau 'Accent' vastgesteld waarbij het grootste deel van het openbaar groen op een sober niveau wordt onderhouden en accentplekken (centra, entrees, parken, begraafplaatsen, en dergelijke) op een hoger onderhoudsniveau.

Kengetallen

Beheercategorie	Oppervlakte m2.	Aantal stuks
Bomen: Straat en laanbomen		26.000
Bomen: visueel onderhoud		1.618
Bosjes	120.765	
Bosplantsoen	167.960	
Hagen	26.508	
Heesters	122.133	
Vaste planten	816	
Gazon	418.116	
Ruw gras	139.338	
Bloemrijk grasland	172.133	
Graskeien	1.435	
Speelondergronden	8.413	

Onderhoudsniveau

Het niveau van onderhoud is onder invloed van de bezuinigingen van de afgelopen jaren gemiddeld gedaald onder het niveau 'sober' tot het niveau 'C'. Niveau C is een landelijke standaardbeschrijving conform de RAW systematiek, waarin o.a. wordt beschreven hoeveel onkruid er mag staan in een plantsoen of hoe lang het gras mag zijn.

Dagelijks beheer

Het dagelijks beheer wordt uitgevoerd volgens bestekken. Hierin staan de uit te voeren werkzaamheden met het bijbehorende areaal vermeld. De bestekken worden jaarlijks afgestemd op het beschikbare budget en worden uitgevoerd door Permar, onderaannemers en eigen dienst.

Achterstallig onderhoud/ risico's/ maatregelen

Het achterstallig onderhoud in de vorm van 'versleten' plantsoen groeit. Uitgangspunt is dat jaarlijks een aantal plantvakken wordt gerenoveerd en zodanig ingericht dat er minder onderhoud

nodig is, maar in de praktijk is daar niet altijd budget voor beschikbaar. Een klein deel van de accenten wordt gerealiseerd door vrijwilligersgroepen.

Financiële middelen

Binnen de meerjaren(exploitatie)begroting is budget beschikbaar voor groenonderhoud ('bos- en landschap' en 'groenonderhoud').

Gemeentelijke gebouwen (excl. Schoolgebouwen)

In dit onderdeel gaat het om het onderhoud van de algemene vastgoedobjecten.

Beleidsnota Beheer Gemeentelijke Accommodaties (BGA)

In 2007 is de BGA opgesteld. Onderdeel van deze beleidsnota is het meerjarenonderhoudsplan (MOP) waarin de planning van de, te verwachten, onderhoudswerkzaamheden voor een periode van tien jaar is opgenomen. Jaarlijks wordt deze bijgesteld naar aanleiding van het schouwen van panden en het verschuiven van de tijdsbalk. Inmiddels is het overzicht beschikbaar tot en met het jaar 2025.

Onderhoudsniveau

Het onderhoudsniveau dat is vastgelegd in het BGA is sober en doelmatig. Op dit niveau is ook het budget voor de komende tien jaar afgestemd.

Reserve/ voorziening groot onderhoud gebouwen

In afwachting van het opnieuw schouwen van panden en het in kaart brengen van renovatiewerkzaamheden was er geen aansluiting tussen het MOP en de voorziening. Om die reden zijn in 2011 de door uw raad voor dat doel beschikbaar gestelde middelen niet langer in een voorziening, maar in een reserve apart gezet voor het onderhoud aan de vastgoedobjecten.

Met het raadsvoorstel 'Kernareaal en onderhoud' (25-9-2013) is besloten de reserve, deels, weer om te zetten in een voorziening.

De stand van de reserve groot onderhoud gebouwen laat het volgende (begrote) verloop zien (bedragen x € 1.000):	
stand 31-12-2016	952
dotatie	0
onttrekking	0
stand 31-12-2017	952

De stand van voorziening groot onderhoud gebouwen laat het volgende (begrote) verloop zien (bedragen x € 1.000):	
stand 31-12-2016	674
dotatie	354
onttrekking	-480
stand 31-12-2017	548

Inflatie

Om het bedrag in de reserve (voorziening) groot onderhoud op het gewenste prijspeil te houden, wordt zowel over de inhoud van de reserve (voorziening) als op de storting in de reserve (voorziening) een inflatiecorrectie toegepast. De inflatiecijfers worden ontleend aan de prijsindexcijfers bouwkosten nieuwbouwwoningen van het CBS.

Onderhoud in 2017

Elk jaar worden de vastgoedobjecten van het kernareaal geschouwd. Aan de hand van deze schouw met als leidraad het MOP, worden de onderhoudswerkzaamheden voor 2016 verder uitgewerkt, aanbesteed en uitgevoerd.

Uitgesteld onderhoud/ risico's/ maatregelen

Conform onderhoudsniveau dat is vastgelegd in het BGA is er geen uitgesteld onderhoud bij de vastgoedobjecten uit het kernareaal, m.u.v. de Rijnkom en de Concertzaal. De bestaande Rijnkom wordt gesloopt en hiervoor wordt het project MFC3b4 gerealiseerd.

Renovaties

Elk vastgoedobject heeft een bepaalde levenscyclus. De technische levensduur van een gebouw ligt tussen de veertig en vijftig jaar. Als deze cyclus bijna is verstreken, moet er een keuze worden gemaakt wat er verder met het gebouw gaat gebeuren. Als het gebruik van het gebouw voor een langere periode wordt voortgezet, dient er een renovatieplan te worden opgesteld dat gerelateerd is aan het gebruik.

Belangrijke aspecten zijn continuering gebruik of aanpassing van functionaliteit. Ook verduurzamen van het vastgoedobject is bij renovatie een belangrijk onderdeel. Renovatiewerkzaamheden zijn niet in de voorziening groot onderhoud gebouwen opgenomen en daarmee ook niet in het MOP. Het budget voor een vastgoedobject dat in aanmerking komt voor renovatiewerkzaamheden, wordt door middel van een raadsvoorstel aangevraagd.

Het gemeentehuis viert in 2016 haar 50-jarig bestaan. Dit betekent dat ze aan het einde van haar technische levensduur is. Op dit moment werken we plannen uit om groot onderhoud aan het gebouw te laten plaatsvinden. Hiervan zullen ook renovatiewerkzaamheden deel uitmaken. De verwachting is dat hierdoor de voorziening slechts voor een deel dekkend zal zijn. Zoals hierboven gememoreerd is in het raadsvoorstel over kernareaal en onderhoud uit 2013 reeds aangegeven dat we de reserve voor groot onderhoud gebouwen hiervoor in willen zetten. Op het moment dat alle vooronderzoeken zijn gecompliceerd, eind 2016/ begin 2017, wordt een raadsvoorstel voorgelegd met de uitvoeringsplannen en benodigde financiering.

Legionella

Als gebouweigenaar zijn wij wettelijk verplicht om legionella te voorkomen en te bestrijden in het leidingwatersysteem. Kostenraming voor de uitvoering van de beheerplannen legionellabestrijding is inmiddels inzichtelijk. Voor het jaarlijks uitvoeren van deze beheerplannen is met ingang van 2016 structureel een bedrag van € 10.000 geraamd.

Sportaccommodaties

Het planmatig onderhoud van de sporthallen en gymzalen is meegenomen in het Meerjarenonderhoudsplan (MOP) gemeentelijke accommodaties. Ook het budget voor het planmatig onderhoud van de op de sportparken aanwezige gemeentelijke eigendommen (kleedgebouw, berging e.d.) is in voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen opgenomen.

Schoolgebouwen

De gemeente Renkum niet meer verantwoordelijk voor het buitenonderhoud van de schoolgebouwen. Het rijk heeft dit aan de schoolbesturen gedecentraliseerd. In 2016 heeft u een geactualiseerd IHP vastgesteld. Dit IHP laat een sluitende begroting zien tot 2017.

Paragraaf 4 Financiering

Inleiding

In de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) zijn de kaders gesteld voor een verantwoorde, prudente en professionele inrichting en uitvoering van de financierings- of treasuryfunctie van decentrale overheden. De treasuryfunctie wordt hierbij gedefinieerd als:

"het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op: de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's".

De gemeente Renkum hanteert twee instrumenten op het gebied van financiering. De kaders voor het financieringsbeleid zijn vastgelegd in de "Financiële verordening gemeente Renkum". In de financieringsparagraaf in de begroting en de jaarrekening komen de specifieke voornemens respectievelijk de uitvoering van het beleid op het gebied van financiering aan de orde.

In deze financieringsparagraaf gaan we in op de voornemens bij de uitvoering van het treasurybeleid in 2017. Daarbij zijn allereerst de algemene ontwikkelingen die de financieringsfunctie beïnvloeden weergegeven. Vervolgens wordt kort ingegaan op het treasurybeheer in 2017. In dit hoofdstuk komen alleen de hoofdlijnen aan de orde. Gedetailleerde gegevens vindt u in bijlage 3.

Ontwikkelingen

Renteontwikkeling

Eén van de belangrijkste externe ontwikkelingen waarmee rekening gehouden moet worden binnen het treasurybeleid is de renteontwikkeling. We maken daarbij onderscheid tussen de korte rente (looptijd < 1 jaar) en de lange rente (looptijd > 1 jaar).

De 3-maandsrente bedroeg begin 2016 -0,13%. Vervolgens is een verdere daling ingezet naar -0,30% per 1 augustus 2016. De grote banken verwachten dat het komende jaar de 3-maandsrente zich op dit niveau zal handhaven. Dit betekent dat we nog steeds te maken hebben met zeer lage tarieven. De 10-jaarsrente noteerde begin 2016 0,96 %. Per 1 augustus 2016 bedroeg de 10-jaarsrente 0,27 %. De verwachting van de grote banken is dat de langlopende rente het komende jaar zal uitkomen op een rentepercentage van circa 0,5%.

De rekenrente over het financieringstekort is voor 2017 vastgesteld op 0,5 %. Voor 2018 wordt gerekend met een percentage van 1,0 %. Voor 2019 is een percentage van 2 % toegepast. Uit voorzichtigheid stijgt de rente daarna weer tot 3% met ingang van 2020. De rekenrente voor lange termijn financiering en voor de toerekening van rentekosten aan investeringen is voorzichtigheidshalve gehandhaafd op 3%. Voor de naar verwachting in 2017 aan te trekken nieuwe langlopende leningen is gerekend met een rentepercentage van 1%.

Schatkistbankieren en wet HOF

Sinds 2014 is het verplicht schatkistbankieren door decentrale overheden ingevoerd. Dit houdt in dat gemeenten, provincies, waterschappen en door hen op basis van de wet Gemeenschappelijke regelingen opgerichte openbare lichamen de middelen die zij (tijdelijk) niet nodig hebben voor de uitoefening van hun taken en verantwoordelijkheden – met andere woorden hun overtollige middelen – aanhouden in de schatkist. Middelen kunnen worden aangehouden via een rekening-courant of in één of meer deposito's. Gezien onze liquiditeitspositie heeft de invoering van het schatkistbankieren voor onze gemeente nauwelijks rentederving tot gevolg.

Op 23 april 2013 heeft de Tweede Kamer der Staten-Generaal met een ruime meerderheid ingestemd met het wetsvoorstel houdbare overheidsfinanciën. De Wet Houdbare overheidsfinanciën (Hof) stelt dat de decentrale overheden een gelijkwaardige inspanning leveren

bij het streven om te voldoen aan de Europese begrotingsdoelstellingen. De wet kwantificeert deze gelijkwaardige inspanning echter niet, maar stelt dat deze wordt ingevuld door na aanvang van een nieuw kabinet in een bestuurlijk overleg een EMU-saldopad voor de gezamenlijke decentrale overheden af te spreken. Op 18 januari 2013 hebben het Rijk en de decentrale overheden een financieel akkoord gesloten. Onderdeel daarvan is genoemd saldropad voor de EMU-macronorm voor de gezamenlijke decentrale overheden. Het CBS bewaakt of de decentrale overheden binnen de afgesproken norm blijven van het financieel akkoord. In het financieel akkoord is afgesproken dat deze kabinetsperiode van een sanctie wordt afgezien zolang er geen sanctie uit Europa volgt.

Treasurybeheer

Treasurybeleid gemeente Renkum

De doelstelling van ons treasurybeleid is op hoofdlijnen het blijvend toegang houden tot financiële markten tegen acceptabele condities, zonder ongewenste risico's en tegen minimale kosten. Daarnaast willen we renteresultaten optimaliseren, een goede financiële infrastructuur opzetten en onderhouden en adequate informatiestromen realiseren.

Het realiseren van deze doelstellingen heeft continu de aandacht. Hiervoor is het nodig maatregelen te treffen op het gebied van risicobeheer, gemeentefinanciering en kasbeheer.

Renterisiconorm en kasgeldlimiet

Als maatstaf voor een goed treasurybeleid geldt het renterisico dat wordt gelopen over lang en kort vreemd vermogen. Als richtlijn voor het lang vreemd vermogen geldt de renterisiconorm. Deze norm houdt in dat maximaal over 20% van het begrotingstotaal per 1 januari renterisico mag worden gelopen. Voor 2017 betreft dit een bedrag van € 15,2 miljoen. Wij kunnen ruimschoots aan deze norm voldoen.

Het renterisico over vlottende schuld wordt bepaald in relatie tot de kasgeldlimiet. Deze limiet geeft de maximaal toegestane omvang van de vlottende schuld weer. De hoogte van de kasgeldlimiet bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal per 1 januari. Voor 2017 is de limiet € 6,5 miljoen. Wij verwachten dat wij in 2017 een langlopende lening van € 6,5 miljoen en projectfinanciering van €4,1 miljoen zullen moeten afsluiten. Daarna beschikken wij in 2017 over voldoende middelen om het financieringstekort op te vangen binnen de geldende normen. Meer informatie hierover vindt u in bijlage 3.

Ontwikkeling schuldpositie

Voor een oordeel over de gezondheid van de financiële positie van de gemeente is de ontwikkeling van de hoogte van de schuld van de gemeente van groot belang. Het onderwerp schuldpositie binnen gemeenten is lang onderbelicht geraakt, doordat de aandacht meer lag bij het eigen vermogen. In de financiële verordening gemeente Renkum 2015 heeft de schuldpositie meer uitdrukkelijk een plaats gekregen. Op basis daarvan wordt in de financieringsparagraaf van de begroting gerapporteerd over:

- de solvabiliteitsratio;
- de ontwikkeling van de netto schuld per inwoner;
- de ontwikkeling van de netto schuld als percentage van de gemeentelijke inkomsten;
- de ontwikkeling van de som van de voorraden (bouwgrond) als percentage van de gemeentelijke inkomsten;
- de ontwikkeling van de som van de leningen aan derden en de leningen aan verbonden partijen als percentage van de gemeentelijke inkomsten.

Met ingang van de begroting 2016 moeten deze financiële kengetallen op basis van het BBV worden opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen in de begroting en de jaarstukken. Omwille van de transparantie en de vergelijkbaarheid tussen gemeenten, zullen wij deze kengetallen nu presenteren in de paragraaf weerstandsvermogen.

Toerekening van rente

Op basis van artikel 13 van het (gewijzigde) BBV geeft de paragraaf financiering met ingang van de begroting 2017 ook inzicht in de rentelasten en de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitatie en taakvelden wordt toegerekend. Dit overzicht is opgenomen in bijlage 3.

Paragraaf 5 Bedrijfsvoering

Inleiding

In deze paragraaf worden het beleid en de risico's ten aanzien van de bedrijfsvoering beschreven. Om de doelstellingen die we hebben genoemd in de programma's te kunnen realiseren is een goede bedrijfsvoering noodzakelijk. Criteria met betrekking tot een goede bedrijfsvoering zijn daarbij:

- rechtmatigheid: handelen volgens de geldende wet- en regelgeving;
- betrouwbaarheid: de (wettelijke) regels voorspelbaar uitvoeren en handhaven;
- transparantie: inzicht bieden in de uitvoering van de programma's en de ondersteunende processen;
- doelmatigheid: het realiseren van bepaalde prestaties met een zo beperkt mogelijke inzet van middelen;
- doeltreffendheid: de effecten bereiken die beoogd waren;
- responsiviteit: inspelen op de maatschappelijke ontwikkelingen en de wensen van de burgers.

De beleidsvoornemens op het gebied van de bedrijfsvoering hangen nauw samen met de in het programma Inwoner, bestuur & organisatie genoemde voornemens. In deze paragraaf wordt met name ingegaan op de beleidsvoornemens die te maken hebben met de verbetering van de dagelijkse uitvoering van de bedrijfsvoeringsprocessen.

Financiële en controle verordeningen

In het kader van de Gemeentewet is het verplicht dat alle gemeenten beschikken over een drietal verordeningen genoemd naar de respectievelijke artikelen in de Gemeentewet, te weten:

- art. 212: de financiële verordening (okt. 2015);
- art. 213: de controleverordening (jan. 2006);
- art. 213a: de verordening betreffende doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken (dec. 2013).

Met deze verordeningen formuleert uw raad belangrijke kaders om de rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid van het geformuleerde beleid te waarborgen.

Audits

Op basis van de verordening betreffende doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken, informeren wij u in deze paragraaf van de begroting over de stand van zaken met betrekking tot de audits. Wij geven achtereenvolgens aan wat de stand van zaken is met betrekking tot de in dit jaar uitgevoerde audits. Verder geven wij een overzicht van de tot nu toe uitgevoerde audits. Daarbij vindt u ook de stand van zaken van de uitvoering van de verbeterplannen die door de proceseigenaren zijn opgesteld n.a.v. de uitgevoerde audits. Het auditplan 2017 zal naar verwachting in december door ons worden vastgesteld en ter kennisname naar uw raad worden gezonden.

Onderzoeksplan interne audits 2016, stand van zaken september 2016

Audit	Beknopte beschrijving	Type onderzoek	Status
Audit "beleids- en uitvoeringscyclus (uit het auditplan 2015)	Gemeentelijk beleid wordt gemaakt en uitgevoerd in stappen. Deze stappen vormen de gemeentelijke	Onderzoek naar het functioneren van het proces van beleidsontwikkeling en -uitvoering.	In maart 2016 heeft het MT de conclusies en aanbevelingen in het auditrapport geaccordeerd en

Audit	Beknopte beschrijving	Type onderzoek	Status
	<p>beleids- en uitvoeringscyclus. Via deze audit wordt inzicht verschaft in hoe het proces van beleidsontwikkeling en -uitvoering in de gemeente Renkum verloopt.</p>		<p>opdracht gegeven aan de proceseigenaren om een verbeterplan op te stellen. Na vaststelling van het verbeterplan door het college zal de raad zowel het auditrapport als het desbetreffende verbeterplan ter informatie ontvangen.</p>
Lijncontrole/ Terugblik-onderzoek	Onderhoud wegen	<p>De lijncontrole heeft betrekking op de processen uit de voorgaande audit. Het doel hiervan is om cyclisch te beoordelen of er aanleiding is de desbetreffende processen opnieuw onder de loep te nemen.</p>	<p>De lijncontrole is uitgevoerd. Hieruit is gebleken dat er geen aanleiding is om op korte termijn dit terrein opnieuw onder de loep te nemen. De organisatie heeft grote stappen gezet als het gaat om de bruikbaarheid van de actualisatienota Wegbeheer 2015-2017 (en het desbetreffende uitvoeringsprogramma 2015-2016) als beheersinstrument.</p>
Audit "Grip op processen" op basis van vooronderzoek	<p>Op basis van vooronderzoek heeft het auditteam geconcludeerd dat een audit naar doelmatigheid van de gemeentelijke processen prematuur is vanwege het gebrek aan kaders waarbinnen deze audit uitgevoerd moet worden. Er is nog veel werk in Renkum te verzetten om procesgericht denken en werken in de organisatie in te bedden. Daarom wordt gefocust op het</p>	<p>Het doel van dit onderzoek is primair om een referentiekader te scheppen om het proceslandschap effectiever en efficiënter te kunnen inrichten. Daarnaast zoomen we in op een gemeentelijk werkproces om inzicht te krijgen in hoeverre dit al geïdentificeerd, beschreven en geïmplementeerd is.</p>	<p>De conclusies uit het vooronderzoek zijn met directeur, concerncontroller en college besproken. Het plan van aanpak is in de maak. Dit is naar verwachting in oktober gereed.</p>

Audit	Beknopte beschrijving	Type onderzoek	Status
	proceslandschap. Dit geeft een beter overzicht van alle gemeentelijke bedrijfsprocessen en hun onderlinge afhankelijkheden en helpt veranderingen om ons heen te overzien en keuzes te maken.		
Lijncontrole	Vastgoedbeheer	De lijncontrole heeft betrekking op de processen uit de voorgaande audit. Het doel hiervan is om cyclisch te beoordelen of er aanleiding is de desbetreffende processen opnieuw onder de loep te nemen.	Naar verwachting zal deze lijncontrole doorschuiven naar begin 2017 i.v.m. extra werkzaamheden in het kader van de audit naar processen.
Monitoring verbeterplannen	<ul style="list-style-type: none"> -Inkoop -Archief-en dossiervorming -Burgerzaken -Rioleringsbeheer -Beleids- en uitvoeringscyclus 	De monitoring van de verbeterplannen heeft betrekking op alle verbeterplannen die nog niet afgesloten zijn en geldt als sturingsinstrument voor het MT.	Twee keer per jaar uitgevoerd, bij begroting en jaarrekening. Jaarlijks wordt een rapportage ter informatie aan uw raad aangeboden.
Coördinatie Nieuwe verbeterplannen	Een werkgroep uit de beleidsteams stelt het verbeterplan "Beleids- en uitvoeringscyclus" op. Dit is in een aantal sessies met de rest van de mensen uit de teams gedeeld.	De auditor bewaakt de eenheid en consistentie van de verbeterplannen	In september is het verbeterplan gereed en vervolgens wordt dit met het auditrapport aangeboden aan college en raad.

Overzicht uitgevoerde audits t/m september 2016

Audit	Status desbetreffende verbeterplan september 2016: afgesloten
Bestemmingsplannen	lijncontrole uitgevoerd in 2012
Vastgoedbeheer	lijncontrole is gepland eind 2016 /begin 2017
Debiteuren welzijn	
Juridische kwaliteitszorg	lijncontrole omgevingsvergunning uitgevoerd in 2013
Onderhoud wegen	lijncontrole is uitgevoerd in het eerste kwartaal 2016
Flexibilisering secretariaten	
Renkum Europaproof	
Subsidieverstrekking	lijncontrole is vervallen i.v.m. onderzoek rekenkamer
Communicatie	
Fraudebestendigheid	lijncontrole is uitgevoerd eerste kwartaal 2015
Effectiviteit re-integratie	
Mandaatregeling	
Waarderend onderzoek WMO	

Audit	Status desbetreffende verbeterplan september 2016: in uitvoering
Inkopen en aanbestedingen	Verbeterplan vastgesteld door college; drie verbetermaatregelen in uitvoering, vijf geïmplementeerd
Archief- en Dossiervorming	Verbeterplan vastgesteld door college; twee verbetermaatregelen in uitvoering, zeven geïmplementeerd
Dienstverlening Burgerzaken	Verbeterplan vastgesteld door college; drie verbetermaatregelen in uitvoering, tien geïmplementeerd
Rioleringsbeheer	Verbeterplan vastgesteld door college; vijf verbetermaatregelen in uitvoering, drie geïmplementeerd
Beleids- en uitvoeringscyclus	Verbeterplan is in de maak.

Organisatie en formatie

Ontwikkelingen, zoals de komst van De Connectie, de uitwerking van de transformatie sociaal domein en de doorontwikkeling naar een regiegemeente vragen om nader onderzoek naar benodigde competenties en vaardigheden van de medewerkers. Hiervoor maken wij gebruik van strategische personeelsplanning als instrument. Organisatorisch zal bekeken worden welke gevolgen bovengenoemde ontwikkelingen hebben op de inrichting van de organisatie.

Formatieontwikkeling

De formatieontwikkeling van 1-1-2016 naar 1-1-2017 is weergegeven in de volgende tabel:

Formatie in fte en bedragen	Fte's	Toelichting	Budget formatie
Formatie per 31.12.15	201,23		12.233.949
Taakstellingen			
Niet invullen vacature begraafplaatsen	-1,00	Vakman/ voorman	-44.500
Niet invullen vacature vastgoed	-1,00	Vakman/ voorman	-46.000
Niet invullen vacature BOR	-1,00	Vakman/ voorman	-46.000
Taakstelling manager	-0,62	Manager	-67.847
Taakstelling directiesecretaris	-0,28	Directiesecretaris	-27.660
Taakstelling team BOR	-5,00	Diverse functies	-246.000
	-8,90		-478.007
Overige mutaties			
Formatieuitbreiding dekking GRP	1,70	Mw en projectleider riolering en water	117.788
Formatieuitbreiding sociaal domein	12,17	Diverse functies	783.573
Overige aanpassingen	0	Diverse mutaties	-10.826
	13,87		890.535
Formatie per 31-12-16	206,20	Subtelling in euro's	12.646.477
Mutaties per 01-01-2017			
Gedeeltelijk niet invullen functies	-1,20	Taakstelling nog in te vullen	-68.929
Totaal formatie per 01-01-2017	205,00		12.577.548
Specificatie taakstelling nog in te vullen			
Openstaande taakstelling p-budget			68.929

Programma dienstverlening

De verbetering van de gemeentelijke dienstverlening wordt vanuit de lijnorganisatie opgepakt.

De hoofddoelen van het voormalige programma dienstverlening gelden hierbij nog steeds om de dienstverlening aan te passen aan de eisen van deze tijd. Deze hoofddoelen zijn:

1. Het realiseren van één ingang voor contacten, die eerstelijns klantvragen voor 80% in het eerste contact, direct goed afhandelt.
2. Het uitbreiden en optimaliseren van de 'één bron'-gedachte: één bron voor alle gemeentelijke productinformatie.
3. Verbeteren van de (dienstverlenings-) processen en kwaliteitsborging.
4. Aandacht richten op gewenste cultuurveranderingen die bovengenoemde doelen ondersteunen.

Organisatiebreed ontplooiën we initiatieven om de dienstverlening te verbeteren. Dit betreft deels activiteiten met een hoge impact op de dienstverlening en de gehele organisatie. Het effect is vaak van invloed op meerdere teams. In 2015 is met de invoering van digitaal zaakgericht werken het benodigde fundament gelegd voor de doorontwikkeling van een efficiënte en effectieve dienstverlening die vanaf 2016 verder vorm krijgt. Denk hierbij o.a. aan de implementatie van zogenaamde e-diensten, waarmee onze inwoners online diensten kunnen afnemen. Andere onderwerpen zijn de toptaken website, digitale afhandeling van producten, doorontwikkeling van ons Servicepunt etc. Specifieke ontwikkelingen worden bij de desbetreffende producten vermeld.

Informatie- en communicatietechnologie (ICT)

ICT neemt een belangrijke rol in bij het realiseren van de basisinfrastructuur voor de e-overheid en daarmee ook voor de bedrijfsvoering van de gemeente. De complexiteit van systemen neemt toe en de ontwikkelingen volgen elkaar snel op. Dit vraagt om een robuuste maar ook flexibele ICT organisatie. Maar het kostenaspect mag ook niet uit het oog verloren worden. Door binnen de Connectie op ICT gebied samen te werken met de gemeenten Arnhem en Rheden lossen we dit dilemma op.

Het stelsel van basisregistraties blijft in ontwikkeling. Dit betekent een uitbreiding van wettelijke taken voor de gemeente en een vergroting van de verantwoordelijkheid van de gemeente voor het (digitaal) verstrekken van juiste informatie. Het implementeren van (nieuwe) basisregistraties en het hernieuwd verdelen van taken binnen de eigen organisatie in samenwerking met het GEM-ICT onderdeel van de Connectie is een belangrijke activiteit voor 2017.

Vanuit de bedrijfsvoering wordt continue gereageerd op wettelijke of maatschappelijke veranderingen. Dit vertaalt zich naar een behoefte aan nieuwe en/of aangepaste informatiesystemen. Aangepaste of nieuwe software moet hiervoor op een verantwoorde wijze worden geplaatst en geïntegreerd met de bestaande informatiesystemen. Deze taak wordt uitgevoerd door onze functioneel beheerders. Momenteel wordt onderzocht of ook de functioneel beheerders een plaats kunnen krijgen binnen de Connectie. Dit zal voor 1 juli 2017 duidelijk worden.

Informatiebeheer

Het informatiebeheer is gericht op de goede en geordende staat van archiefbescheiden (zowel analoog als digitaal). Daaronder wordt verstaan het:

- duurzaam toegankelijk maken en houden van (documentaire) informatie;
- (archief)beheer: tijdige vernietiging en juiste bewaring en overbrenging naar de archiefbewaarplaats (Gelders Archief).

Een goede integratie van documentair informatiebeheer in de bedrijfs- en werkprocessen is daarbij een voorwaarde. Om digitale informatie duurzaam toegankelijk te maken is zaak gericht werken een leidend motief.

Samenwerking in De Connectie

Op 1 juli 2017 gaat de samenwerking op bedrijfsvoeringgebied tussen de drie gemeenten (Arnhem, Renkum en Rheden) écht van start. Veel werk wordt verricht om voor Informatiebeheer een goede start mogelijk te maken. Daarbij gaat het onder meer om:

- drie zelfstandige teams om te smeden tot één nieuw slagvaardig team;
- (her)inrichting van het Zaaksysteem;
- inrichting en uitrol van nieuwe specifieke vak applicaties.

Uitdaging daarbij is om een goede mix te vinden tussen zaken/processen die worden vastgelegd in het Zaaksysteem en zaken/processen die worden vastgelegd met specifieke vak applicaties. Een goede archieffunctie in de vak applicatie is daarbij een vereiste.

Paragraaf 6 Verbonden partijen

De gemeente heeft een groot aantal publieke taken die verschillend van aard en omvang zijn. Voor een optimale uitvoering worden sommige van deze taken gemeenschappelijk met andere (regio) partijen uitgevoerd. Dit is vaak efficiënter, effectiever, er is meer expertise en een grotere bestuurlijke kracht. Met deze partijen treft onze gemeente gemeenschappelijke regelingen of neemt deel in naamloze of besloten vennootschappen. Dit zijn de verbonden partijen. Per verbonden partij is weergegeven wat voor een soort verbonden partij het betreft.

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) geeft - toegespitst op de gemeente - als definitie: "een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft". Een financieel belang is een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Bestuurlijk belang is zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

Als een van deze belangen ontbreekt, dan kan nog steeds worden gesproken van een relatie met zo'n partij, maar die is dan niet als verbonden partij te beschouwen.

Op grond van het BBV rust op het college de verplichting in het kader van de begrotingscyclus in te gaan op de verbonden partijen. Dit vloeit logischerwijs voort uit de bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen met de risico's van dien.

In het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten staat in artikel 15 welke informatie de paragraaf verbonden partijen in elk geval moet bevatten. Daarnaast zijn in artikel 21 van de Financiële verordening aanvullende wensen voor de informatie in deze paragraaf opgenomen: beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie binnen de verbonden partij; financiële ontwikkelingen en financiële ombuigingen binnen de verbonden partij; toelichting op de financiële positie voor de komende vier jaar binnen de verbonden partij, zijnde gemeenschappelijke regelingen; toelichting op de bij de verbonden partij gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen van de gemeente en het door de gemeente door te voeren en doorgevoerde risicobeperkende maatregelen. Recent is het aangevuld met een bepaling die betrekking heeft op het maken van onderscheid (qua positionering van teksten) tussen beleid en financiën. In weerwil daarvan hebben wij juist besloten het beleidsdeel en het financiële deel niet te splitsen. Zouden we het beleidsdeel voortaan bij de programma's zetten en dus niet meer bij paragraaf verbonden partijen, raakt u de historie kwijt en bestaat het risico dat de tekst bij beleid m.b.t. de verbonden partijen verdwijnt. Naar onze overtuiging handelen we aldus in de geest van het BBV.

In het vervolg van deze paragraaf gaan wij eerst in op onze visie en werkwijze ten aanzien van verbonden partijen. Vervolgens zullen wij per verbonden partij nadere informatie verstrekken op basis van het BBV en de financiële verordening. De onder "Bijdrage aan programma(s)" genoemde programma's, betreffen de programma's in de indeling die met ingang van de Begroting 2015 wordt gehanteerd.

Visie en werkwijze

In september 2014 heeft u de Notitie (intergemeentelijke) samenwerking georganiseerd vastgesteld als onderdeel van de bestuursfilosofie. In deze notitie is het volgende basisbeginsel voor samenwerking geformuleerd:

"Door krachten te bundelen met andere partijen kan Renkum duurzaam zelfstandig blijven en voldoende bestuurskracht genereren voor de toekomstige bestuurlijke uitdagingen. Deze krachtenbundeling kan plaatsvinden in diverse vormen van samenwerking met als streven een positieve bijdrage te leveren aan de samenleving vanuit ieders eigen kracht."

Daarbij is vastgesteld dat wij vijf fasen doorlopen bij het aangaan van een samenwerkingsorganisatie. Per fase is aangeduid hoe de rolverdeling tussen raad en college ligt.

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM)	
Doel	Behartiging van de belangen op het gebied van hulpverlening bij ongevallen en rampen, openbare veiligheid en volksgezondheid
Rechtsvorm	gemeenschappelijke regeling
Opgericht	3 maart 2011 (gewijzigd bij raadsbesluit nr. 9)
Vestigingsplaats	Arnhem
Partijen	16 gemeenten in het gebied Midden Gelderland incl. regio West-Veluwe Vallei of Foodvalley
Belang gemeente	Renkum heeft in het AB één stem, net als de andere deelnemers. Besluiten betreffende de begrotingen en de jaarrekeningen worden genomen op basis van gewogen stemrecht.
Vertegenwoordiging	Burgemeester en wethouder mw. H.J. van den Berg hebben zitting in Algemeen bestuur (= regionaal college hulpverlening). De bestuurscommissie veiligheid en gezondheid kent grotendeels dezelfde samenstelling als het AB. De burgemeester en de portefeuillehouder zijn in hun kwaliteit van leden van het algemeen bestuur ook lid van deze bestuurscommissie
Missie en visie	Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden zet op efficiënte wijze haar middelen in voor een optimale waarborging van de kwaliteit van het leven, in casu de veiligheid en de gezondheid, van de inwoners van het verzorgingsgebied. De dienst is dé wettelijk aangewezen hulpverleningsorganisatie op het terrein van brandweer, volksgezondheid en rampen
Bijdrage aan programma(s)	Programma 1 - maatschappelijke participatie, inkomen & zorg Programma 4 – veiligheid
Beleidsinformatie	
VGGM zorgt voor de gecoördineerde uitvoering van werkzaamheden wat betreft het voorkomen, beperken en bestrijden van brand, het beperken van brandgevaar, het voorkomen en beperken en bestrijden van gevaar voor mensen en dieren bij ongevallen anders dan bij brand, het beperken en	

bestrijden van rampen, het organiseren en coördineren van ambulance-hulpverlening, het bevorderen van een goede hulpverlening bij ongevallen en rampen, het bevorderen van de totstandkoming van collectieve preventie (volksgezondheid) en de continuïteit daarvan, de afstemming tussen preventieve en curatieve gezondheidszorg, de uitvoering van collectieve preventie betreffende infectieziekten en ter zake van de gezondheidsrisico's voor jeugdigen.

Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie

Wet Veiligheidsregio's

Met de komst van de Wet Veiligheidsregio's wordt het gemeentelijk rampenplan vervangen door een regionaal crisisplan. Hierin wordt in samenhang de regionale crisisorganisatie beschreven. In 2013 is het regionale crisisplan ingevoerd. De regionale crisisorganisatie is ingericht en actief.

Wet Publieke Gezondheid (WPG)

De gemeente blijft verantwoordelijk voor de bestrijding van infectieziekten. De bestrijding van epidemieën uit de A-groep valt onder verantwoordelijkheid van het bestuur van de Veiligheidsregio. De preventiecyclus wordt verankerd in de wet. Dit betekent dat gemeenten in hun lokale (gezondheids)nota's concrete doelstellingen en implementatieplannen op moeten nemen, met evidencebased interventies. De gemeentelijke taken behelzen ook preventieve ouderengezondheidszorg, psycho-sociale hulpverlening bij ongevallen en rampen en prenatale voorlichting. Bij gezondheid (Wpg en JGZ) dat vanaf 2016 de VGGM voor de hele jeugdgezondheidszorg (-9-18 jaar) zorgdraagt.

Veilig Thuis

Vanaf (naar verwachting) 1 januari 2017 is Veilig Thuis Gelderland Midden ondergebracht bij de VGGM.

Veilig Thuis is het meldpunt voor kindermishandeling en huiselijk geweld. Zij voeren triage uit op de melding en dragen zorg voor de inzet van hulp en ondersteuning, geven opdracht voor een onderzoek door de Raad van de Kinderbescherming of schalen af naar gemeenten, zodat het sociaal team hulp en ondersteuning kan inzetten.

Tijdelijke wet ambulanceZorg

Op dit moment is de Wet van 26 april 2012, houdende tijdelijke bepalingen over de ambulancezorg (Tijdelijke wet ambulancezorg) van kracht. De wet vervalt op 1 januari 2018.

Voor VGGM zijn in 2016 de navolgende zaken van belang:

- naleven van een meerjarenbegroting waarin een gestage krimp van het budget moet worden verwerkt;
- voldoen aan de prestatienorm m.b.t. responsetijd en aanrijdtijd.

Jeugdwet

In dit kader is een gedragswetenschapper GZ Jeugd bij de GGD ondergebracht, die verantwoordelijk is voor de verbinding tussen VGGM, Sociaal Team, onderwijs en huisartsen in het kader van triage jeugd GZ.

VIRA

De coördinatie van de Verwijs Index Regio Arnhem (VIRA), verwijspunt voor zorgmeldingen jeugd die anoniem bij elkaar worden gebracht, is tevens bij de VGGM onder gebracht.

Wet Maatschappelijke Ondersteuning

In dit kader is de VGGM aangewezen als toezichthouder op de kwaliteit van de Wmo voorzieningen.

Wet Kinderopvang

De Wet Kinderopvang is in 2010 gewijzigd in de Wet Kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen. In deze wet is het kwaliteitskader voor de kinderopvang en peuterspeelzalen verder uitgewerkt evenals het toezicht van de gemeente daarop met de bijbehorende handhavingsmogelijkheden. De GGD (van VGGM) is de wettelijk verplichte toezichthouder.

Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (WABO)

De brandweer (VGGM) adviseert ons bij omgevingsvergunningen bouwen, (tijdelijke) omgevingsvergunningen brandveilig gebruik en gebruiksmeldingen maar ook (brandveiligheid) bij evenementen. De brandweer controleert jaarlijks alle bedrijven met een omgevingsvergunning brandveilig gebruik of gebruiksmelding. Wij zijn verantwoordelijk voor de administratieve en juridische verwerking van de adviezen.

De rollen en verantwoordelijkheden zijn per taakonderdeel uitgewerkt in gezamenlijk vastgestelde protocollen. Via periodiek werkoverleg wordt gestuurd op kwantiteit en kwaliteit (verbetering) op openbare orde zaken te vergroten.

Financiële gegevens

Financiële ontwikkelingen en ombuigingen

De omvang van de brede doeluitkering voor rampenbestrijding en crisisbeheersing (BDUR) neemt vanaf 2012 jaarlijks met 1,5% af, oplopend tot structureel 6 % vanaf 2015. Dit is een bedrag van € 74.806 in 2012 oplopend naar € 300.000 structureel.

Financiële bijdrage	2015	2016
Brandweer	€ 1.784.142	€ 1.822.822
Volksgezondheid (per inwoner)	€ 12,36	€ 12,74
JGZ (per inwoner)	€ 0,06 p.i.	€ 0,06 p.i.
Kinderopvang	€ 60.000	€ 60.000

Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)

Bedrag in €	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen	3.273.469	6.422.011	n.v.t.*	Niet bekend	Niet bekend	Niet bekend
Vreemd vermogen	26.203.001	26.841.697	n.v.t.*	Niet bekend	Niet bekend	Niet bekend
Totaal	29.476.470	33.263.708				
Exploitatieresultaat	211.546	3.148.541	0	0	Niet bekend	Niet bekend

*in de ontwerpbegroting is alleen de geconsolideerde begroting van de exploitatie opgenomen; geen balans.

De VGGM heeft in haar ontwerpbegroting 2016 (bladzijde 24) het volgende aangegeven "het maken van een meerjarenraming heeft voor Veiligheids- en Gezondheidsregio Midden-Gelderland niet zo veel toegevoegde waarde. Dat komt omdat het budgettair kader in de verschillende financieringsstromen op jaarbasis wordt vastgesteld. Het verloop van de kosten in de verschillende domeinen wordt vervolgens op het budgettair kader afgestemd." Er zijn dus geen gegevens beschikbaar na 2016.

Beleidsmatige en financiële risico's

Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen

Een groot deel van de bijdrage aan VGGM wordt bepaald door de inwonersbijdrage. Afgesproken is dat de VGGM de inwonersbijdrage incidenteel mag verhogen als het weerstandsvermogen van de VGGM onvoldoende hoog is.

Het beleid binnen de VGGM is dat alle brandweerposten functioneel gelijkwaardig aan elkaar dienen te zijn. Voor de brandweerposten Oosterbeek en Wolfheze wordt op dit moment een renovatieplan uitgewerkt om aan deze beleidsdoelstelling invulling te geven.

Risicobeheersing (toezicht, advisering en invloed)

De opsomming van beleidsmatige ontwikkelingen is onderverdeeld in twee onderdelen, te weten: wettelijke ontwikkelingen en branche ontwikkelingen. VGGM wil de verschillende kansen en risico's voor gemeenten in beeld brengen om hen zo in staat te stellen hun verantwoordelijkheden te kunnen nemen.

De beleidsmedewerkers van de Veluwe gemeenten trekken in adviserende zin gezamenlijk op. De burgemeester, de beleidsadviseur veiligheid en de directeur brandweer van de VGGM voeren periodiek overleg.

Ontwerp-begroting

De raad wordt in de gelegenheid gesteld zijn zienswijze te geven (d.t.v. raadscommissie), maar vanwege korte aanlevertijd van stukken lukt dat vaak niet.

Advies wordt voorbereid door zgn 'kopgroep', de financiële experts van de grote gemeenten. Renkum neemt de adviezen van deze kopgroep over.

Begroting

Wordt door het AB vastgesteld

Jaarstukken

gaan naar GS; geen rol voor de gemeenteraad

Financiële commissie adviseert aan AB

De burgemeester zit in deze commissie. Hij wordt geadviseerd door de 'kopgroep'

De bestuurscommissie veiligheid en gezondheid adviseert aan het AB. De gemeentelijke vertegenwoordigers krijgen advies van hun beleidsmedewerkers.

Beoordeling en advies over samenwerking

De samenwerking in de veiligheidsregio is bij wet opgelegd (derhalve is uittreden geen overweging).

De beleidsdoelen moeten op efficiënte (kosteneffectieve) wijze worden gehaald. De ambtelijke advisering is daarop ingesteld.

Advies: samenwerking continueren

Permar	
Doel	Gemeenschappelijke uitvoering van taken als opgenomen in de Wet sociale werkvoorziening (Wsw)
Rechtsvorm	gemeenschappelijke regeling met een rechtspersoonlijkheid bezittend openbaar lichaam: Permar WS
Opgericht	Collegebesluit (tot wijziging) 12 oktober 2010
Vestigingsplaats	Ede
Partijen	Gemeente Scherpenzeel, Barneveld, Ede, Wageningen en Renkum
Belang gemeente	Elke deelnemer heeft in DB en AB één stem
Vertegenwoordiging	De heer Ir. E Heinrich vertegenwoordigt Renkum in het DB. Mw. A.D. Ruwhof, portefeuillehouder, vertegenwoordigt Renkum in het AB.

Missie en visie	De naam Permar omvat de missie: <u>Personen marketing</u> . Permar vindt het belangrijk dat medewerkers hun talenten optimaal inzetten en zo mogelijk verder ontwikkelen. Permar kijkt niet naar beperkingen, maar naar mogelijkheden.					
Bijdrage aan programma:	Programma 1 – maatschappelijke participatie, inkomen & zorg Programma 5 – openbare ruimte					
Beleidsinformatie						
De Permar is belast met de uitvoering van de Wsw voor vijf gemeenten en biedt als zodanig werkgelegenheid. Met de start van de Participatiewet op 1 januari 2015 kunnen er geen nieuwe werknemers meer in de Wsw stromen. De bedrijfsvoering staat onder druk als gevolg van de verlaging van de Rijkssubsidie. Dit betekent dat de Permar haar inkomsten steeds meer 'uit de markt' moet halen en dus ook steeds vaker marktconform moet werken. Dit gebeurt onder andere door de medewerkers in een zo regulier mogelijke werkomgeving te laten werken (de beweging van 'binnen naar buiten'). De raden deelnemende gemeenten hebben in het voorjaar van 2016 besloten om de gemeenschappelijke regeling Permar WS vanaf 1 januari 2018 te ontbinden.						
Verder heeft u ons verzocht om met de deelnemende gemeenten tot afspraken te komen om de gemeentelijke omzet bij Permar te verhogen naar tenminste 35% per rato van het aantal Wsw-werknemers per gemeente. Renkum voldoet ruimschoots aan deze opgave door met name de uitbesteding van groenonderhoud en nu ook de schoonmaak van het gemeentehuis..						
Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie						
Na ontbinding van de gemeenschappelijke regeling in 2018 wordt Renkum rechtstreeks verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wsw. Hiervoor is de voorbereiding in juli 2016 gestart. Het plan van aanpak en de wijze van organisatie wordt de raad voorgelegd.						
Financiële gegevens						
Financiële ontwikkelingen en ombuigingen						
Zie hierboven.						
Financiële bijdrage						
	2015			2016		
Rijksbijdrage; onderdeel integratie-uitkering sociaal domein.	€ 3.042.000			€ 2.809.0000 (voorlopig)		
Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)						
Cijfers op basis van jaarrekening 2014 en begroting 2015 en 2016 Permar						
<i>Bedrag in € 1000</i>	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen	104	13	Nb	Nb	Nb	Nb
Vreemd vermogen	8.323	5.061	Nb	Nb	Nb	Nb
Totaal	8.323	5.074				
Exploitatieresultaat	104	-913	-960	-2.347	-2.791	-3.114
Beleidsmatige en financiële risico's						
Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen						
Exploitatietekorten blijven een punt van zorg. De re-organisatie van Permar is in 2014 afgerond.						
Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)						
ontwerp-begroting						
Het DB ontvangt ambtelijk advies, op basis waarvan de ontwerp-begroting wordt opgesteld. Als de ontwerp-begroting is afgerond en het DB acht het gewenst voor verzending eerst nog met de adviesgroep te overleggen, dan wordt dit overleg georganiseerd. Toezending aan gemeenteraad voor 1 mei (jaar T). Het AB stelt jaarlijks een vier-jaren meerjarenbeleidsplan op. Hierin wordt ook						

het financiële beleid belicht.

begroting

de raden van de deelnemende gemeenten kunnen voor 1 juli een "zienswijze" geven, voordat de begroting door het AB wordt vastgesteld.

jaarstukken

Permar legt jaarlijks verantwoording af in de vorm van managementrapportages.

Buiten begroting, jaarstukken etc. om informeert het DB van de Permar de gemeenteraad eens per twee maanden door middel van een informatiebulletin.

Als de omstandigheden dat vragen informeert/consulteert de portefeuillehouder tussentijds de raadscommissie (actieve informatieplicht). Overigens verplicht ook de GR daartoe (art. 13) te krijgen.

Stadsregio Arnhem Nijmegen	
Doel	Na afronding van het besluitvormingsproces over de opheffing van de Stadsregio wordt de samenwerking op een beperkt aantal beleidsterreinen voortgezet in de vorm van een Gemeenschappelijk Orgaan wordt ingesteld. Dit is de lichtste vorm van samenwerking.
Rechtsvorm	Wet gemeenschappelijke regelingen
Opgericht	2006 (als opvolger van de gemeenschappelijke regeling Regionaal Openbaar Lichaam Arnhem Nijmegen van 1995). In 2015 is de nieuwe gemeenschappelijke regeling vastgesteld.
Vestigingsplaats	
Partijen	(20) Gemeenten rondom Arnhem en Nijmegen, alsmede Druten als geassocieerd lid
Belang gemeente	Besluitvorming ligt voortaan op lokaal gemeentelijk niveau. Het overleg in Stadsregioverband geldt als afstemmingsoverleg.
Vertegenwoordiging	Al naar gelang het onderwerp vaardigt het college een van zijn leden af naar het afstemmingsoverleg.
Missie en Visie	Gemeenten in het samenwerkingsverband blijven zich inzetten voor een aantrekkelijke, goed bereikbare en internationaal concurrerende regio. Een regio die aantrekkelijk is voor inwoners en waar bedrijven en instellingen willen investeren
Bijdrage aan programma(s)	Het afstemmingsoverleg zal tenminste betrekking hebben op onderwerpen in de sfeer van wonen, economie en mobiliteit.
Beleidsinformatie	
Nadat het besluit over de opheffing van de Stadsregio is genomen, volgt liquidatie. Het nieuw ingestelde afstemmingsoverleg (GO) richt zich primair, maar niet per se uitsluitend op de beleidsterreinen wonen, mobiliteit en economie.	
Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie	
Als speerpunten geldt de versterking van het beeld van een regio, die één economisch geheel vormt en het versterken van de concurrentiepositie van de regio. Ook de bereikbaarheid is daarbij belangrijk. Dat is de reden waarom is gekozen voor het construct van de Triple Helix. In deze samenwerking worden doelen gerealiseerd door middel van een strategische uitvoeringsagenda die zal worden uitgewerkt in concrete projecten. In de Stichting Economic Board regio Arnhem-Nijmegen krijgt de samenwerking tussen overheden, bedrijfsleven en kennisinstellingen structuur.	

Per inwoner is hiervoor 1 euro gereserveerd.						
Financiële gegevens						
Het nieuwe gemeenschappelijk orgaan, de nieuwe samenwerkingsvorm van de 'stadsregio gemeenten', levert een besparing op van € 50.000.						
Financiële ontwikkelingen en ombuigingen						
Afhankelijk van besluitvorming over continuering samenwerking						
Financiële bijdrage						
	2015	2016	2017			
Bijdrage per inwoner	€ 3,15	€ 1,50	€ 1,50			
Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)						
<i>Bedrag in €</i>	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen	5.857.377	2.601.800	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen	1.046.651	2.897.343	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Totaal	6.904.028	5.499.143	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Exploitatieresultaat	476.984	-1.221.618	0	0	0	0
Beleidsmatige en financiële risico's						
Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen						
De liquidatie van de Stadsregio is mogelijk zonder extra financiële offers van de deelnemende gemeenten.						
Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)						
n.v.t.						
Beoordeling en advies over samenwerking						
Het oprichten van een GO laat zien dat voor voortzetting van regionale samenwerking, zij het op een bescheidener schaal en in een lichte vorm, voldoende draagvlak bestaat.						

ACV	
Doel	Het inzamelen en transporteren van huishoudelijke afvalstoffen en het exploiteren van een afvalaanbiedstation
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap met werkmaatschappijen in de vorm van besloten vennootschappen (holdingstructuur)
Opgericht	Raadsbesluit toetreding: 31 januari 2001
Vestigingsplaats	Ede
Partijen	Gemeente Wageningen, Renkum, Ede en Veenendaal
Belang gemeente	Renkum heeft net als de andere aandeelhouders één stem in de AvA.
Vertegenwoordiging	Wethouder Heinrich vertegenwoordigt de gemeente in de algemene vergadering van aandeelhouders.
Missie en visie	Opdrachtgevende gemeenten, bedrijven en particulieren ontzorgen op het gebied van afval en reinigen en te opereren als de logische, regionale samenwerkingspartner
Bijdrage aan programma	Programma 3, milieu, klimaat & duurzaamheid
Beleidsinformatie	
De ACV houdt zich met uitvoeringszaken bezig. Afstemming tussen afvalbeleid en -uitvoering is geborgd in het periodieke overleg tussen ACV en gemeente, zowel ambtelijk als bestuurlijk.	
Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie	
<p>Het afvalscheidingspercentage moet in 2018, op grond van het coalitieakkoord 2014-2018 (Veranderend Renkum), omhoog naar 75%. Door de landelijke overheid is ingezet op een afvalscheiding van gemiddeld maximaal 100 kg ongescheiden restafval per persoon per jaar in 2020. In 2025 daalt dit gewicht mogelijk tot 35 kg. Deze doelstelling past in wat wordt genoemd de 'circulaire economie', die erop is gericht zoveel mogelijk 'afvalstoffen' als grondstof weer in te zetten.</p> <p>In januari 2016 heeft de raad ingestemd met het afvalbeleidsplan 2016-2020. Hierin maatregelen voorgesteld om het gewenste scheidingspercentage van 75% in 2018 te behalen. Onder de noemer 'ontdek de waarde van afval' wordt zowel een financiële- als een serviceprikkel in het leven geroepen voor te verbranden restafval. Inwoners worden gefaciliteerd met 2 verschillende klike's (gft+e en restafval). Daarnaast wijzigt de inzamelfrequentie. Hoogbouwbewoners kunnen met de milieupas terecht bij ondergrondse containers. De verwachting is dat na invoering van de nieuwe inzamelsystematiek (vanaf 1 januari 2017) het gewenste scheidingspercentage van 75% binnen handbereik is.</p> <p>In september 2015 is vooruitlopend op de nieuwe afvalinzameling begonnen met de inzameling van PMD. Naast de plastic verpakkingen mogen vanaf die datum ook drinkpakken en blik bij het plastic verpakkingsmateriaal worden aangeboden. Hiervoor is de oranje transparante zak beschikbaar gesteld. Vanaf de start van inzameling is een duidelijke toename in het aanbod meetbaar. De verwachting is dat na invoering van de nieuwe manier van inzamelen het aanbod van PMD verder toeneemt. De huidige 2-wekelijks inzamelfrequentie kan daardoor onder druk komen te staan. Het Renkumse PMD wordt bij Attero in Wijster gesorteerd.</p> <p>Landelijk is besloten dat op termijn het statiegeld kan verdwijnen. De Tweede Kamer heeft medio 2015 aanvullende prestatie-eisen gesteld aan de producenten, alvorens tot eventuele afschaffing over te gaan. Tot op heden is nog niet voldaan aan de gestelde prestatie-eisen. Voorlopig is van een afschaffing van statiegeld dan ook nog geen sprake. Dit mede onder druk van de publieke opinie.</p>	

Per 1 januari 2015 is een belasting voor het verbranden van restafval in Nederland van kracht. Renkums restafval wordt verwerkt in Duitsland. Naar verwachting dient de gemeente Renkum deze belasting in 2017 te gaan betalen. Deze belasting kan gezien worden als extra stimulans om het afval beter te scheiden.

Financiële gegevens

Financiële ontwikkelingen en ombuigingen

Financiële bijdrage

	2015	2016
Uitgekeerd dividend	€ 51.210	€ 51.210 (naar verwachting)
Kosten afvalinzameling ca.	€ 3.131.919	€ 3.148.492 (begroting)

Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)

Beleidsmatige en financiële risico's

Bedrag in €	2014	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen	10.353.000	11.288.000	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen	22.555.000	22.167.000	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Totaal (geconsolideerd)	32.908.000	33.455.000			
Exploitatieresultaat	430.000	1.286.000	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen

De oude zgn. 'prioriteitsaandelen', waarvan Renkum, Wageningen en Ede er aanvankelijk één hadden en waaraan het stemrecht in de AvA was gekoppeld zijn als uitloei van de toetreding van Veenendaal vervallen. Met de toetreding van Veenendaal zijn de aandelen gesplitst (nominaal € 1,-), en tevens zijn de prioriteitsaandelen omgezet in gewone aandelen. Vervolgens is in artikel 32 van de Statuten bepaald dat alle cruciale besluiten in de AvA slechts genomen kunnen worden met algemene stemmen (unanimiteit). Elke gemeente/aandeelhouder heeft dus één stem.

Afhankelijk van het bedrijfsresultaat en de bestemming die aan de winst wordt gegeven, ontvangt de gemeente jaarlijks dividend. De solvabiliteit voldoet aan het gestelde criterium (30 procent), reden waarom in 2010 en 2011 (zelfs extra) dividend kon worden uitgekeerd.

Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)

De aandeelhoudende gemeenten hebben periodiek overleg met de controller van de ACV. In dit overleg worden de begrotingen, jaarstukken etc. besproken. De portefeuillehouder wordt met de adviezen van de financiële consultants/ controllers gevoed.

Daarnaast is er twee keer per jaar overleg met de commissaris (door Renkum en Wageningen gekozen).

Beoordeling en advies over samenwerking

De ACV is een goed functionerend en renderend bedrijf, getuige de jaarlijks uitkering van een behoorlijk dividend. Deze uitkering staat echter onder druk door een mogelijke invoering van Vennootschapsbelasting voor uitvoerders van overheidstaken.

Advies: aandeelhouderschap continueren

Gelders Archief					
Doel	Het beheren van (oude) archiefbescheiden en collecties				
Rechtsvorm	gemeenschappelijke regeling (Regeling Regionaal Historisch Centrum "Gelders Archief")				
Opgericht	Raadsbesluit toetreding: 5 maart 2002				
Vestigingsplaats	Arnhem				
Partijen	Gemeente Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal en het Rijksarchief Gelderland.				
Belang gemeente	Renkum heeft één stem in het AB				
Vertegenwoordiging	Burgemeester H.L.M. Bloemen vertegenwoordigt behalve Renkum ook Rheden en Rozendaal in het algemeen en het dagelijks bestuur, dat om redenen van vermindering van bestuurlijke last uit dezelfde personen bestaat.				
Missie en visie	Het Gelders Archief is een betrouwbare partner voor het beheren van de collecties (zowel fysiek als digitaal) van en voor zijn publieke en particuliere relaties. Door optimalisering van de toegankelijkheid van de collectie, draagt het bij aan een transparante overheid en aan kennisverspreiding over het verleden van Gelderland.				
Bijdrage aan programma:	Programma 7 – Inwoner, bestuur en organisatie				
Beleidsinformatie					
GA beheert archiefbescheiden ouder dan twintig jaar. GA fungeert als inspecteur van onze archieven en controleert of wij op de juiste wijze met documenten (digitaal en fysiek) omgaan en of de bewaaromstandigheden (fysiek kelder en digitaal met software) goed zijn.					
Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie					
Het GA heeft te maken met een verregaande digitalisering. Voor het optimaal kunnen bedienen van de klanten zijn extra investeringen noodzakelijk. Daarnaast wordt door het GA deelgenomen aan de landelijke ontwikkelingen voor de inrichting van een E-depot. Deze ontwikkeling is onvermijdbaar. Aanvullende financiering daarvoor is nodig.					
Financiële gegevens					
Financiële ontwikkelingen en ombuigingen					
Door de economische situatie is het mogelijk dat bezuinigingen vanuit de rijksoverheid of deelnemende gemeenten van invloed zijn op de financiële situatie.					
Financiële bijdrage					
	2015	2016			
Bijdrage	€ 156.171	€ 159.300			
Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)					
	2016	2017	2018	2019	2020
Eigen vermogen	600	600	600	600	600
Vreemd vermogen	19.500	19.200	18.900	18.500	18.100
Totaal	20.100	19.800	19.500	19.100	18.700
Exploitatieresultaat	0	0	0	0	0
Beleidsmatige en financiële risico's					
Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen					
Vanaf de oprichting had het GA jaarlijks een structureel tekort. Sinds 2013 boekt GA een positief bedrijfsresultaat op basis van de structurele lumpsum en inkomsten.					
Vanaf 2013 wordt er – gelet op dit positieve resultaat- gewerkt aan de opbouw van het weerstandsvermogen.					

Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)
<p><u>ontwerp-begroting</u> Het DB stelt voor 1 mei (jaar T) de ontwerp begroting vast.</p> <p><u>Begroting</u> het AB stelt voor 1 juli (jaar T) de begroting vast</p> <p><u>jaarstukken</u> AB stuurt gemeenteraad voor 1 juli (jaar T+1) financieel verslag toe, incl. verklaring accountant; college neemt bijdrage op in eigen ontwerp- begroting.</p> <p>Het DB brengt jaarlijks voor 1 april een financieel verslag uit (inclusief accountantsverklaring als bedoeld in art. 393 van Boek 2 van het BW). De gemeenteraad heeft het college gemachtigd namens hem te reageren op de ontwerp-begroting (vanwege de beperkte reactietijd).</p>
Beoordeling en advies over samenwerking
<p>Het Gelders Archief (GA) is belast met een deel van de beheerstaken. Eén van de belangrijkste taken is het beheren van de blijvend te bewaren archiefbescheiden in de door het GA aangewezen archiefbewaarpplaats(en). Daarnaast heeft het GA een toezichhoudende en adviserende rol ten aanzien van de overige (vernietigbare) archiefbescheiden. Dit toezicht wordt uitgevoerd door de archivaris (de directeur van het GA). De archivaris houdt als het ware toezicht op het dagelijks (archief)beheer door de teamleiders en het Team ICT & Informatiebeheer. De archivaris voert daartoe jaarlijks controles uit op belangrijke archiefonderdelen en rapporteert hierover aan het college.</p> <p>Advies: samenwerking continueren</p>

Euregio Rijn Waal	
Doel	Op basis van grensoverschrijdende samenwerking streven naar een sterke economische, sociale en maatschappelijke positie van de Euregio Rijn-Waal. Daarbij richt de Euregio zich op de volgende werkvelden: <ul style="list-style-type: none"> - Grensoverschrijdende ruimtelijke ordening en verbetering van de grensoverschrijdende infrastructuur. - Grensoverschrijdend toerisme en samenwerking binnen het MKB en technologieoverdracht. - Landbouw, plattelandsontwikkeling, milieubescherming. - Kwalificering en arbeidsmarkt. Ontwikkeling van een geïntegreerde arbeidsmarkt, samenwerking op het gebied van beroepsopleiding. - Communicatie tussen burgers en overheid, samenwerking tussen sociale- en medische zorginstellingen. De regeling is een instrument om door middel van overleg en samenwerking
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling op basis van een internationale overeenkomst met een rechtspersoonlijkheid bezittend openbaar lichaam: Euregio Rijn Waal
Opgericht	Renkum is toegetreden bij raadsbesluit van 27 januari 2010
Vestigingsplaats	Kleve
Partijen	Deelnemers zijn Nederlandse en Duitse gemeenten, Kamer van Koophandel Centraal Gelderland, regionale overheden en overige publiekrechtelijke lichamen in het grensgebied rondom de Rijn, de Waal en de Maas
Belang gemeente	Renkum heeft 3 stemmen in de Eurregioraad
Vertegenwoordiging	Wethouder Heinrich en twee raadsleden vertegenwoordigen Renkum in

	het algemeen bestuur van de Euregio, de Euregioraad				
Missie en visie					
Bijdrage aan programma	Divers				
Beleidsinformatie					
De structuurfondsen vormen een van de hoofdpunten van de Europese begroting. Voor de periode 2014-2020 is doelstelling 2 de "bevordering van de regionale ontwikkeling ter bevordering van de concurrentiekracht" en doelstelling 3 "de Europese territoriale samenwerking" voor Renkum van belang. Uit een door de EU- commissie gemaakte analyse van de EU- begroting blijkt dat de doelstelling van Europese samenwerking overleefd blijft , maar ook dat de projecten meer resultaatgericht moeten zijn. De Euregio volgt deze ontwikkelingen op de voet.					
Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie					
n.v.t.					
Financiële gegevens					
Financiële ontwikkelingen en ombuigingen					
n.v.t.					
Financiële bijdrage					
	2015	2016	2017		
Bijdrage	€ 8.100	€ 8.100	€ 8.100		
Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)					
	2014	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen					
Vreemd vermogen					
Totaal					
Exploitatieresultaat					
Beleidsmatige en financiële risico's					
Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen					
Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)					
Stukken in het kader van de begrotingscyclus worden de gemeenten toegestuurd. De Euregio-raad neemt daarover besluiten.					
De gemeente ontvangt de jaarverslagen van de Euregio					
Beoordeling en advies over samenwerking					
In 2016 heeft Renkum 63.750 euro voor het E-bus 2020 IMC project ontvangen. Dat is weliswaar een bescheiden bedrag , waarvoor een laadplein(tje) zal worden gerealiseerd. Het bijzondere daaraan is dat de stroom wordt afgetapt van de trolleylijn, wat betekent dat accu's relatief snel worden geladen.					
Daarnaast is een project in voorbereiding op het gebied van biodiversiteit. Dat zal operationeel zijn 2017.					
Deze voorbeelden laten zien dat samenwerken in Euroregionaal verband vruchten afwerpt.					

GR Onderwijszaken	
Doel	Het voldoen aan gemeentelijke doelstellingen op het terrein van de volwasseneneducatie. schooluitval
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Opgericht	Raadsbesluit wijziging gemeenschappelijke regeling: 27 juni 2012
Partijen	Gemeenten Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, Duiven, Westervoort, Zevenaar, Rijnwaarden, Lingewaard, Overbetuwe

Vertegenwoordiging	De portefeuillehouder onderwijs van Rheden vertegenwoordigt ook Renkum en Rozendaal in het dagelijks bestuur (benoeming door het GRO, op voordracht van deelnemende gemeenten).	
Missie en visie		
Bijdrage aan programma	Programma 1, maatschappelijke participatie, inkomen & zorg	
Beleidsinformatie		
<p>De GRO stelt de hoofdlijnen van het beleid voor volwasseneneducatie vast in een regionaal educatief plan. In dit plan worden afspraken gemaakt over het benodigde aanbod voor Nederlandse taal en rekenen en de inkoop hiervan voor de regio Midden Gelderland. Arnhem is contactgemeente, ontvangt de middelen en zorgt dat er een regionaal gedragen educatieprogramma ligt. Het ambtelijk overleg volwassenen educatie bereid het educatieprogramma voor.</p> <p>De GRO is ook verantwoordelijk voor de uitvoering van de RMC-functie. De RMC-functie wordt uitgevoerd door de contactgemeente Arnhem. Gemeente Renkum neemt niet deel aan de leerplichtfunctie.</p>		
Beleidsontwikkelingen		
<p>Met de wijziging van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) per 1 januari 2015 is volwasseneducatie gekoppeld aan de indeling van de arbeidsmarktregio. Renkum kiest er voor om bij Midden Gelderland te blijven vanwege de verbinding van het onderwijs in de regio Arnhem. De verplichting om educatie bij ROC's in te kopen komt geleidelijk te vervallen. De middelen mogen besteed worden aan formele educatie (diploma gericht) en aan informele educatie (niet diploma gericht). GRO zorgt dat educatie middelen behouden blijven voor lezen en schrijven voor volwassenen in het belang van de aanpak laaggeletterdheid.</p>		
Financiële gegevens		
	2016	2017
Bijdrage	€ 2172	€ 2180
Beleidsmatige en financiële risico's		
<p>Voor het overlegorgaan zelf zijn er geen financiële risico's. Het betreft hier alleen een overlegplatform voor gemeenten.</p> <p>De GRO wordt ondersteund door twee medewerkers in dienst van de gemeente Arnhem. Zij worden bekostigd door alle deelnemende gemeenten (op basis van het inwonersaantal). Bij opheffen van de GR leidt dit tot een beperkt risico dat gedragen wordt door alle deelnemende gemeenten.</p>		
Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)		
<p>Het GRO stuurt jaarlijks de ontwerpbegroting voor 15 april naar de deelnemende gemeenten toe. Zij kunnen het GRO "van hun gevoelens doen blijken", waarna het GRO -rekening houdend met de ingebrachte reacties- voor 1 juli daaropvolgend tot vaststelling overgaat. Over elk dienstjaar wordt rekening en verantwoording afgelegd: de voorlopige rekening wordt voor 1 juli vastgesteld en GS ter goedkeuring aangeboden.</p>		
Beoordeling en advies over samenwerking		
<p>Er is geen reden beëindiging van de samenwerking te overwegen. Advies: samenwerking continueren</p>		

BNG Bank	
Doel	De BNG voorziet in zo goedkoop mogelijke financiële dienstverlening en biedt zo toegevoegde waarde aan haar aandeelhouders en de Nederlandse publieke sector. De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', zoals gemeenten, provincies,

	gemeenschappelijke regelingen, politieregio's en met overheden verbonden instellingen en bedrijven op het terrein van volkshuisvesting, openbaar nut, onderwijs en gezondheidszorg.		
Rechtsvorm	naamloze vennootschap		
Opgericht	1914		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Partijen	Gemeenten, provincies, Staat der Nederlanden, waterschappen en andere openbare lichamen		
Belang gemeente	0,16 % (89.739 van totaal 55.690.720 aandelen)		
Vertegenwoordiging	Wethouder Heinrich vertegenwoordigt de gemeente in de algemene vergadering van aandeelhouders.		
Missie en visie	BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang.		
Beleidsinformatie			
<p>BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.</p> <p><i>Toelichting: het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de Staat, alsmede het door de statuten beperkte werkterrein van de bank, bieden financiers het vertrouwen dat het risico van kredietverlening aan dit instituut zeer beperkt is. BNG Bank bundelt de uiteenlopende vraag van klanten tot een beroep op de financiële markten dat aansluit op de behoefte van beleggers wat betreft volume, liquiditeit en looptijd. Door de combinatie van beide elementen heeft de bank een uitstekende toegang tot financieringsmiddelen tegen zeer scherpe prijzen, die weer worden doorgegeven aan decentrale overheden en aan instellingen voor het maatschappelijk belang. Dat leidt voor de burger uiteindelijk tot lagere kosten voor tal van voorzieningen.</i></p> <p>De aandeelhouders hebben zeggenschap in BNG Bank via het stemrecht op de aandelen die zij bezitten (een stem per aandeel van EUR 2,50).</p>			
Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie			
<p>Gedurende het begrotingsjaar hebben zich geen veranderingen voorgedaan in de belangen van aandeelhouders in BNG Bank. (Hierbij is het gevolg van een eventuele gemeentelijke samenvoeging buiten beschouwing gelaten.) Gelet op de wijze waarop BNG Bank het openbaar belang behartigt, zien wij ons aandelenbezit in BNG Bank als een duurzame belegging.</p>			
Financiële gegevens			
Financiële ontwikkelingen en ombuigingen			
<p>Over 2015 realiseerde BNG Bank een nettowinst na belastingen van EUR 226 miljoen (2014: EUR 126 miljoen).</p> <p>De omvang van nieuw verstrekte langlopende leningen ligt in 2016 naar verwachting in lijn met die van het voorgaande jaar. Mede onder invloed van aanhoudende lage lange rentetarieven en de terughoudende rentepositie van de bank zal het renteresultaat in 2016 naar verwachting lager uitkomen dan over het verslagjaar. Het resultaat financiële transacties zal ook in de nabije toekomst gevoelig blijven voor politieke, economische en monetaire ontwikkelingen.</p> <p>Gezien de aanhoudende onzekerheden acht de bank het niet verantwoord een uitspraak te doen over de verwachte nettowinst 2016.</p>			
Financiële bijdrage			
<i>Bedragen in €</i>	2014	2015	2016
Uitgekeerd dividend	€ 1,27 per aandeel (dividend over 2013)	€ 0,57 per aandeel (dividend over 2014)	€ 1,02 per aandeel (dividend over 2015)

Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)						
<i>Bedragen x €1 mln</i>	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Eigen vermogen	3.582	4.163	nb	nb	nb	nb
Vreemd vermogen	149.891	145.317	nb	nb	nb	nb
Totaal	153.473	149.480	nb	nb	nb	nb
Exploitatieresultaat	126	226	nb	nb	nb	nb
Beleidsmatige en financiële risico's						
Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen						
De gemeente heeft 89.739 aandelen, destijds aangekocht voor (omgerekend) € 2,50. BNG keert jaarlijks dividend uit.						
Het door BNG Bank uitgegeven schuld papier heeft de hoogst mogelijke credit rating van Moody's (Aaa) en Standard & Poor's (AAA) en een rating AA+ van Fitch. BNG Bank behoort daarmee tot de meest kredietwaardige banken ter wereld.						
Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)						
Jaarlijks ontvangt de gemeente de jaarrekening, het jaarverslag en eventueel andere ter zake zijnde voorstellen van de BNG ter vaststelling in de algemene vergadering van aandeelhouders.						
Toezicht en beoordeling						
BNG keert jaarlijks een behoorlijk dividend uit. Er is geen reden de aandelen te verkopen.						
Advies: aandeelhouderschap continueren						

nb = deze gegevens zijn niet bekend

Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)					
Doel	De VNG is een vereniging die de belangen behartigt van de gemeenten in het hele proces van besluitvorming bij Rijk en provincies. Daarnaast heeft de VNG een adviesfunctie voor haar leden.				
Rechtsvorm	Vereniging				
Opgericht					
Vestigingsplaats	Den Haag				
Partijen	Gemeenten in Nederland (op vrijwillige basis)				
Belang gemeente	Één stem in de ledenvergadering				
Vertegenwoordiging	De gemeente oefent invloed uit via de ledenvergadering resp. ledenraadplegingen (stemrecht)				
Missie en visie	voor en door alle gemeenten				
Beleidsinformatie					
n.v.t.					
Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie					
n.v.t.					
Financiële gegevens					
Financiële ontwikkelingen en ombuigingen					
n.v.t.					
Financiële bijdrage					
	2016	2017			
Bijdrage	€ 1,15 per inwoner	€ € 1,161 per inwoner			
Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)					
	2014	2015	2016	2017	2018

Eigen vermogen	64.382	nb	nb	nb	nb
Vreemd vermogen	2.111	nb	nb	nb	nb
Totaal	66.493	nb	nb	nb	nb
Exploitatieresultaat	877	nb	nb	nb	nb
Beleidsmatige en financiële risico's					
Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen					
Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)					
De VNG informeert haar leden en hun bestuurders/ medewerkers via het VNG-Magazine. Daarnaast heeft de VNG een website. Jaarlijks wordt het VNG-congres gehouden. D.m.v. ledenraadplegingen worden de gemeenten over bepaalde vraagstukken gepolst					
Beoordeling en advies over samenwerking					
Er is geen reden het lidmaatschap te beëindigen. Advies: lid blijven					

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)					
Doel	Het verminderen van kwetsbaarheid en het verbeteren van de kwaliteit van de vergunningverlening, toezicht en handhaving tegen lagere kosten (dan verhoudingsgewijs de huidige)				
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling				
Opgericht	Raadsbesluit tot toetreding 26 september 2012				
Vestigingsplaats	Arnhem				
Partijen	11 gemeenten rondom Arnhem (incl. Arnhem) en de provincie Gelderland.				
Belang gemeente	ODRA is een platform van bestuurlijke afstemming				
Vertegenwoordiging	Wethouder mw. A.D. Ruwhof maakt deel uit van het Algemeen Bestuur en zit mede namens Doesburg, Rheden en Rozendaal in het in het Dagelijks Bestuur.				
Missie en visie					
Bijdrage aan programma	Programma 2, ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit				
Beleidsinformatie					
De ODRA voert voor de gemeente Renkum taken op het gebied van de Wet milieubeheer uit. Vanaf 1 oktober 2015 heeft de gemeente Renkum ook de bouwtaken en de juridische APV taken aan de ODRA overgedragen.					
Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie					
Financiële gegevens					
Financiële ontwikkelingen en ombuigingen					
Financiële bijdrage (taken milieubeheer, WABO taken nog niet bekend)					
	2015	2016	2017		
Bouwtaken	€209.735	€ 868.940	€ 838.940		
Milieutaken	€201.840	€ 198.300	€197.400		
Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)					
	2015	2016	2017	2018	2019
Eigen vermogen	€1.484.000	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Totaal					

Exploitatieresultaat	€ 539.000	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Beleidsmatige en financiële risico's					
Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen					
De partijen zijn gezamenlijk eigenaar en opdrachtgever.					
Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)					
De gemeenteraad kan ten aanzien van de ontwerpbegroting van de ODRA een zienswijze naar voren brengen bij het Dagelijks Bestuur van de ODRA. Deze zienswijze wordt, voorzien van een reactie, samen met de begroting aangeboden aan het Algemeen Bestuur van de ODRA. De wethouder van Renkum is lid van zowel het AB als het DB.					
Beoordeling en advies over samenwerking					
Nog niet van toepassing					

WeHelpen Coöperatie U.A.	
Doel	Bemiddelen van vraag en aanbod op gebied van informele hulp en ondersteuning door middel van website waarop burgers dit kunnen vragen en aanbieden.
Rechtsvorm	Coöperatie U.A.
Opgericht	6 september 2012
Vestigingsplaats	Breda
Partijen	Oprichters: Achmea, Bureauvijftig, CZ, Menzis, PGGM, Rabobank, Caretakers, VitaValley. Aantal leden in drie jaar gegroeid naar meer 70. Groeiverwachting positief.
Belang gemeente	Gemeente is lid van de coöperatie.
Vertegenwoordiging	ALV
Missie en visie	Elkaar helpen vanzelfsprekender maken
Bijdrage aan programma:	1
Beleidsinformatie	
Lidmaatschap van Wehelpen sluit aan op de uitgangspunten van het sociaal beleid van de gemeente zoals geformuleerd in de kadernota sociaal beleid. Het versterken van eigen verantwoordelijkheid van inwoners en versterken van buurtkracht en een veerkrachtige samenleving staat hierin centraal. Wehelpen biedt de mogelijkheid dat mensen onderling hulp kunnen vragen en bieden en ondersteunt zo deze uitgangspunten.	
Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie	
De gemeente Renkum is voorjaar 2015 lid geworden van de coöperatie Wehelpen en er is een externe procescoördinator ingehuurd voor de implementatie van Wehelpen. De inschatting is dat een periode van twee jaar nodig is om er voor te zorgen dat Wehelpen goed geïmplementeerd kan worden in de Renkumse samenleving. Inmiddels is er een lokale Wehelpen-site ingericht voor bemiddeling van vraag en aanbod in de gemeente. Ook is er een lokaal aanjaagteam geformuleerd waarin een aantal Renkumse organisaties plaats hebben genomen. De wehelpen-site voorziet ook in een monitoringsinstrument waarmee maandelijks wordt bijgehouden hoeveel gebruikers, hulpvragen, hulpaanbiedingen en matches er zijn. De aantallen laten een stijgende lijn zien.	

Financiële gegevens						
Financiële ontwikkelingen en ombuigingen						
Financiële bijdrage						
		2016			2017	
		€ 9.869 ten behoeve van lidmaatschap. € 25.000 Projectcoördinatie			€ 9.869 (lidmaatschap) € 25.000 Projectcoördinatie	
Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)						
		Cijfers op basis van jaarrekening 2014 en begroting 2015 en 2016				
<i>Bedrag in € 1000</i>	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen		Onbekend				
Vreemd vermogen		Onbekend				
Totaal						
Exploitatieresultaat		€ 1.400.000				
Beleidsmatige en financiële risico's						
Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen						
Onbekend						
Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)						
ALV, Bestuur met onafhankelijk voorzitter, Raad van Advies aanwezig. De gemeente neemt uitsluitend deel aan de ALV en heeft en beoogd geen positie in het Bestuur of Raad van Advies.						

Paragraaf 7 Grondbeleid

Inhoud grondbeleid

Op 27 juni 2007 heeft de raad de nota Grondbeleid vastgesteld. Met de nota Grondbeleid wordt beoogd een kader te bieden waarbinnen politiek-bestuurlijke besluiten genomen kunnen worden. Besluiten die staan in het teken van het toekennen van functies (bestemmingen) aan grond. Grondbeleid is dus een instrument om het gewenste ruimtelijk beleid te bevorderen en te realiseren.

Grondbeleid is een instrument dat naast andere kan worden ingezet om bepaalde bestemmingen te realiseren. Het blijft niet beperkt tot het via het bestemmingsplan mogelijk maken van bepaalde functies. Het kan ook leiden tot het ontwikkelen van stedenbouwkundige plannen, het verwerven van gronden en het uitgeven van kavels voor o.a. woningbouw. In de ruimtelijke ordening gaat het erom te komen tot een evenwichtige en rechtvaardige verdeling van de beschikbare ruimte over degenen die ruimte vragen ("claims" van bewoners, winkels, sociaal-culturele ruimten, bedrijven, openbaar groen etc.). Grond is schaars, dus in het toekennen van claims worden na afweging van belangen keuzes gemaakt. Het resultaat van die afweging wordt vastgelegd in het bestemmingsplan.

Voor de (her)ontwikkeling van bouwlocaties worden kosten gemaakt. Het gaat o.a. om kosten voor de verwerving van de grond - als de gemeente aankoopt - en het beheren en het uitgeven van gronden alsmede kosten voor de aanleg van wegen & pleinen, riolering, verlichting en openbaar groen en speelruimte. Deze kosten kunnen worden gedekt uit de opbrengsten die normaal gesproken uit bouwprojecten voortvloeien. Indien de gemeente het eigendom van de grond heeft, is dat mogelijk via de opbrengsten bij de gronduitgifte. Indien andere partijen echter het eigendom in handen hebben, moet de gemeente zoeken naar andere manieren om haar kosten op de zakelijk belanghebbenden bij het bouwproject te verhalen.

Grondbeleid is er mede op gericht de verdeling van de kosten en baten bij de ontwikkeling van bouwlocaties tussen de betrokken partijen te regelen. Daarover moeten tussen partijen duidelijke afspraken worden gemaakt. De Grondexploitatiewet biedt hiervoor een kader.

In het kader van de begrotingcyclus legt het college jaarlijks verantwoording af over de projecten. In deze paragraaf Grondbeleid gaan we op hoofdlijnen in op onze voornemens met betrekking tot de grondexploitatie in 2017.

Beleidsdoelen en ontwikkelingen

De belangrijkste beleidsdoelen en ontwikkelingen worden hierna per project weergegeven.

3b4 Woningbouw

De woningbouwplannen in 3b4 zijn te verdelen in 3 kleinere gebieden in plangebied 4 (noorden, midden en zuid) en plangebied 3b. Het bestemmingsplan waarbij de bouw van 64-100 woningen planologisch mogelijk wordt gemaakt, is gedeeltelijk door Raad van State vastgesteld. Op grond van dit globale bestemmingsplan worden er gefaseerd en voor elke deelgebied, deelbestemmingsplannen opgesteld.

3B4 Noord

In het deelgebied noord is het woningbouwprogramma nagenoeg gerealiseerd en opgeleverd. Voor een klein gebied binnen 3B4 Noord (1.584 m²) was een CPO traject voor betaalbare en sociale woningbouw bedacht. Omdat dit onvoldoende op gang kwam is een partij gezocht die de grond zou willen afnemen maar daarbij wel een ontwikkeling via CPO uit zou werken. Deze partij is gevonden in Woonzo. Medio 2016 is het bestemmingsplan voor de bouw van 8 woningen onherroepelijk geworden en zijn de ontwerpopties voor de woningen in kavelpaspoorten vertaald.

3B4 Midden

Deelgebied midden bestaat uit een aantal vrije kavels bestemd voor de particuliere ontwikkeling. De eerder bedacht particuliere ontwikkeling kwam echter niet van de grond. Met Woonzo zijn nu afspraken gemaakt voor de afname van de grond en de realisatie van een zestal 2¹ kappers. Medio 2016 is het bestemmingsplan voor de bouw van 6 woningen onherroepelijk geworden en zijn de stedenbouwkundige ontwerpen vertaald naar woningbouwontwerpen.

3B4 Zuid

In januari 2015 heeft de gemeenteraad ingestemd met een wijziging van het woningbouwprogramma naar 22 sociale huurwoningen. Medio 2016 is besloten dat het plan met 22 sociale huurwoningen financieel niet haalbaar is. Het vigerende bestemmingsplan (14 2-1kapwoningen en 1 vrijstaande woning) wordt weer uitgangspunt. Verwacht wordt dat de woningbouwlocatie begin 2017 in de verkoop gaat.

3B

In 2016 is gezamenlijk met Vivare (herstructurering Dorresteynplantsoen) een stedenbouwkundige uitwerking gegeven aan de mogelijkheid om binnen het plangebied 3B naast de nieuwbouw van een sociale huurwoningen een zestal vrije sector woningen te realiseren. Naar verwachting vindt eind 2016, begin 2017 een stedenbouwkundige kaderstelling plaats en wordt in de eerste helft van 2017 een bestemmingsplan procedure opgestart.

Oosterbeek Hoog

Binnen het plan Oosterbeek Hoog zijn vanaf 2000 53 woningen en 48 appartementen gerealiseerd. In 2015 heeft een afwaardering van de grondprijs plaatsgevonden. Van de nog resterende bouwplannen (10 woningen en 14 appartementen) zijn de 10 woningen medio 2016 opgeleverd. De bouw van de appartementen is in mei 2016 gestart, verwachte oplevering eerste kwartaal 2017. Aansluitend wordt de het resterende deel van de wijk woonrijp gemaakt. De verwachting is dat dit project medio 2017 afgerond kan worden.

Oosterbeek centrum (Dalzone)

Het project Dalzone betreft een inbreidingslocatie in het centrum van Oosterbeek, gelegen tussen de Utrechtseweg en Cornelis Koningstraat. Het totale programma omvat de bouw van 8 appartementen, 2 commerciële ruimten en 19 woningen. Hiervan zijn in 2010 8 appartementen, de commerciële ruimten en 3 woningen gerealiseerd. Eind 2015 is een nieuwe overeenkomst met de ontwikkelaar gesloten om het plan in twee fasen tot een afronding te brengen. Eind 2016 wordt gestart met de bouw van 9 woningen aan de Cornelis Koningstraat. Naar verwachting wordt deze fase van het project eind 2017 opgeleverd. Voor de andere fase, gelegen aan het Lukassenpad, verwachten we begin 2017 concrete voorstellen voor de woningbouw te ontvangen.

Mozartlaan

Het bestemmingsplan voor het project aan de Mozartlaan is onherroepelijk. Het betreft hier nieuwbouw van 25 appartementen en 6 woningen met stallingsgarages. Na wijziging van het bestemmingsplan zouden de planontwikkelingen verder uitgewerkt gaan worden. Ook dit project is

door de kredietcrisis tot stilstand gekomen. Gezamenlijk met de ontwikkelaar/initiatiefnemer werd de afgelopen jaren gezocht naar mogelijkheden om het project weer van de grond te krijgen. Ondertussen zijn de ontwikkelingen voor een centrumplan Doorwerth in volle gang en is met de ontwikkelaar van de Mozartlaan afgesproken dat hij, als het mogelijk is, aanhaakt op dit plan.

Woningbouw Dennenkamp

Voor het gebied Dennenkamp is al jaren sprake van een mogelijke andere inrichting van het gebied. Twee locaties zijn door uw raad aangewezen tot woningbouw ontwikkelingsgebied namelijk, Munninghofflaan en NVC Dennenkamp.

Munninghofflaan

Dit jaar heeft Vivare het appartementen gebouw laten bouwen. Omwonenden zijn via nieuwsbrieven door de aannemer op de hoogte gebracht van de werkzaamheden. Dit najaar worden de appartementen in gebruik genomen.

NVC Dennenkamp

De aannemer heeft woningen voor dit terrein in de verkoop gezet. Eind dit jaar zal gestart worden met de sloop van het pand. Uit de inventarisatie van vleermuizen is gebleken dat er enkele vleermuizen in (de spouw van) het gebouw leven. Er wordt ontheffing aangevraagd bij het ministerie voor deze onderdelen van het pand.

Veritasweg

Voor deze locatie is eind 2015 een koopovereenkomst gesloten met Rijnborgh advies BV voor de realisatie van circa 12 shortstay appartementen. Genoemde partij is begin 2016 in gesprek gegaan met de familie Corton (eigenaar naastgelegen perceel) om te kijken of een planontwikkeling voor de twee percelen gezamenlijk haalbaar is. Dit lijkt mogelijk te zijn. Naar verwachting wordt een bestemmingsplan voor de ontwikkeling van de short stay en appartementen in de vrije sector huur in de eerste helft 2017 in procedure gebracht.

Talsmalaan

In 2011 is een beknopte stedenbouwkundige visie opgesteld. Deze is gepresenteerd aan onder andere Airbornemuseum, Vijf Dorpen in 't Groen, Vrienden van Hartenstein. In november 2011 zijn de kaders voor een ontwikkeling op de Talsmalaan verder geconcretiseerd. Het project heeft een tijd stilgelegen door de crisis op de woningbouwmarkt. Begin 2016 is een samenwerkingsverklaring getekend tussen gemeente, Vrienden van park Hartenstein, Dorpsplatform Oosterbeek en Stichting Ruimte Denken. Gezamenlijk wordt met het doorlopen van een open planproces toegewerkt naar een verdere stedenbouwkundige uitwerking voor de locatie Talsmalaan. Mogelijk dat dit leidt tot een concrete bestemmingsplanwijziging in de loop van 2017.

Financiële positie en resultaatverwachting

In **bijlage 10** zijn de financiële gegevens van de projecten opgenomen.

Voor de volgende grondexploitatie projecten is een exploitatieberekening opgesteld over de hele planperiode, en vraagt het college uw raad instemming met de herziene exploitatieberekening:

- 3B4 Woningbouw
- Oosterbeek hoog
- Oosterbeek Centrum (Dalzone)
- Mozartlaan
- Dennenkamp (Woningbouw locatie NVC en Munninghoflaan)
- Bergerhof

Voor de volgende grondexploitatie projecten is nog geen exploitatieberekening over de hele planperiode opgesteld, en vraagt het college uw raad instemming met de begroting voor 2015:

- Veritasweg
- Talsmalaan

Naast de grondexploitatie projecten zijn er projecten waarbij de gemeente geen grondpositie heeft. Dit zijn:

- Wolfsheide
- Willemsen Naaldhout
- Projecten Dorpsvernieuwingen

De projecten Dorpsvernieuwing zijn een verzameling van kleine projecten die gestart zijn op basis particulier initiatief, namelijk:

- Pro persona Wolfheze
- Hogenkampseweg Renkum
- WA Scholtenlaan Doorweth
- 3b4 Klomps Renkum
- 3b4 Heinekamp Renkum
- Locatie voormalig politiebureau Doorwerth
- Verzorgingshuis Het Beekdal te Heelsum

Bij deze projecten wordt ervan uitgegaan dat deze kostenneutraal verlopen omdat de gemaakte kosten door de gemeente vergoed worden door de particuliere initiatiefnemer.

Financiën projecten

De boekwaarde van de projecten per 31-12-2015 bedroeg volgens de jaarrekening 2015 € 6.015.000. De verwachting is dat de boekwaarde in 2016 zal afnemen tot € 3.365.000.

Boekwaarde projecten Bedragen x € 1.000	31-12-2015 (jaarrekening)	31-12-2016 (prognose)
Grondexploitatieprojecten in exploitatie	13.390	11.090
Voorziening	- 8.466	- 8.466
Totaal	4.924	2.624
Grondexploitatieprojecten niet in exploitatie	743	748
Overige projecten	443	275
Voorziening	-95	- 95
Totaal	348	180
Totaal voorraden	6.015	3.552

Voor een aantal grondexploitatie in exploitatie is een voorziening gevormd. De reden hiervoor is dat er een verlies op deze projecten wordt verwacht.

Prognose 31-12-2016 in bovengenoemde tabel sluit aan bij de eerste drie kolommen in onderstaande tabel. Vervolgens wordt de verwachte kosten en opbrengsten na 31-12-2016 weergegeven. Uiteindelijk wordt per project weergegeven wat het resultaat is inclusief de reeds getroffen voorzieningen.

Bij de grondexploitatieprojecten niet in exploitatie is alleen de boekwaarde weergegeven. Hierbij is nog geen rekening gehouden met mogelijke opbrengsten.

Prognose voor de komende jaren

Projecten <i>Bedragen x € 1.000</i>	Prognose boek- waarde 31-12- 2016	Getroffen voorzien-ingen	Prognose boek- waarde na voorziening	Verwachte kosten	Verwachte opbrengsten	Resultaat na getroffen voorzieningen
Grondexploitatieprojecten in exploitatie						
3B4 bouwgrondexploitatie	3.863	2.101	1.762	8	1.770	0
Oosterbeek hoog	4.135	4.136	-1	1	0	0
Oosterbeek centrum Dalzone	1.427	1.309	118	12	130	0
Mozartlaan	1.131	907	224	1	225	0
Dennenkamp (woningbouw)	534	14	520	5	525	0
Bergerhof	0	0	0	6	6	0
Totaal	11.090	8.466	2.624	32	2.656	0
Grondexploitatieprojecten niet in exploitatie						
Talsmalaan	507	0	507	5		512
Veritasweg	241	0	241	3	3	241
Totaal	748	0	748	8	3	753
Overige projecten						
Wolfsheide	81	83	-2	2	0	0
Willemsen Naaldhout	194	12	182	13	195	0
Projecten dorpsvernieuwing	0	0	0	0	0	0
Totaal	275	95	180	15	195	0
Totaal projecten						753

* Een negatief bedrag betreft een negatieve boekwaarde (inkomsten zijn hoger dan de uitgaven).

Grondexploitatieprojecten niet in exploitatie

Prijs per m2

Talsmalaan € 120,-

Veritasweg € 203,-

Deze projecten zullen bij de jaarrekening 2016 worden opgenomen bij grondexploitatieprojecten in exploitatie of bij de materiële vaste activa. Dit is afhankelijk of deze projecten als een grondexploitatie kunnen worden beschouwd (op basis van een raadsbesluit). Is dit niet het geval wordt de boekwaarde bij de materiële vaste activa opgenomen.

Paragraaf 8 Subsidies

Subsidiebeleid

De gemeente formuleert op grond van zijn democratische legitimatie beleid in medebewind of autonoom beleid. Dit beleid wordt doorvertaald in doelstellingen die binnen een gegeven periode in tijd moeten worden gerealiseerd. Om deze doelstellingen te realiseren is de lokale overheid vaak aangewezen op partners die uitvoering geven aan activiteiten die tot het bereiken van de doelstellingen moeten leiden. Om deze activiteiten te kunnen ontplooiën moeten de partners worden betaald. Deze betaling kan op twee manieren worden uitgevoerd: via de privaatrechtelijke weg door middel van opdracht, offerte, contract en factuur of via de publiekrechtelijke door middel van subsidie door middel van opdracht; subsidieaanvraag, subsidiebeschikking met voorwaarden enzovoort. De middelen die verstrekt worden in de vorm van subsidie zijn, net zoals bij de privaatrechtelijke weg, gebonden aan prijsafspraken, doelstellingen en resultaten. Het verstrekken van subsidie heeft als voordeel dat subsidie buiten de werking van BTW valt (voor zover ook daadwerkelijk van subsidie en niet van levering sprake is), daarnaast is het publiekrecht van toepassing. Omdat de gemeente een publiekrechtelijke rechtspersoon is verdient het de voorkeur om via publiekrechtelijke weg uitvoering van de publieke taak uit te besteden aan derden.

Voor de verantwoording over het geheel van deze subsidies is gekozen om dit te doen via de begrotingscyclus. In de begroting voteert de raad middelen aan beleidsvelden met een algemeen doel (kaderstelling). De doelen worden door het college gespecificeerd in prestatieafspraken waaraan de door de raad gevoteerde middelen worden verbonden. In de jaarrekening vindt de rapportage van het beleid en de daarvoor gedane uitgaven plaats. Over de uitvoering van de activiteiten vindt in de loop van het jaar overleg plaats met de uitvoerders.

Subsidiesystematiek: berekening, afrekening en verrekening

Subsidie wordt aangevraagd voordat de activiteiten die moeten leiden tot het bereiken van een doelstelling plaatsvinden. Over de activiteiten worden vooraf wederzijds afspraken gemaakt. De berekening van een subsidiebedrag vindt plaats op basis van noodzakelijke en reële kosten. Deze kosten hebben betrekking op kwantiteit en aan activiteiten gekoppelde kwaliteit. Afspraken omtrent het effect van de uitvoering kunnen redelijkerwijs niet altijd gemaakt worden.

Nadat de activiteiten zijn uitgevoerd vindt de afrekening en verrekening plaats. Dit gebeurt aan de hand van een aanvraag om subsidievaststelling waarbij een jaarverslag en een jaarrekening zijn gevoegd. Er wordt gecontroleerd of de subsidieontvanger de activiteiten in overeenstemming met de afspraken heeft uitgevoerd. Dit mondt uit in een afrekening. Verrekening vindt plaats op basis van de voorschotten die zijn uitgekeerd.

Indien een subsidieontvanger zich niet of onvoldoende aan de afspraken heeft gehouden, kan dat gevolgen voor de afrekening hebben. Hij kan dan minder ontvangen dan oorspronkelijk was afgesproken, in overeenstemming met de werkelijk gerealiseerde prestaties.

Beoordeling van de werkelijk gerealiseerde prestaties vindt plaats op basis van monitoring dan wel evaluatie en/of voortgangsrapportage(s). De subsidiesystematiek in subsidiejargon bestaat uit de subsidieaanvraag gevolgd door een subsidieverlening (beschikking) of weigering (beschikking). Een verlening geeft aanspraak op middelen, maar nog geen recht. Na afloop van de uitvoering volgt een aanvraag om vaststelling waarop het college een besluit neemt. Dit besluit wordt medegedeeld in de vorm van een vaststellingbeschikking. Dan pas is er sprake van recht op de middelen.

Subsidies

Subsidie 2017

Subsidies vormen een onderdeel van de in deze begroting genoemde bedragen en worden in deze subsidieparagraaf gedeeltelijk toegelicht. Gedeeltelijk vanwege het weglaten van bijvoorbeeld:

- Begrotingsposten die waarschijnlijk als subsidie worden verstrekt maar niet onder die titel in de begroting 2017 zijn opgenomen (bijvoorbeeld stelposten nieuw beleid);
- Subsidies die de gemeente in het kader van medebewindstaken aan derden doorbetaald. Deze worden veelal separaat met het Rijk afgewikkeld. Een voorbeeld hiervan is onderwijs achterstandenbeleid die de gemeente jaarlijks met het Rijk afrekent.

In eerdere begrotingsjaren is een keuze gemaakt een aantal beleidsterreinen op te nemen. Uit gesprekken met uw rekenkamercommissie is gebleken dat wij de vraag om meer activiteiten te benoemen te letterlijk hebben genomen. Dit is vanaf de begroting 2016 aangepast.

Het is vooraf niet mogelijk het exacte bedrag van de middelen te bepalen die tijdens het uitvoeringsjaar (in dit geval 2017) de gemeente 'verlaten' in de vorm van subsidie. De begroting zal namelijk gedurende 2017 aangepast worden in de reguliere budgetcyclus door (zonder volledig te zijn):

- *Het niet realiseren van taakstellingen.* In de begroting 2017 zijn taakstellingen opgenomen. Deze kunnen mogelijk gevonden worden in het "subsidiegebied" en dat muteert het plafond.
- *Het niet autoriseren van "nieuw beleid".* Nieuw beleid kan namelijk gedeeltelijk onder de subsidietitel vallen.
- *Resultaatbestemming 2016;* indien uw raad uit een eventueel batig saldo 2016 uitgaven voor 2017 mandateert die onder de subsidietitel vallen verhoogt dit het subsidieplafond.
- *Inflatiecorrectie 2017.* In deze Begroting zijn de plafonds opgenomen zonder daar mogelijke inflatiecorrectie op te nemen. Deze zullen tijdens de budgetcyclus 2017 verantwoord worden.
- *Verdere structurele/incidentele budgetaanpassingen die als subsidie worden aangemerkt.* Indien uw raad instemt met mutaties tijdens de budgetcyclus die subsidie-gerelateerd zijn verhogen of verlagen* die mutaties dat plafond.

*verlagen kan juridisch wel maar 'opent' wel eventuele beroep- en bezwaarprocedures.

Subsidies Begroting 2016	Cumulatief van subsidies
Subsidie programma 1	Plafond € 1.604.654
Subsidie programma 6	Plafond € 157.437
Subsidie programma 7	Plafond € 40.454
Totaal van de programma's 1, 6 en 7	€ 1.802.545

Alle hierbovengenoemde plafonds zijn met de vaststelling van de Begroting 2017 definitief. Tijdens de budgetcyclus 2016 (najaarsnota met structurele doorwerking) en budgetcyclus 2017 kunnen er uiteraard wel aanpassingen volgen. Deze zijn formeel rechtskrachtig na publicatie.

Het zal opvallen dat het totale bedrag van deze subsidieparagraaf aanzienlijk lager is dan in de begroting 2016 (€ 3.531.079). De grootste afwijking is dat er vanaf kalenderjaar 2017 in plaats van een subsidierelatie wordt overgegaan op een inkooprelatie (bij niet noodzakelijk dezelfde aanbieder(s)).

Deel II Financiële begroting

Baten en lasten en toelichting

Inleiding

In deel I van deze begroting stond het beleid dat het college wil realiseren centraal. Daarbij is in het programmaplan per programma aangegeven welke doelstellingen er binnen de programma's zijn en wat de bijbehorende baten en lasten per programma waren. In de paragrafen zijn dwarsdoorsneden gegeven van beleidsuitgangspunten die doorwerken over meerdere programma's. In het onderdeel algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien is vervolgens op hoofdlijnen aangegeven wat de uitgangspunten voor deze dekkingsmiddelen in de begroting zijn.

Het tweede deel van deze begroting omvat de financiële begroting. Doel van dit onderdeel is de financiële kaders waarbinnen het beleid moet worden gerealiseerd inzichtelijk te maken. Dit gebeurt door allereerst in dit hoofdstuk een totaaloverzicht te geven van de baten en lasten in deze begroting. Vervolgens zal dit overzicht van een toelichting worden voorzien. In het volgende hoofdstuk zal vervolgens worden ingegaan op de financiële positie en de toelichting daarop.

Raming van baten en lasten

Werkwijze

In deze begroting worden, conform de regelgeving in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), de raming van de baten en lasten van het komende jaar en de raming van de baten en lasten in meerjarenperspectief gepresenteerd. Daarbij komen in het volgende overzicht afzonderlijk aan de orde:

- de raming van baten en lasten en het saldo daarvan per programma;
- indien van toepassing de raming van de beoogde toevoegingen en onttrekkingen aan reserves per programma;
- de raming van de algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien;
- het geraamde resultaat voor en na bestemming.

Meer gedetailleerde informatie over de baten en lasten zijn per programma opgenomen in het programmaplan. Daarnaast treft u in de bijlage 8 een totaaloverzicht aan van de in deze begroting opgenomen bedragen voor bijstellingen en ombuigingen.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg						
Lasten	38.028	44.768	38.181	35.697	35.713	33.249
Baten	31.078	30.802	29.023	27.345	27.815	25.420
Saldo van baten en lasten	-6.950	-13.966	-9.157	-8.352	-7.898	-7.829
02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit						
Lasten	10.180	7.959	4.571	2.361	2.349	2.337
Baten	5.357	5.362	2.822	604	604	604
Saldo van baten en lasten	-4.824	-2.597	-1.749	-1.757	-1.745	-1.733
03 Milieu, klimaat & duurzaamheid						
Lasten	7.231	6.926	6.297	6.306	6.325	6.320
Baten	7.856	7.673	7.454	7.463	7.473	7.481
Saldo van baten en lasten	626	747	1.156	1.157	1.148	1.161
04 Veiligheid						
Lasten	2.766	2.784	2.285	2.320	2.250	2.189
Baten	259	6	6	6	6	6
Saldo van baten en lasten	-2.508	-2.778	-2.280	-2.314	-2.244	-2.183
05 Openbare ruimte						
Lasten	7.469	6.937	4.926	4.725	4.473	4.475
Baten	465	347	319	319	319	319
Saldo van baten en lasten	-7.004	-6.590	-4.607	-4.405	-4.153	-4.156
06 Economie & Cultuur						
Lasten	1.380	1.719	2.944	560	483	483
Baten	690	500	1.038	48	48	48
Saldo van baten en lasten	-690	-1.220	-1.907	-512	-435	-435
07 Inwoner, bestuur & organisatie						
Lasten	12.013	11.442	5.681	5.370	5.073	5.410
Baten	1.979	982	844	650	669	2.151
Saldo van baten en lasten	-10.034	-10.460	-4.837	-4.720	-4.404	-3.260
00 Algemene dekkingsmiddelen						
Lasten	25	145	212	557	919	1.483
Baten	31.837	31.611	30.986	31.590	31.819	32.083
Saldo van baten en lasten	31.812	31.466	30.774	31.033	30.900	30.599
Overhead						
Lasten			10.277	10.175	10.167	10.189
Baten						
Saldo van baten en lasten			-10.277	-10.175	-10.167	-10.189
Onvoorzien						
Lasten		149	440	440	165	165
Baten						
Saldo van baten en lasten		-149	-440	-440	-165	-165
Totaal						
Lasten	79.092	82.828	75.814	68.510	67.917	66.301
Baten	79.521	77.283	72.492	68.025	68.752	68.110
Saldo van baten en lasten	430	-5.546	-3.322	-486	836	1.809
Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves per programma						
01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg	-4.690	2.131	855	589	93	27
02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit	1.518	217	20	34	31	30
03 Milieu, klimaat & duurzaamheid	38	49				
05 Openbare ruimte	824	92	606	280		
06 Economie & Cultuur	55	502	1.446	97	20	20
07 Inwoner, bestuur & organisatie	1.284	1.140	400	148	-152	-1.255
00 Algemene dekkingsmiddelen	271	3				
Totaal mutaties reserves	-700	4.134	3.327	1.147	-8	-1.178
Resultaat	-270	-1.412	4	662	827	631

Toelichting overzicht van baten en lasten

Inleiding

In deze paragraaf wordt een toelichting gegeven op de hiervoor gepresenteerde baten en lasten. Daarbij zal allereerst worden ingegaan op de grondslagen voor de bepaling van baten en lasten. Vervolgens wordt een toelichting gegeven op grote afwijkingen ten opzichte van voorgaande jaren. Daarna wordt ingegaan op de incidentele baten en lasten binnen de begroting.

Grondslagen voor de bepaling van baten en lasten

Voor het samenstellen van de (meerjaren)begroting zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het bestaande gemeentelijke voorzieningenniveau, met inachtneming van hetgeen tot nu toe door de gemeenteraad is besloten, wordt in de meerjarenbegroting gehandhaafd.
- Om het voorzieningenniveau te kunnen handhaven, is een stelpost opgenomen voor de jaarlijkse indexering van loon- en prijsstijgingen. De omvang van deze stelpost is gelijk aan de trendmatige verhoging van de gemeentelijke belastingen plus de nominale groei van de algemene uitkering. Voor prijsontwikkelingen is in de ramingen van de belastingen rekening gehouden met $-/- 0,45\%$ inflatie. Dit betreft een herberekening van de inflatie over 2015 en 2016 van $-/-1,35\%$ en een inflatie $0,90\%$ over 2016.
- De nu bekende vervangingsinvesteringen, die noodzakelijk zijn om bedrijfsmiddelen op een adequaat kwaliteitsniveau te kunnen handhaven, zijn meegenomen in de berekeningen. De vrijval van afschrijvingslasten voor de jaren 2018-2020 is voorzichtigheidshalve binnen de begroting gereserveerd.
- Het college streeft naar kostendekkende tarieven voor gemeentelijke heffingen en leges.
- Voor de hoogte van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds is de circulaire van september 2016 gehanteerd.
- De loonkosten zijn gebaseerd op de vastgestelde formatie 2017. De wijziging van loonkosten en sociale lasten op grond van de vastgestelde CAO-onderhandelingen zijn in de begroting verwerkt.
- In de meerjarenbegroting is een jaarlijkse stelpost voor onvoorziene uitgaven opgenomen van € 165.000.
- Alle ramingen zijn, indien van toepassing, geschoond van compensabele BTW in het kader van het BTW-compensatiefonds.
- Conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn de in de begroting opgenomen stortingen in en onttrekkingen aan reserves afzonderlijk zichtbaar gemaakt in het resultaat.
- De structurele doorwerking van de Najaarsnota 2016 is in de begroting verwerkt.

Afwijkingen ten opzichte van voorgaande jaren

De grondslagen die het college heeft gehanteerd bij het opstellen van de Begroting 2017 zijn grotendeels gelijk aan de grondslagen van voorgaande jaren. Wel zijn afwijkingen te melden met betrekking tot de rente over het financieringstekort en de toerekening van overhead.

Rente financiering

In de begroting 2016 is de rekenrente voor kort geld vastgesteld op $0,5\%$ voor 2016 en $1,0\%$ voor 2017, $2,0\%$ voor 2018 en 3% met ingang van 2019. In deze begroting is de rekenrente over het financieringstekort voor 2017 vastgesteld op $0,5\%$. Voor 2018 wordt gerekend met een percentage van $1,0\%$. Voor 2019 is een percentage van 2% toegepast. Uit voorzichtigheid stijgt de rente daarna weer tot 3% met ingang van 2020. De rekenrente voor lange termijn financiering en voor de toerekening van rentekosten aan investeringen is voorzichtigheidshalve gehandhaafd op 3% . Voor de naar verwachting in 2017 aan te trekken nieuwe langlopende leningen is gerekend met een rentepercentage van 1% .

Toerekening overhead

Met ingang van het nieuwe BBV zijn wij verplicht de kosten van overhead op een centrale plek in de begroting op te nemen. Dit betekent dat deze kosten niet meer worden toegerekend aan de diverse programma's en producten. De lasten van deze programma's dalen daardoor ten opzichte van de cijfers in 2016. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar het onderdeel overhead.

Incidentele baten en lasten

Het merendeel van de baten en lasten in deze begroting is structureel geraamd. Hierdoor wijkt de meerjarenbegroting 2018-2020 nauwelijks af van de Begroting 2017. Om goed te kunnen beoordelen wat de meerjarige uitkomsten van de begroting zijn, moeten de incidentele baten en lasten in de begroting zichtbaar worden gemaakt.

Hiervoor is een overzicht gebruikt dat de provincie Gelderland hanteert bij de beoordeling van de begroting. Het saldo van de meerjarenbegroting wordt gecorrigeerd met de incidentele baten en lasten en het structureel nieuw beleid dat na 2017 in gang wordt gezet. De uitkomst daarvan geeft de budgettaire positie weer. We geven hier de uitkomsten op hoofdlijnen weer. Meer gedetailleerde informatie vindt u in bijlage 4 Incidentele baten en lasten.

Bedragen x € 1.000	2017	2018	2019	2020
Saldo begroting	4	662	827	631
Incidentele baten	0	0	0	0
Incidentele lasten	1.194	536	364	419
Subtotaal	1.194	536	364	419
Budgettaire positie	1.198	1.198	1.191	1.050

Conclusie

Uit dit overzicht blijkt dat de meerjarenbegroting ook na eliminatie van de incidentele baten en lasten meerjarig positief is.

Financiële positie en toelichting

Inleiding

Om de Begroting 2017 in het juiste perspectief te kunnen plaatsen, is het nodig inzicht te hebben in de financiële positie van onze gemeente. Om dit te kunnen beoordelen wordt eerst stilgestaan bij de uitkomsten van de (meerjaren)begroting. Daarna komt onze balanspositie aan de orde.

Uitkomst begroting

Uit het gepresenteerde overzicht van baten en lasten in het vorige onderdeel volgen de uitkomsten van de meerjarenbegroting per jaar. Deze uitkomsten zijn gebaseerd op de Voorjaarsnota 2016 en het Meerjarenbeleidsplan 2016-2020 die op 29 juni zijn vastgesteld in de raad en de Najaarsnota 2016 die gelijktijdig met deze begroting wordt behandeld.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2017	2018	2019	2020
Begroting 2016	97	153	185	-257
Voorjaarsnota 2016	-88	-87	-48	323
Meicirculaire 2016	-277	3	-2	51
Meerjarenbegroting na voorjaarsnota	-268	69	134	118
Najaarsnota 2016	306	593	693	513
Meerjarenbegroting incl. najaarsnota	39	662	827	631
Mutaties Begroting 2017				
6A. Winkelvisie Renkum Centrum	-25			
6A. Winkelvisie Oosterbeek	-10			
Subtotaal	-35			
Meerjarenbegroting incl. Begroting 2017	4	662	827	631

**) kleine afrondingsverschillen met de cijfers in het onderdeel 'raming van baten en lasten' zijn mogelijk*

Winkelvisie Renkum Centrum

Er is voor economie jaarlijks een bescheiden budget beschikbaar. Dit is voldoende voor de totstandkoming van visies, het organiseren van bijeenkomsten, het doen van kleinschalig onderzoek e.d. Met dit budget is de Winkelvisie Renkum Centrum tot stand gekomen. Aan de winkelvisie is een actieprogramma gekoppeld. Voor uitvoering van het actieprogramma is nog geen budget vrijgemaakt. Het alsnog uitvoeren van de kleinere acties voortvloeiend uit het in 2014 vastgestelde Maatregelenplan Renkum Centrum heeft prioriteit in de Winkelvisie Renkum Centrum. De kosten voor deze maatregelen zijn geschat op €17.000. Daarnaast zet de Winkelvisie in op het uitvoeren van enkele extra maatregelen à € 8.000. Daarom stellen wij voor eenmalig € 25.000 extra budget ter beschikking te stellen.

Winkelvisie Oosterbeek

In het najaar van 2016 starten wij met de Winkelvisie voor Oosterbeek met afronding in de zomer van 2017. Om in 2017 alvast een start te kunnen maken met de hieruit voortkomende maatregelen vragen wij een uitvoeringsbudget van € 10.000.

Balanspositie

Als gevolg van de wijzigingen in het Besluit Begroting en Verantwoording, geven wij in deze begroting inzicht in het meerjarig verloop van onze balanspositie. Met het opnemen van een geprognosticeerde balans, ook in de meerjarenraming, krijgt u meer inzicht in de ontwikkeling van onder meer investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen en in de financieringsbehoefte. Daarnaast ontstaat inzicht in het meerjarig verloop van het Emu-saldo.

In voorgaande begrotingen gaven wij altijd al inzicht in het meerjarig verloop van onze vaste activa en passiva in de Investerings- en financieringsstaat. Deze informatie is nu gebruikt voor het opstellen van de meerjarenbalans. De ontwikkeling in de vlottende activa en passiva is moeilijk in te schatten. Om die reden zijn deze ramingen gebaseerd op de cijfers uit de Jaarrekening 2015.

In onderstaand overzicht is de meerjarenbalans weergegeven voor de jaren 2016 tot en met 2020. Vervolgens wordt een toelichting gegeven op het verwachte verloop van de investeringen, de reserves en voorzieningen, de financiering en het Emu-saldo. Tot slot van dit hoofdstuk zal worden ingegaan op de verplichtingen die we als gemeente hebben en die onze financiële positie beïnvloeden. In dit hoofdstuk gaan we vooral in op de hoofdlijnen. Meer gedetailleerde informatie is terug te vinden in de Investerings- en financieringsstaat in bijlage 7 en de berekening van het Emu-saldo in bijlage 5.

	Jaar- rekening 2015	Prognose 31-12-2016	Prognose 31-12-2017	Prognose 31-12-2018	Prognose 31-12-2019	Prognose 31-12-2020
Vaste activa						
Materiële vaste activa	42.865	52.885	60.096	57.140	54.002	51.230
Immateriële vaste activa	-	-	-	-	-	-
Financiële vaste activa	18.923	4.646	4.645	4.644	4.644	4.643
Totaal	61.788	57.530	64.741	61.784	58.646	55.873
Vlottende activa						
Voorraden	6.015	3.510	1.000	512	512	512
Uitzettingen < 1 jaar	10.127	10.127	10.127	10.127	10.127	10.127
Liquide middelen	99	99	99	99	99	99
Overige overlopende activa	1.266	1.266	1.266	1.266	1.266	1.266
Totaal	17.507	15.002	12.493	12.004	12.004	12.004
Totaal activa	79.295	72.532	77.233	73.788	70.650	67.878
Vaste passiva						
Eigen vermogen	26.134	21.969	18.661	17.548	17.587	18.795

	Jaar- rekening 2015	Prognose 31-12-2016	Prognose 31-12-2017	Prognose 31-12-2018	Prognose 31-12-2019	Prognose 31-12-2020
Voorzieningen	13.492	12.207	11.086	10.256	9.752	9.019
Langlopende geldleningen	25.678	23.676	32.786	30.701	28.322	25.932
Totaal	65.304	57.852	62.533	58.504	55.661	53.746
Vlottende passiva						
Vlottende schulden < 1 jaar	12.953	13.641	13.660	14.244	13.949	13.092
Overlopende passiva	1.040	1.040	1.040	1.040	1.040	1.040
Totaal	13.993	14.681	14.700	15.284	14.989	14.132
Totaal passiva	79.267	72.533	77.233	73.788	70.650	67.878

Investeringsen

De investeringen die zijn gepland, zijn onder te verdelen in vervangingsinvesteringen en investeringen als gevolg van nieuw beleid. Daarnaast maakt het BBV onderscheid tussen investeringen met economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut.

Investeringsen hebben een economisch nut wanneer ze verhandelbaar zijn en/ of wanneer ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Om deze reden moeten deze investeringen worden geactiveerd. Een uitzondering hierop geldt voor kunstvoorwerpen met een cultuurhistorische waarde.

Bepaalde investeringen in de openbare ruimte hebben geen economisch, maar alleen maatschappelijk nut. Voorbeelden hiervan zijn wegen, bruggen en openbaar groen. Hierbij is wel duidelijk sprake van een maatschappelijk nut, maar ze genereren geen middelen en er is geen markt voor. Onder het oude BBV hadden wij een keuze voor het al dan niet activeren van investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut. Met de wijziging van het BBV is deze keuzevrijheid komen te vervallen en moeten alle investeringen worden geactiveerd.

De in deze begroting opgenomen investeringen zijn terug te vinden in het Meerjareninvesteringsplan in bijlage 6. Dit betreft investeringen in verkeersmaatregelen, ict, tractie, inventaris en mfc3b4.

Reserves en voorzieningen

Het BBV vraagt ons een toelichting te geven op de reserves en voorzieningen die de gemeente bezit. Daarbij moet bij de reserves onderscheid worden gemaakt tussen:

- algemene reserves;
- bestemmingsreserves.

Voorzieningen worden gevormd voor:

- (risico's in verband met) verwachte verplichtingen en verliezen waarvan de omvang onzeker is, maar wel is in te schatten af te dekken;

- kosten die in een volgend begrotingsjaar worden gemaakt, maar die hun oorsprong vinden in het huidige of een voorgaand begrotingsjaar af te dekken, zodat de lasten gelijkmatig over een aantal begrotingsjaren worden verdeeld;
- van niet Europese en Nederlandse overheidslichamen verkregen middelen (voorschotbedragen) die specifiek besteed moeten worden.

Het verwachte verloop van de reserves en voorzieningen in 2017 is weergegeven in de volgende tabel. Het verwachte verloop in meerjarenperspectief is weergegeven in de Investerings- en financieringsstaat in bijlage 7.

Reserves

Omschrijving	Eindstand 2016	Toevoeging 2017	Onttrekking 2017	Eindstand 2017
Weerstandsreserve	1.281	0	0	1.281
Vrije algemene reserve	7.652	246	0	7.898
Re-integratie	616	0	-30	586
Sociaal Domein	5.131	0	-789	4.342
LOP	0	0	0	0
Airbornactiviteiten	122	0	-20	102
Reserve algemene uitkering	43	0	-36	7
Reserve bestemde resultaat	23	0	0	23
Reserve ICT	592	24	-106	511
Reserve de recessie te lijf	11	-11	0	0
reserve MUP	175	0	0	175
Reserve onderhoud gebouwen	952	0	0	952
Reserve bedrijven terreinen	1.513	0	-1.426	87
Reserve onderwijshuisvesting	1.897	0	-545	1.352
Reserve wegenonderhoud	182	0	0	182
Reserve mfc 3b4	682	0	0	682
Reserve herstellksten sleuven lasgaten	62	0	0	62
Reserve vervangen openb verlichting	898	280	-886	292
Reserve kaplasten vastgoed	137	0	-9	129
Totaal	21.969	539	-3.847	18.662

Voorzieningen

Omschrijving	Eindstand 2016	Storting 2017	Vrijval 2017	Onttrekking 2017	Eindstand 2017
Niet actief pers.en ex wethouder	3.723	77	0	-428	3.373
Garantieschalen	14	0	0	0	14
Groot onderhoud gebouwen	674	354	0	-480	548
Onderhoud sportparken	102	45	0	0	147
Sanering Zuiderbeekweg	29	0	0	0	29
Voorz.Afvalstoffenheffing	732	0	-183	0	549
Voorz.Rioolheffing	6.561	-506	0	0	6.055
Investering Stedelijk vernieuwing	372	0	0	0	372
Totaal	12.207	-31	-183	-907	11.086

Financiering

Op basis van de huidige leningenportefeuille is per 1-1-2017 sprake van zes leningen, met een totale restantschuld van € 23.676.000. Uit de Investerings- en financieringsstaat en de financieringsparagraaf blijkt dat wij in 2017 naar verwachting kunnen voldoen aan de kasgeldlimiet.

EMU-saldo

De Wet Houdbare overheidsfinanciën (Hof) stelt dat de decentrale overheden een gelijkwaardige inspanning leveren bij het streven om te voldoen aan de Europese begrotingsdoelstellingen. Als gevolg hiervan geven gemeenten in hun begroting inzicht in de ontwikkeling van het EMU-saldo. Het verwachte verloop van het EMU-saldo is opgenomen in bijlage 5. In 2016 en 2017 verwachten wij een overschrijding van het EMU-saldo. Dit wordt veroorzaakt door een aantal grote investeringen in met name Mfc3B4 en onderwijshuisvesting.

Verplichtingen

Naast de balanspositie van onze gemeente, kunnen er nog andere verplichtingen bestaan die onze financiële positie beïnvloeden. Daarbij wordt met name gedacht aan verplichtingen als gevolg van verleende garanties en waarborgstellingen. Het gemeentelijk beleid voor het afgeven van gemeentelijke garanties is "nee, tenzij". Wanneer de gemeente een garantie verleent, wordt het besluit hiertoe genomen door uw raad. Per 1 januari 2017 staat de gemeente nog garant voor leningen met een totaal bedrag van € 514.000.

Deel III Bijlagen

Bijlage 1 Geraamde baten en lasten per taakveld

Inleiding

Op grond van artikel 66 en 71 van het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) zijn, ten gunste van betrouwbare informatie voor interne sturing en externe vergelijkbaarheid, circa 50 nieuwe taakvelden ingevoerd die de circa 105 oude IV3-functies (indeling die wordt gebruikt voor rapportage aan het CBS) vervangen. Een taakveld is een eenheid waarin de programma's worden onderverdeeld.

In de bijlage van de begroting en jaarrekening wordt een totaaloverzicht met geraamde (begroting) dan wel gerealiseerde (jaarrekening) baten en lasten per taakveld opgenomen (art. 7 BBV). Tevens geeft dit overzicht het verdelingsprincipe op basis waarvan de taakvelden over de programma's zijn verdeeld.

Programma/ taakveld (bedragen x €1.000)	2017	2018	2019	2020
00 Algemene dekkingsmiddelen	-30.774	-31.033	-30.900	-30.59
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	-22.802	-23.568	-23.939	-24.317
Baten	-22.802	-23.568	-23.939	-24.317
Belastingen overig	-205	-205	-205	-205
Baten	-205	-205	-205	-205
Economische promotie	-349	-349	-349	-349
Baten	-349	-349	-349	-349
Mutaties reserves	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Overige baten en lasten	-155	231	682	1.348
Baten	-361	-320	-231	-129
Lasten	206	551	913	1.477
OZB niet-woningen	-827	-827	-827	-827
Baten	-827	-827	-827	-827
OZB woningen	-5.413	-5.413	-5.413	-5.413
Baten	-5.413	-5.413	-5.413	-5.413
Treasury	-1.024	-902	-849	-837
Baten	-1.030	-908	-855	-843
Lasten	6	6	6	6

Programma/ taakveld	2017	2018	2019	2020
01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg	8.303	7.763	7.805	7.802
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	-19.828	-19.279	-19.732	-17.321
Baten	-19.828	-19.279	-19.732	-17.321
Arbeidsparticipatie	638	637	643	678
Baten	0	0	0	0
Lasten	638	637	643	678
Begeleide participatie	5.966	5.876	5.734	5.607
Baten	0	0	0	0
Lasten	5.966	5.876	5.734	5.607
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	205	205	205	205
Lasten	205	205	205	205

Programma/ taakveld	2017	2018	2019	2020
Geëscaleerde zorg 18-	1.008	1.008	1.008	1.008
Lasten	1.008	1.008	1.008	1.008
Inkomensregelingen	2.245	1.690	1.690	1.690
Baten	-7.932	-7.080	-7.080	-7.080
Lasten	10.177	8.770	8.770	8.770
Maatwerkdienstverlening 18-	8.206	8.206	8.206	8.206
Lasten	8.206	8.206	8.206	8.206
Maatwerkdienstverlening 18+	3.962	3.957	3.957	3.957
Baten	-809	-809	-809	-809
Lasten	4.770	4.765	4.765	4.765
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.336	1.336	1.336	1.360
Baten	0	0	0	0
Lasten	1.336	1.336	1.336	1.360
Media	660	660	660	660
Lasten	660	660	660	660
Mutaties reserves	-855	-589	-93	-27
Baten	-855	-589	-93	-27
Lasten	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	775	775	775	748
Baten	-200	-51	-67	-84
Lasten	976	827	843	832
Openbaar basisonderwijs	22	22	22	22
Lasten	22	22	22	22
Openbare orde en veiligheid	14	14	14	14
Lasten	14	14	14	14
Parkeren	263	263	263	263
Baten	-23	-23	-23	-23
Lasten	286	286	286	286
Samenkracht en burgerparticipatie	757	96	233	-2.147
Baten	-98	-20	-20	-20
Lasten	854	116	253	-2.127
Sportaccommodaties	1.148	1.142	1.139	1.136
Baten	-50	0	0	0
Lasten	1.198	1.142	1.139	1.136
Sportbeleid en activering	421	385	385	385
Baten	-83	-83	-83	-83
Lasten	505	469	469	469
Volksgezondheid	803	803	803	803
Baten	0	0	0	0
Lasten	803	803	803	803
Wijkteams	556	556	556	556
Baten	0	0	0	0
Lasten	556	556	556	556

Programma/ taakveld	2017	2018	2019	2020
02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit	1.729	1.724	1.714	1.703
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	34	34	34	34
Baten	-2.355	-137	-137	-137
Lasten	2.390	171	171	171
Milieubeheer	224	224	224	224
Lasten	224	224	224	224
Mutaties reserves	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Lasten	0	0	0	0
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-5	-5	-5	-5
Baten	-5	-5	-5	-5
Lasten	0	0	0	0
Openbaar vervoer	37	37	37	37
Baten	-51	-51	-51	-51
Lasten	88	88	88	88
Parkeren	29	29	28	28
Baten	-3	-3	-3	-3
Lasten	32	32	31	30
Ruimtelijke ordening	280	275	275	275
Baten	-21	-21	-21	-21
Lasten	301	296	296	296
Verkeer en vervoer	363	363	354	343
Baten	0	0	0	0
Lasten	363	363	354	343
Wonen en bouwen	768	768	768	768
Baten	-386	-386	-386	-386
Lasten	1.154	1.154	1.154	1.154

Programma/ taakveld	2017	2018	2019	2020
03 Milieu, klimaat & duurzaamheid	-1.156	-1.157	-1.148	-1.161
Afval	-837	-836	-836	-836
Baten	-4.080	-4.080	-4.080	-4.078
Lasten	3.244	3.243	3.243	3.242
Milieubeheer	175	180	189	189
Baten	0	0	0	0
Lasten	175	180	189	189
Mutaties reserves	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Lasten	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	18	18	18	18
Lasten	18	18	18	18
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	138	140	140	140
Baten	-40	-40	-40	-40
Lasten	179	180	180	180
Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Lasten	0	0	0	0

Programma/ taakveld	2017	2018	2019	2020
Riolering	-651	-658	-657	-671
Baten	-3.333	-3.343	-3.353	-3.362
Lasten	2.682	2.685	2.695	2.692

Programma/ taakveld	2017	2018	2019	2020
04 Veiligheid	2.280	2.314	2.244	2.183
Burgerzaken	48	48	48	48
Baten	-6	-6	-6	-6
Lasten	54	54	54	54
Crisisbeheersing en brandweer	1.933	1.967	1.897	1.836
Baten	0	0	0	0
Lasten	1.933	1.967	1.897	1.836
Openbare orde en veiligheid	242	242	242	242
Baten	0	0	0	0
Lasten	242	242	242	242
Samenkracht en burgerparticipatie	57	57	57	57
Lasten	57	57	57	57

Programma/ taakveld	2017	2018	2019	2020
05 Openbare ruimte	4.001	4.125	4.153	4.156
Begraafplaatsen en crematoria	-26	-21	3	3
Baten	-277	-277	-277	-277
Lasten	252	256	280	280
Burgerzaken	27	27	27	27
Baten	0	0	0	0
Lasten	27	27	27	27
Mutaties reserves	-606	-280	0	0
Baten	-886	-280	0	0
Lasten	280	0	0	0
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.455	1.565	1.572	1.574
Baten	0	0	0	0
Lasten	1.455	1.565	1.572	1.574
Sportaccommodaties	187	193	192	193
Baten	0	0	0	0
Lasten	187	193	192	193
Treasury	-8	-8	-8	-8
Baten	-25	-25	-25	-25
Lasten	17	17	17	17
Verkeer en vervoer	2.971	2.649	2.367	2.366
Baten	-17	-17	-17	-17
Lasten	2.988	2.666	2.384	2.383

Programma/ taakveld	2017	2018	2019	2020
06 Economie & Cultuur	460	416	415	415
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-26	-26	-26	-26
Baten	-26	-26	-26	-26
Lasten	0	0	0	0

Programma/ taakveld	2017	2018	2019	2020
Bestuur	2	2	2	2
Lasten	2	2	2	2
Cultureel erfgoed	36	36	36	36
Baten	0	0	0	0
Lasten	36	36	36	36
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	141	141	141	141
Baten	0	0	0	0
Lasten	141	141	141	141
Economische ontwikkeling	-31	-4	-4	-4
Baten	-13	-13	-13	-13
Lasten	45	10	10	10
Economische promotie	161	161	161	161
Baten	0	0	0	0
Lasten	161	161	161	161
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.502	143	66	66
Baten	-999	-9	-9	-9
Lasten	2.501	152	75	75
Musea	58	58	58	58
Lasten	58	58	58	58
Mutaties reserves	-1.446	-97	-20	-20
Baten	-1.446	-97	-20	-20
Lasten	0	0	0	0

Programma/ taakveld	2017	2018	2019	2020
07 Inwoner, bestuur & organisatie	4.437	4.572	4.555	4.515
Belastingen overig	240	240	240	240
Baten	-40	-40	-40	-40
Lasten	280	280	280	280
Bestuur	1.161	1.105	1.087	1.085
Baten	0	0	0	0
Lasten	1.161	1.105	1.087	1.085
Burgerzaken	310	321	306	360
Baten	-555	-540	-560	-492
Lasten	864	861	865	852
Crisisbeheersing en brandweer	59	53	53	52
Lasten	59	53	53	52
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	107	104	102	100
Lasten	107	104	102	100
Inkomensregelingen	286	286	286	286
Lasten	286	286	286	286
Media	0	0	0	0
Lasten	0	0	0	0
Musea	46	46	46	46
Lasten	46	46	46	46
Mutaties reserves	-400	-148	152	1.255

Programma/ taakveld	2017	2018	2019	2020
Baten	-414	-162	36	10
Lasten	13	14	116	1.245
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	471	262	44	-1.098
Baten	0	0	0	-1.549
Lasten	471	262	44	451
Onderwijshuisvesting	1.734	1.697	1.643	1.596
Lasten	1.734	1.697	1.643	1.596
Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0
Lasten	0	0	0	0
Overhead	192	192	192	192
Baten	0	0	0	0
Lasten	192	192	192	192
Overige baten en lasten	-69	-41	-41	-41
Baten	0	0	0	0
Lasten	-69	-41	-41	-41
OZB woningen	99	99	99	99
Lasten	99	99	99	99
Samenkracht en burgerparticipatie	73	72	72	72
Baten	-13	-13	-13	-13
Lasten	86	85	85	85
Sportaccommodaties	190	186	179	174
Baten	-56	-56	-56	-56
Lasten	247	242	235	231
Treasury	-92	68	67	66
Baten	-180	0	0	0
Lasten	88	68	67	66
Wijkteams	30	30	30	30
Lasten	30	30	30	30

Programma/ taakveld	2017	2018	2019	2020
Overhead	10.277	10.175	10.167	10.189
Lasten	10.277	10.175	10.167	10.189

Programma/ taakveld	2017	2018	2019	2020
Onvoorzien	440	440	165	165
Overige baten en lasten	440	440	165	165
Lasten	440	440	165	165

Programma/ taakveld	2017	2018	2019	2020
Resultaat van de rekening van baten en lasten	4	662	827	631
Baten	-42	-34	2	2
Lasten	46	696	825	629

Toelichting

Taakveld 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+ / 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+

Taakveld 6.81 Geëscaleerde zorg 18+ / 6.82 Geëscaleerde zorg 18-

De nieuwe taakvelden maken een onderscheid tussen maatwerkdienstverlening en geëscaleerde zorg en een leeftijdsonderscheid, 18- en 18+. Deze onderverdelingen zitten op dit moment niet in de begroting/ onze administratie is niet op deze wijze ingericht. Dat betekent dat deze verdeling in nieuwe taakvelden op dit moment niet gemaakt kan worden. Er wordt aan gewerkt deze onderverdeling te verkrijgen.

Taakveld 0.61 OZB woningen / 0.62 OZB- niet woningen

De splitsing tussen OZB woningen en niet-woningen zal gemaakt worden als de bedragen van de leges bekend zijn voor volgend jaar.

De kwijtscheldingen belastingen zijn onder 6.3 Inkomensregeling gerubriceerd.

Bijlage 2 Weerstandscapaciteit

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de post onvoorzien, het vrij aanwendbaar deel van de algemene reserve, oftewel de weerstandsreserve, de onbenutte belastingcapaciteit, de stille reserves, de begrotingsruimte en mogelijkheden tot kostenreductie. Achtereenvolgens wordt ingaan op deze onderdelen van de weerstandscapaciteit.

1. Post onvoorzien

Op grond van de financiële verordening nemen wij jaarlijks een bedrag van € 165.000 op in de begroting voor incidentele onvoorzien uitgaven. Structurele risico's kunnen alleen in het jaar van ontstaan ten laste van de post onvoorzien worden gebracht. De jaren erna dient de tegenvaller in de begroting te worden opgenomen.

2. Vrij aanwendbaar deel van de algemene reserve / weerstandsreserve

Een deel van de algemene reserve is onder de noemer "weerstandreserve" rentevrij gemaakt. De rente over deze weerstandsreserve wordt niet opgenomen in de meerjarenbegroting. Hierdoor heeft inzet van de weerstandsreserve geen gevolgen voor de uitvoering van het gemeentelijk beleid en hoort de weerstandsreserve tot de weerstandscapaciteit. De stand van de weerstandsreserve per 31-12-2015 bedroeg € 1.341.000. In de voorjaarsnota 2016 heeft een onttrekking van € 60.000 plaatsgevonden ter dekking van kosten binnen de grondexploitatie voor het project Dalzone. Hiermee is de verwachte stand van de reserve per 1-1-2017 € 1.281.000.

3. Onbenutte belastingcapaciteit

Wanneer belastingen of heffingen binnen de gemeente niet 'maximaal' zijn, is er sprake van een onbenutte belastingcapaciteit. Dit houdt in dat de gemeente extra inkomsten zou kunnen genereren uit belastingen en heffingen wanneer een bepaald risico de gemeente daartoe dwingt. Daarbij moet rekening gehouden worden met het feit dat een belastingverhoging niet in het jaar zelf mogelijk is. Voor de bepaling van de onbenutte belastingcapaciteit hanteren wij de zogeheten artikel-12 norm. Een gemeente met een artikel 12-status is een Nederlandse gemeente die onder financiële curatele is gesteld door het Rijk vanwege een structureel slechte financiële situatie. Deze gemeenten moeten hun tarieven verhogen tot een "redelijk peil eigen heffingen", willen zij in aanmerking kunnen komen voor rijkssteun. De artikel 12-norm geeft een norm voor het maximum OZB-tarief en gaat uit van 100% kostendekking voor de rioolheffing en de afvalstoffenheffing.

Voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing hanteren wij al kostendekkende tarieven. Dit betekent dat hier geen onbenutte belastingcapaciteit aanwezig is.

De artikel 12 norm voor de OZB bedraagt op grond van de meicirculaire 2016 0,1927 % van de WOZ-waarde. Dit betreft het gewogen gemiddelde percentage van de WOZ-waarde voor woningen en niet-woningen. Voor onze gemeente bedraagt het gemiddelde percentage op basis van de tarieven 2017 0,1927%. Dit betekent dat er op basis van de bovenstaande uitgangspunten een onbenutte belastingcapaciteit resteert binnen de OZB van € 2.311.000.

4. Stille reserves

Van stille reserves is sprake als activa onder de opbrengstwaarde of tegen nul zijn gewaardeerd en direct verkoopbaar zijn. Bij verkoop van deze bezittingen ontstaan dan winsten die eenmalig vrij

inzetbaar zijn. Gemeenten kennen over het algemeen twee soorten stille reserves. Dit zijn stille reserves in financiële bezittingen en stille reserves in materiële bezittingen.

Onder de *financiële bezittingen* worden deelnemingen in bedrijven verstaan. Bij de gemeente Renkum gaat het om deelnemingen in de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) en Afvalcombinatie de Vallei (ACV). Tot nu toe zijn er nog geen gemeenten geweest die aandelen BNG hebben verkocht. De ACV verzorgt de afvalverwijdering binnen onze gemeente. Het verkopen van de aandelen en daarmee de zeggenschap is op dit moment niet aan de orde. Bovendien moeten wij er rekening mee houden dat de dividenden die wij via deze deelnemingen verkrijgen structureel in de begroting zijn opgenomen. Een eventuele verkoop van aandelen legt daarmee een structurele last op de begroting waar dekking voor moet worden gezocht. Deze stille reserves zijn vooralsnog dan ook niet meegenomen bij het berekenen van de weerstandscapaciteit.

De directe opbrengstwaarde van *materiële vaste activa* kan hoger liggen dan de boekwaarde. Er is echter pas sprake van stille reserves wanneer het gaat om niet bedrijfsgebonden activa die direct verkoopbaar zijn. De meeste gemeentelijke eigendommen zoals schoolgebouwen, dorpshuizen, sporthallen en het gemeentehuis worden gebruikt voor de uitvoering van gemeentelijke taken. Bij niet bedrijfsgebonden gebouwen activa kan gedacht worden aan een dienstwoning of vrijgekomen gebouwen. Strategische aankopen binnen de grondexploitatie zijn bedoeld om op termijn in de ontwikkeling van projecten te worden betrokken. Daarom worden ook deze eigendommen beschouwd als duurzaam verbonden aan de bedrijfsuitoefening. Aangezien er in de meerjarenbegroting reeds een taakstelling is opgenomen op de verkoop van gemeentelijke eigendommen die niet tot het kernareaal behoren, waarderen wij de stille reserves op nihil.

5. Begrotingsruimte

Wanneer de (bijgestelde) meerjarenbegroting sluit met een positief saldo, is sprake van een begrotingsruimte. Structurele begrotingsruimte biedt de mogelijkheid om structurele financiële tegenvallers op te vangen zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van het gemeentelijke beleid. Een incidenteel positief begrotingssaldo c.q. een verwacht positief rekeningresultaat kan gebruikt worden als incidentele weerstandscapaciteit in het desbetreffende jaar.

In de meerjarenbegroting verwachten wij positieve begrotingssaldi. Deze ruimte is, inclusief de voorgestelde buffer voor de jaren 2017 en 2018, meegenomen bij de bepaling van de weerstandscapaciteit.

6. Kostenreductie

Wanneer het mogelijk is een kostenreductie door te voeren zonder dat dit het niveau van de gemeentelijke dienstverlening aantast, behoort deze bezuiniging tot de weerstandscapaciteit. Aangezien onder de huidige bezuinigingen reeds taakstellingen voor kostenreductie zijn opgenomen, is de aanvullende weerstandscapaciteit op nihil gewaardeerd.

Risico's

In het vervolg van deze bijlage wordt per paragraaf uit de begroting aangegeven welke risico's er spelen. Daar waar mogelijk wordt ook aangegeven wat de kans is dat het risico zich voordoet en wat het financiële gevolg is als het risico zich voordoet.

Lokale inkomsten

De inkomsten van een gemeente bestaan enerzijds uit inkomsten vanuit het Rijk in de vorm van algemene en specifieke uitkeringen en anderzijds uit inkomsten uit gemeentelijke belastingen en retributies. Achtereenvolgens wordt ingaan op risico's met betrekking tot deze inkomsten en de daaraan gerelateerde uitgaven.

Algemene uitkering uit het Gemeentefonds

De gemeenten hebben per 1 januari 2015 op grond van de nieuwe Wmo, Jeugdwet en Participatiewet een brede integrale verantwoordelijkheid voor het sociale domein gekregen. Met de decentralisaties zijn grote bedragen gemoeid. Voor een deel gaat het om nieuw geld voor gemeenten dat beschikbaar is gesteld via de algemene uitkering uit het Gemeentefonds. Voor een ander deel zijn het nu nog specifieke uitkeringen. De decentralisaties gaan gepaard met aanzienlijke ombuigingstaakstellingen. Daarnaast heeft de overgang naar objectieve verdeelmodellen met name voor de jeugd aanzienlijke herverdeeleffecten tot gevolg. Het risico dat de door het rijk beschikbaar gestelde budgetten niet toereikend zijn voor de bijbehorende taken, is meegenomen onder de decentralisaties in het sociaal domein jeugd, Wmo en participatiewet.

Vanaf 2015 geldt er een plafond op het BTW-compensatiefonds (BCF). Een overschrijding van het BCF-plafond leidt tot een uitname uit het Gemeentefonds, een onderschrijding van het plafond leidt tot een dotatie aan het Gemeentefonds. Wel wordt het BCF-plafond verhoogd vanwege de btw die gemeenten straks verschuldigd zijn over diensten waarvoor de huidige financiers van de te decentraliseren taken dat nu ook zijn.

Doordat de omvang van de algemene uitkering is gekoppeld aan de uitgaven binnen de rijksbegroting, lopen wij tot slot het risico van mutaties als gevolg van wijzigingen binnen de rijksbegroting. Dit kunnen positieve en negatieve mutaties zijn.

Wmo en Jeugdwet

Ten aanzien van de toekomstige uitvoering van de Wmo en de Jeugdwet zien wij de volgende risico's:

1. Onvoldoende zicht op zorgconsumptie

Het afgelopen jaar is getracht een beeld te krijgen van de totale zorgconsumptie van jeugd. Mede door hiaten in de wetgeving rondom privacy zijn de benodigde gegevens nog steeds niet volledig in beeld omdat de levering hierdoor vertraging heeft opgelopen. Tot op heden bevatten deze gegevens nog vervuiling doordat aanbieders geen juiste gegevens leveren, ofwel de zorgconsumptie niet of onvolledig (kunnen) factureren (DBC systematiek). Hierop zijn regionaal en lokaal acties uitgezet. De verwachting was dat eind 2015 dit proces zou zijn gestroomlijnd. De realiteit nu is dat deze informatie met minimaal 1 jaar uitgesteld moet worden vanwege de complexe materie en ook de afhankelijkheid van derden in deze. Door complicaties bij aanbieders van zorg (administratie, ICT en DBC systematiek) is het financiële beeld dat wij bieden nog steeds onzuiver. Dit is weliswaar aangescherpt door prognoses vanuit aanbieders en vanuit eigen administratie, maar tegelijkertijd is het nog steeds een indicatie, zij het redelijke, van volume/middelen.

2. Beperkte invloed op zorgconsumptie

De grootste zorgleveranciers binnen onze gemeente hebben een landelijke of bovenregionale functie. Denk daarbij aan met name Plurynf. Pupillen van deze organisaties zijn vaak intramuraal en qua postcode verbonden aan onze gemeente (woonplaatsbeginsel/voogdij). Als gemeente kunnen wij weinig invloed uitoefenen op de zorgconsumptie bij deze instellingen terwijl wij wel zijn gehouden aan het leveren van deze zorg. Omdat het om intramurale zorg gaat, gaat het hiermee meteen over forse bedragen.

Het risico wordt enigszins beperkt aangezien deze pupillen veelal op basis van een voogdijmaatregel worden geplaatst en het Rijk, in afwijking van het zogeheten objectief verdeelmodel, deze kinderen separaat gaat bekostigen. Het Rijk hanteert daarbij historische cijfers van T-2 (ze kijkt in 2017 terug naar 2015). Dat is in het geval van Renkum nadelig aangezien Pluryn heeft aangegeven dat haar locatie Renkum 'groeit'.

Een ander risico blijft natuurlijk het feit dat de uitvoering van de Wmo een “open einde regeling” betreft. Indien er een grotere vraag ontstaat dan geraamd, is de gemeente conform haar beleid en verordening gehouden deze vraag te leveren.

3. Taakstelling sociaal domein

Risico voor het weerstandsvermogen is dat wij niet in staat zijn om alle taakstellingen op het gewenste moment in te vullen. De bezuinigingen vanuit het rijk zijn ingegeven vanuit aannames en één op één doorgevoerd naar gemeenten. Dit betekent dat gemeente én de nieuwe taken moet inbedden in de organisatie, innovatie en transformatie binnen het sociaal domein moet realiseren én tegelijkertijd een aanzienlijke taakstelling dient op te vangen. De verwachting is dat er wel degelijk mogelijkheden zijn voor de realisatie ervan. Deze zal echter in de praktijk zichtbaar moeten worden, en is onder meer afhankelijk van de wijze van contractering, innovatie in de zorg en de werkwijze van ons sociaal team. Dit betekent dat tot en met 2019 de invulling van de taakstelling een incidenteel karakter heeft. Wij verwachten eind 2019 op basis van reële en betrouwbare informatie het incidentele karakter in een structurele invulling te kunnen opzetten.

Concluderend, vormt een overschrijding van de zorgconsumptie in geld (resultante van alle prestatie x tarief) veruit het grootste risico. Wij hebben daarbij gerekend met een risico ter grootte van 50% van de openstaande taakstellingen. Dit risico wordt in eerste instantie opgevangen binnen de reserve Sociaal Domein. Het eventueel resterende risico wordt meegenomen in het weerstandsvermogen.

Kansklasse : 5

Gevolgklasse : 5

Inkomensvoorziening

Het voor 2015 toegekende budget Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorziening Gemeenten (BUIG) was niet voldoende om de totale lasten van de bijstand te dekken. Voor de periode 2013 – 2015 is een Meerjarige Aanvullende Uitkering (MAU) aangevraagd en toegekend. Het financieel risico voor Renkum is hierdoor teruggebracht tot maximaal 7,5% van de overschrijding van het rijksbudget. Uit de jaarcijfers bleek de overschrijding € 817.000 te bedragen. Hiervan bleef € 527.000 voor rekening van de gemeente. Het resterende deel van de overschrijding (€ 290.000) wordt via de MAU vergoed, als de Toetsingscommissie van oordeel is dat de uitvoering en het beleid op orde zijn.

Nieuw verdeelmodel BUIG-budget

Per 1 januari 2015 is niet alleen de Participatiewet in werking getreden, maar ook een nieuw verdeelmodel voor het BUIG-budget. De aanleiding voor de herziening van de verdeelsystematiek is dat het rijk meer prikkels aan gemeenten wenst mee te geven om het aantal uitkeringsgerechtigden tot een absoluut minimum te beperken.

Voor Renkum heeft het gewijzigde verdeelmodel nadelige financiële gevolgen. Voor gemeenten tot 40.000 inwoners hanteerde het rijk tot 1 januari 2015 een rekenmethode waarbij naast het objectieve model er ook gekeken werd naar de historische kosten. Het rijk heeft deze berekening van de wegingsfactor voor het historische aandeel voor 2015 ten opzicht van 2014 veranderd.

Voor Renkum betekent dit dat in de nieuwe systematiek 66% van ons budget bepaald wordt door het objectieve verdeelmodel in plaats van de 44% in de verdeelsystematiek die tot 1 januari 2015 gehanteerd werd. Dit werkt financieel nadelig uit voor onze gemeente omdat de historische kosten van de gemeente al jaren substantieel hoger zijn dan de objectief berekende uitgaven.

Her rijk hanteert een overgangssystematiek waarbij gemeenten tot aan 2018 toe kunnen groeien naar het budget op grond van de nieuwe systematiek. Gelet op de omvang van ons bijstandsbestand en de nog altijd aanwezige groei van het aantal uitkeringsgerechtigden is de verwachting dat het budget ook in 2016 niet toereikend zal zijn.

Wijziging MAU en IAU in vangnetuitkering Participatiewet

Naast de gewijzigde verdeelsystematiek is ook de wijze waarop de gemeenten budgetoverschrijdingen kunnen compenseren via een aanvullende uitkering gewijzigd. Met ingang van 1 januari 2015 zijn de MAU- en IAU-regeling komen te vervallen. Gemeenten die al gebruik maakten van de MAU behielden in 2015 de rechten die voortvloeien uit de toekenning. Maar daarnaast moest in 2015 nog wel een vangnetuitkering worden aangevraagd. Wij blijven op grond van de nieuwe vangnetregeling 100% risicodragend voor 5% overschrijding van het Rijksbudget en voor 50% risicodragend voor de budgetoverschrijding tussen de 5% en 10% van het Rijksbudget. Op een budget van € 7.469.000 (2016) betekent dit een maximaal eigen risico van € 560.000.

Een nog niet financieel te vertalen risico bestaat uit het feit dat met de inwerkingtreding van de Participatiewet per januari 2015, de loonkostensubsidie voor mensen met een arbeidsbeperking betaald wordt uit het I-deel. Het Inkomensdeel en het Werkdeel (dat onderdeel uit gaat maken van het ongedeeld budget voor het sociaal domein) zijn communicerende vaten. Overschotten en tekorten hangen rechtstreeks samen met zowel de situatie op de arbeidsmarkt als ook de mate waarin onze re-integratie aanpak succesvol blijkt.

In de begroting wordt voor 2016 en 2017 rekening gehouden met een eigen risico van respectievelijk € 567.000 en € 567.000. Voor 2018 en verder is slechts rekening gehouden met een structureel nadeel van € 70.000. De verwachting is dat het structureel nadeel voor 2018 en verder hoger zal zijn. Dit mede gelet op het gewijzigde verdeelmodel voor het BUIG-budget.

Kansklasse : 3

Gevolgklasse : 5

Arbeidsparticipatie

Met de komst van de Participatiewet is de samenstelling van het participatiebudget veranderd. De rijksmiddelen voor de Wsw vallen binnen het participatiebudget en er worden middelen voor de nieuwe doelgroepen, zoals de jonggehandicapten, toegevoegd. Daarnaast hebben gemeenten opdracht gekregen om de mogelijkheden op de arbeidsmarkt regionaal in beeld te brengen en te organiseren door middel van regionale werkgeversdienstverlening. Het rijk heeft de hoogte van het Participatiebudget tot en met 2019 bekend gemaakt (Meicirculaire gemeentefonds 2015). In de komende 5 jaar neemt het budget voor arbeidsparticipatie met jaarlijks circa € 100.000 toe. De verwachting is dat de instroom van mensen naar verhouding groter is dan de toename van het budget. Dit betekent dat er in de toekomst minder budget per instromer beschikbaar is. Het college heeft op 14 juli 2015 voor de periode 2015 – 2018 de visie, prioriteiten en doelstellingen voor arbeidsparticipatie vastgesteld in het uitvoeringsplan Participatiewet, Onderdeel arbeidsmarkt-ondersteuning. Gemeenten hebben in de Participatiewet de opdracht gekregen mensen die zelf niet in staat zijn om het wettelijk minimumloon te verdienen naar eigen mogelijkheden te laten werken bij een reguliere werkgever met behulp van het instrument loonkostensubsidie. Gemeenten betalen de loonkostensubsidie uit de inkomensvoorziening. Wanneer een gemeente in de toekomst onvoldoende resultaten boekt, heeft dit ook financiële gevolgen voor het hier boven genoemde risico op de inkomensvoorziening. Het inhoudelijk risico binnen arbeidsparticipatie heeft dus feitelijk zijn weerslag op het financieel risico bij de uitvoering van het product Inkomensvoorziening. Het risico ten aanzien van de Wsw is meegenomen bij de gemeenschappelijke regeling Permar WS.

Leges

De gemeente gaat bij het berekenen van de leges er vanuit dat er een bepaalde hoeveelheid omgevingsvergunningen, begrafenissen en dergelijke worden aangevraagd. De leges voor omgevingsvergunningen zijn voor het overgrote deel afkomstig van enkele grote(re) aanvragen. Voor het overige hebben wij vooral te maken met een groot aantal kleine aanvragen. Er bestaat echter het risico dat de werkelijke aantallen lager of hoger uitvallen. De aanvragen zijn ook gedeeltelijk conjunctuurgevoelig. Hierdoor zullen de gemeentelijke inkomsten per legessoort afwijken van de begroting. De afgelopen jaren zien wij een afname van het aantal grotere aanvragen die relatief veel leges opbrengen. Het risico vanaf 2017 schatten wij als volgt in:

Kansklasse : 4

Gevolgklasse : 2

Toeristenbelasting

Als gevolg van de economische crisis kunnen er verschuivingen optreden in het vakantiepatroon van de toerist. Dit kan ertoe leiden dat er minder overnachtingen worden geboekt dan in voorgaande jaren het geval was. De aangiften voor de toeristenbelasting worden jaarlijks achteraf ingediend. *Kansklasse* : 2

Gevolgklasse : 2

Baten OZB

Norske Skog Parenco heeft een bezwaarschrift ingediend tegen de vastgestelde waarde voor het jaar 2014. Dit houdt verband met de gewijzigde situatie voor deze vestiging van Norske Skog. De waarde is vastgesteld op € 51.900.000 en kan als het bezwaarschrift toegekend moet worden aanzienlijk dalen en daarmee ook de aanslagen onroerende zaakbelastingen ten aanzien van Norske Skog voor het jaar 2014 en navolgende jaren.

Kansklasse : 4

Gevolgklasse : 4

Onderhoud kapitaalgoederen

Risico's met betrekking tot de kapitaalgoederen kunnen bestaan uit:

- risico's in verband met het nagestreefde kwaliteitsniveau bij het onderhoud van de kapitaalgoederen;
- risico's in verband met een discrepantie tussen het noodzakelijke onderhoud conform de beheersplannen en de daarvoor beschikbare financiële middelen.

Aan het onderhoud van de wegen, de gemeentelijke riolering en de gemeentelijke gebouwen liggen onderhoudsplannen ten grondslag, welke regelmatig worden geactualiseerd. De voor het onderhoud noodzakelijke middelen zijn opgenomen in de begroting. Hierdoor zijn de bovenstaande risico's grotendeels ondervangen. Door middel van evaluaties wordt vastgesteld of het werkelijke kwaliteitsniveau overeenkomt met het gewenste niveau.

Wel is sprake van risico's ten aanzien onderwijshuisvesting, verzakkingen aan de Europalaan en onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen.

Onderwijshuisvesting

De gemeente is verantwoordelijk voor de huisvesting van het primair, speciaal en voortgezet onderwijs. In de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Renkum 2015 zijn bepalingen opgenomen wanneer een school recht heeft op nieuwbouw of uitbreiding. Tevens is de bepaling van de capaciteit van een gebouw opgenomen en normbedragen voor de toe te kennen voorzieningen.

De huisvesting van het onderwijs kan voor gemeenten een groot investeringsniveau inhouden. Dit is afhankelijk van de toestand van de gebouwen, de leerlingaantalontwikkeling en

capaciteitsproblemen. Leerling-prognoses vormen de basis en het referentiekader voor de meerjarenplanning (capaciteit/ financiën). Om een meerjarig inzicht te krijgen is een huisvestingsplan (IHP) inclusief financiële meerjarenplanning opgesteld (2013-2020). Er is per school inzichtelijk gemaakt wat de behoefte aan 'onderwijskundige vernieuwingen' en vervangende nieuwbouw in komende jaren is. In 2016 is een geactualiseerd IHP vastgesteld. Dit IHP laat een sluitende begroting zien tot 2027, waarbij moet worden opgemerkt dat er in dit vastgestelde voorstel risico's zijn benoemd zoals de haalbaarheid van de opbrengsten, ook in relatie tot fiscale afwikkeling.

Kansklasse: 3

Gevolgklasse: 5

Verzakkingen Europalaan

In het gebied tussen de Europalaan en de Brinkweg zijn in 2004 verzakkingen in het maaiveld en bebouwing geconstateerd. De vulmaterialen in de voormalige zandwinputten, zijn ingeklonken waardoor waarschijnlijk de schaden zijn ontstaan. Als gemeente hebben wij ingestemd om een nader technisch en juridisch onderzoek uit te voeren. Beide onderzoeken zijn inmiddels afgerond. Hieruit is gebleken dat de gemeente niet juridisch aansprakelijk is. De openbare ruimte vergt wel meer dan gebruikelijk aandacht en investeringen.

Kansklasse : 1

Gevolgklasse : 5

Onderhoud gemeentelijke gebouwen

Het onderhoudsplan voor de gemeentelijke gebouwen wordt jaarlijks geactualiseerd. Daarbij kijken wij ook naar de levensduur van de gemeentelijke gebouwen en mogelijke renovatiekosten die op ons afkomen. Op basis van het nu actuele onderhoudsplan zijn deze renovatiekosten niet meegenomen in de begroting als onderdeel van de voorziening. In het raadsbesluit uit 2013 waarin het gemeentelijk vastgoed is onderverdeeld in kernareaal en niet-kernareaal staat dat renovatiekosten met een apart raadsvoorstel wordt aangevraagd. Een overzicht van de te verwachten renovatiekosten voor het gemeentehuis wordt voorbereid en inzichtelijk gemaakt.

Kansklasse : 3

Gevolgklasse : 5

Financiering

Risico's met betrekking tot financiering kunnen bestaan uit renterisico's, koersrisico's, kredietrisico's en liquiditeitsrisico's. Ons beleid is er op gericht deze risico's zoveel mogelijk te beperken. Concreet betekent dit dat moet worden voldaan aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm en dat de te gebruiken financiële producten en te kiezen tegenpartijen beperkt zijn. De risico's die daarna resteren zijn renterisico's, kredietrisico's met betrekking tot gewaarborgde geldleningen en risico's als gevolg van het schatkistbankieren en de wet HOF.

Renteontwikkelingen

Een belangrijk risico vormt de renteontwikkeling. Grote mutaties in het werkelijke rentepercentage kunnen financiële consequenties tot gevolg hebben wanneer de gemeente op dat moment een beroep moet doen op de geld- of kapitaalmarkt. Voor 2017 wordt voor het aantrekken van kort geld rekening gehouden met een rentepercentage van 0,5%. Voor 2018 rekenen we met 1% rente en voor 2019 met 2 %. Uit voorzichtigheidsprincipe stijgt de begrote rente voor kort geld daarna weer naar 3%. De rekenrente voor lange termijn financiering en voor de toerekening van rentekosten aan investeringen is verlaagd naar 3%. Voor de naar verwachting in 2017 aan te trekken nieuwe langlopende lening is gerekend met een rentepercentage van 1%.

De gehanteerde percentages zijn in lijn met de geprognosticeerde renteontwikkeling op de kapitaalmarkt. Daarom verwachten wij hier op dit moment geen risico.

Gewaarborgde geldleningen

Het gemeentelijke beleid met betrekking tot het verlenen van garanties voor geldleningen is gebaseerd op het uitgangspunt "nee, tenzij". Op dit moment staat de gemeente echter wel garant voor een aantal geldleningen met een totaal bedrag van € 514.000 per 1-1-2017. De financiële verplichtingen van garanties voor de particuliere woningbouw zijn met ingang van 1 januari 1995, onder betaling van een afkoopsom, overgedragen aan de Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen. Dit betreft een bedrag van € 21.562.000. Wij hebben hiervoor een achtervang functie.

Kansklasse : 1

Gevolgklasse : 5

Schatkistbankieren en wet HOF

Eén van de maatregelen uit het Regeerakkoord van het kabinet is de invoering van het verplicht schatkistbankieren door decentrale overheden. Dit houdt in dat wij onze overtollige middelen moeten overboeken naar de schatkist. Gezien onze liquiditeitspositie heeft de invoering van het schatkistbankieren voor onze gemeente geen rentederving tot gevolg. Op dit moment zijn de uitvoeringskosten nog onbekend.

Op 23 april 2013 heeft de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingestemd met het wetsvoorstel houdbare overheidsfinanciën. De Wet Houdbare overheidsfinanciën (Hof) stelt dat de decentrale overheden een gelijkwaardige inspanning leveren bij het streven om te voldoen aan de Europese begrotingsdoelstellingen. Op 18 januari 2013 hebben het Rijk en de decentrale overheden een financieel akkoord gesloten. Onderdeel daarvan is genoemd saldopad voor de EMU-macronorm voor de gezamenlijke decentrale overheden. In het financieel akkoord is afgesproken dat deze kabinetsperiode van een sanctie wordt afgezien zolang er geen sanctie uit Europa volgt.

Bedrijfsvoering

In het vervolg zijn de risico's opgenomen die zich kunnen voordoen binnen de bedrijfsvoering.

Openstaande taakstellingen

In de begroting 2017 zijn voor de jaren 2017 t/m 2020 de volgende taakstellingen opgenomen:

Bijstellingen en ombuigingen 2017-2020	2017	2018	2019	2020
<i>Bedragen x € 1.000</i>				
Bestaande ombuigingen (stand najaarsnota 2016)	3.203	3.883	3.356	5.617

Risico voor het weerstandsvermogen is dat wij niet in staat zijn om alle taakstellingen op het gewenste moment in te vullen. Wanneer een taakstelling bijvoorbeeld inhoudt dat personeel moet worden ontslagen, hebben wij te maken met uitkeringen in het kader van de werkloosheidswet en met re-integratiekosten. De re-integratiekosten bedragen circa € 4.500 per persoon. De ww-plicht bedraagt 70% van het salaris voor maximaal 3 jaar. Daarnaast hebben wij bij bezuinigingen waarbij gesubsidieerde instellingen betrokken zijn te maken met de redelijke termijn van de Algemene Wet Bestuursrecht. Dit kan leiden tot vertragingen bij de invulling van taakstellingen. Tot slot kunnen gesubsidieerde instellingen mogelijk te maken krijgen met frictiekosten als gevolg van doorgevoerde taakstellingen.

Het risico dat wij de taakstelling als gevolg van de dalende rijksbijdrage binnen het sociaal domein niet kunnen realiseren, is meegenomen binnen de onderdelen Wmo en jeugd.

Aangezien bij de eigen bijstellingen en ombuigingen al zoveel mogelijk rekening is gehouden met factoren die de realisatie kunnen bemoeilijken, schatten wij de kans op het niet realiseren van die taakstellingen in als beperkt.

Kansklasse : 2

Gevolgklasse : 5

Kosten ruiming explosieven Tweede Wereldoorlog

Tot nu toe zijn wij binnen de gemeente Renkum al op verschillende locaties geconfronteerd met munitieresten, metaalscherven en onontpofte munitie uit de Slag om Arnhem in de Tweede Wereldoorlog. Zo zijn er al opruimwerkzaamheden uitgevoerd langs de spoorlijn en, meer recent, rond de Oosterbeekse en Heelsumse beken.

In feite is er sprake van twee type risico's:

I. Het risico is dat de gemeente de veiligheid van haar burgers en bezoekers niet kan waarborgen;

II. Het risico is dat er financiële schade ontstaat door het moeten doen van opsporingsactiviteiten.

I: Voor het risico dat de gemeente de veiligheid van haar burgers en bezoekers niet kan waarborgen zijn de volgende beheersmaatregelen mogelijk:

1. Preventief: communiceren over de oorlogshistorie van het gebied, risicokaart up-to-date houden, inzicht verwerven over het gedrag van ondergrondse explosieven en de staat waarin deze verkeren.
2. Detectief: plan maken zodat bij vondsten (projecten of daarbuiten) snel kan worden opgetreden, zorgen dat rampenplan doorleefd is, zorgen dat contacten met EOD warm zijn.
3. Correctief: rampenplan doorleven en goed uitvoeren.
4. Repressief: jaarlijks monitoren op vondsten en incidenten, verslag laten leggen hiervan.

II: Voor het risico dat er financiële schade ontstaat door het moeten doen van opsporingsactiviteiten zijn preventieve en detectieve beheersmaatregelen mogelijk:

1. Preventief: reserveringen maken (onvoorzien of benoemd) bij projecten risico vastleggen in overeenkomsten, niet in eigen grond roeren, toezicht houden op betreden van risicovolle (afgeschermd gebied).
2. Detectief: contacten onderhouden met ministerie over gebruikmaking van suppletie-uitkering, transparant communiceren via de planning- en controlcyclus.

Bij het roeren in de grond worden de preventieve maatregelen uitgevoerd, zoals, het doen van onderzoek naar niet-gesprongen explosieven. Er doen zich daarbij twee typen situaties voor:

- de grond wordt (gepland) geroerd en er worden maatregelen getroffen (verder onderzoek, detectieve maatregelen, plan aanpassen). De kosten die niet via de suppletieregeling vergoed worden, zijn vaak (maar niet altijd) op de projectontwikkelaar/initiatiefnemer te verhalen. B.v.: Oosterbeekse beken, woningbouwprojecten, omlegging Heelsumse beek;
- de preventieve maatregelen wijzen niet op de aanwezigheid van niet gesprongen explosieven maar toch blijken deze aanwezig en moet de gemeente ingrijpen. B.v.: Renkums beekdal.

Overigens worden met enige regelmaat niet-gesprongen explosieven gevonden, terwijl er geen sprake is van het roeren in de grond. Granaten e.d. worden door inwerking van vorst naar het oppervlak gewerkt. B.v.: Trappershorst.

De kans- en gevolgklassen voor beide typen risico's wordt als volgt ingeschat:

Type 1: Kansklasse : 1

Gevolgklasse : 5

Type 2: Kansklasse : 2
Gevolgklasse : 3

Planschadevergoedingen

Bij een bestemmingsplanwijziging of een afwijking artikel 2.12, eerste lid van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, loopt de gemeente het risico te worden geconfronteerd met claims tot schadevergoeding als bedoeld in artikel 6.1 van de Wet ruimtelijke ordening. Voor de bepaling van de planschade wordt een vergelijking gemaakt tussen de planologische toestand voor en na de schadeveroorzakende bestemmingsplanwijziging of afwijking. Daarbij is niet de feitelijke situatie bepalend, maar de bouw- en gebruiksmogelijkheden die door het genomen besluit zijn ontstaan. De geleden schade moet meer zijn dan een normaal maatschappelijk risico.

Een verzoek om toekenning planschadevergoeding dient binnen 5 jaar na het onherroepelijk worden van het besluit te worden ingediend.

De behandeling van planschadeverzoeken besteden wij uit aan een deskundig adviesbureau. De advieskosten bedragen circa € 2.500 per verzoek. De planschadevergoedingen variëren per verzoek van ongeveer € 1.000 tot enkele tienduizenden euro's en zijn dan ook moeilijk in te schatten. Sinds medio 2005 kunnen door de gemeente overeenkomsten gesloten worden met initiatiefnemers van een nieuwe ontwikkeling dat de planschadekosten voor rekening zijn van de initiatiefnemer. Deze overeenkomsten worden sindsdien gesloten. Ook de planschade die volgt uit (algehele) herzieningen van bestemmingsplannen, die de gemeente opstelt, blijft voor rekening van de gemeente. De advieskosten van een verzoek om toekenning planschadevergoeding en de rente op de planschadekosten kunnen niet bij initiatiefnemers worden neergelegd met een overeenkomst. Deze kosten blijven daarom voor de gemeente,

Kansklasse : 2

Gevolgklasse : 2

Verplichting ten aanzien van ingehuurd personeel

Wanneer wij gebruik maken van ingehuurd personeel, brengt dat een aantal verplichtingen met zich mee. Sinds 1 juli 2012 moeten bedrijven die arbeidskrachten ter beschikking stellen aan andere bedrijven voldoen aan de registratieplicht Waadi (Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs). Dit betekent dat in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel moet staan vermeld dat het bedrijf arbeidskrachten ter beschikking stelt aan andere werkgevers. Deze registratieplicht Waadi heeft ook consequenties voor bedrijven die personeel inlenen. Als zij zaken doen met een bedrijf dat niet goed geregistreerd staat, dan lopen ook zij het risico op een boete van € 12.000 of meer voor elke arbeidskracht die via een niet-geregistreerd bedrijf aan het werk is. Bedrijven kunnen via de Waadi-check op de site van de Kamer van Koophandel controleren of het uitlenende bedrijf staat geregistreerd.

Verder kunnen wij aansprakelijk worden gesteld voor de afdracht van loonbelasting en btw voor inhuurkrachten. Dit zal met name gelden in geval van een faillissement. Voor zelfstandigen kunnen wij een en ander ondervangen door gebruik te maken van de door de belastingdienst vastgestelde modelovereenkomst (wet DBA). Bij detachering- en uitzendbureaus kan gebruik worden gemaakt van een zogeheten g-rekening. Dit gebeurt op dit moment bij een detacheringsbureau.

Kansklasse : 1

Gevolgklasse : 1

Lasten uitkering WGA

Per 1 januari 2017 worden de premiedelen die werkgevers betalen voor de WGA-flex en WGA-vast samengevoegd: WGA-totaal. Dat betekent dat de premieopbouw via het UWV voor grote en middelgrote werkgevers verandert. Een tweede gevolg van de wetswijziging per 1 januari 2017 is

dat een eigenrisicodragers vanaf deze datum voor zowel de WGA-vast als voor de WGA-flex geldt; een splitsing is niet mogelijk.

Tegen het risico WGA-vast en WGA-flex kan een organisatie zich verzekeren bij UWV, of kan gekozen worden om eigenrisicodragers (ERD) te zijn. Bij eigenrisicodragers betaalt de organisatie zelf de uitkeringen en de kosten van de re-integratie. Daarbij zijn er twee opties: de organisatie draagt het financiële risico zelf, of de organisatie verzekert zich (deels) hiervoor.

Voor de WGA-vast is de gemeente Renkum al eigen risicodragers. Hiervoor loopt nu een stop loss verzekering bij Loyalis met een eigen risico van € 25.000,- per jaar. De polisvoorwaarden gaan echter veranderen. In hoeverre dit financiële consequenties heeft, is nog niet bekend. Er is een offerte opgevraagd. Sinds 2010 heeft de gemeente te maken gehad met één medewerker die is ingestroomd in de WGA. Dit lijkt dan ook een zeer beperkt risico te zijn.

Ten aanzien van de WGA-flex lopen we ook weinig tot geen risico. Tijdelijke dienstverbanden lopen binnen de gemeente via de payroll constructie bij Driessen. Het ziekte- en arbeidsongeschiktheidsrisico ligt daardoor bij Driessen en niet bij de gemeente.

Als de offerte van Loyalis binnen is, kan besloten worden om het financiële risico voor de WGA-flex en WGA-vast zelf te dragen of te verzekeren. Verzekering via het UWV zal voor de gemeente alleen maar duurder zijn.

Kansklasse : 3

Gevolgklasse : 3

Loon- en prijsstijgingen

Voor de bekostiging van de loon- en prijsstijgingen werken we met een stelpost in de begroting. Deze stelpost wordt gevoed door de prijsontwikkeling binnen de algemene uitkering en de inflatiecorrectie op belastingen en heffingen. Als gemeente lopen we het risico dat de stelpost niet toereikend is om de werkelijke loon- en prijsstijgingen op te vangen.

Kansklasse : 3

Gevolgklasse : 5

Boetes bij niet tijdige besluitvorming of informatieverstrekking

In het kader van de Wet dwangsom & beroep bij niet tijdig beslissen kan de gemeente een dwangsom verschuldigd zijn wanneer een besluit niet tijdig wordt genomen. Intern zijn procedures uitgezet om deze dwangsommen zoveel mogelijk te voorkomen.

Voor de afhandeling van verzoeken in het kader van de Wet Openbaarheid van Bestuur (WOB) gelden kortere afhandelingstermijnen. Ook zijn er bureaus actief die een WOB-verzoek doen - meestal over een vaag onderwerp - en die niet het antwoord, maar vooral de termijnen van beantwoording in de gaten houden in de hoop dat de gemeente een fout maakt. De kans dat een dwangsom betaald moet worden is bij dit soort verzoeken dus groter.

Kansklasse : 1

Gevolgklasse : 1

Proceskostenvergoeding

Door het bepaalde in artikel 7:15 van de Algemene wet bestuursrecht loopt de gemeente het risico dat zij de kosten moet vergoeden van een indiener van een bezwaar- of beroepsschrift. Kostenvergoeding vindt alleen plaats indien het bezwaar of beroep gegrond wordt verklaard "wegens aan het bestuursorgaan te wijten onrechtmatigheid". Per geval bedragen deze kosten (in beginsel) minimaal € 490. Meest reëel is een kostenvergoeding van € 980. De voorwaarden om in aanmerking te komen voor een kostenvergoeding zijn streng. Het college schat het risico dan ook in als beperkt.

Kansklasse : 1

Gevolgklasse : 1

Vennootschapsbelasting

In mei 2015 is de Wet modernisering Vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen aangenomen. Dat betekent dat overheidsondernemingen, bijvoorbeeld van gemeenten, provincies en waterschappen, per 1 januari 2016 belastingplichtig worden voor de vennootschapsbelasting.

Met deze wet wil de Nederlandse overheid, op aangeven van de Europese Commissie, gelijkheid creëren tussen overheidsondernemingen en private ondernemingen: voor overheidsondernemingen gelden straks dezelfde verplichtingen voor de vennootschapsbelasting als voor private ondernemingen.

De gemeente moet zelf bepalen voor welke activiteiten zij belastingplichtig wordt voor de vennootschapsbelasting. In dit traject hebben wij samenwerking gezocht met de gemeenten Rheden, Lingewaard en Overbetuwe. PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. adviseert ons hierbij.

Per gemeentelijke activiteit wordt in beeld gebracht of deze activiteit wel of geen fiscale onderneming (en daarmee wel of niet belastingplichtig) is. Vervolgens wordt bepaald of een belastingplichtige activiteit al dan niet onder een vrijstelling valt. In de gepubliceerde wetgeving is zoveel als mogelijk aangesloten bij de huidige wetgeving en jurisprudentie, maar daarnaast is sprake van nieuwe specifieke regels voor overheidslichamen. Hierdoor bestaat over bepaalde punten in het wetsvoorstel nog onduidelijkheid over hoe deze regels toegepast moeten worden. Vanwege deze onduidelijkheden hebben een aantal belanghebbende partijen, zoals het IPO en de VNG afspraken gemaakt om een praktische handreiking op te stellen. Wellicht zal deze handreiking voor de onzekere categorie van activiteiten soelaas kunnen bieden. Als alternatief kan het ook zijn dat sommige activiteiten met de Belastingdienst afgestemd zullen moeten worden om zekerheid te krijgen over het feit of deze activiteiten belastingplichtig zullen worden. En in sommige gevallen zal uiteindelijk de Hoge Raad beslissen.

Vooralsnog is een eerste analyse gemaakt van de activiteiten die mogelijk belast kunnen worden met vennootschapsbelasting. In het vervolg van dit jaar zullen de mogelijke activiteiten dieper onderzocht worden om uiteindelijk een prognose te maken van de eventueel te betalen vennootschapsbelasting.

Kansklasse : 4

Gevolgklasse : 3

Meldplicht datalekken en uitbreiding boetebevoegdheid Cbp

Met ingang van 1 januari 2016 zijn zowel private als publieke organisaties die persoonsgegevens verwerken verplicht om inbreuken op de beveiliging te melden die leiden tot bijvoorbeeld diefstal, verlies of misbruik van persoonsgegevens. Het doel van de meldplicht is om tot een betere bescherming van persoonsgegevens te komen.

Verder kan het College bescherming persoonsgegevens (Cbp) in meer gevallen een bestuurlijke boete opleggen aan overtreders van privacyregels. Het Cbp mag nu alleen een bestuurlijke boete opleggen bij een overtreding van een administratief voorschrift, bijvoorbeeld de verplichting om de verwerking van persoonsgegevens te melden. Vanaf 1 januari 2016 is dat ook mogelijk bij schending van meer algemene verplichtingen die de wet stelt aan gebruik en verwerking van persoonsgegevens.

Kansklasse : 2

Gevolgklasse : 5

Veilig gebruik Suwinet

Gemeenten en uitvoeringsorganisaties (UWV en SVB) wisselen via Suwinet persoonsgegevens met elkaar uit. Deze uitwisseling is van groot belang voor zowel de dienstverlening aan onze inwoners als voor de uitvoering van gemeentelijke taken, zoals de verstrekking van een uitkering en de controle hierop.

De inspectie SZW toetst aan de hand van [zeven essentiële beveiligingsnormen](#) uit het Normenkader Gezamenlijke elektronische Voorzieningen SUWI ([GeVS](#)) of de beveiliging rondom Suwinet op orde is en daarmee of de privacy van burgers geborgd is. Vier normen toetsen of de verantwoordelijkheden goed zijn verdeeld. Drie normen kijken of dat goed is geborgd in de organisatie.

Wanneer niet aan de beveiligingsnormen wordt voldaan, loopt de gemeente Renkum het risico dat het escalatieprotocol in werking wordt gebracht. Dit kan leiden tot een aanwijzing waarin de gemeente wordt opgedragen om een externe deskundige in te huren om de beveiliging van SUWInet op orde te brengen of zelfs een afsluiting van het gebruik van Suwinet.

Kansklasse : 3

Gevolgklasse : 3

Overige claims

Financiële consequenties van schadeclaims kunnen niet worden voorzien en zijn daarom niet in de begroting opgenomen. Nadelige gevolgen van claims hebben daardoor direct invloed op de financiële positie van de gemeente.

Verbonden partijen

Zoals in de paragraaf verbonden partijen is weergegeven, participeert de gemeente in een aantal verbonden partijen. De deelname kan financiële risico's met zich meebrengen, omdat het uitgavenbeleid door het bestuur van het samenwerkingsverband wordt bepaald en niet door de individuele gemeenten. Ook kunnen autonome ontwikkelingen in de uitvoering van bestaande regionale taken leiden tot tekorten. Op dit moment speelt er met name een risico ten aanzien van Permar WS.

Gemeenschappelijke regeling Permar WS

De Gemeenschappelijke Regeling Permar WS had in 2014 een negatief exploitatieresultaat. Op grond van de gemeenschappelijke regeling wordt het negatieve exploitatiesaldo ten laste gebracht van de algemene reserve/ het weerstandsvermogen van Permar WS. De algemene reserve/ het weerstandsvermogen van Permar is nihil en dit betekent dat de deelnemende gemeenten de tekorten moeten aanvullen door storting van een extra gemeentelijke bijdrage.

Permar heeft in 2013 een reorganisatie ondergaan. Dit heeft wel geleid tot een kostenvermindering, maar dit is onvoldoende om de verminderde rijkssubsidie op te vangen. Vanaf 2015 is de Participatiewet van kracht. Dit is een extra risico voor de exploitatie van Permar WS. Er is één financiering voor de Wsw en WWB. De instroom in de Wsw is gestopt vanaf 2015 en gemeenten krijgen ruimte om zelf beschut werk te organiseren. Er komt zowel een daling van het aantal Wsw plaatsen als een efficiencykorting op de Wsw van € 500 per jaar per Wsw plek. Dit betekent dat de Wsw zoals Permar WS deze nu uitvoert langzaam leeg gaat lopen. De gemeenten die deelnemen aan de GR hebben besloten Permar WS ingaande 1 januari 2018 te ontbinden. Er is een proces van afbouw van Permar gestart met een gewijzigde begroting 2016 en Permar stelt een liquidatiebegroting op. Dit leidt tot aanzienlijke kosten van de deelnemende gemeenten. Daarnaast is het proces van de opbouw van de (lokale) uitvoering van de Wsw gestart.

Kansklasse : 5

Gevolgklasse : 5

Grondbeleid

De gemeentelijke projectenportefeuille omvat diverse projecten. Van deze projecten wordt een prognose gemaakt van de verwachte uitkomst van het project op het moment dat het project in exploitatie wordt genomen. Wanneer een tekort wordt verwacht, wordt voor dit verlies een voorziening getroffen. Dit betekent dat deze risico's direct worden afgedekt.

Van de projecten die nog niet in exploitatie zijn genomen, loopt de gemeente risico dat de boekwaarde niet wordt terugverdiend. De boekwaarde per 31-12-2015 van deze projecten bedraagt totaal € 743.000. Hiervan is € 203.000 meegenomen als risico.

Daarnaast is sprake van een renterisico bij het niet volgens planning realiseren van de verwachte opbrengsten. Dit risico is in kansklasse 3 ingedeeld.

Als gevolg van de situatie op de woningmarkt staan de grondprijzen de laatste tijd onder druk. Dit kan betekenen dat de grondprijs, waarmee gerekend is voor de totale verwachte opbrengsten inmiddels boven de marktwaarde ligt. Voor het bepalen van een meer reële grondprijs is een inschatting gemaakt op basis van een aantal taxaties voor grondprijzen die de afgelopen jaren uitgevoerd zijn voor diverse projecten. Gezien het feit dat deze projecten niet 1 op 1 te vergelijken zijn gaat het hierbij om een benadering van de grondprijs. Tevens zijn de risico's van de betreffende projecten verschillend. Op basis van deze benadering bedraagt het totale risico € 574.000.

Kansklasse : divers

Gevolgklasse : 5

Subsidies

Het risico van mogelijke frictiekosten bij gesubsidieerde instellingen als gevolg van doorgevoerde taakstellingen, is meegenomen onder de risico's bij de taakstellingen.

Financiële kengetallen

	Netto schuldquote	Rek. 2015	Begr. 2016	Begr. 2017	Begr. 2018	Begr. 2019	Begr. 2020
A	Vaste schulden	25.678	25.678	23.676	32.786	30.701	28.322
B	Netto vlottende schuld	12.953	12.953	13.641	13.660	14.244	13.949
C	Overlopende passiva	1.040	1.040	1.040	1.040	1.040	1.040
D	Financiële activa incl. doorgeleende gelden	2	2	0	0	0	0
E	Uitzettingen < 1 jaar	10.127	10.127	10.127	10.127	10.127	10.127
F	Liquide middelen	100	100	99	99	99	99
G	Overlopende activa	1.266	1.266	1.266	1.266	1.266	1.266
H	Totaal baten (excl. Mutaties reserves)	79.521	77.283	72.492	68.025	68.752	68.110
	Netto schuldquote (A+B+C- D-E-F-G)/H x 100%	35%	36%	37%	53%	50%	47%

	Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	Rek. 2015	Begr. 2016	Begr. 2017	Begr. 2018	Begr. 2019	Begr. 2020
A	Vaste schulden	25.678	25.678	23.676	32.786	30.701	28.322
B	Netto vlottende schuld	12.953	12.953	13.641	13.660	14.244	13.949
C	Overlopende passiva	1.040	1.040	1.040	1.040	1.040	1.040
D	Financiële activa excl. doorgeleende gelden	17.866	17.866	3.589	3.588	3.587	3.587
E	Uitzettingen < 1 jaar	10.127	10.127	10.127	10.127	10.127	10.127
F	Liquide middelen	100	100	99	99	99	99
G	Overlopende activa	1.266	1.266	1.266	1.266	1.266	1.266
H	Totaal baten (excl. Mutaties reserves)	79.521	77.283	72.492	68.025	68.752	68.110
	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	13%	13%	32%	48%	45%	41%

	Solvabiliteitsratio	Rek. 2015	Begr. 2016	Begr. 2017	Begr. 2018	Begr. 2019	Begr. 2020
A	Eigen Vermogen	26.136	26.136	21.969	18.661	17.548	17.587
B	Totaal Passiva (vast en vlottend)	79.296	79.296	72.532	77.233	73.788	70.650
	Solvabiliteit (A/B) x 100%	33%	33%	30%	24%	24%	25%

	Kengetal grondexploitatie	Rek. 2015	Begr. 2016	Begr. 2017	Begr. 2018	Begr. 2019	Begr. 2020
A	Niet in exploitatie genomen bouwgronden	743	743	748	507	512	512
B	Bouwgronden in exploitatie	4.924	4.924	2.762	493	0	0
C	Totaal baten (excl. Mutaties reserves)	79.521	77.283	72.492	68.025	68.752	68.110
	Grondexploitatie (A+B)/C x 100%	7%	7%	5%	1%	1%	1%

	Structurele exploitatieruimte	Rek. 2015	Begr. 2016	Begr. 2017	Begr. 2018	Begr. 2019	Begr. 2020
A	Totale structurele lasten	83.108	82.100	74.913	67.988	67.669	67.127
B	Totale structurele baten	83.730	81.903	76.112	69.186	68.860	68.177
C	Totale structurele toevoegingen aan de reserves	0	0	0	0	0	0
D	Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	0	0	0	0	0	0
E	Totaal baten (excl. Mutaties reserves)	79.521	77.283	72.492	68.025	68.752	68.110
	Structurele exploitatieruimte ((B-A)+(D-C))/(E) x 100%	1%	0%	2%	2%	2%	2%

	Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden *)	Rek. 2015	Begr. 2016	Begr. 2017
A	OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	304	307	308
B	Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	252	260	267
C	Afvalstoffenheffing voor een gezin	279	279	262
D	Eventuele heffingskorting	0	0	0
E	Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A+B+C-D)	834	845	838
F	Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin in t-1	704	716	723
	Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde jaar er voor (E/F) x 100%	118 %	118 %	116 %

*) Gegevens na 2017 zijn niet bekend.

Bijlage 3 Financiering

Risicobeheer

Renterisicobeheer

Het renterisico van een gemeente is te verdelen in renterisico over vlottende schuld (looptijd < 1 jaar) en renterisico over vaste schuld (looptijd > 1 jaar).

Het renterisico over vlottende schuld wordt bepaald in relatie tot de kasgeldlimiet. Deze limiet geeft de maximaal toegestane omvang van de vlottende schuld weer. De hoogte van de kasgeldlimiet is een bij ministeriële regeling vastgesteld percentage van de omvang van de begroting per 1 januari. In tabel A vindt voor 2017 de toetsing aan de kasgeldlimiet voor de gemeente Renkum plaats.

Uit de tabel blijkt dat wij in 2017 kunnen voldoen aan de kasgeldlimiet. Wij zijn er daarbij vanuit gegaan dat in 2017 een langlopende lening zal worden aangetrokken van € 6,5 miljoen en projectfinanciering van € 4,1 miljoen.

Bedragen x € 1.000	1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.
Omvang begroting 1-1-2017 (=grondslag)	76.107			
(1) Toegestane kasgeldlimiet				
- in procenten van de grondslag	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
- in bedrag	6.469	6.469	6.469	6.469
(2) Omvang vlottende schuld	3.189	3.195	3.202	3.208
- opgenomen gelden < 1 jaar	3.189	3.195	3.202	3.208
- schuld in rekening-courant				
- gestorte gelden door derden < 1 jaar				
- overige geldleningen (niet vaste schuld)				
(3) Vlottende middelen				
- contante gelden in kas				
- tegoeden in rekening-courant				
- overige uitstaande gelden < 1 jaar				
Toets kasgeldlimiet				
(4) Totaal netto vlottende schuld (2 - 3)	3.189	3.195	3.202	3.208
Toegestane kasgeldlimiet (1)	6.469	6.469	6.469	6.469
Ruimte (1) - (4)	3.280	3.274	3.267	3.261

Tabel A Kasgeldlimiet

Het renterisico over vaste schuld wordt gezien in relatie tot de renterisiconorm. Deze norm geeft de maximaal toegestane omvang van dat deel van de vaste schuld waarover renterisico wordt gelopen weer. De norm houdt in dat we maximaal over 20 % van het begrotingstotaal renterisico mogen lopen. De raming van de ruimte/overschrijding voor de jaren 2017 tot en met 2020 is weergegeven in tabel B.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2017	2018	2019	2020
(1) Renteherzieningen				
(2) Aflossingen	1.490	2.355	2.379	2.390
(3) Renterisico (1+2)	1.490	2.355	2.379	2.390
(4) Renterisiconorm	15.221	15.221	15.221	15.221
(5a) Ruimte onder renterisiconorm (4 > 3)	13.731	12.866	12.842	12.832
(5b) Overschrijding renterisiconorm (3 > 4)				
Berekening renterisiconorm				
(4a) Begrotingstotaal 2017	76.107			
(4b) Vastgesteld percentage	20%			
(4) Renterisiconorm (4a x 4b)	15.221			

Tabel B Renterisiconorm 2017 t/m 2020

Kredietrisicobeheer

In tabel C vindt u een overzicht van de door de gemeente Renkum verstrekte gelden, gegroepeerd per risicogroep. De groepen zijn (globaal) gerangschikt naar oplopend risico.

Risicogroep <i>Bedragen x € 1.000</i>	Met/zonder (hyp.) zekerheid	Restant schuld per 1-1-2016
Gemeenten/provincies	zonder	
Overheidsbanken	zonder	
Financiële instellingen (A en hoger)	zonder	2.606
Overige toegestane instellingen volgens treasurystatuut	met en zonder	1.116
Totaal		3.721

Tabel C Kredietrisico op verstrekte gelden

Gemeentefinanciering

Financiering

De leningenportefeuille per 31 december 2016 is weergegeven in tabel D. De mutaties in 2017 en de invloed hiervan op de gemiddelde rente is terug te vinden in tabel E.

Lening-nummer	Oorspr. bedrag	Aanvang	Einde looptijd	Rente	Aflossing 2016	Restant 31-12-2016
063431	8.500	2006	2016	3,99 %	850	0
40106846	3.000	2011	2021	2,85 %	300	1.500
40107281	3.000	2012	2022	2,63 %	300	1.800
40.109.666	5.000	2015	2025	0,56 %	500	4.500
Lening optisport	728	2015	2029	4,96 %	52	676
Totaal					2.002	8.476
Projectlening	5.830	2014	2034	project	0	5.830
Projectlening	9.370	2014	2054	project	0	9.370
Totaal					2.002	23.676

Tabel D Leningenportefeuille (bedragen x € 1.000)

Bedragen x € 1.000	Bedrag	Gemiddelde rente
Stand per 1 januari 2017	8.476	1,75 %
Nieuwe leningen	6.500	1,00 %
Reguliere aflossingen	1.152	1,89 %
Vervroegde aflossingen		
Renteaanpassingen (oud percentage)		
Renteaanpassingen (nieuw percentage)		
Stand per 31 december 2017	13.824	1,39 %

Tabel E Mutaties in leningenportefeuille (excl. projectleningen)

Uitzetting

De door de gemeente uitgezette (lange termijn) gelden zijn als volgt onder te verdelen:

Bedragen x € 1.000	Stand per 1-1-2016	Gemiddeld Rendement
Deelnemingen	1.057	9,68 %
Leningen	2.664	0,94 %
Totaal	3.721	

Tabel F Uitgezette gelden

Relatiebeheer

Huisbankier van de gemeente Renkum is de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Het grootste deel van onze reguliere bankzaken loopt via deze bank. Door de invoering van het Schatkistbankieren per 1-1-2014 moeten wij overtollige middelen overboeken naar de schatkist. Op het gebied van gemeentefinanciering wordt gebruik gemaakt van diverse financiële instellingen. Voordat middelen worden aangetrokken, worden offertes aangevraagd bij minimaal twee instellingen. Vervolgens wordt gekozen voor die instantie die de meest gunstige condities voor de gemeente aanbiedt.

Kasbeheer

Evenals voor lange termijn financiering wordt ook voor korte termijn financiering de tarieven van een tweetal instellingen met elkaar vergeleken.

Rentebeleid

Bij de wijzigingen van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en de invoering van de Vennootschapsbelasting (VPB) voor de lagere overheden is de toerekening van rente een belangrijk aandachtspunt. In dit onderdeel geven wij nader inzicht in de rentelasten, het renteresultaat, de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend.

In het volgende renteschema wordt inzicht gegeven in de rentelasten, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening.

Renteschema		2017
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
a1	Externe rentelasten over lange financiering	682
a2	Externe rentelasten over korte financiering	50
b	Externe rentebaten	0
	Saldo rentelasten en -baten	732
c1	Rente doorberekend aan grondexploitatie	-/- 9
c2	Rente van projectfinanciering doorberekend aan het desbetreffende taakveld	-/- 469
c3	Rentebaat doorverstreckte leningen toegerekend aan het betreffende taakveld	0
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen externe rente	-/- 478
d1	Rente over eigen vermogen en voorzieningen	1.048
d2	Correctie rente weerstandsvermogen	-/- 38
d3	Correctie rente GRP	-/- 131
	Totaal rente over eigen vermogen en voorzieningen	878
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	1.133
e	Aan taakvelden toegerekende rente	-/- 1.492
f	Renteresultaat	360

Rentelasten lange en korte financiering

Op basis van de investerings- en financieringsstaat verwachten wij in 2017 een langlopende lening te moeten aantrekken van € 6,5 miljoen. Het restant van het financieringstekort kunnen wij financieren met kortlopende leningen.

De genoemde rentelasten over lange financiering betreft de rente over de huidige leningenportefeuille inclusief de projectfinanciering voor MFC3B4 en de nieuw af te sluiten lening.

Voor de raming van rentelasten van het financieringstekort gaan we uit van een rentepercentage van respectievelijk 0,5%.

Aan taakvelden toe te rekenen externe rente

Op grond van het gewijzigde BBV zijn er richtlijnen voor de rentetoerekening aan bepaalde taakvelden. Voor ons heeft dit tot gevolg dat wij voor de grondexploitatie in 2017 0,34% rente doorberekenen aan de projecten. Daarnaast wordt de projectfinanciering voor MFC3B4 rechtstreeks ten laste van het desbetreffende taakveld gebracht.

Rente berekend over reserves en voorzieningen

Het beleid voor de rente die we "besparen" door het inzetten van reserves en voorzieningen is vastgelegd in de financiële verordening. Uitgangspunten hierbij zijn onder andere:

- De financieringswijze mag geen invloed hebben op de kostprijs van het product. Dit betekent dat zowel rente wordt berekend over de inzet van vreemd vermogen (aangetrokken geldleningen) als over de inzet van eigen financieringsmiddelen (bespaarde rente).
- Er wordt geen bespaarde rente bijgeschreven op reserves en voorzieningen. Bespaarde rente wordt ingezet als structureel dekkingsmiddel binnen de exploitatie. Uitzondering hierop is de bespaarde rente van de weerstandsreserve. Als de weerstandsreserve niet geheel of gedeeltelijk is ingezet, wordt de bespaarde rente in de najaarsnota van het begrotingsjaar ingezet als incidenteel dekkingsmiddel. Hierdoor is de weerstandsreserve rentevrij en kan deze zonder budgettaire consequenties worden ingezet.

De gemeente Renkum heeft in de Begroting 2017 voor rente van reserves en voorzieningen 3% als uitgangspunt gehanteerd.

In de begroting 2017 gaan we er vanuit dat we, door de inzet van eigen middelen, minder vreemd vermogen hoeven aan te trekken. Hierdoor "besparen" we € 878.000 aan rentekosten.

Aanwending van reserves of voorzieningen heeft tot gevolg dat de "bespaarde rente" afneemt. Vanzelfsprekend hebben we in de begroting rekening gehouden met de op dit moment verwachte aanwending van de reserves en voorzieningen (zie bijlage 7).

Rentetoerekening aan taakvelden

Voor de toerekening van de rente aan de taakvelden hanteren wij een rekenrente van 3 %. Op basis van de boekwaarden van de investeringen leidt dit tot een doorberekening van € 1.492.000. Hierdoor wordt € 360.000 meer rente aan producten doorberekend dan de daadwerkelijke rentelasten. Dit voordelige verschil wordt vooral veroorzaakt door het feit dat het financieringstekort in eerste instantie met kort geld wordt afgedekt. Voor kort geld wordt een lager rentepercentage gerekend dan voor lang geld. Het rentevoordeel dat hierdoor ontstaat, komt ten gunste aan de algemene dekkingsmiddelen. De wijze waarop deze rente wordt verdeeld is gebruikelijk bij gemeenten.

Bijlage 4 Incidentele baten en lasten

In deze bijlage is een specificatie opgenomen van de incidentele baten en lasten in de meerjarenbegroting. Na het totaaloverzicht in de volgende tabel, worden de posten puntsgewijs toegelicht.

Incidentele baten en lasten <i>Bedragen x € 1.000</i>	2017	2018	2019	2020
Programma 1				
1F. Bijstand (BUIG)	566			
Programma 6				
6A. Winkelvisie Oosterbeek	10			
6A. Winkelvisie Renkum Centrum	25			
Programma 7				
7G. Formatie sociale zaken	86			
Algemene dekkingsmiddelen				
Onvoorziene uitgaven	165	165	165	165
Buffer	275	275		
Stelpost vervangingsinvesteringen (reservering vrijval rente en afschrijving)	67	96	199	254
Totaal incidentele baten en lasten	1.194	536	364	419
Waarvan baten	0	0	0	0
Waarvan lasten	1.194	536	364	419

Bijstand (BUIG)

Met ingang van 1 januari 2015 wordt het budget dat wij ontvangen voor de Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorziening Gemeenten (BUIG) anders vastgesteld. Dit leidt ertoe dat wij toegroeien naar een voor onze gemeente onvoordelig objectief verdeelmodel. De wijze waarop gemeenten gecompenseerd kunnen worden voor budgetoverschrijdingen, de zogeheten vangnetregeling, is eveneens nadelig gewijzigd (zie Najaarsnota 2015 en 2016).

Winkelvisie Oosterbeek en Renkum Centrum

Voor de uit de Winkelvisie Oosterbeek voortkomende maatregelen is er een incidenteel uitvoeringsbudget van € 10.000 (zie Najaarsnota 2016).

Aan de winkelvisie Renkum Centrum is een actieprogramma gekoppeld. Hiervoor is incidenteel € 25.000 beschikbaar (zie Najaarsnota 2016).

Formatie sociale zaken

Onze organisatie is volop in ontwikkeling. Nieuwe taken komen bij de gemeente, andere taken worden uitbesteed, dan wel in samenwerking met andere gemeenten uitgevoerd. Tegelijkertijd hebben wij een taakstelling te realiseren. Als gevolg van een toename van het aantal werkprocessen en uitkeringsdossiers binnen sociale zaken, is tijdelijk extra formatiebudget beschikbaar gesteld (zie Najaarsnota 2015).

Onvoorziene uitgaven

In de begroting is jaarlijks een post onvoorzien van € 165.000 incidenteel opgenomen. Deze post wordt als dekkingsmiddel gezien voor onvoorziene uitgaven.

Buffer

Regelmatig worden we geconfronteerd met aanzienlijke schommelingen in onze begroting als gevolg van externe factoren. Zo zien wij bijvoorbeeld grote mutaties binnen de algemene uitkering van het Gemeentefonds, inclusief het sociaal domein en binnen de inkomensvoorziening. Deze risico's zijn ook verwoord in de paragraaf weerstandsvermogen. Om deze risico's te kunnen opvangen, zetten wij diverse bronnen in. Naast de weerstandsreserve, onbenutte belastingcapaciteit en de post onvoorzien, zijn de positieve begrotingssaldi een van die bronnen. Om te benadrukken dat de positieve begrotingssaldi in feite "beklemd" zijn, en om meer stabiliteit te realiseren binnen onze begroting, is gedurende deze coalitieperiode een buffer opgenomen in de begroting.

Stelpost vervangingsinvesteringen (reservering vrijval rente en afschrijving)

De vrijval van rente en afschrijving wordt binnen de begroting gereserveerd voor vervangingsinvesteringen. Zolang hier geen concrete investeringen tegenover staan, betreft het een incidentele last.

Bijlage 5 Berekening EMU-saldo

Op 10 juli 2007 is een wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) doorgevoerd. Deze wijziging houdt ondermeer in dat gemeenten verplicht zijn in de begroting en uitvoeringsstukken informatie op te nemen over het (geraamde) EMU-saldo. Met deze paragraaf voldoen wij aan die verplichting.

De berekening van het geraamde EMU-saldo over de jaren 2016 tot en met 2020 is weergegeven in de volgende tabel.

	<i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroot 2016 na wijzigingen	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
1.	Exploitatiesaldo voor toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	-5.546	-3.322	-486	836	1.809
2.	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	18.310	3.509	3.335	3.154	2.945
3.	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	622	-31	241	292	135
4.	Investeringen in (im)materiele activa die op de balans worden geactiveerd	14.052	10.720	379	16	172
5.	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4.					
6.	Desinvesteringen in (im)materiele vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiele activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op de exploitatie verantwoord					
7.	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)					
8.	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voor zover transacties niet op exploitatie verantwoord	2.489	2.269	493	0	0
9.	Lasten op balanspost Voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen	1.907	1.091	1.071	796	868
10.	Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder een van de bovenstaande posten					

	<i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroot 2016 na wijzigingen	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
11.	Verkoop van effecten: verwachte boekwinst op de exploitatie					
	Berekend EMU-saldo	-85	-9.385	2.134	3.471	3.848

Bijlage 6 Meerjaren Investeringsplan

Investeringen				Kapitaallasten				
	Bedragen x € 1.000	Investering	Afschr. Termijn	Jaar	2017	2018	2019	2020
Vervangingsinvesteringen								
Verkeer								
3 snelheidsdisplays + 1 verkeersteller	20	10	2016	3	3	2	2	
Verkeersregelinstallatie O'beek VRI OK2, Weverstraat/ Pastoor Bruggemanlaan	50	15	2016	5	5	5	4	
Totaal Verkeer	70			7	7	7	7	
ICT								
ICT	214	4	2016	59	58	56	28	
ICT	430	4	2016	119	116	112	55	
ICT	200	6	2016	39	38	37	36	
ICT	610	4	2017	95	169	164	159	
Totaal ICT	1.454			311	379	369	278	
Wijkbeheer (tractie en groot mat)								
Tractie	211	7	2016	36	35	34	33	
Tractie	25	10	2016	3	3	3	3	
Tractie	484	7	2017	49	83	81	79	
Tractie	236	10	2017	19	30	30	29	
Tractie	75	10	2020	0	0	0	6	
Tractie	10	7	2018	0	1	2	2	
Tractie	96	10	2018	0	8	12	12	
Gemeentewerf	31	10	2016	4	4	4	4	
Gemeentewerf	16	10	2019	0	0	1	2	
Totaal tractie	1.329			111	1641	167	169	
Inventaris diverse locaties								
Inventaris diverse locaties	15	15	2016	1	1	1	1	
Inventaris diverse locaties	15	10	2017	1	2	2	2	
Inventaris diverse locaties	5	15	2017	1	1	1	1	
Inventaris diverse locaties	3	10	2018	0	0	0	0	
Inventaris diverse locaties	7	10	2020	0	0	0	1	
Inventaris diverse locaties	90	30	2020	0	0	0	4	
Totaal inventaris	178			3	4	4	9	
Totaal vervangingsinvesteringen	3.030			433	554	547	463	

Investerings				Kapitaallasten			
Bedragen x € 1.000	Investering	Afschr. Termijn	Jaar	2017	2018	2019	2020
Investerings nieuw beleid							
MFC3B4	9.765	2016					
MFC3B4	5.200	2017					
Totaal MFC3B4	14.965						
Totaal investeringen	17.995						

**) de vervangingsinvesteringen m.b.t. onderwijshuisvesting (uit het Integraal HuisvestingsPlan; IHP) worden via separate raadsvoorstellen aan uw raad aangeboden*

Bijlage 7 Investerings- en financieringsstaat

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Stand 31-12- 2016	Ver- meerd ering	Ver- min dering	Stand 31-12- 2017	Ver- meerd ering	Ver- min dering	Stand 31-12- 2018
INVESTERINGEN							
Vaste activa							
Materiële vaste activa	52.885	10.720	3.509	60.096	379	3.335	57.140
Immateriële vaste activa	0	0	0	0	0	0	0
Financiële vaste activa	4.646	0	1	4.645	0	1	4.644
Totaal	57.530	10.720	3.509	64.741	379	3.335	61.784
FINANCIERINGEN							
Eigen vermogen	21.969	550	3.857	18.661	148	1.262	17.548
Langlopende geldleningen	23.676	10.600	1.490	32.786	270	2.355	30.701
Voorzieningen	12.207	0	1.121	11.086	241	1.071	10.256
Totaal	57.852	11.150	6.469	62.533	659	4.688	58.504
Financierings-tekort/ -overschot	321			-2.208			-3.280
Voorraad grondexploitatie	3.510			1.001			512
Financieringstekort inclusief grondexploitatie	-3.189			-3.208			-3.792

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Ver- meer- dering	Vermi- n- dering	Stand 31-12- 2019	Ver- meer- dering	Ver- min- dering	Stand 31-12- 2020
INVESTERINGEN						
Vaste activa						
Materiële vaste activa	16	3.154	54.002	172	2.944	51.230
Immateriële vaste activa	0	0	0	0	0	0
Financiële vaste activa	0	1	4.644	0	0	4.643
Totaal	16	3.154	58.646	172	2.944	55.873
FINANCIERINGEN						
Eigen vermogen						
	160	121	17.587	1.263	55	18.795
Langlopende geldleningen						
	0	2.379	28.322	0	2.390	25.932
Voorzieningen						
	292	796	9.752	135	868	9.019
Totaal	452	3.296	55.661	1.399	3.314	53.746
Financieringstekort			-2.985			-2.127
Voorraad grondexploitatie			512			512
Financieringstekort inclusief grondexploitatie			-3.497			-2.640

Bijlage 8 Totaaloverzicht bijstellingen en ombuigingen

Op basis van de besluitvorming tot nu toe zijn de volgende bijstellingen en ombuigingen te realiseren in de jaren 2017 en verder.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2017	2018	2019	2020
1. Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg				
1. Integratie uitkering sociaal domein en Wmo	2.836	3.536	3.034	5.309
5. Openbare ruimte				
13. Onderhoud bepaalde parken, kinderboerderij door groepen particulieren	42	42	42	42
Gemeentelijke begraafplaatsen en aula's	43	41	15	15
Beheer en onderhoud sportterreinen	33	33	33	33
7. Inwoner, bestuur & organisatie				
Personeel volgt budget/ aanvullende efficiencytaakstelling	68	41	41	41
ICT	100	100	100	100
Onderhoudskosten gemeentelijk vastgoed	79	90	90	90
Totaal	3.203	3.883	3.356	5.617

Bijlage 9 Welk beleid is voor handen?

Product	Naam verordening e.d.
1A	Gemeenschappelijke regeling Permar WS 2011
1A	Uitvoeringsplan Mantelzorg 2015
1A	Kadernota sociaal domein ' <i>De kunst van samenleven in Renkum, de transformatie</i> '
1A	Nota Integraal Jeugdbeleid Gemeente 2011
1B	Regionale visie
1C	Kadernota en uitvoeringsprogramma 'Sportief verbinden'
1D	Uitvoeringsplan VVE 2015 - 2018
1D	Verordening Kinderopvang gemeente Renkum 2013
1D	Kwaliteitsregels peuterspeelzaalwerk Renkum
1D	Aanvullende Subsidieregels peuterspeelzaalwerk en VVE-voorziening gemeente Renkum (2013 ev)
1D	Verordening wet inburgering
1D	Gemeentelijk Bibliotheekbeleidskader 2012 - 2015
1E	Nota: Naar een integraal en activerend minimabeleid 2015 t/m 2018
1E	Beleidsplan Integrale Schuldhulpverlening 2013 - 2015
1E	Verordening Gelrepas gemeente Renkum
1F	Verordening Studietoelage gemeente Renkum 2015
1F	Verordening Tegenprestatie gemeente Renkum 2015
1F	Verordening verrekening bestuurlijke boete bij recidive 2015
1F	Re-integratieverordening Participatiewet 2015
1F	Afstemmingsverordening Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz 2004 gemeente Renkum 2015
1F	Verordening individuele inkomensvoorziening gemeente Renkum 2015
1G	Kadernota Sociaal Domein "De kunst van samen leven in de gemeente Renkum, de transformatie"
1G	Verordening jeugdhulp
1G	Verordening leerlingenvervoer gemeente Renkum
1G	Verordening voorzieningen maatschappelijke ondersteuning Renkum 2015
2A	Strategische Visie 2040 (2010)
2A	Ruimtelijke Visie 2025 (2011)
2A	Economische Visie (2011)
2A	Sociale Visie (2009)
2A	Businessplan voor de bedrijfsomgeving Renkum (2012)
2A	Nota Grondbeleid 2007
2A	Methodiek Projectmanagement RO-projecten (herziene versie 2012)
2B	Nota Wonen (2014)
2B	Beleidsnotitie Wonen en Zorg (2015)

Product	Naam verordening e.d.
2B	Investeringsprogramma ISV 2010 - 2014 Gemeente Renkum
2B	Bestuursovereenkomst Verstedelijking & Mobiliteit Subregio: Arnhem Noord 2012 - 2014
2B	Regionale Huisvestingsverordening Stadsregio Arnhem Nijmegen 2013
2B	Huisvestingsverordening Renkum (2016)
2D	Welstandsnota 2013
2E	Gemeentelijk Verkeer en Vervoersplan (GVVP) (2016-2020)
2E	Meerjaren Uitvoeringsprogramma GVVP 2011-2014 (MUP)
2E	Beleidsregels uitritten en uitwegen (2012)
2E	Parkeernota Gemeente Renkum (2014)
3A	Milieunota Renkum/ Milieukader 2013-2016 (24-4-2013)
3A	Kadernota Duurzaam Renkum 2010
3C	Landschapsontwikkelingsplan LOP 2006
3C	Basisvisie Landgoederen & Buitenplaatsen (2013)
3C	Bosbeleidsplan Gemeente Renkum 2003-2013 (beheerplan)
3D	Gemeentelijk water- en rioleringsplan: Water stroomt" (vGRP+ 2016 t/m 2020)
3E	Afvalbeleidsplan: 'Grondstoffen zijn nodig, restafval is onnodig' (2016)
4A	Integraal Veiligheidsbeleid Gemeente Renkum 2011-2013
4A	Veiligheidsplan gemeente Renkum 2014-2016
4B	Handhavingsbeleid en Uitvoeringsprogramma Omgevingsrecht, Bijzondere wetten & Kinderopvang
4C	Regiovisie aanpak huiselijk geweld
4C	Meldcode huiselijk geweld & kindermishandeling
5A	Beleidsplan Groenbeheer 2012-2017
5A	Speelruimteplan: 'Ruimte voor spelen, bewegen, ontdekken en ontmoeten 2010'
5A	Groenstructuurplan 'Buiten Zicht' gemeente Renkum 2015
5B	Beleidsnota Wegbeheer 2013-2017
5B	Actualisatienota Wegbeheer 2015-2017
5B	Renkums Licht doorgelicht 2006-2015
6B	Toeristisch Recreatief Ontwikkelingsplan 2006 (TROP)
6C	Cultuurvisie 2005 - 2015
6C	Beleidsnota Archeologie 2010
7A	Nota Burgerparticipatie

Product	Naam verordening e.d.
7A	Besturingsfilosofie
7E	Verordening op de heffing en de invordering van onroerende-zaakbelastingen (2011)
7E	Verordening op de heffing en de invordering van belasting op roerende woon- en bedrijfsruimten (2011)
7E	Verordening op de heffing en de invordering van hondenbelasting (2011)
7E	Verordening op de heffing en de invordering van rioolheffing (2011)
7E	Verordening op de heffing en de invordering van afvalstoffenheffing (2011)
7E	Verordening op de heffing en de invordering van toeristenbelasting (2011)
7E	Verordening op de heffing en de invordering van marktgelden (2011)
7E	Verordening op de heffing en de invordering van lijkbezorgingsrechten (2014)
7E	Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen (2012)
7E	Verordening op de heffing en de invordering van leges (2014)
7F	Verordening materiële financiële gelijkstelling onderwijs gemeente Renkum 2007
7F	Integraal huisvestingsplan 2013-2020 > Actualisering Integraal Huisvestingsplan
7F	Beleidsnota onderwijshuisvesting gemeente Renkum 2011
7F	Verordening voorziening huisvesting onderwijs gemeente Renkum 2015
7G	Toekomstvisie 2030
7G	Integriteitsnota van de gemeente Renkum
7G	Mandaatregeling
7G	Verordening vergoedingen commissie en raad
7G	Verordening vergoeding wethouders
7G	Financiële verordening gemeente Renkum
7G	Controleverordening gemeente Renkum
7G	Verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid gemeente Renkum
7G	Organisatiebesluit
7G	Informatiebeleidsplan
7G	Dienstverleningsconcept
7G	Archiefverordening

Bijlage 10 Exploitatieoverzicht Projecten

Projecten grondexploitatie	Grond aankoop	Bouwrijp maken/sanering	Planbegeleiding	Financiering	Overige kosten	Totale kosten	Verkoop grond	Overige inkomsten	Totale inkomsten	Boekwaarde	Voorziening	Boekwaarde na voorziening
<i>Bedragen x € 1.000</i>												
Projecten met exploitatieberekening												
<i>3B4bouwgrondexploitatie</i>												
Stand per 31-12-15	1.815	20	945	1.392	1.619	5.791	1.786	173	1.959	3.832	2.101	1.731
2016	0	0	22	9	48	79	0	48	48	31	0	-161
2017	0	0	1	4	0	5	1.265	5	1.270	-1.265	0	-1.265
2018	0	0	1	2	0	3	500	0	500	-497	0	-497
Totaal	1.815	20	969	1.407	1.667	5.878	3.551	226	3.777	2.101	2.101	0
<i>Oosterbeek hoog</i>												
Stand per 31-12-15	5.715	248	650	1.648	204	8.465	3.321	254	3.575	4.890	4.136	754
2016	0	171	4	4	160	339	1.000	94	1.094	-755	0	-755
2017	0	0	1	0	0	1	0	0	0	1	0	1
Totaal	5.715	419	655	1.652	364	8.805	4.321	348	4.669	4.136	4.136	0
<i>Dalzone</i>												
Stand per 31-12-15	1.725	151	708	1.064	28	3.676	704	465	1.169	2.507	1.309	1.198
2016	0	0	12	6	2	20	1.100	0	1.100	-1.080	0	-1.080
2017	0	0	10	1	0	11	130	0	130	-119	0	-119
2018	0	0	1	0	0	1	0	0	0	1	0	1
Totaal	1.725	151	731	1.071	30	3.708	1.934	465	2.399	1.309	1.309	0
<i>Doorwerth</i>												
<i>Centrum/Mozartlaan</i>												
Stand per 31-12-15	0	275	718	149	120	1.262	56	79	135	1.127	907	220
2016	0	0	3	1	0	4	0	0	0	4	0	4
2017	0	0	0	1	0	1	225	0	225	-224	0	-224
Totaal	0	275	721	151	120	1.267	281	79	360	907	907	0
<i>Dennenkamp (woningbouw)</i>												
Stand per 31-12-15	319	53	772	364	82	1.590	350	211	561	1.029	14	1.015
2016	0	60	25	5	0	90	525	60	585	-495	0	-495
2017	0	0	3	2	0	5	525	0	525	-520	0	-520
2018	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Totaal	319	113	780	371	82	1.685	1.400	271	1.671	14	14	0
<i>Bergerhof</i>												
Stand per 31-12-15	0	8	230	-52	2	188	479	290	769	-581	-581	0
2016	0	0	6	-0	0	6	0	6	6	0	0	-0
Totaal	0	8	236	-52	2	194	479	296	775	-581	-581	0
Totaal									7.886	7.886		0

Een negatieve waarde bij de boekwaarde betreft een voordelig resultaat.

Door afrondingen kan de som van de afzonderlijke onderdelen afwijken van het totaal.

Projecten grondexploitatie	Grond aankoop	Bouwrijp maken/sanering	Planbegeleiding	Financiering	Overige kosten	Totale kosten	Verkoop grond	Overige inkomsten	Totale inkomsten	Boekwaarde	Voorziening	Boekwaarde na voorziening
Bedragen x € 1.000												
Projecten zonder exploitatieberekening												
<i>Talsmalaan</i>												
Stand per 31-12-15	340	0	81	81	0	502	0	0	0	502	0	502
2016	0	0	5	0	0	5	0	0	0	5	0	5
2017	0	0	5	0	0	5	0	0	0	5	0	5
Totaal	340	0	91	81	0	512	0	0	0	512	0	512
<i>Veritasweg</i>												
Stand per 31-12-15	54	3	64	92	17	248	0	7	7	241	0	241
2016	0	0	15	7	0	3	0	3	3	0	0	0
2017	0	0	3	0	0	3	0	3	3	0	0	0
Totaal	54	3	82	99	17	254	0	13	13	241	0	241
Totaal boekwaarde										753		753

Een negatieve waarde bij de boekwaarde betreft een voordelig resultaat.

Door afrondingen kan de som van de afzonderlijke onderdelen afwijken van het totaal.

Overige projecten	Grond aankoop	Bouwrijp maken/sanering	Planbegeleiding	Financiering	Overige kosten	Totale kosten	Verkoop grond	Overige inkomsten	Totale inkomsten	Boekwaarde	Voorziening	Boekwaarde na voorziening
Bedragen x € 1.000												
<i>Willemsen Naaldhout</i>												
Stand per 31-12-15	0	0	144	48	6	198	0	23	23	175	12	163
2016	0	0	15	4	0	19	0	0	0	19	0	19
2017	0	0	10	1	0	11	0	195	195	-184	0	-184
2018	0	0	2	0	0	2	0	0	0	2	0	2
2019 en verder	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	0	0	171	53	6	230	0	218	218	12	12	0
<i>Wolfsheide</i>												
Stand per 31-12-15	0	0	255	54	411	720	0	470	470	250	83	167
2016	0	0	3	1	0	4	0	173	173	-169	0	-169
2017	0	0	2	0	0	2	0	0	0	2	0	2
2018	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	0	0	260	55	411	726	0	643	643	83	83	0
<i>Projecten dorpsvernieuwing</i>												
Stand per 31-12-15	0	0	18	0	0	18	0	0	0	18	0	18
2016			0			0		18	18	-18	0	-18
Totaal	0	0	18	0	0	18	0	18	18	0	0	0
Totaal boekwaarde										95	95	0

Een negatieve waarde bij de boekwaarde betreft een voordelig resultaat.

Door afrondingen kan de som van de afzonderlijke onderdelen afwijken van het totaal.

Vaststelling Begroting 2017

Aldus vastgesteld in de raad van de gemeente Renkum in haar openbare vergadering van 2 november 2016.

De raad van de gemeente Renkum

de griffier,

de voorzitter,

mr. J.I.M. le Comte

mr. H.L.M. Bloemen
(waarnemend burgemeester)